

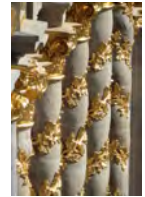
De Grote Markt van Brussel,
Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2021

Organisatie van de
Verenigde Naties
voor Onderwijs,
Wetenschap en Cultuur

Grote Markt
van Brussel
Werelderfgoed
sinds 1998

BEHEERPLAN VOOR DE SITE VAN DE GROTE MARKT VAN BRUSSEL 2016-2021

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

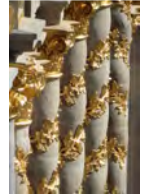

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	5
2.	METHODOLOGIE	7
3.	BESCHRIJVING EN BELANG VAN DE SITE	9
3.1.	De Grote Markt - historische context	9
3.2.	De bufferzone - stijlen, architecturale typologieën en perceelsindeling	11
3.3.	De bufferzone - straten en doodlopende stegen	13
3.4.	Beschermingsmaatregelen	15
3.5.	Rechtstoestand: bescherming van het onroerend erfgoed	17
4.	UITZONDERLIJKE UNIVERSELE WAARDE	19
5.	KENNIS VAN DE SITE - STUDIE VAN DE BEBOUWING	22
5.1	Architecturaal en historisch onderzoek van de huizen van de Grote Markt van Brussel	23
5.2	Onderzoek van de evolutie van de bebouwing in het Ilot Sacré	25
6.	BEHEERDPLAN 2016-2021, DOELSTELLINGEN EN ACTIE: PLANNEN – GEDETAILLEERDE BESCHRIJVING – STEEKKAARTEN	27
	STRAGISCHE DOELSTELLING 1 – BEHEER VAN HET GOED	29
	STRAGISCHE DOELSTELLING 2 – BEHOUD VAN HET ERFGOED ER DE INTEGRITEIT EN DE AUTHENTICITEIT VAN TE VERZEKEREN	79
	STRAGISCHE DOELSTELLING 3 – ONTWIKKELING VANEEN FUNCTIONEEL EVENWICHT TUSSEN HANDEL EN HUISVESTING	129
	STRAGISCHE DOELSTELLING 4 – VERBETERING VAN HET LEEFKLIAMAAT	183
	STRAGISCHE DOELSTELLING 5 – SENSIBILISERING, PROMOTIE, UITWISSELING EN ONTWIKKELING OP HET VLAK VAN TOERISME	225
7.	REFERENTIES	253
8.	COLOFON	255

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

1. INLEIDING

De Grote Markt van Brussel, een schitterende plek in het hart van de stad, werd in december 1998 tot Unesco-werelderfgoed uitgeroepen. Het omliggende gebied, algemeen bekend als Ilot Sacré, werd tegelijkertijd tot bufferzone verklaard. Deze internationale erkenning was voor de Stad Brussel de aanleiding om een aantal actieplannen op te stellen en verschillende projecten te starten om dit prachtige erfgoed in zijn volle glorie te herstellen.

Deze bekroning op wereldschaal vereist een specifiek beheer van de betreffende goederen en hun bufferzone overeenkomstig de eisen van het Werelderfgoedverdrag. Daarvoor moeten beheerplannen worden opgesteld die het mogelijk maken op basis van een nauwkeurige beschrijving en identificatie van de problemen die de goederen treffen, acties en interventies te plannen, prioriteiten te stellen voor de toekomst, bijpassende budgetten te voorzien om het behoud en de bescherming van de monumenten te garanderen, hun authenticiteit en integriteit te bewaren, alsook de waarden waarvoor ze door het Werelderfgoedcomité werden erkend.

De richtlijnen van de Unesco bepalen dat het hoofddoel van een beheerplan erin bestaat het voortbestaan van de op de werelderfgoedlijst ingeschreven goederen te garanderen:

Voor elk goed dat wordt voorgesteld voor inschrijving op de Werelderfgoedlijst moet er een aangepast beheerplan bestaan dat de maatregelen beschrijft waarmee men de buitengewone universele waarde van het goed wil beschermen. Het hoofddoel van het beheerplan is de doeltreffende bescherming van het voorgestelde goed te verzekeren zodat het kan worden overgedragen aan de volgende generaties. Een doeltreffend beheerplan moet worden ontworpen op basis van de aard, de kenmerken en de noden van het voorgestelde goed, en van zijn culturele en natuurlijke omgeving. Het kan ook rekening houden met traditionele gebruiken en geldende gewestelijke of stedelijke planologische instrumenten¹.

Bij de inschrijving van de Grote Markt van Brussel op de Werelderfgoedlijst in 1998 was de eis voor een beheerplan nog niet van toepassing. Om te voldoen aan de voorschriften van de Richtlijnen van het werelderfgoed, nam de Stad Brussel in samenwerking met de Directie Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het initiatief een dergelijk plan uit te werken.

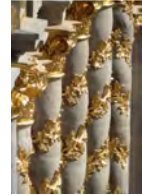
Dat plan vormde het referentiekader voor alle acties en projecten die sinds een tiental jaar werden ontwikkeld door de Stad Brussel en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, die ervoor hadden gezorgd dat deze goederen de internationale erkenning kregen.

Dankzij dit document wordt het mogelijk het beheer van de site optimaal te plannen, het werk te verdelen tussen de verschillende betrokken partijen en richting te geven aan de nog te ontwikkelen strategieën.

¹ "Richtlijnen *die de uitvoering van het Werelderfgoedverdrag in goede banen moeten leiden*", Organisatie van de Verenigde Naties voor onderwijs, wetenschap en cultuur, Intergouvernementele commissie voor de bescherming van het cultureel en natuurlijk erfgoed van de wereld, Unesco

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

2. METHODOLOGIE

Het opstellen van het beheerplan voor de Grote Markt en haar bufferzone werd mogelijk gemaakt door een grondige kennis van de site. Vanaf 1999 werden er historische en architecturale studies verricht en beschrijvingen opgesteld over alle gebouwen van de Grote Markt.

Naast die specifiek patrimoniale projecten werden er planologische studies opgezet voor de wijk die rond de Grote Markt gelegen is en bekend is als 'Ilot Sacré'. Die wijk komt overeen met de bufferzone en omvat 25 huizenblokken (oppervlakte: 15 ha 68 a).

Tot op heden was een dergelijk beheerdocument niet beschikbaar in onze overheidsdiensten. Het bood de mogelijkheid een innovatieve werkmethode in te voeren op basis van de transversaliteit tussen de verschillende diensten.

Door alle lopende acties en projecten bijeen te brengen, kon het beheerplan worden gestructureerd rond vijf strategische doelen. Die doelen vloeien voort uit een politieke wil die enkele jaren geleden ontstond en meer bepaald uit het algemene beleidsprogramma van de Stad Brussel voor de ambtsperiode 2006-2012:

1. beheer van het goed
2. behoud van het erfgoed door de integriteit en authenticiteit ervan te verzekeren
3. ontwikkeling van een functionele mix tussen handel en huisvesting
4. verbetering van de leefomgeving
5. sensibilisatie, promotie, uitwisseling en ontwikkeling op het vlak van toerisme

Die strategische doelstellingen zijn onderverdeeld in specifieke doelen, die zelf zijn uitgewerkt in actieplannen. Die laatste worden gedefinieerd in samenwerking met de verschillende gemeentediensten en betrokken partners. Ze omvatten reeds lopende acties en nieuwe acties die nog moeten worden opgezet.

Het beheerplan werd uitgewerkt en de inhoud ervan werd in 4 fasen goedgekeurd:

1. Op het niveau van de Stad: invoering van administratieve en technische structuren die het ontwerp van het beheerplan volgden en die zullen instaan voor het latere beheer van de site. De Cel Historisch erfgoed van de Stad Brussel werd belast met de coördinatie. Zij bracht meermaals de verschillende betrokken departementen van de Stad Brussel bij elkaar. Op die manier konden de lopende acties worden gecoördineerd en konden nieuwe voorstellen worden gedaan. De actieplannen zijn de motor van de beheerstrategie. Elk departement werd betrokken bij het opstellen van het beheerplan.

2. Op het niveau van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: coördinatievergaderingen met de Stad Brussel over alle lopende acties en nieuwe voorstellen met betrekking tot de beschermde gebouwen. Ook de gewestelijke diensten werden betrokken bij het opstellen van het beheerplan.

3. Eerste goedkeuring door het College van Burgemeester en Schepenen van de Stad Brussel, vóór het overleg met de verschillende instellingen en organisaties die actief zijn in de zone: Koninklijke commissie voor monumenten en landschappen, Icomos België, Wijkcomités, Atrium Brussel Centrum, ...

4. Goedkeuring van het einddocument door het College van Burgemeester en Schepenen van de Stad Brussel.

Dit document wordt herzien vervolledigd voor een periode van 6 jaar lopen (2016-2021).

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

3. BESCHRIJVING EN BELANG VAN DE SITE

De Grote Markt van Brussel is een bijzonder voorbeeld van een geslaagde samensmelting van architectuur- en kunststijlen die typisch waren voor de cultuur en de samenleving van het gebied. Door de aard en de kwaliteit van haar architectuur en haar belang als openbare ruimte, illustreert zij op buitengewone wijze de evolutie en de lotgevallen van een welvarende handelsstad van Noord-Europa op het toppunt van haar welvaart².

Panoramisch beeld van de Grote Markt.

3.1. De Grote Markt - historische context

Sinds de middeleeuwen vormt de Grote Markt het economische en politieke hart van Brussel. Aanvankelijk slechts een plein waar markten werden georganiseerd, wordt deze enorme ruimte geleidelijk omzoomd met huizen, handelszaken en openbare gebouwen: een brood-, laken- en vleeshal die verschillende malen wordt heropgebouwd en uiteindelijk in de 15e eeuw wordt vervangen door een bouwwerk dat dienst doet voor de kantoren en rechtbanken van de hertogelijke macht, en een imposant stadhuis, dat in verschillende fasen wordt gebouwd in de eerste helft van de 15e eeuw. Ook verschillende vakverenigingen - de gilden - die rechtstreeks betrokken zijn bij de uitoefening van de macht, laten huizen bouwen op het plein of in de aanpalende straten. Hoewel ze geleidelijk is opgebouwd, getuigt de Grote Markt toch van een grote stilistische eenheid.

In augustus 1695 wordt dit geheel verwoest tijdens het bombardement van de stad door het leger van koning Lodewijk XIV, dat onder aanvoering staat van maarschalk Villeroy. Enkel de gevels van het *Broodhuis* en het *Stadhuis* blijven overeind.

Noordwestzijde van de Grote Markt na het bombardement van 1695.
Tekening van Augustijn Coppens.

² *Voorstel tot inschrijving van de Grote Markt van Brussel op de werelderfgoedlijst*, Brussels Hoofdstedelijk Gewest Directie Monumenten en Landschappen, mei 1997.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

De heropbouw gebeurt snel, maar onder strenge controle van de autoriteiten: in 1697 wordt een verordening uitgevaardigd die de Magistraat toelaat de esthetische kwaliteit van de gevelontwerpen te controleren.

Zowel om economische als politieke redenen worden de vernielde gebouwen heropgebouwd naar het model van de smalle huizen die de middeleeuwse perceelsgewijze indeling volgen. Elke eigenaar herbouwt zijn huis in een bijzonder fantasierijke gemengde barokstijl.

Aan het eind van de 18e eeuw overspoelen de Franse revolutionairen onze contreien. Verschillende woningen op de Grote markt worden vernield: de gevelsculpturen worden kapotgemaakt en de inhoud van de vertrekken wordt geplunderd.

In 1798 neemt de revolutionaire macht de bezittingen van de gilden in beslag. Hun huizen worden gewone huurpanden, met winkels op de begane grond en woningen op de verdiepingen.

Begin 19e eeuw worden talloze gevels verbouwd - de ramen worden vergroot, de beeldhouwde versieringen en de puntgevels worden afgebroken - en de meeste woningen worden slecht onderhouden.

Na de Belgische onafhankelijkheid in 1830, groeit binnen de Gemeenteraad van Brussel langzaam het besef van de patrimoniale waarde van de Grote Markt. Dat geldt in de eerste plaats voor het Stadhuis, waarvan de restauratie wordt aangevat in 1840. De eerste ingrepen aan de gevels van de huizen dateren uit de jaren 1850. Toch duurt het nog tot de jaren 1880 voor er een overlegd langetermijnbeleid op maat van de Grote Markt wordt ingevoerd onder impuls van burgemeester Karel Buls.

Deze restauratiecampagne heeft tot doel de gevels in hun oorspronkelijk bevonden vorm te herstellen. Er vinden verschillende soorten ingrepen plaats, van een min of meer ingrijpende restauratie tot een volledige reconstructie.

1895

1899

Huizen nr. 20 tot 28 op de Grote Markt, van rechts naar links: *Het Heert, Jozef en Anna, Den Engel, Het Kleermakershuis, De Duive* en *De Wapens van Brabant*. Voor en na de restauratiecampagne van de 19e eeuw.

Deze tweede wedergeboorte, die officieel gevierd wordt in 1897 maar pas effectief voltooid wordt in 1920, geeft de markt definitief een nieuwe aanblik. Gedeeltelijk gerestaureerd, gedeeltelijk heropgebouwd, is ze als het ware onnatuurlijk echt maar visueel verrassend samenhangend.

3.2 De bufferzone - stijlen, architecturale typologieën en perceelsindeling

De beschermdzone rond de Grote Markt, de zogenaamde 'buffer zone', bestaat uit 26 huizenblokken.

Beschermzone of 'bufferzone' © Brussels Urbis.

De structuur van die huizenblokken, doorgaans met zeer smalle en diepe percelen, getuigt van een stadsontwikkeling die teruggaat tot de middeleeuwen. De woonomgeving bestaat uit specifieke typologieën: dubbele woningen met identieke puntgevels, twee kleine individuele woningen achter één gevel en alleenstaande woningen. Die bestaan meestal uit een gebouw aan de straatzijde met daarachter een binnenplein en een 'achterhuis', dat soms bereikbaar is via een doodlopend straatje of binnensteegje.

Het hoofdgebouw bestaat uit een kelder, een handelszaak op de begane grond en één of twee verdiepingen voor bewoning met daarboven een zolder. Op elke verdieping is er normaal een voor- en achterkamer, met daartussen een centrale trap.

De barokke voorgevels van het eind van de 17e en de 1e helft van de 18e eeuw worden bekroond door een puntgevel met rechte zijden, S-vormige zijden of trapgevel. De eenvoudigere achtergevels zijn over het algemeen bekroond met een eenvoudige rechte puntgevel.

Vanaf het einde van de 18e eeuw (jaren 1770-1780) hanteert Brussel, onder invloed van Frankrijk, nieuwe esthetische normen en gaat de neoklassieke stijl domineren. Het meest voorkomende type wordt de lijstgevel, bekroond door een langwerpige zolderraam tussen twee voluutconsoles en opengewerkt door een oeil de boeuf.

Die verandering in de bebouwing wordt geleidelijk zichtbaar door het verdwijnen van de puntgevels, die worden vervangen door schilddaken. Daarvoor moeten echter wel de gevel en een deel van het gebinte worden aangepast. Binnen in de woningen hebben de veranderingen doorgaans weinig gevolgen. Behalve het trappenhuis dat wordt verplaatst of vervangen, blijven de structuur en de achtergevels over het algemeen behouden. Ook de gevelopeningen worden veranderd. De stenen vensterkruisen worden vervangen door houten kruisramen.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Hoedenmakersstraat nr. 18-20
Trapgevel.

Spoormakersstraat nr. 49-51
puntgevel met S-vormige zijden.

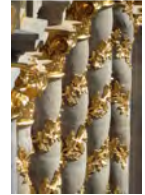

Grasmarkt nr. 8-10 - twee huizen achter één gevel.

Hoedenmakersstraat nr. 34, hoofdgevel verbouwd in de 19e eeuw, typologie van het perceel behouden:
hoofdgebouw, binnenplaats (overdekt op de begane grond) en ach.

In de loop van de jaren 1960 werd er op gemeentelijk niveau een Bijzonder Bestemmingsplan - BBP - uitgewerkt om de ruimtelijke ordening van een deel van het grondgebied te preciseren ten aanzien van de bestemming, ligging, profiel en kenmerken van de gebouwen. Dat plan werd opgesteld met de bedoeling het 'oude karakter' van de wijk te bewaren. Daarvoor werden in de eerste plaats de oude rooilijnplannen opgeheven en de gebouwen ingedeeld in verschillende categorieën:

- te behouden of te restaureren gevels
- gevels op te bouwen 'in de stijlen van de 17e en 18e eeuw'
- gevels op te bouwen in een 'architectuur waarvan de samenstelling past bij die van de traditionele architectuur van vroeger'
- gevels die kunnen worden gereconstrueerd

Hoewel er op die manier heel wat gebouwen (of op zijn minst hun gevels) konden worden behouden, zorgden de voorschriften van het plan ervoor dat veel verbouwingen slechte imitaties van het origineel werden. Bovendien leidde het plan tot een aanzienlijke verdichting van de binnenruimte van de wijken, omdat het toeliet achteraan hoger te bouwen dan het hoofdgebouw zelf.

Bergstraat nr. 24 tot 40 – blok 6
'pastiche'architectuurue

Dichtbouwen van de site (4)
Centrumgalerij

3.3 De bufferzone - straten en doodlopende stegen

De wijk heeft haar oude structuur met smalle en bochtige straatjes behouden³. De tracés van de oude handelswegen, die na het bombardement nagenoeg identiek werden gereconstrueerd, dragen ook vandaag nog de naam 'Markt'. Die straten hebben deels ook hun natuurstenen straatkeien bewaard.

³ In het kader van de inrichting van de straten in het stadscentrum werd door de Cel Historisch erfgoed van de Stad Brussel een historische nota opgesteld: *Historische nota met betrekking tot de wegverharding van de 'comfortzone'*.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Weergave van de perceelindeling in de tweede helft van de 18e eeuw op een actueel plan - Grote Markt.
© Stad Brussel - Cel Historisch erfgoed.

Enkele regelmatige of rechte en aanzienlijk bredere straten werden begin 19e eeuw doorgetrokken: de Zuidstraat, de neoklassieke doorgangen naar het Sint-Jansplein, de Duquesnoystraat en de Sint-Jansstraat. Vervolgens werden er een aantal straten gecreëerd tijdens de aanleg van de lanen in het centrum: de omgeving van de Handelsbeurs (Henri Mausstraat en Beursstraat), de Grétrystraat en de brede gebogen Lombardstraat.

Plannen van de doodlopende straten.
©Stad Brussel - Cel Plan en Vergunningen.

De wijk wordt eveneens gekenmerkt door de vele doodlopende straatjes en steegjes. In totaal zijn er 17. 14 hiervan zijn openbaar bezit en daarvan zijn er 6 afgesloten met een hek of poort.

Hun tracé gaat terug tot de middeleeuwen⁴ en is in de loop der jaren ontstaan om de achterliggende of binnenliggende gebouwen van een huizenblok (waarvan sommige met een commerciële of culturele bestemming, zoals de befaamde herberg 'De Coffy', op de plaats van de huidige Agoragalerij) te kunnen bereiken naarmate de wijk dichter werd volgebouwd.

⁴ Op het plan van Jacob van Deventer dat werd getekend tussen 1550 en 1554, zijn in het centrum verschillende doodlopende straatjes te zien..

De doodlopende straatjes geven ook toegang tot een aantal kleine huisjes van ambachtslieden of arbeiders. In de loop der eeuwen doet de industriële ontwikkeling rond de Zenne de vraag naar arbeiderswoningen in het centrum toenemen, waardoor er speculatie ontstaat met de stadsruimte. Een politiewet van 1 februari 1844 stelt de doodlopende straatjes en steegjes gelijk met de openbare weg. Het effect van die wet vermindert geleidelijk aan doordat in de loop van de 20e eeuw tal van doodlopende straten worden geprivatiseerd en soms verdwijnen. De overheid doet een uitgebreid onderzoek naar de hygiëne, dat erop gericht is de doodlopende steegjes geleidelijk te laten verdwijnen, nadat de bevolking van het centrum rond 1880 zijn maximum bereikte met meer dan 140.000 inwoners in de Vijfhoek (tegenover minder dan 40.000 in 1997).

Enkele van de bekendste doodlopende steegjes zijn de Sint-Nikolaasgang aan de Grasmarkt met het café A l'Image Notre-Dame, en de Sint-Petronillagang, waar zich Theater Toone bevindt, met zijn typisch café en zijn traditionele poppentheater. Het beroemde staminee In De Snip in een klein doodlopend steegje (momenteel zonder naam) in de Taborastraat krijgt ook veel bezoekers over de vloer.

Geschenkengang en Sint-Nikolaasgang, uitkomend op de Grasmarkt.

3.4 Beschermingsmaatregelen

De geschiedenis van de bescherming van deze symbolische plek in de geschiedenis van de stad gaat terug tot het einde van de 19e eeuw: bij besluit van de Gemeenteraad van 28 mei 1883 legt het gemeentebestuur beschermende maatregelen op door middel van een erfdiensbaarheid van uitzicht ten voordele van het Stadhuis.

De wettelijke en financiële tussenkomst van de stad in het beheer van privégoederen met patrimoniale waarde dateert dus van lang vóór de wet van 1931 met betrekking tot de beschermingsprocedures voor architecturale werken⁵ en loopt bijna een eeuw vooruit op de inschrijving van de woninggevels van de Grote Markt op de lijst van beschermde goederen in Brussel⁶. In het bijzonder elitaire perspectief van de eerste beschermingsgolven vóór de tweede wereldoorlog,

⁵ Deze wet bepaalt in het eerste artikel dat de monumenten en bouwwerken waarvan het behoud vanuit historisch oogpunt van nationaal belang is, bij koninklijk besluit volledig of gedeeltelijk worden beschermd en onder bescherming van de staat worden geplaatst. De voorstellen kunnen van de Koninklijke commissie voor monumenten en landschappen komen of van het College van burgemeester en schepenen van de gemeente waar de goederen zich bevinden. Het hoofddoel van deze bescherming is een wettelijk bestaan te geven aan goederen met patrimoniale waarde, te voorkomen dat gebouwen met patrimoniale waarde onbezonnen worden afgebroken en ervoor te zorgen dat de overheden tussenbeide kunnen komen om hun onderhoud en restauratie te verzekeren. Het zal enkele jaren duur eer deze procedure kan starten, aangezien er eerst een inventaris moet worden opgemaakt van waardevolle gebouwen, kerken, stadhuizen, paleizen en kastelen.

⁶ Koninklijk Besluit van 19 april 1977.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

genoten namelijk enkel de belangrijkste monumenten van die bescherming. Zo zijn het Stadhuis en het *Broodhuis*, beschermd bij koninklijk besluit van 5 maart 1936, de enige gebouwen op de Grote Markt die een dergelijke uitgebreide bescherming genieten.

Daarna zorgt het bijzonder bestemmingsplan 'Ilot Sacré', goedgekeurd bij koninklijk besluit van 24 augustus 1960, voor een relatieve bescherming van het oude erfgoed, door een lijst op te stellen van een aantal te bewaren en te restaureren gevels⁷. Tegelijk worden restauraties aangemoedigd door de stad, die een kwart van de kostprijs van de werkzaamheden subsidieert. Met dit initiatief werd het historische centrum nieuw leven ingeblazen, doordat heel wat gevels werden gerestaureerd of hersteld. Deze ingrepen worden vaak met elkaar verward, wat meteen één van de beperkingen is van deze eerste poging tot bescherming. Imitatie haalt het vaak voor instandhouding⁸.

Tijdens een schoonmaakoperatie in 1975 stelden de gemeentelijke overheidsdiensten vast hoe erg de gevels eraan toe waren. Sommigen verdroegen zelfs geen reiniging met water meer. Toen werd duidelijk dat de zwaarst geteisterde gevels op korte termijn moesten worden gerestaureerd⁹. Door het besef dat de financiële last van een dergelijke omvangrijke ingreep te zwaar is om alleen door zichzelf en de gebouweigenaars te worden gedragen, neemt de Stad het initiatief een aanvraag in te dienen om de gevels en dakvormen van de gebouwen aan de Grote Markt als monument te laten beschermen. Binnen deze vooraf vastgestelde grenzen worden de huizen van de Grote Markt beschermd door het koninklijk besluit van 19 april 1977.

Door de statuutwijziging van de gevels wat hun wettelijke bescherming betreft, beginnen de stadsdiensten met de restauratiewerken van de gevels, die nu gesubsidieerd worden door de hogere overheid: de Staat. De werkzaamheden vinden plaats tussen 1984 en 1990, en hebben met name betrekking op *Het Voske* en *Den Eycke, De Hertogen van Brabant* en *Den Hoorn*¹⁰.

In 1993 en 1994 wordt de bescherming vervolledigd met de bescherming van de huizen *De Koning van Beieren* en *De Weegschaal*, die tot dan toe over het hoofd waren gezien vanwege hun ietwat perifere ligging ten opzichte van de Grote Markt¹¹. Die late beschermingsmaatregelen laten een evolutie zien in de mentaliteit met betrekking tot de bescherming van het erfgoed. Voortaan worden ook de interieurs van de huizen in aanmerking genomen voor wettelijke bescherming: gedeeltelijk voor *De Koning van Beieren* en volledig voor *De Weegschaal*.

Voor de interieurs van de andere huizen van de Grote Markt moeten we wachten tot 2001 eer de bescherming wordt uitgebreid naar de binnenruimten, op initiatief van de stadsdiensten van Brussel. Die late bescherming komt helaas pas na de opeenvolgende verbouwingsgolven die beetje bij beetje de binnenstructuren en -decoraties van veel huizen hebben vernield.

⁷ Dit bijzonder bestemmingsplan werd opgeheven in 1995. Momenteel wordt een nieuw plan opgesteld.

⁸ De Driejaarlijkse wedstrijd voor oude gevels, georganiseerd door de Belgische Bond voor esthetiek en de Toeristische dienst van Brussel, kende prijzen toe voor de beste restauraties en reparaties.

⁹ In de brief aan de minister van de Franse Cultuur, op datum van 18 juli 1975, doet de Stad Brussel voorstellen voor de bescherming van de gevels van de Grote Markt. De restauratie wordt geschat op 20.000.000 BEF, over een periode van 5 jaar, te verdelen in 3 boekjaren. In dezelfde brief worden de huizen nr. 13 tot 19, *De Hertogen van Brabant*, als het zwaarst beschadigd beschouwd.

¹⁰ De uitgevoerde werkzaamheden kunnen als volgt worden samengevat: reiniging van de gevels, behoud van de stabiliteit van de bestaande elementen, voegwerk, reparaties van de stenen en versteving.

¹¹ Ze bevinden zich op de grens tussen de Grote Markt en de Heuvelstraat en de Hoedenmakersstraat.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Ondertussen vormt de inschrijving van de Grote Markt op de Werelderfgoedlijst van de UNESCO, met ingang van 2 december 1998, een wereldwijde erkenning van de erfgoedwaarde van dit geheel.

Deze erkenning, bovenop de bestaande nationale en gewestelijke bescherming, berust op twee criteria. Enerzijds wordt de Grote Markt beschouwd *“als een buitengewoon voorbeeld van de eclectische en zeer geslaagde mix van architectuurstijlen van de cultuur en samenleving van deze streek”* en anderzijds *“illustreert de Grote Markt door de aard en de kwaliteit van haar architectuur en haar bijzondere waarde, de ontwikkeling en het succes van een handelsstad in het noorden van Europa op het toppunt van haar welvaart”*¹².

3.5 Rechtstoestand: bescherming van het onroerend erfgoed

De wettelijke bescherming van het erfgoed is sinds 1989 een gewestelijke bevoegdheid.

De bufferzone telt momenteel 223 beschermde goederen (218 op de monumentenlijst en 5 op de bewaarlijst).

Op de monumentenlijst staan bijvoorbeeld openbare gebouwen zoals het Stadhuis van Brussel, het Broodhuis, momenteel het museum van de stad, het Brussels Parlement, de Beurs en twee kerken: Sint-Niklaas en Sint-Magdalena. Het grootste aantal beschermde gebouwen betreft echter klassieke huizen uit de 17e en 18e eeuw.

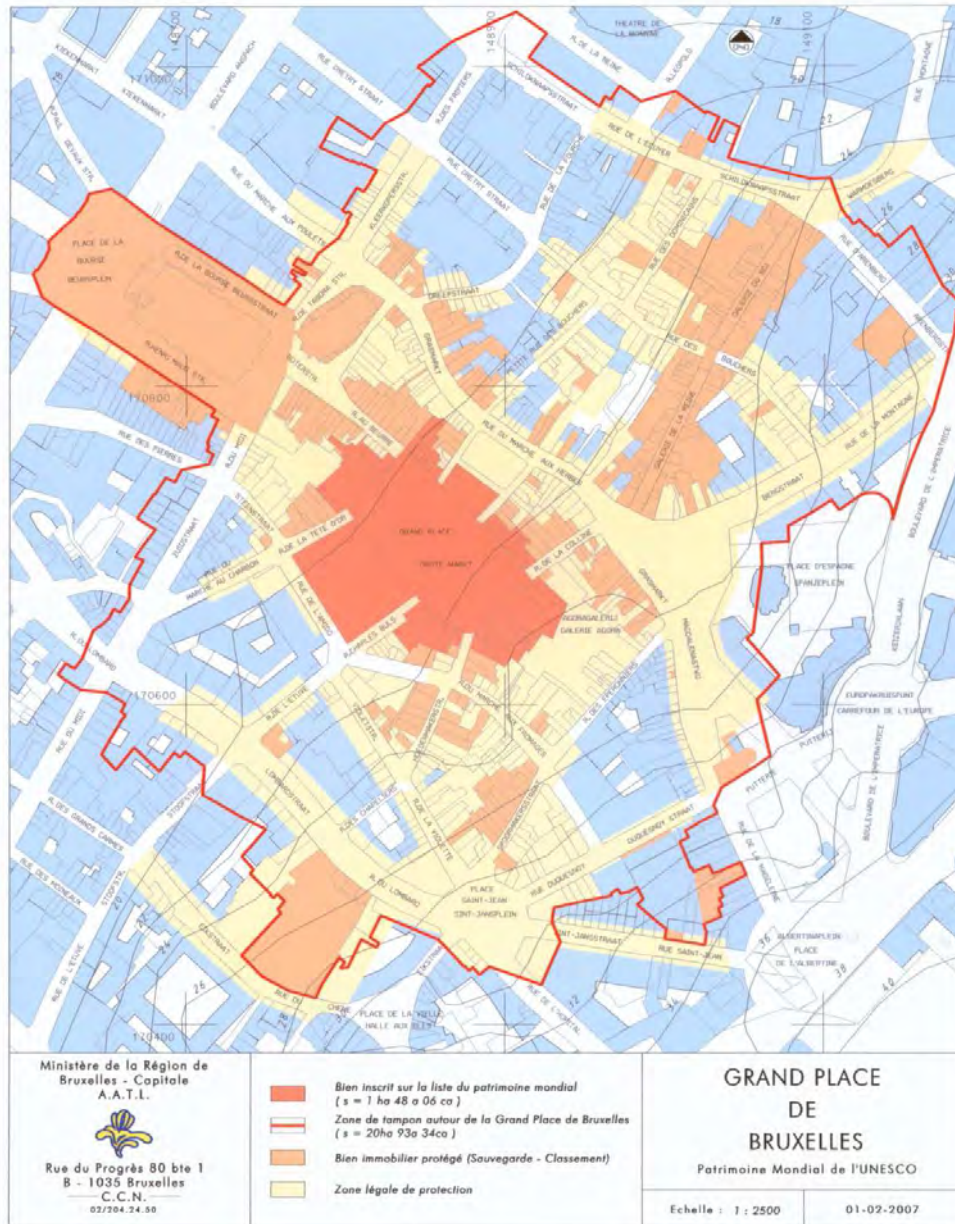
Na de inschrijving van de Grote Markt op de werelderfgoedlijst werden ongeveer 150 gebouwen beschermd.

De wettelijke beschermingszones rond de beschermde goederen beslaan nu een groot deel van de Unesco-zone - bufferzone.

¹² Verslag van de 22e zitting van het UNESCO-comité, criteria: C (ii) en (iv).

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Geklasseerde goederen in de bufferzone.

©Directie van Monumenten en landschappen - Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

4. UITZONDERLIJKE UNIVERSELE WAARDE

Korte samenvatting

De Grote Markt van Brussel, waarvan de eerste vermeldingen teruggaan tot de XIIe eeuw, verzamelt rond een rechthoekig geplaveid marktplein symbolische gebouwen van de gemeentelijke en hertogelijke autoriteiten, en oude verenigingshuizen. Vrolijk van architectuur geldt zij als een uitzonderlijk en wel geslaagd voorbeeld van de eclectische mix van architectuur- en kunststijlen van de westerse cultuur, die de vitaliteit van dit belangrijk politiek en commercieel centrum tot uiting brengt.

De Grote Markt getuigt in het bijzonder van de successen van Brussel, handelsstad van het noorden van Europa die zich, op het hoogtepunt van haar voorspoed, herstelde van het verschrikkelijke bombardement vanwege de troepen van Lodewijk XIV in 1695. Nadat ze immers op drie dagen tijd was verwoest, maakte het hart van de middeleeuwse stad het voorwerp uit van een reconstructiecampagne die uitgevoerd werd onder toezicht van de stadsmagistraat en die spectaculair kan genoemd worden omwille van de snelheid van uitvoering, de rijke versieringen en de architecturale samenhang. Wat de vorm betreft, is de Grote Markt nog altijd de trouwe weerspiegeling van het plein dat door de Franse artillerie was vernield en getuigt zij nog altijd van de symbolische intenties van de macht en van de fierheid van de Brusselse burgers die ervoor gekozen hebben om hun stad in hun oorspronkelijke staat te herstellen in plaats van ze opnieuw op te bouwen in de hedendaagse stijl, een tendens die elders geregeld wordt opgemerkt.

Als boegbeeld van de Brabantse gotiek, vormt het Stadhuis met zijn imposante belforttoren het meest emblematische monument van de Markt. Opgericht in het begin van de XVe eeuw, is het gebouw, dat gedeeltelijk ontsnapte aan het bombardement, in de loop der tijd meerdere keren verbouwd. De versieringen zijn grotendeels het gevolg van de restauratiecampagnes die op het einde van de XIXe eeuw zijn uitgevoerd. Recht tegenover het Stadhuis staat het Broodhuis, dat gereconstrueerd werd in historiserende stijl en perfect past in het geheel. De gevelopstand verwijst naar het gotische gebouw van vóór het bombardement en is een opmerkelijk getuige van de idealen van het contextuele behoud van de monumenten in de XIXe eeuw. In het Broodhuis wordt al enkele decennia het Stadsmuseum ondergebracht. Langs weerszijden van deze monumenten, symbolen van de openbare macht, werden de huizen van de markt bewoond door de verenigingen met macht. Ze zijn allemaal verschillend maar werden gebouwd op zeer korte termijn. Zij illustreren dan ook heel goed de barokarchitectuur van het einde XVIIe eeuw, met een bijzondere verwerking van de puntgevels en de decors, soms uitgezaagd soms meer klassiek. Elk huis heeft een naam en specifieke attributen, in gouden reliëf, die de status van de bewoners tot uiting laat komen. Het is interessant om te melden dat dit een zeldzaam voorbeeld is van een plein waar geen enkele kerk of andere godsdienstige plek te zien is, wat het handels- en administratieve karakter van de plek benadrukt.

Criterium (ii): De Grote Markt is een uitzonderlijk voorbeeld van de eclectische en wel geslaagde mix van de architectuur- en kunststijlen die kenmerkend zijn voor de cultuur en de maatschappij van deze regio.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Criterion (iv): Door de aard en de kwaliteit van haar architectuur en haar opmerkelijke waarde, illustreert de Grote Markt op opmerkelijke wijze de evolutie en de successen van een handelsstad in het noorden van Europa in volle bloei.

Integriteit

De Grote Markt van Brussel voldoet aan de integriteitsvoorwaarden, en dit op het vlak van ligging, afmeting, functie en architecturale uitdrukking.

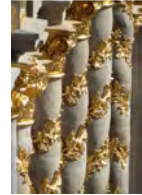
In de loop der eeuwen heeft de markt haar vorm, haar samenhang en de attributen, voor het merendeel gotisch of barok, die ze kenmerken, behouden. Ze is nog altijd de weerspiegeling van de Benedenmarkt zoals die is gereconstrueerd op het einde van de XVIIe eeuw, en getuigt van de wil van de autoriteiten om de harmonie van het plein te bewaren tijdens de snelle reconstructiecampagne die volgde op het verschrikkelijke bombardement van 1695, opdat ze opnieuw haar vorm en pracht zou terugvinden. Diezelfde prioriteiten zullen gehanteerd worden tijdens de restauratiecampagnes die door de Stad werden georganiseerd vanaf 1840 in historiserende stijl en tijdens recentere operaties. In het Stadhuis zijn nog altijd een belangrijk deel van de gemeentelijke diensten ondergebracht. De grootsheid ervan wordt nog versterkt door de belfortoren, waardoor het Stadhuis het meest emblematische element van de Markt is, het landschap van de benedenstad overheersend. Zijn ze vaak veranderd van functie en verbouwd tot handelszaken, toch behouden de oude verenigingshuizen, althans wat de gevel betreft, hun specifieke architecturale attributen in renaissance- of barokstijl. De mate waarin de oorspronkelijke structuren in de verschillende gebouwen bewaard zijn gebleven, varieert sterk. In sommige gevallen is er bijna geen enkele verandering aangebracht sinds de XVIIIe eeuw, terwijl andere het voorwerp hebben uitgemaakt van een meer radicale omzetting of modernisering. De Grote Markt en zijn panden zijn allemaal beschermd erfgoed waardoor het behoud van hun integriteit is verzekerd.

Aangezien de afmeting van de Grote Markt per definitie beperkt was, is de onmiddellijke omgeving, die overeenstemt met de historische benedenstad, inbegrepen in de bufferzone. Deze perimeter wordt eveneens het 'Îlot Sacré' genoemd en doet dienst als toegangszone. De Middeleeuwse morfologie is gedeeltelijk bewaard, maar meerdere huizenblokken zijn toch verbouwd in de XIXe en XXe eeuw. In sommige zijn belangrijke monumenten ondergebracht, zoals de Koninklijke Sint-Hubertusgalerijen (architect A. Cluysenaar 1847), de Bortiergalerij (architect A. Cluysenaar-1848), de Beurs van Brussel (architect L.P. Suys), waarvan de inrichting even oud is als die van de centrale lanen en de campagnes ter overwelling van de Zenne, en ter sanering en verfraaiing van de Stad rond 1870. Deze zone staat onder sterke commerciële en toeristische druk en vergt bijzondere aandacht opdat haar historische stadsweefsel en haar architecturale karakteristieken bewaard zouden blijven.

Authenticiteit

De authenticiteit van de Grote Markt, waarvan de oudste verwijzingen dateren van de XIIIe eeuw, is onmiskenbaar. Nadat de Grote Markt in de loop der eeuwen is geëvolueerd en

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

gereconstrueerd na het bombardement van 1695, heeft ze nu al drie eeuwen lang haar vorm behouden, vrijwel zonder enige wijziging.

De authenticiteit van het Stadhuis, waarin bestanddelen van de gotische tijd en van de XVIIIe eeuw intact en goed zichtbaar zijn gebleven, staat vast, zowel wat de materialen als wat de stijl en de functie betreft. De meeste van de losstaande gebouwen rond het plein behouden hun authenticiteit in gelijkaardige mate, hoewel het interieur van sommige gebouwen radicaal veranderd is. Is de belangrijkste referentieperiode van het plein het einde van de XVIIe eeuw, dan moet het begrip authenticiteit toch eveneens onderzocht worden in het licht van de historiserende restauratiecampagnes, die op het einde van de XIXe eeuw aangevat zijn en die zich op basis van historische documenten toeleggen op het versterken van de samenhang van het geheel en de rijkdom aan versieringen. De beeldhouwkunst van het Stadhuis en de binnenhuisdecoratie ervan werden in die tijd hersteld. Het is ook in deze context dat de afbraak en de wederopbouw van het Broodhuis moet gezien worden, dat wordt opgericht op de plaats van de voormalige broodhal en van meerdere in die periode gerestaureerde huizen, zich baserend op de historische documenten en in het bijzonder op de gravures van F. J. De Rons van 1737. De parementen in zandsteen van Gobertange (of Brusseliaan) of in steen van Euville, de gebeeldhouwde ornamenten en het schrijnwerk zijn over het algemeen hersteld in deze context, rekening houdend met de originele materialen en vormen. Sinds ze zijn opgenomen op de Werelderfgoedlijst, zijn er door de Stad morfologische studies van elk huis uitgevoerd en zijn er bijkomende beschermende maatregelen genomen teneinde het behoud van de oude structuren en binnendelen van de gebouwen te verzekeren. De geplaveid bodemlaag van de Grote Markt is eveneens beschermd door een specifieke wet.

Vereiste elementen inzake bescherming en beheer

Alle gebouwen van de Grote Markt zijn geklasseerd als monumenten. De beschermingsmaatregelen en de regelmatige restauratiecampagnes, die worden gelanceerd door de Stad en worden gecontroleerd door de Directie Monumenten en Landschappen, maken het mogelijk de integriteit van het geheel te bewaren.

Ten gevolge van de erfgoedkundige en morfologische studies die sinds de opname op de Werelderfgoedlijst worden uitgevoerd, zijn door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering al meerdere besluiten genomen ter uitbreiding van de bescherming tot de interieurs van de gebouwen rond de Grote Markt. De bodemlaag van de Grote Markt is geklasseerd als landschap en meer dan 150 panden zijn beschermd in de bufferzone, in het bijzonder in de straten die uitkomen op de Grote Markt en langs de Grasmarkt.

In het Brusselse Gewest maakt de huidige wetgeving geen onderscheid tussen het beheer van de gebouwen die opgenomen zijn op de Werelderfgoedlijst en dat van de andere beschermde gebouwen. De werken aan deze gebouwen worden opgevolgd door de Directie Monumenten en Landschappen, in overleg met de architecten van de cel Historisch Erfgoed van de Stad Brussel en/of de privé-eigenaars en moeten, behoudens uitzondering, het voorwerp uitmaken van specifieke procedures overeenkomstig het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO). De Directie Monumenten en Landschappen beheert eveneens de toekenning van gewestelijke subsidies die een deel van de restauratie- en onderhoudskosten van de gebouwen moeten dekken en die kunnen oplopen tot 80% van het bedrag van de werken.

Naast de specifieke maatregelen voor de geklasseerde gebouwen, worden er ook speciale maatregelen uitgevoerd inzake controle van de gebouwen en planning van de bufferzone, en dit op initiatief van de Stad Brussel. In de bufferzone, die 26 dichtbebouwde huizenblokken omvat en onder druk staat vanwege handelszaken, vastgoedkantoren en toerisme, zijn er talrijke uitdagingen voor het behoud van het traditionele stadsweefsel en de specifieke karakteristieken van de oude gebouwen. Teneinde deze uitdagingen aan te gaan heeft de Stad Brussel een Beheersplan goedgekeurd met als doel het beter coördineren van de acties die gevoerd worden door de verschillende private of openbare actoren op zeer gevarieerde actieterreinen, waaronder erfgoed, stedenbouw, openbare wegen, mobiliteit, toerisme, bestemmingen, huisvesting, en het opwaarderen van gebouwen en de bufferzone. In dit kader is een algemene diagnose van de gebouwen en van de bufferzone uitgevoerd, waarbij meerdere problemen in het daglicht zijn gesteld: druk vanwege toerisme, economie en commerciële evolutie, druk vanwege de vastgoedsector, administratieve druk, overbevolking in de huizenblokken, verlies van morfologie, bezetting van het wegennet, toegankelijkheid, verkeer en parkeergelegenheid, woongelegenheden en gemengd karakter, problematiek van de leegstaande panden en verdiepingen, erosie/vervuiling en dringende werken. Een verhoging van de middelen, met name inzake budget en personeel, zou wenselijk zijn om al deze acties doeltreffend ten uitvoer te brengen, in het bijzonder diegene die verband houden met de bufferzone.

5. KENNIS VAN DE SITE - STUDIE VAN DE BEBOUWING

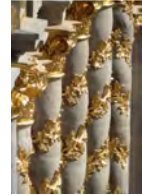
Het archief is goed gedocumenteerd over de gebouwen van de Grote Markt en de bufferzone. Soms is de informatie echter beperkt tot de gevels die zichtbaar zijn vanaf de openbare ruimte.

Een eerste overzicht van de hele zone werd gepubliceerd vanaf 1989, in de vorm van een inventaris: *Inventaris van het monumentale erfgoed van België – Brussel*, uitgeverij Mardaga, delen 1A-B-C. Die geeft per straat een beschrijving van alle interessant bevonden gebouwen.

Voor een betere kennis van de bebouwing werden er binnen het gemeentebestuur studies verricht die de authenticiteit van de architecturale vorm en de oorspronkelijke structuur van de gebouwen van de markt en de bufferzone in de verf zetten. Die studies werden uitgevoerd om een objectieve balans op te maken van de staat van dit belangrijke erfgoed.

Een belangrijke aanvulling op de studies zijn de inspecties die in het kader van de ingediende aanvragen voor een stedenbouwkundige vergunning voor de uitvoering van werkzaamheden werden uitgevoerd door de stadsdiensten van Brussel en door de Directie Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze inspecties bieden eveneens de kans meer kennis te vergaren over het interieur van de oude gebouwen.

Wat de beschermde gebouwen betreft, houdt de Directie Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bovendien alle archieven bij van de werkzaamheden in verband met de ingrepen die op de gebouwen werden verricht. Die dossiers bestaan uit een historische studie, vooronderzoeken, een gedetailleerd overzicht van de bestaande toestand, een fotoreportage, een analyse van de ziektebeelden en een technisch gedeelte over de uit te voeren werkzaamheden.

5.1 Architecturaal en historisch onderzoek van de huizen op de Grote Markt van Brussel

De stad is zich bewust van het belang en de snelle achteruitgang van dit omvangrijke architecturale erfgoed, en belast daarom haar Cel Historisch erfgoed in 1998 met een historisch en architecturaal onderzoek van de huizen op de Grote Markt. Dat moet een objectieve balans opleveren van de staat van de huizen, zodat deze in de toekomst kan worden verbeterd.

Het onderzoek bekijkt de dertig huizen rond het plein. Elk huis (gevel en interieur) wordt zorgvuldig onderzocht om een soort plaatsbeschrijving op te stellen van de geschiedenis en de architecturale kenmerken.

Het werk wordt opgesplitst in vijf delen, omdat er vijf huizenblokken rond de Grote Markt liggen:

- Nr. 1 tot 7 tussen de Boterstraat en de Guldenhoofdstraat
- Nr. 9 tot 12 tussen de Karel Bulsstraat en de Hoedenmakersstraat
- Nr. 12a tot 19 en Heuvelstraat nr. 24, tussen de Hoedenmakersstraat en de Heuvelstraat
- Nr. 20 tot 28 tussen de Heuvelstraat en de Haringstraat
- Nr. 34 tot 39 tussen de Vlees- en Broodstraat en de Boterstraat

Het is namelijk belangrijk elk huis in de context te plaatsen van het blok waartoe het behoort.

Dat totaalbeeld vormt echter slechts de context waarbinnen de grondige studie van elk huis betekenis krijgt. De lezing van elk gebouw, op basis van talloze plannen, aanzichten en actuele foto's, wordt opgedeeld in drie punten:

1. studie van de voorgevel op de Grote Markt, vanaf de reconstructie in 1695 tot vandaag
2. analyse van de interieurs, door de waarnemingen ter plaatse te vergelijken met de informatie in de archieven. In essentie gaat het om voorbereidend werk, vergelijkbaar met de onderzoeksfase voor de archeoloog. De conclusies hiervan moeten worden bevestigd, aangevuld of tegengesproken door peilingen, telkens wanneer de mogelijkheid zich in de toekomst voordoet.
3. de inventaris van de archiefdocumenten, gedetailleerd per huis of huizengroep.

De werkinhoud berust voornamelijk op twee soorten bronnen: enerzijds de gebouwen zelf, die werden geïnspecteerd, gefotografeerd en getekend, anderzijds schriftelijke en grafische bronnen die door de verschillende stadsdiensten van Brussel bewaard worden en voor de gelegenheid werden geïnterpreteerd.

Het werk werd zodanig opgevat dat een dubbele lezing van de informatie mogelijk was. De eerste keer in de vorm van een snel grafisch overzicht. Op basis van een kleurenpalet en de verklaring ervan herkent men snel de voornaamste fasen van de evolutie die de gebouwen in de loop van drie eeuwen hebben ondergaan, zowel wat de gevels als de interieurs betreft. De tweede keer in de vorm van een nauwkeurige beschrijving en tijdsituering van de verschillende ingrepen, met vermelding van de objectieve elementen op basis waarvan ze konden worden vastgesteld (iconografie, archiefdocumenten, plannen, waarnemingen ter plaatse).

Dit onderzoek leidde tot de publicatie van een gedetailleerde monografie over de huizen van de Grote Markt¹³.

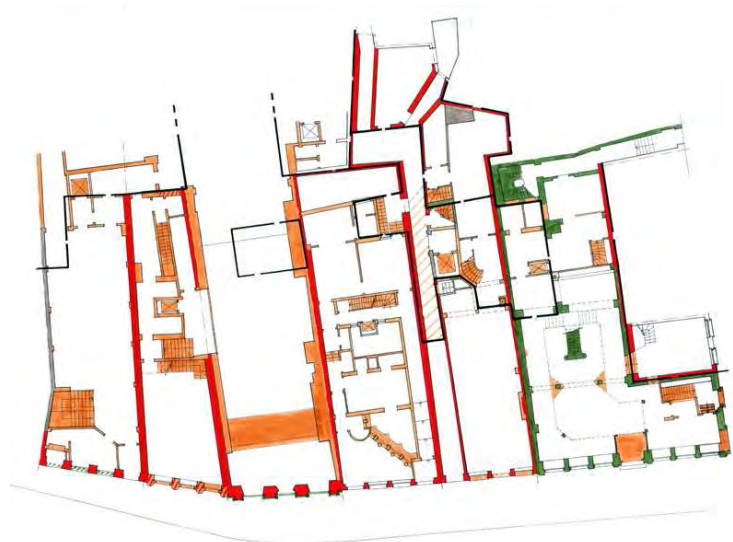
¹³ V. Heymans (onder leiding van), *De Huizen van de Grote Markt*, uitgeverij CFC, 4e druk in 2012.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

- Parties antérieures au bombardement de 1695.
- Reconstructions après le bombardement.
- Intervention ponctuelle (entre 1750 et 1850).
- Intervention ponctuelles du XIXe s.
- Première campagne de restauration du XIXe s.
- Deuxième campagne de restauration du XIXe s.
- Interventions ponctuelles du XXe s.
- Restauration ponctuelles du XXe s.

- Eléments originaux, datant soit d'avant le bombardement de 1695, soit de la reconstruction.
- Eléments liés aux opérations de restauration du XIXe s. et à leur prolongement au début du XXe s.
- Interventions dans le courant du XXe s.
- Eléments non datés.
- Murs et sols.
- Voûtes et plafonds.

Overgenomen uit het *Architecturaal en historisch onderzoek van de huizen van de Grote Markt*.
Overzichtsplannen per bouwperiode voor alle huizen.
Voorbeeld van de huizen nr. 1 tot 7, *De Coninck van Spaigniën, Den Cruywagen, Den Sack, Den Wolf, Den Hoorn*
en *Den Vos*.

5.2 Onderzoek van de evolutie van de bebouwing in het Ilot Sacré

Toen de Grote Markt in 1998 door de Unesco werd ingeschreven op de werelderfgoedlijst, werd rond het plein een beschermzone of ‘bufferzone’ afgebakend.

De omtrek daarvan stemt overeen met de aflijning van het oude BBP (bijzonder bestemmingsplan)¹⁴ waaraan het bouwfront aan de overkant van de grensstraten werd toegevoegd.

Dat BBP werd in 1995 opgeheven door het Gewestelijk Ontwikkelingsplan en wordt binnenkort door een nieuw plan vervangen.

In 2003 besloot de stad eerst een onderzoek te doen naar de evolutie van de bebouwing van de huizenblokken rond de Grote Markt.

Onderzoek de evolutie van de bebouwing in het Ilot Sacré.
Kaart opgemaakt door de Cel Historisch erfgoed – Stad Brussel.

Per huizenblok komt systematisch elk huis aan bod met een gedetailleerde beschrijving van zijn integratie in het blok en in het stadsweefsel (fragment uit het onderzoek in de bijlage - deel 3).

Het onderzoek omvat een stijlanalyse van de verschillende zichtbare gevelelementen en een overzicht van de verbouwingen die aan het gebouw werden verricht. De bebouwde volumes en de verbouwingen worden eveneens geanalyseerd ten aanzien van de bezetting van de percelen. Die gegevens worden samengevoegd en visueel voorgesteld met behulp van plannen waarop het volgende te zien is:

- de evolutie van de binnenliggende woningen in de huizenblokken en de verschillende bouwperiodes;
- de verschillende typologieën wat de ligging in de huizenblokken betreft.

¹⁴ Het BBP “Grote Markt en omgeving” werd goedgekeurd op 24 augustus 1960.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

De gegevens werden verkregen op basis van documenten die worden bewaard in de Archieven van de Stad Brussel. Van die documenten werden voornamelijk de archieven van Openbare Werken en een aantal oudere plannen geraadpleegd, waardoor het mogelijk werd een inventaris op te stellen van de verschillende verbouwingsaanvragen voor elk huis.

Naast die analyse kon door inspectie van de binnenruimten van de huizenblokken worden nagegaan of de plannen op basis van de informatie in de archieven met de huidige situatie overeenstemden.

Onderzoek van de evolutie van de bebouwing in de huizenblokken maakt het mogelijk op basis van chronologische plannen het bestaan van oude elementen aan te tonen, zodat ze kunnen worden bewaard door maatregelen die worden vastgelegd in het programma van het bijzonder bestemmingsplan.

Voorts wordt dit onderzoek door de stadsdiensten ook als analyse-instrument gebruikt om de eigenaars van de huizen in het stadscentrum te begeleiden tijdens de uitvoering van werkzaamheden. Bij verbouwingsaanvragen biedt dat de mogelijkheid prioriteiten te stellen in verband met het al dan niet bewaren van bebouwde volumes.

6. BEHEERPLAN 2016-2021, DOELSTELLINGEN EN ACTIEPLANNEN : GEDETAILLEERDE BESCHRIJVING - STEEKKAARTEN

Strategische doelstelling

1	Beheer van het goed	29
2	Behoud van het erfgoed door de integriteit en de authenticiteit ervan te verzekeren	79
3	Ontwikkeling van een functioneel evenwicht tussen handel en huisvesting	129
4	Verbetering van het leefklimaat	183
5	Sensibilisering, promotie, uitwisseling en ontwikkeling op het vlak van toerisme	225

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

STRAGISCHE DOELSTELLING 1

Beheer van het goed

Strategische doelstelling 1 : Beheer van het goed

Strategische doelstelling 1 Beheer van het goed

Specifieke doelstelling 1	Een specifiek beheer van de site verzekeren	
Actieplannen	1. Aanpassing van de organisatie en de bevoegdheden van de stadsdiensten aan de uitdagingen met betrekking tot het erfgoed	
	a. Opgvolgingscomité - GROTE MARKT, Unesco-erfgoed	31
	b. Comité voor de coördinatie en de opvolging van de vergunningen in de Unesco-zone	35
	c. Informatiemiddagen	39
	d. Erfgoeddocumentatie van de site en van de bufferzone	41
	2. Overeenstemming van de bekommernissen rond duurzame ontwikkeling van Agenda 21 met het beheerplan voor de Grote Markt	43
Specifieke doelstelling 2	Ontwikkeling of aanpassing van een wettelijk kader en de uitvoering ervan	
Actieplannen	3. Verbetering van het juridisch statuut voor de bufferzone	45
	4. Beleid voor de bescherming van het erfgoed, monumentenlijsten	47
	5. Erfgoedbeschermingsbeleid, wettelijke inventaris	49
	6. Zonale gemeentelijke stedenbouwkundige verordening "Grote Markt Unesco-erfgoed - Commerciële uitdrukking" - ZGSV	51
	7. Zone die aan het voorkeepsrecht is onderworpen	55
	8. Opvolgen van overtredingen en repressiemaatregelen	61
Specifieke doelstelling 3	De middelen inzetten om het beheer van de site te garanderen	
Actieplannen	9. Subsidiebeleid	
	a. Toekennen van subsidies voor alle conserveringswerkzaamheden aan beschermd erfgoed	67
	b. Een financiële steun toekennen om het kleine niet beschermde erfgoed, dat zichtbaar is vanop de openbare ruimte, te restaureren om het te bewaren en op te waarderen	69
	c. Verdelen en benutten van de bestaande subsidies. Instellen van specifieke premies voor de gevoerde strategieën	71
Specifieke doelstelling 4	De verschillende doelgroepen en actoren, in het bijzonder de bewoners en handelaars van de wijk, betrekken	
Actieplannen	10. Oprichting van de Adviesraad van bewoners en handelaars	75

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

Strategische doelstelling 1
Beheer van het goed

Specifieke doelstelling 1	Een specifiek beheer van de site verzekeren
Actieplan 1	<p>Aanpassing van de organisatie en de bevoegdheden van de stadsdiensten aan de uitdagingen met betrekking tot het erfgoed</p> <p>a. Opgvolgingscomité - GROTE MARKT, Unesco-erfgoed</p>

Context van de actie

Nadat de Grote Markt in 1998 op de werelderfgoedlijst van Unesco werd ingeschreven en er rond het erfgoed een bufferzone werd opgericht, werden er meerdere acties en strategieën ontwikkeld en uitgevoerd.

Die werden door verschillende diensten geleid, zowel van de stad Brussel als van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en pasten allemaal in hetzelfde kader: de algemene en georganiseerde heropwaardering van de betreffende zone, met als fundamentele doelstellingen de opwaardering van het erfgoed, de reconstructie van de stedelijke mix, de verbetering van de leefomgeving en de geïntegreerde economische en toeristische ontwikkeling.

Met het oog op het creëren van een gedeelde uitwisselings- en werkruimte voor deze verschillende diensten werd na de opname van de Grote Markt op de werelderfgoedlijst in 1999 een eerste comité opgericht. Dat comité werd bij beslissing van het college van burgemeester en schepenen in 2003 nieuw leven in geblazen.

Dat comité, Opgvolgingscomité - GROTE MARKT, Unesco-erfgoed genaamd - komt 2 tot 3 keer per jaar samen op uitnodiging van de schepenen van Stedenbouw en bestaat uit de vertegenwoordigers van de administratieve diensten van de stad Brussel en van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen en van Atrium (zie partners hieronder).

Het behandelt in het bijzonder de volgende problemen:

- verwaarloosde gebouwen en sites en leegstaande verdiepingen boven handelszaken
- renovatie van gebouwen of restauratie van het erfgoed, impact van openbare en private vastgoedprojecten
- commercieel imago (etalages, uithangborden, nachtwinkels, terrassen, commerciële typologie, ...)
- verkeersstroom en organiseren van de voetgangerszone, inrichting en beheer van de openbare ruimte

Afhankelijk van de prioriteiten en de verzoeken van de diensten worden er thematische werkgroepen opgericht.

Door al deze acties te verdelen en door het samenkomen van de diensten die voor deze acties instaan, kunnen er ten voordele van iedereen samenwerkingsverbanden tot stand worden gebracht.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Doelstellingen van de actie

Het opvolgingscomité dat bij beslissing van de stad in 2003 werd opgericht, heeft als doel om:

- een bevoorrechte plaats voor overleg en debatten tussen alle spelers van de zone te zijn
- een globale visie te schetsen en die visie in een gemeenschappelijke en door iedereen gedeelde strategie om te zetten
- alle acties in de betrokken zone, zowel publieke als private, te coördineren door de deelnemers regelmatig rond een globale visie te verenigen
- een ruimte voor informatie en uitwisselingen tussen de diensten te creëren en de coherentie van de projecten en acties te toetsen aan de voornoemde strategie van wederopleving
- voorstellen en advies te formuleren, initiatieven voor te stellen met het oog op het aanreiken van oplossingen voor bepaalde problemen

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- voortzetting van de vergaderingen van het opvolgingscomité – Grote Markt, Unesco-erfgoed

Begeleiding:

- de stad Brussel, het departement Stedenbouw: de cel 'Historisch erfgoed'

Partners / samenstelling van het opvolgingscomité:

- de stad Brussel:
 - het departement Stedenbouw: de cellen 'Ontwikkelingsplan en -strategieën', 'Vergunningen' en 'Controle', de juridische cel, de coördinator van de Unesco-zone
 - het departement Handel en Grondregie
- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:
 - de directie Stedenbouw
 - de directie van Monumenten en Landschappen
 - de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen
 - Atrium Brussel Centrum

Kalender / belangrijke data:

- doorlopende actie
- vergaderingen 2 tot 3 keer per jaar

Middelen:

- personeel (begeleiding van het comité): 18 dagen / persoon / jaar
- begroting: gewone begroting van de stad Brussel

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Indicatoren

- Aantal vergaderingen per jaar
- Aantal deelnemers aan de vergaderingen per jaar
- Aantal voorgestelde projecten per jaar
- Aantal uitgewerkte thema's per jaar

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

Van 1993 tot 2015 is het opvolgingscomité 27 keer samengekomen.

Opvolgingscomité "Grote Markt, Unesco-erfgoed"

Aantal vergaderingen per jaar:	1999*	2003**	2004	2005	2006	2007	2008	2011	2013***	2014	2015
26-jan		3-okt	28-apr	4-mrt	4-mei	26-jan	7-mrt	19-sept	19-apr	16-mei	8-mei
11-febr		8-dec	18-nov	22-apr	4-okt	24-apr	21-nov		11-okt		
25-febr				27-mei							
25-mrt				14-okt							
29-apr				19-dec							
11-mei											
17-juni											
Totaal	7	2	2	5	2	1	2	1	2	1	1

Totaal (1999 - 2015) 26

* Werkgroep Grote Markt - werelderfgoed - CHE

** Opvolgingscomité "Grote Markt, Unesco-erfgoed" - AOS

Opvolgingscomité "Grote Markt, Unesco-erfgoed", beperkte werkgroep "Commerciële uitdrukking

*** Opvolgingscomité "Grote Markt, Unesco-erfgoed" - CHE

© Stad Brussel - Cel 'Historisch erfgoed'

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

Strategische doelstelling 1
Beheer van het goed

Specifieke doelstelling 1	Een specifiek beheer van de site verzekeren
Actieplan 1	Aanpassing van de organisatie en de bevoegdheden van de stadsdiensten aan de uitdagingen met betrekking tot het erfgoed b. Comité voor de coördinatie en de opvolging van de vergunningen in de Unesco-zone

Context van de actie

Het comité voor de coördinatie en de opvolging van de vergunningen in de Unesco-zone werd eind 2010 opgericht en komt 1 keer om de twee maanden samen om alle informatie met betrekking tot de Unesco-zone te vergelijken. In de afgelopen 6 jaar is dit comité geëvolueerd en beperkt het zich niet meer tot de opvolging van de stedenbouwkundige vergunningen. Vandaag maakt deze vergadering het mogelijk om ook de processen-verbaal van inbreuken, de voorontwerpen, de heffingen, de gebouwen met leegstaande verdiepingen, enz. op te volgen.

Het comité bestaat uit:

- vertegenwoordigers van het kabinet van de schepenen van Stedenbouw en Erfgoed
- het departement Stedenbouw van de stad Brussel
- de afdeling 'Vergunningen' - de cel 'Stedenbouwkundige vergunningen' en de cel 'Controle'
- de afdeling 'Ontwikkelingsplan en -strategieën'
- de afdeling 'Architectuur - de cel 'Historisch erfgoed'
- de coördinator van de Unesco-zone
- het departement Financiën: de cel 'Gemeentetaksen' en de cel 'Kadaster'

Doelstellingen van de actie

Een overzicht hebben van de Unesco-zone wat betreft de aanvragen tot stedenbouwkundige vergunning. Daartoe werd een lijst van de aanvragen tot stedenbouwkundige vergunning opgesteld, die om de twee maanden wordt bijgewerkt. Deze lijst maakt het voor alle partners van het coördinatiecomité onder meer mogelijk om deze zone te kunnen opvolgen.

Deze vergadering heeft zich geleidelijk verder ontwikkeld en talrijke partners hebben zich aangesloten om het werkgebied van deze vergaderingen uit te breiden.

De vergaderingen beperken zich niet meer tot de opvolging van de vergunningsaanvragen, maar wel tot het algemeen beheer van de zone. Vandaar dat werd beslist om de naam van het comité te wijzigen in comité voor de coördinatie en de opvolging van de acties in de Unesco-zone.

Dit comité maakt dus een volledige opvolging mogelijk, evenals een transversaliteit van de betrokken diensten (zie lijst van de partners hierboven).

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- de organisatie van “coördinerende vergaderingen rond de opvolging van de vergunningen in de Unesco-zone”
- de oprichting van een Unesco-databank: deze databank maakt het mogelijk om de lijst van alle aanvragen tot stedenbouwkundige vergunning, de stedenbouwkundige informatie, de foto's en de verslagen van de bezoeken, de rapporten met betrekking tot de voorontwerpen en de verslagen van de coördinerende vergaderingen rond de opvolging van de vergunningen van de Unesco-zone te centraliseren

Begeleiding:

- de stad Brussel: de afdelingen 'Vergunningen' en 'Architectuur' - de cel 'Historisch erfgoed'

Partners:

- vertegenwoordigers van het kabinet van de schepen van Stedenbouw en Erfgoed
- het departement Stedenbouw van de stad Brussel
- de afdeling 'Vergunningen' - de cel 'Stedenbouwkundige vergunningen' en de cel 'Controle'
- de afdeling 'Ontwikkelingsplan en -strategieën'
- de afdeling 'Architectuur' - de cel 'Historisch erfgoed'
- de coördinator van de Unesco-zone
- het departement Financiën: de cel 'Gemeentetaksen' en de cel 'Kadaster'

Voorlopige kalender:

- doorlopende acties
- tweemaandelijks vergaderingen

Middelen:

- personeel: 1 vertegenwoordiger van elke cel van het departement Stedenbouw en de betrokken afdelingen
- begroting: gewone begroting van de stad Brussel

Indicatoren

- Aantal vergaderingen van het comité voor de coördinatie en de opvolging van de vergunningen in de Unesco-zone per jaar

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

Comité voor de coördinatie en de opvolging van de vergunningen in de Unesco-zone

Aantal vergaderingen per jaar:	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	16-dec	4-apr	4-apr	10-janv	16-janv	5-fevr
		5-mei	3-fevr	28-fevr	13-mrt	23-apr
		9-juni	1-mart	18-apr	15-mei	4-juni
		7-jul	29-mrt	6-juni	26-juni	3-sept
		2-sept	14-juni	5-sept	11-sept	18-nov
		6-okt	6-sept		27-nov	
		10-nov	8-nov			
Totaal	1	7	7	5	6	5

Totaal (2010-2015) 31

© Stad Brussel - Cel 'Vergunningen', Cel 'Historisch erfgoed'

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

Strategische doelstelling 1
Beheer van het goed

Specifieke doelstelling 1	Een specifiek beheer van de site verzekeren
Actieplan 1	Aanpassing van de organisatie en de bevoegdheden van de stadsdiensten aan de uitdagingen met betrekking tot het erfgoed c. Informatiemiddagen

Context van de actie

Sinds enkele jaren heeft de stad Brussel de bescherming en de opwaardering van het erfgoed in haar beleid opgenomen.

De verschillende stadsdiensten werken dagelijks in de Unesco-zone, zoals de stedenbouwkundige diensten door het afleveren van vergunningen, de diensten voor wegeniswerken door de inrichting van de openbare ruimtes, of nog de opvoedkundige en toeristische diensten door de promotie en de opwaardering van de zone.

Een betere kennis van deze zone, alsook van de uitdagingen inzake bescherming door de verschillende departementen van de stad zal leiden tot een betere definitie van de interventiestrategieën.

Doelstellingen van de actie

- De uitdagingen van het erfgoed integreren in de professionele praktijken van de verschillende departementen van de stad
- Alle partijen in de zone bewust maken van het patrimoniale belang ervan

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- organiseren van thematische voortgezette opleidingen over het beheer van het erfgoed in het algemeen en over het werelderfgoed in het bijzonder voor alle betrokken diensten

Begeleiding:

- het departement Stedenbouw: de cel 'Historisch erfgoed'

Partners:

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Kalender:

- doorlopende actie
- 2016: organiseren van een eerste opleiding over het thema erfgoed, in een algemeen kader

Middelen:

- begroting: gewone begroting van de stad
- personeel: stadspersoneel en uitgenodigde experts

Indicatoren

- Aantal georganiseerde opleidingen per jaar
- Aantal deelnemers

Strategische doelstelling 1
Beheer van het goed

Specifieke doelstelling 1	Een specifiek beheer van de site verzekeren
Actieplan 1	Aanpassing van de organisatie en de bevoegdheden van de stadsdiensten aan de erfgoeduitdagingen d. Erfgoeddocumentatie van de site en van de bufferzone

Context van de opdracht

Grondige kennis van de onroerende, roerende en immateriële culturele goederen op de site en de bufferzone is een noodzakelijke documentaire basis voor alle verdere stappen in het beheer van het goed.

De bestaande documentatie is erg rijk en gediversifieerd maar is ook versnipperd tussen gewestelijke en gemeentelijke instanties.

Doelstellingen van de opdracht

Een inventaris opstellen van de bestaande documentaire bronnen (aard, plaats, dragers).
Een digitale en virtuele uitwisselingstool ontwikkelen waardoor het niet nodig is om fysiek fondsen te verzamelen of om deze te in tweeën te splitsen.
De verschillende in kaart gebrachte fondsen zoveel mogelijk via geautomatiseerde procedures in de tool onderbrengen of stapsgewijs met de tool verbinden.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

Oprichting van een werkgroep waarin alle partners betrokken zijn
Inventaris van de documentaire bronnen van elke partner en in kaart brengen van eventuele andere fondsen
Opdracht voor het opstellen van een inventaris van het onroerend cultureel erfgoed van de UNESCO-zone en bij voorrang van het stadhuis en het Broodhuis.
Bij voorrang de websites van de Inventaris DML (irismonument[&archeologie] - + project roerend erfgoed) aanvullen met alle erfgoedvoorwerpen van de bufferzone
De studie van de evolutie van de bebouwing in het Ilot Sacré digitaliseren en van georeferentie voorzien (zie fiche 1_1_1c).
Bij voorrang het project Historisch Brugis van de DML ontwikkelen voor het grondgebied van de bufferzone om er de databanken die in de bronneninventaris werden opgelijst, aan te koppelen

Sturing:

De directie Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Partners:

Departement Stedenbouw, Cel Historisch Erfgoed
Archieven en Musea van de Stad Brussel
Documentatiecentrum van Brussel Stedelijke Ontwikkeling
Directie Monumenten en Landschappen (cellen Inventaris en Archeologie)
Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium

Timing:

- Eerste vergadering van de werkgroep in het 1^e semester 2016 om een eerste planning vast te leggen
- 2016 tot 2021

Middelen:

Aanwending van een deel van de gewone werkingsmiddelen van de verschillende partners
Buitengewoon gemeentebudget voor de digitalisering en het van een georeferentie voorzien van de studie van de evolutie van de bebouwing in het Ilot Sacré
Buitengewoon gewestelijk budget voor de ontwikkeling van het platform Historisch Brugis
Gewestelijk budget in ontwikkeling voor de inventaris van het roerend cultureel erfgoed (in samenwerking met het KIK).

Indicatoren

- Aantal vergaderingen van de werkgroep/jaar
- Beschikbaarheid en volledigheid van de bronneninventaris
- Aantal erfgoedvoorwerpen die in de verschillende databanken geïnventariseerd worden /jaar
- Toegankelijkheid van de databanken via de web interfaces

Overzicht gerealiseerde projecten:

Strategische doelstelling 1
Beheer van het goed

Specifieke doelstelling 1	Een specifiek beheer van de site verzekeren
Actieplan 2	Overeenstemming van de bekommernissen rond duurzame ontwikkeling van Agenda 21 met het beheerplan voor de Grote Markt

Context van de actie

In 2005 ging de stad Brussel van start met de uitwerking van een Lokale Agenda 21 om enerzijds haar verplichtingen na te komen en anderzijds haar acties rond de doelstellingen van duurzame ontwikkeling te structureren en te institutionaliseren.

De stad Brussel is een van de eerste openbare instellingen in België die haar eigen Lokale Agenda 21 in maart 2008 invoerde. Door deze tool voor het plannen en coördineren van gestructureerde en coherente acties in te voeren, hebben de stad Brussel en het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW) ervoor gekozen om de totaliteit van hun beschouwingen, hun beheer en hun interventies in een model van duurzame ontwikkeling te integreren.

- Vanaf het najaar van 2009, na één jaar van toepassing, hebben de stad en het OCMW een procedure opgestart om de Lokale Agenda 21 te evalueren en bij te werken. De grootste aanpassing bestaat uit de herstructurering van het actieplan, die een duidelijker inzicht geeft in de door de stad en het OCMW aangegane verbintenissen: in 2008 organiseerde de Lokale Agenda 21 nog 86 acties rond 14 doelstellingen. Nu zijn dat al 154 acties, verdeeld over 22 actiedomeinen die op hun beurt rond 5 kerndoelstellingen zijn gestructureerd.

Doelstellingen van de actie

- Overeenstemming van de bekommernissen rond duurzame ontwikkeling en de invoering van Agenda 21 met de vereisten van het beheerplan voor de Grote Markt

De 5 doelstellingen van de Lokale Agenda 21 en de actieterreinen:

- **een modern en doeltreffend bestuur** (actieterreinen: opvolgings- en evaluatietools, transparantie van en toegang tot informatie, deelname aan en sensibilisering op het vlak van duurzame ontwikkeling, kwaliteit van de diensten en beheer van de human resources, overheidsfinanciën, openbare aanbestedingen, uitwisseling van ervaringen)
- **een verantwoord beheer van de natuurlijke rijkdommen** (actieterreinen: biodiversiteit en groene ruimtes, waterbeleid, energiebeleid, vermindering en hergebruik van afval, kwaliteitscertificatie en beheersing van de milieueffecten)
- **een harmonieuze ontwikkeling van de stad** (actieterreinen: stedenbouw, woonmilieu en huisvesting, mobiliteit)
- **meer sociale cohesie en een sterkere solidariteit** (actieterreinen: gezondheid, sport en ontspanning, sociale integratie en gelijkheid van kansen, toegang tot cultuur en kennis, internationale solidariteit, leefomgeving)
- **een dynamisch beleid op het gebied van werkgelegenheid en economische ontwikkeling** (actieterreinen: tewerkstelling, economische ontwikkeling, sociale economie)

22 actieterreinen voor 154 acties

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- coördinatie en uitvoering van de actieplannen van Agenda 21 in overeenstemming met het beheer van de Grote Markt en de bufferzone

Vijf actieplannen (bijlage - volume 3):

- actie 2.5.2 - Beschrijving en beheersing van de milieueffecten - Verbeteren van het milieubeheer van het stadhuis, als 'ecodynamische onderneming' aangeduide site
- actie 3.1.8 - Stedenbouw, woongebied en huisvesting - Wonen boven handelszaken
- actie 3.1.9 - Stedenbouw, woongebied en huisvesting - Versterking van de bestrijding van verwaarloosde gebouwen, locaties en terreinen
- actie 3.2.6.a - Mobiliteit - Instellen van een zone 30 op het grondgebied van de Vijfhoek
- actie 3.2.6.b - Mobiliteit – Uitbreiden van de voetgangerszone rond de Grote Markt

Begeleiding:

- het kabinet van het gemeentesecretariaat

Partners:

- de stad Brussel:
 - de cel 'Historisch erfgoed'
 - de cel 'Vergunningen'
 - de cel 'Ontwikkelingsplan en -strategieën'
- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:
 - de directie van Monumenten en Landschappen
 - de directie Stedenbouw
 - het informaticacentrum van het Brusselse Gewest

Kalender:

- zie kalender Agenda 21

Middelen:

- begroting van de stad Brussel

Indicatoren

Zie indicatoren van de respectieve acties van Agenda 21.

<https://www.brussel.be/artdet.cfm/8519>

Strategische doelstelling 1 Beheer van het goed
--

Specifieke doelstelling 2	Ontwikkeling of aanpassing van een wettelijk kader en de uitvoering ervan
Actieplan 3	Verbetering van het juridisch statuut voor de bufferzone

Context van de actie

De bufferzone beschikt niet over een eigen wettelijk kader dat aan zijn statuut beantwoordt.

Doelstellingen van de actie

Bevestigen van het eigen statuut van de bufferzone door een statuut te geven dat overeenstemt met de bepalingen van de gewestelijke wetgeving die zijn opgenomen in het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO).

Overwegende dat geen enkele vrijwaringszone van de beschermde goederen op de Grote Markt die tot het werelderfgoed behoort, de volledige betreffende bufferzone dekt en de afbakening van deze zone in functie van het uitzicht op en het perspectief vanuit het stadhuis van Brussel - het belangrijkste monument - werd bepaald, zal deze maatregel ervoor zorgen dat de opvolging van de stedenbouwkundige dossiers met betrekking tot de goederen in de bufferzone in een duidelijk gedefinieerd wettelijk kader kan gebeuren, rekening houdend met het eigen karakter van de zone en de erkenning ervan als werelderfgoed. Deze maatregel biedt ook de mogelijkheid om het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen in te winnen over werkzaamheden die een impact op de zone hebben.

Maatregelen en modaliteiten

Project:

- denkwerk/studie om te beschikken over een aangepaste beheertool die overeenstemt met de vraag en de doelstellingen van de Unesco in verband met het GPDO, de BBP's en de zonale verordeningen

Begeleiding:

- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: directie van Monumenten en Landschappen

Partners:

- de Stad Brussel
- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen

Voorlopige kalender:

- 3 jaar

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Middelen:

- Deze actie vraagt geen verbintenis van geen enkel particulier middel.

Indicatoren

- Advies van adviesinstanties
- Advies van het college van burgemeester en schepenen

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Strategische doelstelling 1 Beheer van het goed

Specifieke doelstelling 2	Ontwikkeling of aanpassing van een wettelijk kader en de uitvoering ervan
Actieplan 4	Beleid voor de bescherming van het erfgoed, monumentenlijsten

Context van de actie

Naar aanleiding van de inschrijving op de werelderfgoedlijst hebben beschermingscampagnes de bescherming van talrijke gebouwen op de Grote Markt en in de onmiddellijke omgeving ervan versterkt, zonder echter de volledige bufferzone te dekken.

Na de inwerkingtreding van de wet van 7 augustus 1931 hebben de eerste beschermingen betrekking op de enige openbare gebouwen van de Grote Markt van Brussel, namelijk het stadhuis en het Broodhuis, die beide in 1936 werden erkend als beschermd erfgoed. Het is pas in 1977 dat alle gevels van de Grote Markt als erfgoed werden geklasseerd. De Grote Markt is de eerste Brusselse site die op 2 december 1998 werd opgenomen op de werelderfgoedlijst. Sindsdien werden de beschermde delen van 1977 uitgebreid en werd ook de binnenkant van de gebouwen op de Grote Markt in 2002 beschermd.

Doelstellingen van de actie

Deze actie bestaat uit het opmaken van een balans over de bescherming van het erfgoed in de Unesco-zone en sluit aan bij het proces van de door de directie van Monumenten en Landschappen opgestelde boedelbeschrijvingen, de uitgevoerde bezoeken naar aanleiding van de aanvragen tot stedenbouwkundige vergunning en de overlegcommissies, evenals de bijwerking van de inventaris van het architecturale erfgoed (Mardaga).

Aan de hand van de beoordeling van de al getroffen beschermingsmaatregelen zal kunnen worden nagegaan of alle goederen met erfgoedwaarde in de zone werden beschermd en of er corrigerende maatregelen of nieuwe voorstellen op tafel moeten worden gelegd.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- voor nog niet beschermde goederen: opstellen van een lijst met vermelding van de gebouwen in de bufferzone die bescherming verdienen en die tijdens voorgaande beschermingscampagnes nog niet werden behandeld, in samenwerking met de cel 'Historisch erfgoed'
- voor goederen die al beschermd zijn: uitvoeren van referentiestaten (zie fiche 2.6.18a), onderzoek verrichten naar de beschermingsbesluiten, rangschikkingsbesluiten of bewaringsbesluiten (formeel onderzoek), evalueren van de beschermde en niet-beschermde onderdelen (onderzoek van het goed) en indien nodig corrigerende maatregelen voorstellen

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Begeleiding:

- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: de directie van Monumenten en Landschappen

Partners:

- de stad Brussel: de cel 'Historisch erfgoed'
- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen

Voorlopige kalender:

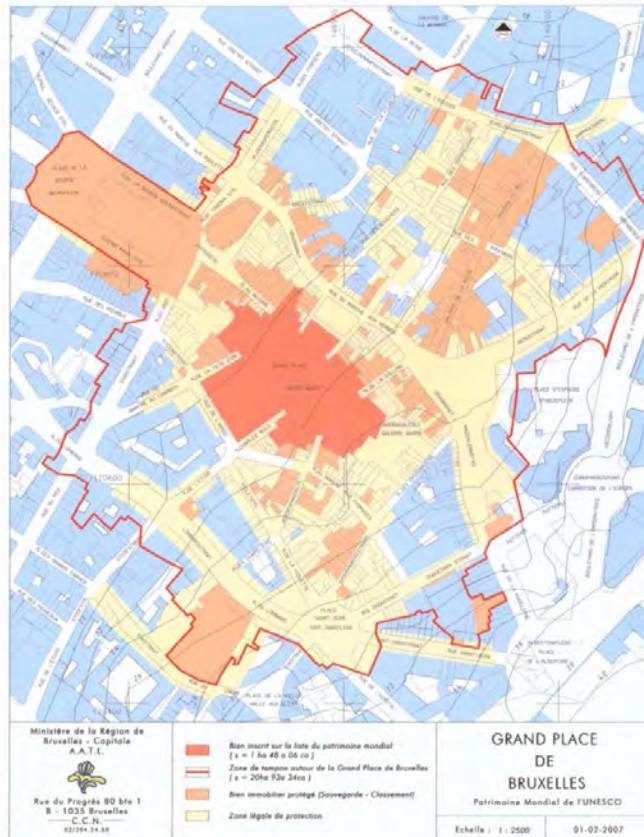
- doorlopende actie

Middelen:

- 2 voltijdse equivalenten

Indicatoren

- Aantal herziene dossiers per jaar
- Aantal nieuwe voorstellen per jaar

Beschermde goederen in de bufferzone.

© Directie van Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Strategische doelstelling 1
Beheer van het goed

Specifieke doelstelling 2	Ontwikkeling of aanpassing van een wettelijk kader en uitvoering van dat kader
Actieplan 5	Erfgoedbeschermingsbeleid, wettelijke inventaris

Context van de opdracht

Actualisering van de inventaris van het bouwkundig erfgoed met het oog op de goedkeuring van een wettelijke inventaris

Doelstellingen van de opdracht

Deze opdracht bestaat erin om de architecturaal waardevolle goederen die moeten worden opgenomen in de wettelijke inventaris te controleren op basis van de actualisering van de wetenschappelijke inventaris (Mardaga)

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- Controle ter plaatse van de in de inventaris opgenomen goederen
- Voorleggen van de lijst aan de Regering
- Online plaatsen van de bijgewerkte inventaris op de website van de inventaris

Sturing:

De directie Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Partners:

Stad Brussel: Cel Historisch Erfgoed

De Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Vooropgestelde timing:

2016

Middelen:

2 voltijdsequivalenten

Indicatoren

- Aantal toegevoegde goederen in de inventaris
- Goedkeuring van de wettelijke inventaris door de Regering

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

Strategische doelstelling 1
Beheer van het goed

Specifieke doelstelling 2	Ontwikkeling of aanpassing van een wettelijk kader en de uitvoering ervan
Actieplan 6	Zonale gemeentelijke stedenbouwkundige verordening "Grote Markt Unesco-erfgoed - Commerciële uitdrukking" – ZGSV

Context van de actie

De ingrepen op het commerciële gedeelte van de gebouwen, meer bepaald de inrichting van etalages en het plaatsen van uithangborden en andere commerciële installaties, hebben een belangrijke invloed op de esthetische kwaliteit van de straten en het gebouwde erfgoed. De bufferzone rond de Grote Markt wordt echter gekenmerkt door een overaanbod van uithangborden en installaties die de kwaliteit van het erfgoed schaden doordat ze in bepaalde gevallen de gevels of bepaalde bouwelementen verbergen.

Daarnaast zijn de commerciële inrichtingen het aan zichzelf verplicht om de bewoonbaarheid van de woningen op de bovenste verdiepingen niet in het gedrang te brengen. Veel verdiepingen zonder afzonderlijke toegang zijn echter niet bewoond (actieplan 24).

Het respect voor en de opwaardering van dit door de Unesco erkende erfgoed, alsook de wil om de huisvesting te beschermen en te promoten, rechtvaardigden de uitwerking van een zonale gemeentelijke stedenbouwkundige verordening 'Grote Markt Unesco-erfgoed' (ZGSV) waarin een geheel van duidelijke bepalingen is opgenomen die de ingrepen op de commerciële gedeeltes omkaderen.

Deze verordening werd op 15/12/2008 door de gemeenteraad aangenomen, op 26/03/2009 door de regering goedgekeurd en op 19/05/2009 in het Staatsblad gepubliceerd (bijlage - volume 3).

Ze werd door de Afvaardiging voor de ontwikkeling van de stad opgesteld, onder toezicht van het opvolgingscomité (actieplan 1) en met de medewerking van de gemeentelijke en gewestelijke diensten.

Om de verschillende actoren te sensibiliseren, werd een geïllustreerde folder uitgegeven.

Daarnaast heeft de stad in juli 2009 in het kader van het in werking treden van de ZGSV een specifieke functie gecreëerd (zie fiche 1.1.2a).

Doelstellingen van de actie

De ZGSV streeft ernaar het evenwicht tussen de commerciële en toeristische aantrekkingskracht, het erfgoed en het woonmilieu te bevorderen. De kerndoelstellingen van de verordening zijn:

- bijdragen tot de bescherming en de opwaardering van de gebouwen op de Grote Markt van Brussel en in de omliggende wijk
- verbeteren van de commerciële uitdrukking door een betere integratie van de commerciële inrichtingen en installaties in de esthetische en architecturale kwaliteit
- garanderen van de commerciële en residentiële mix, onder meer door de toegankelijkheid van verdiepingen te verbeteren en de overlast in de binnenterreinen van huizenblokken als gevolg van technische installaties te beperken

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- herziening van de ZGSV

Begeleiding:

- departement Stedenbouw: cel 'Ontwikkelingsplan en -strategieën'

Partners:

- de stad Brussel:
 - het departement Stedenbouw: de cellen 'Vergunningen', 'Historisch erfgoed', 'Controle', de coördinator van de Unesco-zone
 - het departement Handel
- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:
 - de directie Stedenbouw en de directie van Monumenten en Landschappen
 - de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen

Kalender:

- doorlopende actie

Middelen:

- personele middelen (opvolging van de uitvoering van de ZGSV): 100 dagen / persoon / jaar

Indicatoren

- Aantal afwijkingen van de verordening per jaar

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

Boterstraat nr. 34-36

Voorbeeld van een kwalitatieve verbetering van de commerciële etalage (aanpassing van het winkelraam aan het rooilijnplan, leesbaarheid van het perceel - art. 7, § 1, § 5) met de medewerking van de stad Brussel en de directie van Monumenten Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Vanaf de voorafgaande fase van het project hebben de aanvragers het initiatief genomen om de overheid om raad en begeleiding te vragen.

Vóór (2006)

© AOS-DDV

Na (2012)

© AOS-DDV

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Kleerkopersstraat nr. 2-4

Voorbeeld van een globaal herbestemmingsplan van twee gebouwen, waarbij na toepassing van de ZGSV een afzonderlijke toegang werd gecreëerd (art. 10 van de ZGSV), de woningen werden gerenoveerd en het commerciële imago werd verbeterd.

Vóór (2003)

© AOS-DDV

Na (2012)

© AOS-DDV

Boterstraat nr. 49

Voorbeeld van een wijziging van de etalage na inbreuk en regularisatievergunning, die een gecoördineerde begeleiding van verschillende diensten van de stad Brussel vereiste om de oude decoratieve elementen (lambrisering uit de XIXe eeuw) in haar oorspronkelijke staat te herstellen. Geval van straatverkoop (art. 8 van de ZGSV).

Vóór (2010)

© AOS-DDV

Na (2012)

© AOS-DDV

Boterstraat 19

Voorbeeld van de verbouwing van een commerciële etalage naar een smalle gevel van minder dan 4,50 m - frequente typologie in de zone. Eenvoud van compositie en uithangborden, gebruik van kwaliteitsmaterialen.

Na (2012)

© AOS-DDV

Vóór (2002)

© AOS-DDV

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

Strategische doelstelling 1
Beheer van het goed

Specifieke doelstelling 2	Ontwikkeling of aanpassing van een wettelijk kader en de uitvoering ervan
Actieplan 7	Zone die aan het voorkeepsrecht is onderworpen

Context van de actie

Gelet op de concentratie van leegstaande en onbewoonbare gebouwen en de waardevermindering van de patrimoniale kwaliteit, en algemener van de kwaliteit van de stadsomgeving die die met zich meebrengen, is de strijd tegen leegstaande en onbewoonbare gebouwen een van de grootste uitdagingen in de bufferzone (zie fiches 3.7.19 en 3.7.20).

In het licht van deze uitdaging is het absoluut noodzakelijk dat de stad, naast de aansporende middelen die werden ontwikkeld, zich van specifieke dwingende wettelijke middelen voorziet. De wetgeving die in het Brusselse Gewest wordt toegepast, omvat verschillende middelen: voorkeepsrecht, onteigening, vordering tot staking, belasting, openbaar beheerrecht.

Het voorkeepsrecht is een maatregel die de overheidsinstanties een grondbeheersing verschafft door hen de macht te geven om in geval van vervreemding van goederen in de zone als eerste koper op te treden. Het voorkeepsrecht biedt ook de mogelijkheid tot onteigening in het algemene belang.

De stad heeft één ervan in de praktijk gebracht, zoals voorzien in hoofdstuk VII van het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening - BWRO (artikels 258 tot 274): de stad heeft een zone van voorkoop voorgesteld, die in 2005 door het Gewest werd goedgekeurd (aangepast in 2006). Het betreft hier een proefexperiment, de eerste perimeteer die in het Brusselse Gewest werd goedgekeurd. De perimeteer is geldig voor een periode van 7 jaar (> 2013).

De perimeteer omvat 2 huizenblokken in de buurt van de Grote Markt (zie plan) en heeft betrekking op een totaal van ongeveer 90 gebouwen. De keuze voor een beperkte perimeteer (gericht op de meest problematische gevallen) was bewust, als test in termen van werkbelasting voor het departement Stedenbouw.

Na het verstrijken ervan werd een nieuwe aanvraag voor een besluit tot invoering van een voorkeepsrechtperimeteer op de Unesco-zone ingediend bij de Gewestelijke Coördinatie, waarvan de goedkeuringsprocedure momenteel aan de gang is. De perimeteer werd uitgebreid en stemt overeen met de bufferzone van de Grote Markt. In de praktijk moet elke verkoop worden meegedeeld aan de stad (voorkeepsrechtgebende overheid), die over een termijn van twee maanden beschikt om zich uit te spreken en het gebouw eventueel te kopen.

Doelstellingen van de actie

De doelstellingen van het voorkeepsrecht berusten op het algemene belang:

- de realisatie van voorzieningen van collectief belang en van openbaar nut die onder de bevoegdheid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest of van de gemeenten of van de OCMW's vallen
- de bestrijding van de leegstand en de onbewoonbaarheid van de gebouwen
- het behoud of de opwaardering van het op de bewaarlijst ingeschreven of beschermd erfgoed

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

- de realisatie van sociale of middelgrote woningen
- het bevorderen van de heropwaardering van de handelskernen

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- uitbreiding van de perimeter

Begeleiding:

- het departement Stedenbouw: de cel 'Ontwikkelingsplan en -strategieën'

Partners:

- de Stad Brussel:
 - het departement Stedenbouw: de cel 'Plan' - aankopen, de cel 'Historisch erfgoed', de cel 'Controle', de 'Juridische cel' (uitwerking, opvolging van de zone en vastgoedoperaties)
 - de Grondregie, het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn van Brussel - OCMW (aankopen)

Kalender / belangrijke data:

- 14/07/2005: besluit van de regering betreffende de inrichting van een voorkoopzone op het grondgebied van de stad Brussel
- 28/09/2006: besluit van de regering tot wijziging van het besluit van 14/07/2005
- 17/09/2014: vraag aan de regering betreffende de instelling van een nieuwe "Unesco"-voorkoopperimeter op het grondgebied van de stad Brussel (procedure aan de gang op 13/04/2016)

Middelen:

- openbare financiële middelen: aankoopprijs van de goederen
- personele middelen: 1 VTE 15 dagen per jaar

Indicatoren

- Aantal verkochte onroerende goederen per jaar (= aantal analysefiches per gebouw)
- Aantal in voorkoop genomen gebouwen per jaar
- Totaal aantal woningen in de in voorkoop genomen gebouwen

Bijlagen

- 1 - Kaart van de eerste goedgekeurde perimeter
- 2 - Illustratie van de leegstand en verwaarlozing in de perimeter
- 3 - Door de stad aangekochte gebouwen ten gevolge van de van de leegstand en verwaarlozing in de perimeter
- 4 - Kaart van de tweede perimeter (die momenteel wordt goedgekeurd)

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

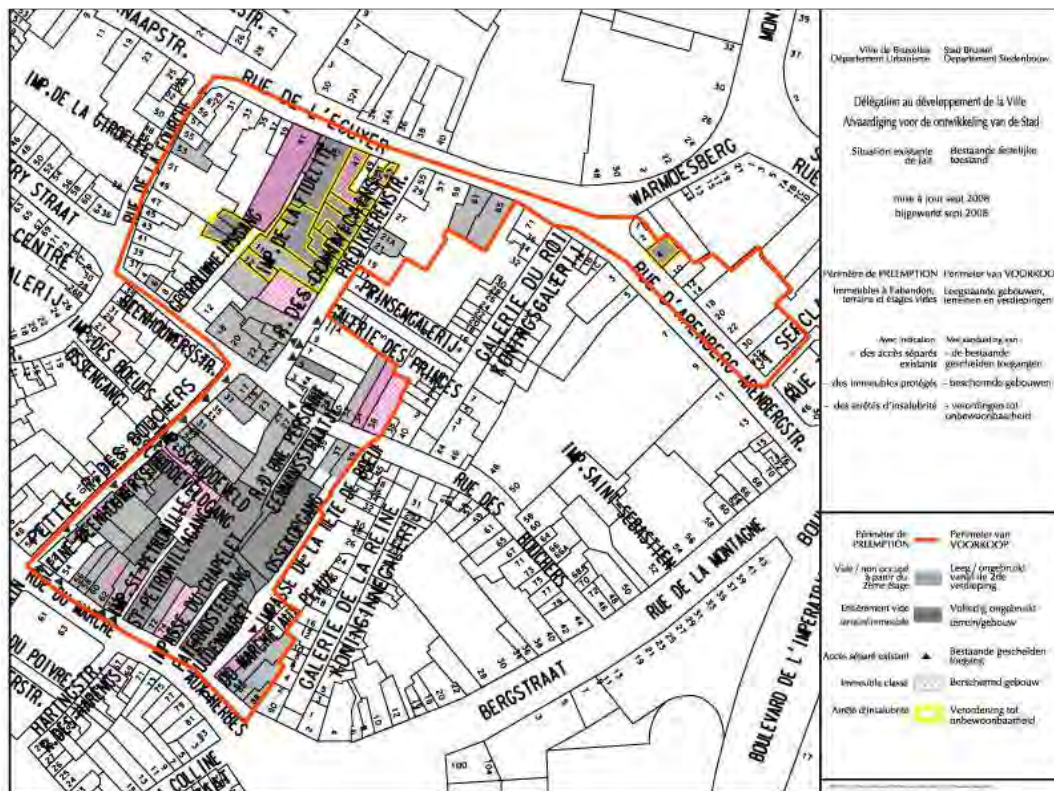

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

2005 – 2013 (eerste voorkoopperimeter)

- 29 vervulde analysefiches per gebouw, ten gevolge van een voorlopige koopakte of stedenbouwkundige informatie
- 2 gebouwen waarvoor de stad Brussel het recht op voorkoop heeft uitgeoefend
- 1 gebouw waarvoor de dreiging tot onteigening werd gebruikt

Bijlage 1 - Kaart van de eerste goedgekeurde perimeter

Voorkoopperimeter.

©Afvaardiging voor de ontwikkeling van de stad.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Bijlage 2 - Illustratie van de leegstand en verwaarlozing in de perimeter

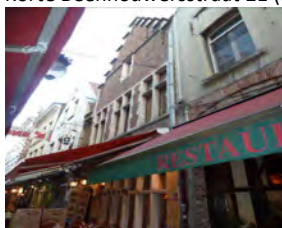
Toestand die de inrichting van een voorkoopzone heeft gerechtvaardigd.

(foto's 2003)

Bijlage 3 - Door de stad aangekochte gebouwen ten gevolge van de goedkeuring van de voorkoopperimeter

Korte Beenhouwersstraat 21 (aangekocht in 2006)

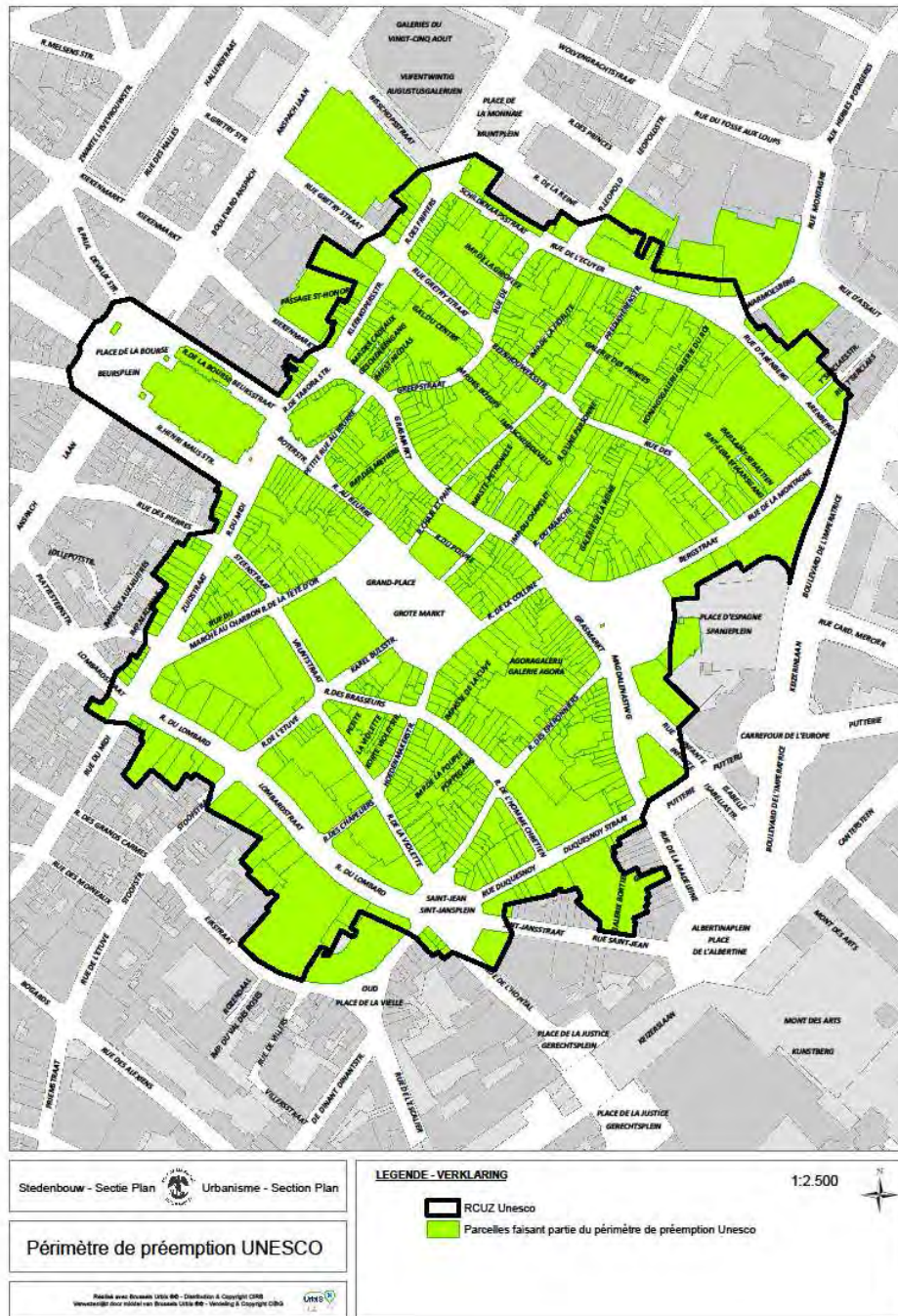
Beenhouwersstraat 25-27 (aangekocht in 2010)

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Bijlage 4: kaart van de tweede perimeter (die momenteel wordt goedgekeurd)

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

Strategische doelstelling 1
Beheer van het goed

Specifieke doelstelling 2	Ontwikkeling of aanpassing van een wettelijk kader en de uitvoering ervan
Actieplan 8	Opvolgen van overtredingen en repressiemaatregelen

Context van de actie

Wegens de geografische en toeristische situatie staat de Unesco-zone onder sterke commerciële druk. Rekening houdend met het feit dat de administratieve procedures relatief zwaar en lang zijn, heeft dat tot gevolg dat ondernemingen (de eigenaars en handelaars) die hun kosten willen beperken, er vaak voor kiezen om hun zaak snel te openen en verzuimen om de vereiste vergunningen aan te vragen, vaak ten nadele van de esthetische en patrimoniale aspecten. In de loop der tijd heeft die variabele een aantal directe gevolgen voor de bebouwing gehad: overaanbod van de commerciële uitdrukking (uithangborden, advertenties, enz.), onbewoonde verdiepingen, weghalen van aparte toegangen tot de verdiepingen, enz. Omdat die afwijkingen tot op heden onvoldoende werden gecontroleerd, is een aanzienlijk deel van de gebouwen op dit moment in overtreding. In samenwerking met de verschillende stadsdiensten en de directie van Monumenten en Landschappen, alsook met de coördinator van de Unesco-zone, worden er sinds kort voortdurend (veel regelmatig) controles uitgevoerd om de in overtreding uitgevoerde werkzaamheden te beperken.

De wetgeving betreffende de repressie van overtredingen is sinds de laatste hervorming van het BWRO sterk geëvolueerd. Vroeger werden de vastgestelde overtredingen, waarvoor een proces-verbaal was opgesteld, namelijk slechts erg zelden opgevolgd door het parket als gevolg van het grote aantal strafdossiers. De overtreders werden dus bijna nooit vervolgd en de inbreuken bleven aanhouden. Om dit te verhelpen, besliste de regering om (gewestelijke) administratieve boetes in te voeren om de overtreders aan te sporen een einde te stellen aan de inbreuken. Hoewel dit systeem nog maar pas werd ingevoerd, waren de effecten onmiddellijk voelbaar. De dreiging van een mogelijk aanzienlijke sanctie (€ 250 tot 100.000 afhankelijk van de ernst) zet de mensen er duidelijk toe aan om sneller te reageren en actie te ondernemen.

Doelstellingen van de actie

- De opstelling van een inventaris van de huidige (vastgestelde) inbreuken in elk gebouw in de zone voortzetten
- De met of zonder vergunning uitgevoerde werkzaamheden in de zone controleren
- Vastgestelde inbreuken berispen en opvolgen (ingebrekestelling, processen-verbaal, verzegeling, ...)
- Gebruik van andere strafrechtelijke middelen (vordering tot staking, ambtshalve verwijdering, enz.)

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- de controle van stedenbouwkundige inbreuken in de ruime zin
- de globale controle van de wettelijkheid op stedenbouwkundig vlak van nachtwinkels
- de globale controle van de wettelijkheid op stedenbouwkundig vlak van straatverkooppunten
- de systematische controle van stedenbouwkundige inbreuken in de omgeving van de Beurs
- de systematische controle van stedenbouwkundige inbreuken ter hoogte van het *Îlot Sacré*

Begeleiding:

- de 'Controlecel' en de cel 'Veiligheid'

Partners:

- de stad Brussel:
 - het departement Stedenbouw: de cel 'Vergunningen', de cel 'Historisch erfgoed', de juridische dienst /de dienst Architectuur
 - het departement Handel
 - de coördinator van de Unesco-zone
 - de politie
- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:
 - Brussel Stedelijke Ontwikkeling (BSO) - Inspectie en Administratieve Sancties (IAS)

Voorlopige kalender:

- continue opvolging van de lopende dossiers en van nieuwe gepleegde inbreuken

Middelen:

- in de 'Controlecel', het equivalent van +/- 2 halftijdse (2 inspecteurs die ook de andere zones van de stad Brussel beheren) om de Unesco-zone te beheren
- gewone begroting van de stad Brussel

Indicatoren

- Aantal nieuwe ingediende "klachten" over de perimeter (dossiers betreffende de stedenbouwkundige overtredingen zonder de processen-verbaal) per jaar
- Aantal geklasseerde "klachtendossiers" (opgeloste inbreuken) met betrekking tot de zone per jaar
- Aantal processen-verbaal van bevinding van inbreuk opgesteld per jaar
- Aantal processen-verbaal inzake het niet langer bestaan van de overtreding (opgeloste inbreuken) opgesteld per jaar

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

In 2015

- aantal nieuwe ingediende “klachten” over de perimeter (dossiers betreffende de stedenbouwkundige overtredingen zonder de processen-verbaal) in 2015: 24
- aantal geklasseerde “klachtendossiers” (opgeloste inbreuken) met betrekking tot de zone in 2014: 8
- aantal processen-verbaal van bevinding van inbreuk opgesteld in 2014: 15
- aantal processen-verbaal inzake het niet langer bestaan van de overtreding (opgeloste inbreuken) opgesteld in 2014: 11

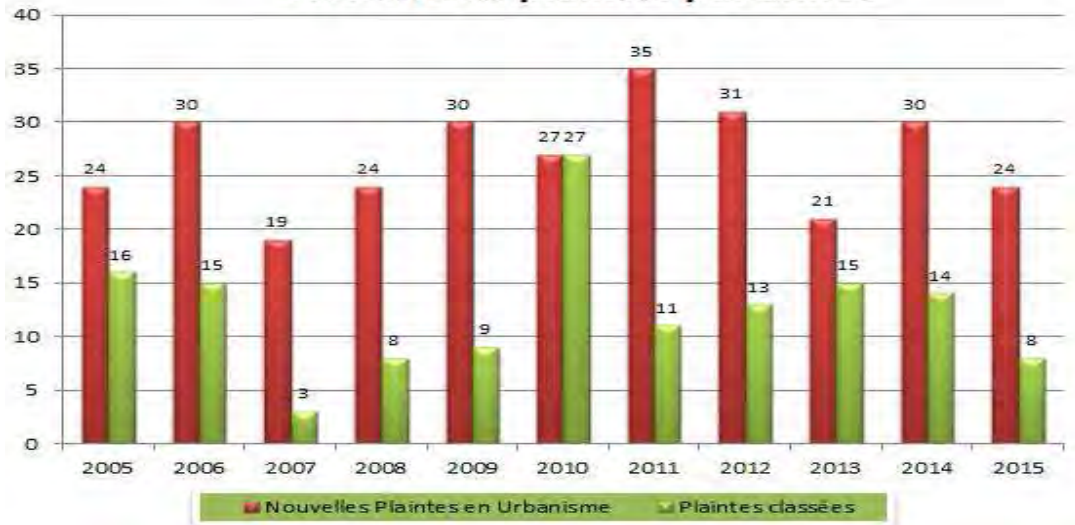
In totaal van 2005 tot 2015

Suggestie: 2015 toevoegen in de grafieken

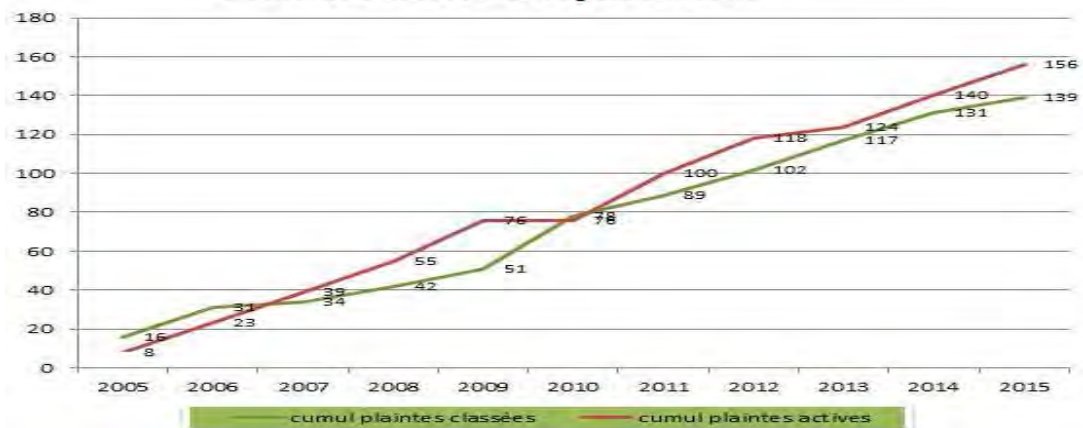
- totaal aantal klachtendossiers in behandeling over de perimeter (dossiers betreffende de stedenbouwkundige overtredingen zonder de processen-verbaal) op 01/01/2015: 156
- totaal aantal geklasseerde “klachtendossiers” (opgeloste inbreuken) in de zone op 01/01/2015: 139
- totaal aantal processen-verbaal van bevinding van inbreuk opgesteld en lopend op 01/01/2015: 159
- totaal aantal processen-verbaal inzake het niet langer bestaan van de overtreding (opgeloste inbreuken) op 01/01/2015: 40

Nombre de plaintes par année

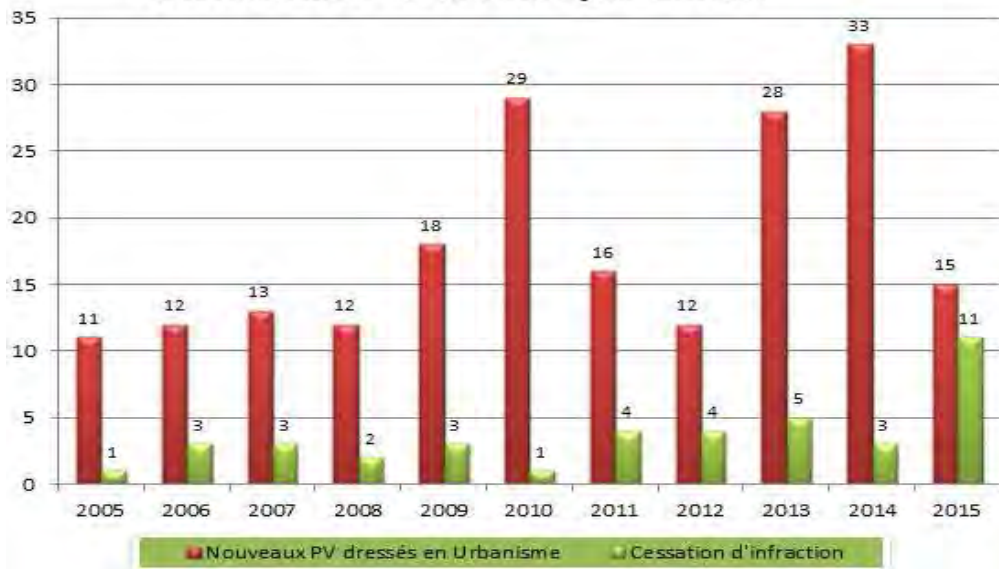

Plaintes actives aujourd'hui

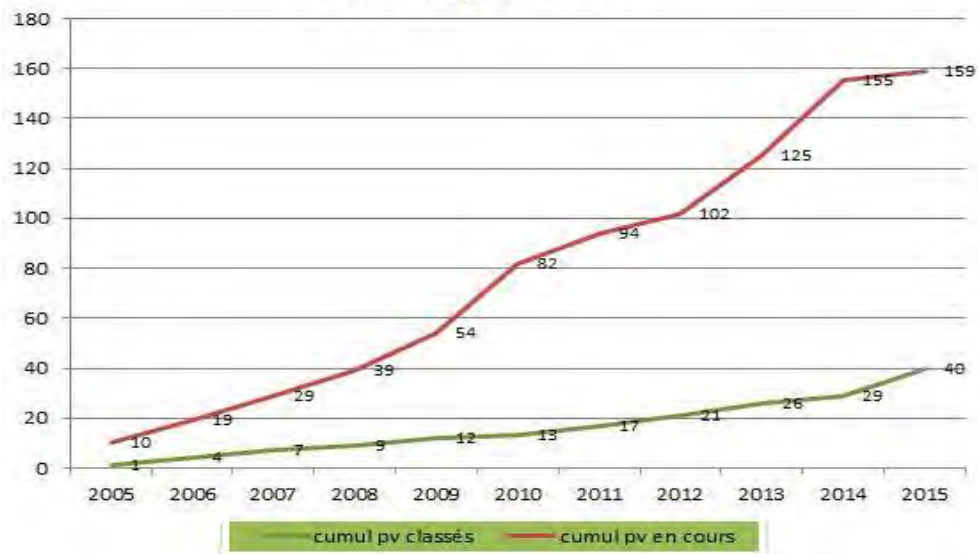

Nombre de P-V dressés par année

Procès-Verbaux de Constat d'infraction actifs aujourd'hui

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

Strategische doelstelling 1
Beheer van het goed

Specifieke doelstelling 3	De middelen inzetten om het beheer van de site te garanderen
Actieplan 9	Subsidiebeleid a. Toekennen van subsidies voor alle conserveringswerkzaamheden aan beschermd erfgoed

Context van de actie

Voor alle conserveringswerkzaamheden aan beschermd erfgoed kan door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een subsidie worden toegekend. In het Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 23 mei 2014 zijn de toekenningsvoorwaarden vastgelegd.

Enkel de onderhouds- en restauratiewerkzaamheden aan definitief beschermde goederen komen in aanmerking voor een subsidie.

Werkzaamheden ter verbetering van het comfort kunnen als gevolg van de moeilijkheden betreffende de verplichting om de elementen van het interieurdecor te bewaren, slechts gedeeltelijk worden gesubsidieerd.

Verbouwingswerken komen niet in aanmerking voor subsidies.

Voor openbare begunstigden (gemeenten, OCMW's, sociale huisvestingsmaatschappijen, ...) wordt het subsidiepercentage op 80% vastgelegd, inclusief btw en erelonen van de architecten.

Voor privébegunstigden bedraagt het subsidiepercentage 40% voor conserveringswerkzaamheden.

Deze percentages worden met 25% verhoogd als de begunstigde een natuurlijk persoon is die het beschermde goed persoonlijk bewoont en van wie de inkomsten lager zijn dan € 40.000, verhoogd met € 2.500 per persoon ten laste of als het goed is opgenomen in de perimeter van een geldend wijkcontract.

Het subsidiepercentage kan worden vastgelegd op 80% als het gebouw zich sinds ten minste 1 januari 2000 in een sterk vervallen en onbewoonde staat bevindt, als in de beschermde delen van het gebouw een museum is ondergebracht dat gedurende het hele jaar toegankelijk is voor het brede publiek, als het gaat om het herstellen van verdwenen elementen die van historisch, archeologisch, artistiek, esthetisch, wetenschappelijk, sociaal, technisch of folkloristisch belang zijn of als het gaat om voorafgaande studies, opmetingen, onderzoeken en installaties die nodig zijn voor het opstellen van een aanvraagdossier voor stedenbouwkundige vergunningen voor de uitvoering van conserveringswerkzaamheden.

In het besluit van 23 mei 2014 is vastgelegd dat er drie kostenramingen van verschillende, al dan niet erkende ondernemingen bij het dossier moeten worden gevoegd.

De vastlegging van de subsidies gebeurt op basis van de goedgekeurde kostenraming van de werken.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

De betaling van de subsidies gebeurt op basis van de vorderingsstaten en bewijsstukken betreffende de uitgevoerde werken en kan over verschillende jaren worden gespreid.

Doelstellingen van de actie

Het doel is om aan te zetten tot de opwaardering, de conservering en het behoud van de goede staat van het onroerend erfgoed.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- toekennen van subsidies voor alle conserveringswerkzaamheden aan het beschermde erfgoed volgens de voorwaarden die zijn vastgelegd in het 2014.

Begeleiding:

- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: de directie van Monumenten en Landschappen

Partners:

Voorlopige kalender:

- doorlopende actie

Middelen:

- De subsidies worden in functie van de beschikbare budgettaire kredieten toegekend. Elk jaar worden er nieuwe kredieten in de gewestelijke begroting ingeschreven.
- Het toekennen van subsidies is een taak voor de beambten van de directie van Monumenten en Landschappen.

Indicatoren

- Aantal toegekende subsidies per jaar
- Jaarlijkse balans met een overzicht van het bedrag van de vastleggingen en van de vereffeningen, respectievelijk voor de Grote Markt en voor de bufferzone

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

Strategische doelstelling 1
Beheer van het goed

Specifieke doelstelling 3	Middelen vrijmaken voor het beheer van de site
Actieplan 9	Subsidiestrategieën b. Een financiële steun toekennen om het kleine niet beschermde erfgoed, dat zichtbaar is vanop de openbare ruimte, te restaureren om het te bewaren en op te waarderen

Context van de opdracht

Eind jaren 1980 al toonde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest belangstelling voor het "**KLEIN ERFGOED**" en sindsdien voerde het diverse sensibiliseringscampagnes bij het publiek over het belang van decoratieve elementen zoals sgraffiti, siersmeedwerk van balkons en tuinen, keramische tegels of decoratieve elementen van kunstig uitgewerkte deuren.

In 2010 werd een specifieke wetgeving goedgekeurd en werden financiële incentives bepaald om de eigenaars te helpen om de elementen van het klein erfgoed dat de gevels van niet-beschermde huizen op het Brussels grondgebied verfraait, te restaureren;

- Art. 206 van het BWRO 11° klein erfgoed: de bijzonder opmerkelijke sierelementen toegevoegd aan de structuur van het gebouw, bevestigd aan de straatgevel, aan de deur of aan de ramen zoals deurbellen, brievenbussen, glas-in-lood en handgrepen, de bijzonder opmerkelijke elementen die de gevelstructuren aan de straatzijde van het gebouw tooien zoals figuratieve of abstracte kunstwerken uitgevoerd in sgraffiti of polychrome betegeling of met behulp van ongeacht welke behandeling van gevelmaterialen, die bijdragen tot de verfraaiing of de identiteit van de gevel, en de bijzonder opmerkelijke elementen die integraal deel uitmaken van de omheining of de decoratie van de aan de straatzijde gelegen voortuintjes.
- Besluit van 24 juni 2010 gewijzigd op 31 januari 2013 van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot vaststelling van de voorwaarden voor het toekennen van een subsidie voor werken tot restauratie van Klein Erfgoed (BS van juli 2010 en 15 maart 2013)

In de Unesco-bufferzone hebben handelsactiviteiten geleid tot grote verbouwingen en wijzigingen aan de gebouwen, hoofdzakelijk in de gelijkvloerse handelszaken. Ondanks deze wijzigingen vindt men er toch nog decoratieve elementen die deel uitmaken van het "klein erfgoed", zoals uithangborden, glasramen, merkwaardig schrijnwerk. Er werden vaak nieuwe uitstalramen gemaakt waarbij erfgoedkundig waardevolle oorspronkelijke elementen werden verhuld in een meer hedendaagse aankleding.

Deze elementen zijn eerder anekdotisch en worden daarom vaak niet mee in acht genomen bij een renovatie of herinrichting van het gebouw en dreigen zo te verdwijnen. De aanwezigheid van deze elementen laat echter in veel gevallen wel toe om deze authentieke elementen nog op te

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

waarden en daarbij ook een grotere samenhang en verdere verfraaiing van deze zone tot stand te kunnen brengen.

Doelstellingen van de opdracht

De elementen van het kleine erfgoed die aanwezig zijn op niet-beschermden gevels en gebouwen van de Unesco-bufferzone onderhouden en restaureren

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- de subsidieaanvragen met betrekking tot de elementen van het kleine erfgoed, in overeenstemming met de geldende wetgeving, beheren
- prospecties in de zone uitvoeren om elementen van het kleine erfgoed op te sporen contact opnemen met de eigenaars en hen sensibiliseren om deze merkwaardige elementen te restaureren en op te waarden

Sturing:

De directie Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Partners:

Timing:

- Subsidies - doorlopende activiteit
- prospectie - begin 2017

Middelen:

De subsidies worden toegekend in functie van de beschikbare budgettaire kredieten. Er worden jaarlijks nieuwe kredieten in het gewestelijk budget ingeschreven.

De toekenning van subsidies wordt beheerd door de medewerkers van de directie Monumenten en Landschappen.

Prospectie: de medewerkers van de directie Monumenten en Landschappen?

Indicatoren

- aantal ingediende subsidieaanvragen/jaar;
- aantal gerealiseerde projecten/jaar.

Overzicht gerealiseerde projecten:

Strategische doelstelling 1
Beheer van het goed

Specifieke doelstelling 3	De middelen inzetten om het beheer van de site te garanderen
Actieplan 9	Subsidiebeleid c. Verdelen en benutten van de bestaande subsidies. Instellen van specifieke premies voor de gevoerde strategieën

Context van de actie

Zowel de Grote Markt als de bufferzone bestaan in principe uit percelen die in handen van privé-eigenaars zijn, waarbij de overheid slechts een relatief beperkt aantal goederen bezit (grote openbare gebouwen en een tiental huizen met commerciële benedenverdiepingen). Die "uitbarsting" van eigendom betekent een veelvoud van tussenkomende partijen (500 tot 800), wat een zeker belasting vormt bij het uitvoeren van grootschalige acties.

Een van de beweegredenen om deze acties uit te voeren, is het vrijmaken en promoten van financiële middelen als steun voor particulieren, die beschikbaar zijn in het kader van patrimoniale en stedenbouwkundige strategieën (zie hieronder). Die middelen zijn afkomstig van openbare subsidies, of van partnerschappen met privé-investeerders.

Doelstellingen van de actie

Het vrijmaken van middelen heeft als doel om de in het beheerplan gedefinieerde patrimoniale en stedenbouwkundige strategieën te ondersteunen en te concretiseren, door financiële aanvullende tegemoetkomingen aan privé-eigenaars toe te kennen zodat die kwaliteitsprojecten kunnen opstarten.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- **verdelen en benutten van de bestaande subsidies:**

De bestaande gewestelijke subsidies worden aan de eigenaars aangeboden en benut:

- gewestelijke subsidies voor de onderhouds- en restauratiewerkzaamheden aan beschermde goederen (BWRO, art. 240, besluit van 30 april 2003) (actieplan 10a)
- gewestelijke subsidies voor de opwaardering van het kleine erfgoed, meer bepaald de decorelementen die een verrijking zijn voor de openbare ruimte en de leefomgeving (BWRO, art. 240) (actieplan 10b)
- premies voor de renovatie van het woonmilieu
- premies voor de verfraaiing van gevels

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

- **instellen van specifieke premies voor de gevoerde strategieën:**
De stad Brussel heeft een premie ingesteld om de acties rond de renovatie van de leegstaande verdiepingen boven handelszaken te ondersteunen: gemeentepremie voor de creatie van een afzonderlijke toegang tot de woning
- **aantrekken van openbare en privé-investeerders:**
In het kader van de strijd tegen leegstaande gebouwen (zie fiche 3.8.23 en 3.8.42) en van het advies aan de aanvragers (zie fiche 2.6.19) werden de privé-eigenaars in contact gebracht met openbare instellingen - sociale vastgoedkantoren, Project X - en eventueel privé-investeerders.

Begeleiding:

- het departement Stedenbouw: de cel 'Ontwikkelingsplan en -strategieën'

Partners:

- de stad Brussel
- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Kalender:

- doorlopende actie
- gemeentepremie: verlenging van de methode in 2016

Middelen:

- openbare financiële middelen: subsidies, gemeente- en gewestelijke premies
- personele middelen: 1 VTE 50 dagen per jaar

Indicatoren

- Totaalbudget per jaar dat wordt toegekend aan de premiemethode voor aparte toegang
- Aantal gebouwen per jaar dat premies ontvangt (per type)
- Aantal ingediende dossiers per jaar

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

In 2015 werd een sensibiliseringsbrochure over de premie voor de inrichting van een "aparte toegang" opgesteld en bijgewerkt.

In 2009/2011 heeft de antenne Atrium Brussel Centrum een specifieke premie ingevoerd voor de actie in de Kaasmarkt, die bedoeld is om het commerciële imago op te waarderen (zie fiche 3.9.25c).

Premie voor de inrichting van een aparte toegang:

- in 2010: 10 ingediende premieaanvragen
2 uitbetaalde premies - totaalbudget: € 30.000
- in 2011: 6 ingediende premieaanvragen

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

- 4 uitbetaalde premies - totaalbudget: € 51.299,38
- in 2012: 3 ingediende premieaanvragen
 - 3 uitbetaalde premies - totaalbudget: € 44.176,7
- in 2013: 2 ingediende premieaanvragen
 - 1 uitbetaalde premie - totaalbudget: € 15.000
- in 2014: 0 ingediende premieaanvragen
 - 0 uitbetaalde premies - totaalbudget: € 0
- in 2015: 1 ingediende premieaanvraag
- in 2016: 2 ingediende premieaanvragen

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

Strategische doelstelling 1 Beheer van het goed	
Specifieke doelstelling 4	De verschillende doelgroepen en actoren, in het bijzonder de bewoners en handelaars van de wijk, betrekken
Actieplan 10	Oprichting van de Adviesraad van bewoners en handelaars

Context van de opdracht

In 2015 heeft de Raad van Europa een kaderconventie opgesteld over de culturele erfgoedkundige waarde voor de samenleving, de conventie van Faro¹. Deze levert een originele bijdrage aan het debat over "samenleven", levenskwaliteit en leefomgeving waarin de burgers in de historische centra willen gedijen.

Het erfgoed speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van de samenlevingen. Het is een wezenlijk onderdeel van de leef- en werkomgeving van de mensen. De renovatie van de historische centra draagt bij tot de heropleving van de steden. Een beter leefklimaat bevordert de jobcreatie en trekt bevolkingen aan, een kwaliteitsvolle omgeving is de motor van een goed draaiende economie.

De conventie van Faro is een aanmoediging om de culturele rechten van het individu te beschermen en om de bevolking centraal te stellen in het erfgoedproces.

De Stad Brussel, meer in het bijzonder het Huis van de Participatie - het huidige Participatie Brussel - organiseert sinds 2002 openbare vergaderingen per wijk, de zogenaamde wijkfora.

Deze wijkfora zijn openbaar. Ze vinden plaats in de wijken van de Stad opdat de bewoners er de overheid kunnen ontmoeten en hun verwachtingen met betrekking tot politieke projecten kunnen bespreken.

De Grote Markt van Brussel en de bufferzone zijn ingeschreven in het "Forum Vijfhoek Oost".

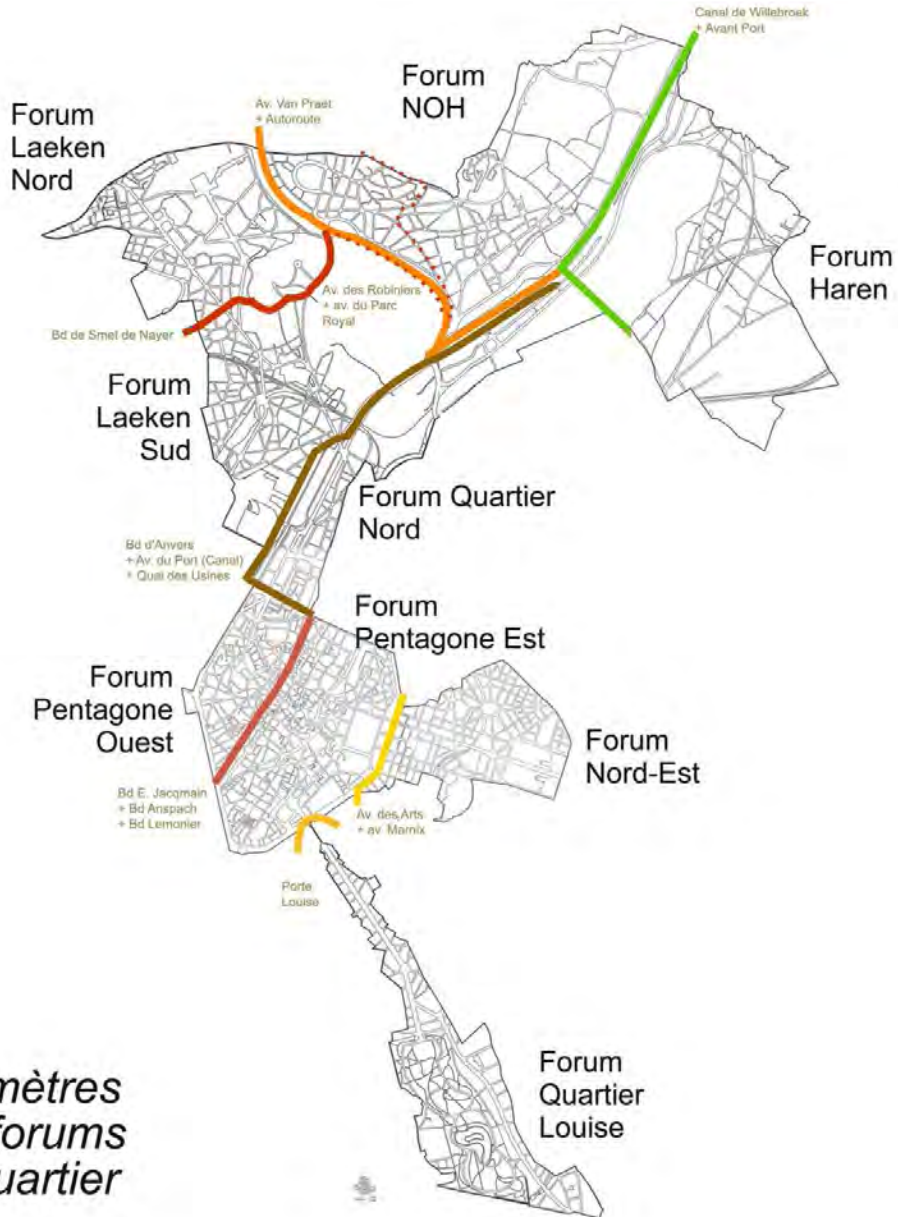
Deze fora zijn het middel om bewoners en inwoners van deze zone te laten deelnemen aan het ontwikkelings- en herzieningsproces van het beheerplan van de Grote Markt.

In het kader van de openbare consultaties voor de verwezenlijking van de Bijzondere Bodembestemmingsplannen (BBP), voert de stad Brussel, Cel Plan ook enquêtes uit om te peilen naar andere invalshoeken en commentaren op bepaalde aspecten van deze plannen. Dit instrument biedt inwoners en gebruikers van de wijken de gelegenheid om hun mening te uiten.

¹ (http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/identities/default_FR.asp)

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Périmètres des forums de quartier

Le découpage des périmètres de nos forums ne reflète aucune frontière administrative fixe. Nous avons tenté de réaliser un découpage pragmatique pour ces réunions publiques. Ainsi, ces périmètres ont été définis d'abord en lien avec les entités "historiques" établies, ensuite en suivant des "fractures" dans le tissu urbain comme le canal, les boulevards, etc. et enfin en essayant d'équilibrer la taille des quartiers à partir de la densité de la population. Les forums Laeken-Nord et Neder-Over-Heembeek ont un territoire qui se chevauche en partie : le quartier "Mutsaard" (ce qui explique pourquoi nous avons mis une ligne en pointillés qui indique la séparation entre Laeken Mutsaard et NOH).

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Doelstellingen van de opdracht

Via de oprichting van de Adviesraad van bewoners en handelaars en van de wijkfora:

- de bewoners en handelaars van de Grote Markt en van de bufferzone integreren in het ontwikkelings- en herzieningsproces van het beheerplan van de Grote Markt door wijkfora en elektronische peilingen te organiseren;

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- organisatie van elektronische peilingen voor inwoners en handelaars van de Grote Markt en van de bufferzone
- organisatie van themavergaderingen

Sturing:

Participatie Brussel, Departement Stedenbouw en Departement Handel

Partners:

De directie Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Timing

Doorlopende activiteit

Organisatie van één tot twee vergaderingen per jaar

Middelen:

Gewoon budget van de Stad

Indicatoren

- Aantal vergaderingen/jaar
- Aantal deelnemers per vergadering

Overzicht gerealiseerde projecten:

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

STRAGISCHE DOELSTELLING 2

Behoud van het erfgoed er de integriteit en den authenticiteit van het verzekeren

Strategische doelstelling 2 : Behoud van het erfgoed door de integriteit en de authenticiteit ervan te verzekeren

Strategische doelstelling 2 Behoud van het erfgoed door de integriteit en de authenticiteit ervan te verzekeren

Specifieke doelstelling 5	Controle, behoud en onderhoud van de beschermde Grote Markt	
Actieplannen	11. Regelmatige inspecties van de gevels van de huizen op de Grote Markt, onderhoudswerken	81
	12. Behoud en restauratie van het interieur van huizen die eigendom zijn van de stad en van privé-eigenaars	
	a. Huizen die eigendom zijn van de stad Brussel, restauratieproject van de huizen nr. 13-14 op de Grote Markt	85
	b. Privéhuizen, opvolging van de bij de directie van Monumenten en Landschappen ingediende vergunningen	89
	13. Restauratie en onderhoud van het stadhuis	91
	14. Restauratie en onderhoud van het Broodhuis	97
	15. Noodplanning van de werelderfgoed-site Grote Markt en van de bufferzone	101

Specifieke doelstelling 6	Monitoring, behoud en onderhoud van de bufferzone	
Actieplannen	16. Beschermde gebouwen	
	a. Restauratieproject van het Beursgebouw, gebouw dat eigendom is van de Stad Brussel	105
	b. Restauratieproject van de huizen in de Guldenhoofdstraat nrs. 1 en 5	109
	17. Niet-beschermde gebouwen	111
	18. Gemeenschappelijke strategieën voor beschermde en niet-beschermde gebouwen	
	a. Realisatie van de referentiestaat van de beschermde goederen in de Unesco-zone	115
	b. Opvolging van de bij de Stad Brussel ingediende bouwvergunningen	119
	c. Controle en opvolging van niet-beschermde gebouwen	123
	d. Systematisch onderzoek over archeologie van de bebouwing	127

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

Strategische doelstelling 2
Behoud van het erfgoed door de integriteit en de authenticiteit ervan te verzekeren

Specifieke doelstelling 5	Controle, behoud en onderhoud van de beschermde Grote Markt
Actieplan 11	Regelmatige inspecties van de gevels van de huizen op de Grote Markt, onderhoudswerken

Context van de actie

Sinds het einde van de XIXe eeuw is de stad Brussel verantwoordelijk voor het behoud en het onderhoud van de gevels en de huizen van de Grote Markt.

Een overeenkomst die de gevels van de huizen belast met een erfdienstbaarheid van uitzicht ten gunste van het stadhuis, werd vanaf 1883 opgesteld en legt de rechten en plichten van elke partij vast. Doorheen de jaren werden de gebouwen en de gevels onderhouden, maar de eerste restauraties werden pas uitgevoerd in de jaren 1980: de gevels van het huis van de hertogen van Brabant, Grote Markt nr. 13 tot 19, werden toen onder handen genomen.

De stad Brussel die zich bewust is van het belang van het belangrijke architecturale erfgoed van de Grote Markt, belast de cel 'Historisch erfgoed' in 1998 met de uitvoering van een historische en architecturale studie van de huizen op de markt. Om een objectieve balans over de conserveringstoestand voor te leggen, werd die studie vervolgens aangevuld met een boedelbeschrijving van alle gevels. Dankzij deze aanpak was het mogelijk om de voor de bouw van de gevels gebruikte materialen te identificeren, evenals hun staat van aantasting, de kwaliteit van de voegen en de beschadigingen, zoals barsten, steensplinters, biologische ontwikkelingen, corrosie van metalen elementen, enz.

In oktober 2001 liet de cel 'Historisch erfgoed' voorafgaande tests en onderzoeken uitvoeren voor de restauratie van nr. 39 van de Grote Markt, eigendom van de stad Brussel. Deze voorafgaande studies en de in mei 2004 afgeronde restauratie van deze gevel werden bij wijze van voorbeeld uitgevoerd en om de tijdens de restauratie van de andere gevels van de Grote Markt te gebruiken technieken te testen. Vervolgens werd gestart met een restauratiecampagne van alle gevels van de huizen:

- 2007-2008: restauratie van de gevels van de huizen *De Sterre, De Zwaan, Het Brouwershuis, De Roos* en *Den Bergh Thabor*, Grote Markt nrs. 8-12
- 2011-2012: restauratie van de gevels van de huizen *Het Hert, Jozef en Anna, Den Engel, Het Kleermakershuis, De Duive* en *De Wapens van Brabant*, Grote Markt nrs. 20-28
- 2014-2015: restauratie van de gevels van de huizen *Den Coninck van Spanjen, Den Cruywagen, Den Sack, De Wolvin, De Hoorn* en *De Vos*, Grote Markt nrs. 1-7
- 2015-2016: restauratie van de gevels van de huizen *De Helm, De Pauw, De Kleine Vos, Den Eyck* en *Sint-Barbara*, Grote Markt nrs. 34-38

Naar aanleiding van deze restauraties werden er regelmatig inspecties uitgevoerd en zou er een programma voor het onderhoud van de gevels moeten worden opgesteld.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Doelstellingen van de actie

- Het behoud en het onderhoud van de gevels van de huizen van de Grote Markt opvolgen en verzekeren

Maatregelen en modaliteiten

Project:

- opstellen van overzichtstabellen voor de opvolging van de conserveringstoestand van de gevels van de huizen
- programmatie van het preventief onderhoud van de gevels

Begeleiding:

- het departement Stedenbouw: de cel 'Historisch erfgoed'

Partners:

- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: de directie van Monumenten en Landschappen

Kalender:

- eerste inspectie gepland in 2018; om de 2 jaar worden er inspecties uitgevoerd
- eerste onderhoud gepland in 2020, alle gevels van het huis van de hertogen van Brabant. Onderhoud te plannen volgens de informatie van de overzichtstabellen voor de opvolging van de conserveringstoestand.

Middelen:

- inspecties: begroting van de stad Brussel, te voorzien om de twee jaar
- onderhoud:
 - subsidies van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: 80%
 - begroting van de stad Brussel: 20%
 - gemiddelde geraamde prijs voor het onderhoud per gevel: € 30.000 (20% van de totale kostprijs van de restauratie per gevel)

Indicatoren

- Aantal uitgevoerde onderhouden per jaar

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

- Restauratie van de gevels van het huis nr. 39, *Den Ezel*, 2003-2004

Vóór en na de restauratie

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

- Restauratie van de gevels van de huizen nrs. 8-12, *De Sterre, De Zwaan, Het Brouwershuis, De Roos* en *Den Bergh Thabor*, 2007-2008

Vóór en na de restauratie

- Restauratie van de gevels van de huizen nrs. 20-28, *Het Hert, Jozef en Anna, Den Engel, Het Kleermakershuis, De Duive* en *De Wapens van Brabant*, 2011-2012

Vóór en na de restauratie

- Restauratie van de gevels van de huizen nrs. 1-7, *Den Coninck van Spaignien, Den Cruywagen, Den Sack, De Wolvin, De Hoorn* en *De Kleine Vos*, 2014-2015

Vóór en na de restauratie

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

- Restauratie van de gevels nrs. 34-38, *De Helm*, *De Pauw*, *De Kleine Vos*, *Den Eyck* en *Sint-Barbara*, 2015-2016

Vóór en tijdens de restauratie

Strategische doelstelling 2
Behoud van het erfgoed door de integriteit en de authenticiteit ervan te verzekeren

Specifieke doelstelling 5	Controle, behoud en onderhoud van de beschermde Grote Markt
<p>Actieplan 12</p>	<p>Behoud en restauratie van het interieur van huizen die eigendom zijn van de stad en van privé-eigenaars</p> <p>a. Huizen die eigendom zijn van de stad Brussel, restauratieproject van de huizen nr. 13-14 op de Grote Markt</p>

Context van de actie

De stad Brussel is eigenaar van de goederen die zijn gelegen op de Grote Markt nr. 1, 9, 10, 13, 14 en 39. Die worden beheerd of verhuurd door de Grondregie. Hier bevinden zich onder andere *De Zwaan*, *Den Coninck van Spagnien* en het *Brouwershuis*.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Die prestigieuze plaatsen, op één van de mooiste plekjes op aarde, geven de stad Brussel een zeker cachet, dat ze wel moet onderhouden.

In 2008 werd het huis nr. 39 *Den Ezel* volledig gerestaureerd: de werkzaamheden betroffen zowel het hoofdgebouw (binnenkant en achtergevel, de hoofdgevel werd in 2004 gerestaureerd (zie fiche 2.5.11)), alsook het achtergebouw (binnenkant en gevel).

De huizen nrs. 13-14, *De Faem* en *De Cluyse* zijn recente aankopen van de stad Brussel. Tijdens de zitting van 8 december 2003 keurde de gemeenteraad die aankoop van algemeen nut ter waarde van € 3.436.000,00 goed.

De gebouwen nrs. 13-14 van de Grote Markt bezetten 2 aparte percelen. Nr. 13 is bereikbaar via een doorgang onder de gevel van Grote Markt nr. 14. Nr. 14 (huis *De Cluyse*) bestaat uit een hoofdgebouw en een achtergebouw. De achterkant van het perceel grenst aan het gebouw van de Agoragalerij, dat een enorm volume in het *Îlot Sacré* vormt, daar waar zich vroeger doodlopende straatjes en steegjes bevonden. De studies van het ontwerp werden aan een extern studiebureau toevertrouwd. Het totale restauratieproject voorziet eveneens in het conform maken van de technische en veiligheidsinstallaties en van het verwarmingssysteem.

Het ontwerp van het restauratieproject voorziet in een ruimte voor het Hard Rock Café op nr. 13, een handelszaak met atelier op de benedenverdieping van nr. 14 en kantoren op de eerste verdieping van nr. 14 en in de bijgebouwen achteraan. De overige verdiepingen zijn bestemd voor huisvesting.

Doelstellingen van de actie

- Restaureren en onderhouden van het erfgoed dat eigendom is van de stad Brussel

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- restauratieproject van de huizen gelegen te Grote Markt nrs. 13 en 14

Begeleiding:

- de Grondregie van de stad Brussel

Partners:

- de schepen van Personeel en Toerisme van de stad Brussel
- het departement Stedenbouw - de cel 'Historisch erfgoed' van de stad Brussel

Voorlopige kalender:

Historiek

- 5 januari 2012: indiening van de aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning voor de afbraak van het onstabiele bijgebouw

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

- 8 januari 2014: indiening van de vergunningsaanvraag voor de voorafgaande studies
- 25 april 2014: verkrijging van de vergunning voor de voorafgaande studies
- 2 juni 2015: verkrijging van de vergunning voor de afbraak van het onstabiele bijgebouw
- 4 juli 2014: bestelling van de voorafgaande studies
- september 2014 tot november 2015: uitvoering van de voorafgaande studies
- 19 december 2014: verkrijging van de vergunning voor de restauratie van de met *azulejos*-tegels gemaakte fresco
- januari 2015: restauratie van de met *azulejos*-tegels gemaakte fresco
- 2 juni 2015: verkrijging van de vergunning voor de afbraak van de verlaagde plafonds en de voorzetwanden
- februari 2016 - mei 2016: afbraak van de verlaagde plafonds en voorzetwanden
- mei 2016: asbestverwijderingswerken
- zomer 2016: controle van de gebinten door middel van tests met de resistograaf
gedetailleerde opmeting van het gebouw
archeologische studie uitgevoerd door de DML
- herfst 2016: goedkeuring van het voorontwerp
- begin 2017: indiening van de aanvraag van de restauratievergunning
- 2018-2020: restauratiewerken

Middelen:

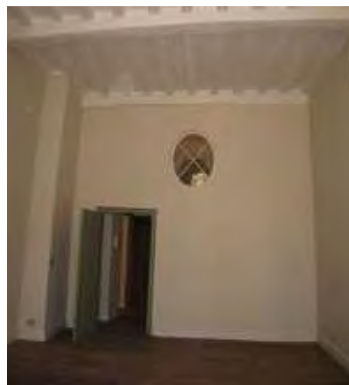
- begroting: Grondregie van de stad Brussel
- de totale prijs voor de restauratiewerken moet nog worden bepaald

Indicatoren

- Restauratie van een beschermd historisch erfgoed
- Renovatie van de installatieruimtes en mogelijke creatie van huisvestingseenheden

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

- **Volledige restauratie van de binnenkant van het huis nr. 39 Den Ezel.**
Werkzaamheden beëindigd in 2008

Hoofdgebouw - 1^e verdieping - vóór en na de restauratie

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Hoofdgebouw - zolder - vóór en na de restauratie

Hoofdhuis - achtergevel - vóór en na de restauratie

Achterhuis - achtergevel - vóór en na de restauratie

Strategische doelstelling 2
Behoud van het erfgoed door de integriteit en de authenticiteit ervan te verzekeren

Specifieke doelstelling 5	Controle, behoud en onderhoud van de beschermde Grote Markt
Actieplan 12	Behoud en restauratie van het interieur van huizen die eigendom zijn van de stad en van privé-eigenaars b. Privéhuizen, opvolging van de bij de directie van Monumenten en Landschappen ingediende vergunningen

Context van de actie

De huizen die eigendom zijn van privé-eigenaars worden aandachtig opgevolgd door de instellingen die zich met de conservering en bescherming van die huizen bezighouden: de directie van Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de cel 'Historisch erfgoed' van de stad Brussel. De projecten worden op vraag van de eigenaars door architecten ontworpen.

De conservering van het onroerend erfgoed houdt in dat de goederen in goede staat worden gehouden zodat we dit erfgoed aan toekomstige generaties kunnen doorgeven.

De directie van Monumenten en Landschappen is, in samenwerking met de directie Stedenbouw, belast met de opvolging van de aanvraagdossiers voor conserveringswerkzaamheden aan beschermd erfgoed (beschermd en bewaard).

De afgevaardigde ambtenaar voor Stedenbouw levert de stedenbouwkundige vergunning af die de werkzaamheden goedkeurt in de vorm van een unieke vergunning.

Voor alle conserveringswerkzaamheden aan beschermd erfgoed (zie fiche 1.3.11) kan er een subsidie worden toegekend.

Doelstellingen van de actie

- Onderhouden en restaureren van privégebouwen met respect voor hun authenticiteit

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- opvolging van de bij de directie van Monumenten en Landschappen ingediende vergunningen

Begeleiding:

- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: directie van Monumenten en Landschappen

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Partners:

- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen
- de Stad Brussel: de cel 'Historisch erfgoed'

Kalender:

- doorlopende actie
- projecten:
 - restauratie van de achtergevels van het huis nr. 26-27 op de Grote Markt *De Duive* en het dak van het huis nr. 27, werken gepland in 2016-2017
 - restauratie van het monument Everard t'Serclaes, Grote Markt nr.8, werken gepland in 2015-2016

Middelen:

- begroting: de werken worden door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gesubsidieerd (actieplan 11a)
- privébegroting

Indicatoren

- Aantal ingediende aanvragen
- Aantal uitgevoerde projecten

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

Afgeleverde stedenbouwkundige vergunningen:

- restauratie van de achtergevels van de huizen nrs. 26-27 op de Grote Markt *De Duive* en het dak van het huis nr. 27 op de Grote Markt (2015)
- restauratie van het monument Everard t'Serclaes, Grote Markt nr. 8 (2015)

Uitgevoerde werken:

- restauratie/renovatie van het dak van het huis *Den Engel* op de Grote Markt, nr. 23 (2011)
- verbouwing van de benedenverdieping van het huis *Het Hert* op de Grote Markt, nr. 20 (2012)

Strategische doelstelling 2
Conservering van het erfgoed door de integriteit en de authenticiteit te garanderen

Specifieke doelstelling 5	Controle, conservering en onderhoud van de beschermde Grote Markt
Actieplan 13	Restauratie en onderhoud van het stadhuis

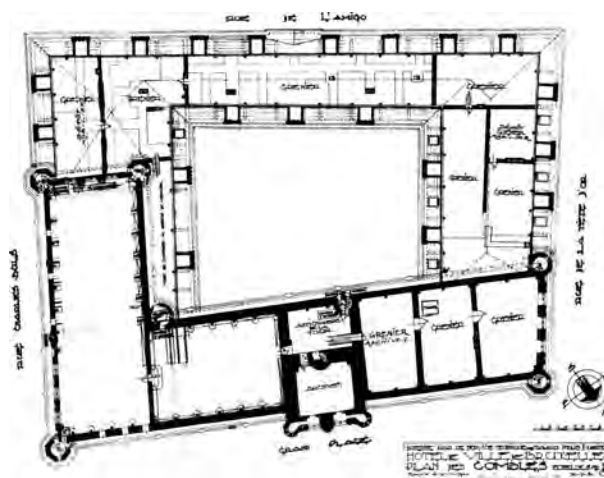
Context van de actie

Ligging

Het stadhuis bevindt zich op de Grote Markt van Brussel en neemt daar het grootste gedeelte van de zuidwestelijke kant in beslag.

Hoofdgevel

Plan van de zolderverdiepingen

Geschiedenis

Het stadhuis van Brussel is zowel een belangrijk architecturaal gotisch meesterwerk uit de XVe eeuw als een uitzonderlijke getuigenis van een restauratie uit de XIXe eeuw. De pracht van het interieur maakt dit gebouw tot een van de meest weelderige gebouwen van het land. Het bezit een belangrijk erfgoed, zowel op artistiek als op historisch vlak (schilderijen, beeldhouwwerken, wandtapijten), dat verschillende episodes uit de geschiedenis van de stad, van Brabant en van de Zuidelijke Nederlanden oproept.

Vandaag de dag is het stadhuis het centrum van het politieke beheer van de stad (zetel van het college van burgemeester en schepenen), het kader voor culturele evenementen en de plaats voor officiële recepties.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Zalen en collecties

In het stadhuis komen verschillende stijlen en tijdperken met elkaar in aanraking.

Het voorste gedeelte getuigt van de respectvolle reconstructie van het middeleeuwse gebouw na het bombardement van 1695 en van de zeer grondige werkwijze van de restaurateurs-architecten van de XIXe eeuw, die het gebouw zijn originele prestige wilden teruggeven.

Aan de achterkant heeft de bouw van een nieuwe vleugel door de Staten van Brabant in het begin van de XVIIIe eeuw een aaneenschakeling van zalen in de stijl van Lodewijk XIV gecreëerd. De twee hoofdzalen dienen vandaag voor de vergaderingen van het college en van de gemeenteraad. De Militiezaal en de Gotische Zaal op de benedenverdieping waren tot januari 2012 het decor voor tijdelijke tentoonstellingen. Deze zalen kregen een nieuwe bestemming en worden voortaan gebruikt voor de organisatie van recepties en diverse evenementen onder leiding van de stad Brussel (vergaderingen, conferenties, enz.). In het najaar van 2016 wordt in de Militiezaal het originele gipsbeeld en het bronzen afgietsel van het moment 't Serclaes dat werd vervangen door een kopie tentoongesteld.

De kunstwerkcollecties worden beheerd door de Musea van de Stad Brussel die instaan voor de goede conservering en de opwaardering ervan. De dossiers en de opvolging van de restauratie van het meubilair en het vast decor worden ten laste genomen door de cel 'Historisch erfgoed'.

Doelstellingen van de actie

Meer nog dan de andere gebouwen met patrimoniale waarde die eigendom zijn van de stad, vervult het stadhuis meerdere functies, waarbij de soms uiteenlopende belangen zo goed mogelijk moeten worden beheerd:

- de conservering, het onderhoud en de restauratie van dit monument dat deel uitmaakt van het beschermde historische erfgoed van de stad Brussel op een duurzame manier verzekeren, alsook de goede conservering van de kunstwerken en het meubilair in het stadhuis
- het behoud van het aspect van politieke vertegenwoordiging van het stadhuis, een rol die het gebouw al meer dan 5 eeuwen vervult
- de vermaardheid van het gebouw verzekeren, de geschiedenis ervan bestuderen en verspreiden en het openstellen voor het publiek in het kader van bezoeken

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- Restauratiewerkzaamheden aan de buitenkant:

- restauratie en onderhoud van het volledige timmer- en siersmeedwerk van de twee dubbele ingangspoorten van het stadhuis: onderhoud en restauratie (vervangen van een aantal structurele houten delen, reparatie van de uitgesneden aanslaglijst van de poort naar de Grote Markt, restauratie en onderhoud van het decoratieve of functionele ijzerwerk op de twee poorten. De algemene studie werd in 2011 uitgevoerd. De resultaten van de bijkomende analyses zullen tegen eind 2016 bekend zijn.
- restauratie van het volledige raamwerk van de 1^e verdieping van het stadhuis. Voorafgaande patrimoniale studie, gevolgd door een studie van de gezondheidstoestand

van het raamwerk op de 1^e verdieping (staat van het timmerwerk, glaswerk, bescherming van de betimmeringen, staat van het bouwbeslag, ...)

- in afwachting van een restauratie van de volledige dakbedekking in leisteen van de 2 hoofdgebouwen, zal de volledige herstelling van de daken tegen de zomer van 2016 worden afgerond
- nachtelijke opwaardering door de belichting van de gevel van het gebouw die in 2014 werd geïnstalleerd in het kader van Lichtplan
- restauratie van de fonteinen in de Vrutstraat, aan weerszijden van de ingangspoort

- Restauratiewerkzaamheden aan de binnenkant:

- restauratie van de schoorsteenmantel in het kabinet in renaissancestijl. Patrimoniaal onderzoek in verband met dit element, analyses van en proefboringen in de stenen en de afwerking, onderzoek van de oorzaken van de aantasting van het element dat moet worden gerestaureerd.
- aanpassing van bepaalde architecturale elementen of werkwijzen in het gebouw met als doel een aantal aspecten met betrekking tot de energiebesparing te verbeteren, bv. isoleren van de zolderruimten in 2011, de controle en de reparatie van het raamwerk aan de buitenkant, een volledige “relamping” van het stadhuis en onderzoek van een “relighting” van de voornaamste lokalen van de 1^e verdieping, enz.
- overeenstemming met de wetgeving inzake brandveiligheid: alarm, noodverlichting en op langere termijn de volledige renovatie van de elektrische voedingsnetwerken en van de verlichtingsinstallaties (gloeilampen) of armaturen in de kantoorgedeelten (2^e verdieping)
- doorlopende restauratie van het meubilair en de kunstwerken afhankelijk van de beschikbare budgetten, herstelling van de vaste decoratie van de kabinetten (voormalig kantoor van de gemeentesecretaris, enz.)

- Inrichtingsprojecten voor bepaalde ruimtes:

- inrichting van een conferentiezaal in de Militiezaal en de Gotische Zaal op de benedenverdieping
- herinrichting van de onthaalruimte

- Kunstwerken

- bijwerken van de inventaris van kunstwerken, controle van hun conserveringstoestand

Begeleiding:

- projecten: Stedenbouw - Architectuur - cel ‘Historisch erfgoed’
- kunstwerken: Museum van de Stad

Partners:

- het kabinet van de burgemeester
- de dienst Protocol
- “visit.brussels” (vroegere BITC)
- gesubsidieerde werken (ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest), directie van Monumenten en Landschappen, Vooruitgangstraat 80/bus 1, 1035 Brussel
- het departement Stedenbouw: studie bureau (architectuur), speciale technieken

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Kalender:

- restauratie en onderhoud van het volledige timmer- en siersmeedwerk van de twee dubbele ingangspoorten van het stadhuis: studies aan de gang
- restauratie van het volledige raamwerk van de 1^e verdieping van het stadhuis
- restauratie van de dakbedekking: herstelling af te ronden in 2016 in afwachting van een latere restauratie
- nachtelijke opwaardering door de gevel van het gebouw te belichten: afgerond in 2014
- restauratie van de schoorsteenmantel van het renaissancekabinet
- overeenstemming met de wetgeving inzake brandveiligheid: alarm, noodverlichting en op langere termijn de volledige renovatie van de elektrische voedingsnetwerken en van de verlichtingsinstallaties (gloeilampen) of armaturen in de kantoorgedeelten (2^e verdieping): aan de gang
- conferentie- en receptiezaal op de benedenverdieping: afgerond
- herinrichting van de onthaalruimte: aanpassingen uitgevoerd

Middelen:

- begrotingen van verschillende stadsdiensten: Stedenbouw - Architectuur, Organisatie - Protocol
- gewestelijke subsidies voor beschermde goederen (80 % van het bedrag van de restauratiewerkzaamheden)

Indicatoren

- Naleven van de kalender voor de restauraties
- Evolutie van de toegekende budgetten voor de restauratie van het gebouw
- Bijwerken van de inventaris van kunstwerken, controle van hun conserveringstoestand
- Evaluatie van de energiebesparingen
- Evaluatie van de veiligheidsmaatregelen van de jaarlijkse brandoefening

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

- restauratie van de Belforttoren en van Sint-Michiel er bovenop: afgerond in 1997
- restauratie van de gevels en van de beeldhouwwerken op de gevels: 1997-1998
- restauratie van het interieur van de raadzaal: 1998-1999
- restauratie van het interieur van de Grangégalerij: 1999
- restauratie van de versiering van de Eretrap: 2000
- balkon van de 1e verdieping, gevel naar de Vrontstraat: 2003
- aanpassing van bepaalde architecturale elementen of werkwijzen in het gebouw met als doel een aantal aspecten met betrekking tot het besparen van energie te verbeteren, bijvoorbeeld: een betere isolatie in de zolderruimtes: 2011

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Staat van de zolder vóór de werken van 2011

Tijdens de werkzaamheden - november 2011

- controle en reparatie van het raamwerk aan de buitenkant, aanpassen van de verlichting aan de huidige behoeften en gebruiksomstandigheden van het gebouw, enz.
- integratie van een informatiebureau voor toeristen: 2011
- inrichting van landschapsbureaus op de zolder aan de kant van de Karel Bulsstraat: uitgevoerd in 2011
- reparatie van het meubilair van de kabinetten of zalen van het stadhuis: 2011
- herstelling en onderhoud van de vlaggenmasten aan de hoofdgevel aan de Grote Markt, enz.: 2011
- restauratie van 2 schilderijen: 2011

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

Strategische doelstelling 2
Behoud van het erfgoed door de integriteit en de authenticiteit ervan te verzekeren

Specifieke doelstelling 5	Controle, behoud en onderhoud van de beschermde Grote Markt
Actieplan 14	Restauratie en onderhoud van het Broodhuis

Context van de actie

Ligging

Het Broodhuis bevindt zich op de Grote Markt, in het midden van de noordoostelijke kant. Dit neogotische gebouw is het resultaat van de restauratie die tussen 1873 en 1894 door stadsarchitect Pierre-Victor Jamaer werd uitgevoerd. Het Broodhuis werd in 1936 op de monumentenlijst geplaatst en maakt sinds 1998 deel uit van het werelderfgoed van de Unesco, evenals het stadhuis en alle huizen op de Grote Markt.

Broodhuis - Museum van de stad Brussel

Geschiedenis

Vanaf 1860 vat de stad Brussel, in volle historische en stedenbouwkundige ontwikkeling, het plan op om een gemeentemuseum op te richten. Daartoe verzamelt ze verschillende getuigenissen over haar verleden en vraagt ze aan verschillende kunstenaars om de wijken te vereeuwigen die tot afbraak zijn veroordeeld. Karel Buls, burgemeester tussen 1881 en 1899, en de archivaris van de stad Alphonse Wauters brengen het project rond het gemeentemuseum tot een goed einde. Het museum dat in 1887 werd ingewijd, betreft de tweede verdieping van het Broodhuis. In die tijd had Karel Buls al een dubbele doelstelling voor ogen: de geschiedenis van de stad verstaanbaar maken voor de lokale bevolking en de bezoekers uit het buitenland ontvangen en in Brussel houden.

Door de groei van de collecties strekt het museum zich geleidelijk uit over het volledige gebouw. De collecties bestaan uit belangrijke schenkingen (bij de oprichting ontving het museum een omvangrijke schenking van mecenas John Waterloo Wilson), uit voorwerpen van archeologische

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

opgravingen en de aankoop van voorwerpen en kunstwerken die typerend zijn voor de ambachtelijke kunst, de folklore van Brussel en de ontwikkeling van de stad.

Vandaag vervult het Broodhuis - vandaag het Museum van de Stad - zijn prioritaire taken als openbare dienst, in het bijzonder: de wetenschappelijke studie van het erfgoed van Brussel, de conservering en verrijking ervan, alsook de opwaardering bij het publiek. In de traditie van de oprichting van het museum vertaalt dit beleid zich dagelijks in de ontwikkeling van een programma dat ernaar streeft om de geschiedenis van Brussel voor de grote massa toegankelijk te maken. De voorstelling van de collecties die zich over verschillende verdiepingen spreidt, integreert voortaan het gebouw zelf, waarvan de geschiedenis en de architectuur een centraal pedagogisch element vormen dat zich aan de bezoeker voorstelt.

Collecties

De collecties van het Museum van de Stad, die oorspronkelijk werden bijeengebracht om de geschiedenis van Brussel en haar inwoners te illustreren en om voorbeelden aan de industrie en het ambacht te verschaffen, werden tijdens de XXe eeuw uitgebreid en zijn heel uiteenlopend: kunstwerken en werken uit de toegepaste kunsten, diverse voorwerpen, historische getuigenissen, documenten, plannen, maquettes, archeologische collecties, enz. De belangrijkste attractie van het museum is echter de garderobe van Manneken Pis.

Naarmate de collecties werden uitgebreid, volgden de projecten rond de inrichting ervan elkaar op volgens de thema's van de tijdperken. Daarbij lag de nadruk nu eens op het archeologische en artistieke karakter van de collecties en dan weer op de stedenbouwkundige ontwikkeling, of op verschillende aspecten van het intellectuele, sociale en economische leven van de stad.

Vandaag wil het Museum van de stad Brussel verder gaan dan het conventionele aspect van een voorstelling van de geschiedenis van de stad op lokale schaal. De benadering van de thema's streeft ernaar een breed publiek van Brusselaars en niet-Brusselaars te bereiken en om de vaak complexe onderwerpen na een rigoureuze wetenschappelijke behandeling toegankelijk te maken.

De voorstelling van de collecties en de verschillende projecten van het Museum worden gecombineerd met pedagogische activiteiten (spelarcours voor kinderen en jongeren, rondleidingen en publicaties van verschillende collecties). Die middelen helpen om het publiek en de collecties van het Museum van de Stad dichterbij elkaar te brengen en om de burgers bewuster te maken over het erfgoed en de ontwikkeling van Brussel.

Doelstellingen van de actie

- Instaan voor de conserverings-, restauratie- en onderhoudswerkzaamheden van het gebouw

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- scannen van het gebouw met het doel om een 3D-model te maken. Dit werk zal de exacte afmetingen en plannen van het gebouw verschaffen, en zal zijn nut bij verschillende

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

verwezenlijkingen bewijzen, zoals de restauratie van het gebouw, de publicaties of de voorstelling aan het publiek

- restauratie van de gevels en de dakbedekking. Eerste stap - opstellen van een boedelbeschrijving met het oog op de redactie van een restauratiedossier
- toepassen van het preventie- en veiligheidsplan in geval van brand, bestaande uit de herhaalde herinnering van de algemene instructies en de organisatie van een jaarlijkse evacuatieoefening

Begeleiding:

- de cel 'Historisch erfgoed' van de stad Brussel is als beheerder van het gebouw belast met de supervisie van het onderhoud en de restauratiecampagnes

Partners:

- Museum van de stad Brussel, als beheerder van de collecties en de instelling
- Archieven van de stad Brussel, als bewaarder van de archieven en van talrijke andere collecties en als wetenschappelijk team
- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Brussel Stedelijke Ontwikkeling (ex-BROH) en DML) als overheid die de vergunningen en subsidies voor de restauratie aflevert en over de goede uitvoering van de restauratiewerkzaamheden waakt
- verschillende comités van experts in functie van de geplande projecten

Voorlopige kalender:

- op korte termijn:
 - 2017-2018: restauratie van het gebouw: restauratie van de gevels, het buitenschrijnwerk, de daken, het beeldhouwd decor; communicatie rond de werken die bedoeld zijn om de gevels in ere te herstellen
 - 2017: grote opslagruimten
- op middellange termijn:
 - 2019-2020: restauratie en renovatie van de binnenruimten van het museum, van de kelder tot de zolder, betere toegankelijkheid van het museum voor PBM, nieuwe scenografie en museografie, grotere ruimte in het teken van de Grote Markt, zijn geschiedenis en zijn erfgoed

Middelen:

- Voor de realisatie van de projecten op korte en middellange termijn komt de financiële tussenkomst van de stad, de Franse Gemeenschap en van subsidies in functie van specifieke projecten.
- Voor de grote renovatiewerken aan de binnenkant van het gebouw en de vernieuwing van de scenografie dient er te worden voorzien in een prijsvraag met begrotingsverzoek.
- Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest komt voor 80% tussen in de restauratie van het geklasseerd gebouw.
- Restauratie van de gevels en de daken, raming van € 9.500.000,00

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Indicatoren

- Naleven van de kalender
- Uitvoeren van de restauratiewerken
- Positieve evaluatie van de jaarlijkse brandoefening

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

1998: schoonmaken van de gevels van het hoofdgebouw aan de kant van de Grote Markt

2003: creatie van nieuwe ruimtes voor het publiek (toiletten en onthaal)

2009: afwerken van de viertalige bewegwijzering

2011: uitvoeren van een preventie- en veiligheidsplan in geval van brand

Strategische doelstelling 2
Bewaring van het erfgoed met behoud van zijn integriteit en authenticiteit

Specifieke doelstelling 5	Monitoring, behoud en onderhoud van de beschermde site Grote Markt
Actieplan 15	Noodplanning van de werelderfgoedsite Grote Markt en van de bufferzone

Context van de opdracht

Naar aanleiding van de vraag van de Unesco die voortvloeit uit het periodiek verslag, het actieplan voor Europa 2015 en het tweede protocol van de Conventie van Den Haag, zouden voorbereidende maatregelen de opmaak van inventarissen, de planning van noodmaatregelen om de bescherming van de goederen tegen brand- en instortingsrisico's van de gebouwen, de voorbereiding van de verwijdering van de roerende culturele goederen of de levering van een geschikte bescherming ter plaatse van de voornoemde goederen, en de aanwijzing van bevoegde overheden die verantwoordelijk zijn voor de bewaring van de culturele goederen, omvatten.

Qua openbare veiligheid heeft de stad Brussel in oktober 2011 een werkgroep onder de naam "Analyse van de risico's verbonden aan het gebruik van openbare ruimtes bij de organisatie van gebeurtenissen die een risico kunnen vormen voor de burgerlijke veiligheid" in het leven geroepen met het oog op een preventieve coördinatie van de disciplines die betrokken zijn bij de burgerlijke veiligheid.

Doelstellingen van de opdracht

De doelstellingen van de werkgroep zijn om een rapport op te stellen met betrekking tot de openbare veiligheid, in functie van de prioriteiten:

- a. een "event"-inplantingsplan, voor elk openbaar plein, waarin het maximum aantal deelnemers (in functie van het soort evenement), de veiligheidsschema's van elke discipline en iedere overige nuttige inlichting voor het goed beheer van de veiligheid bij de organisatie van evenementen, zijn vermeld.
- b. het multidisciplinair dispositief dat in noodgevallen in stelling moet worden gebracht
- c. de impact van een domino-effect wanneer verschillende elementen gelijktijdig plaatsvinden, op het vlak van de mobiliteit en op de twee voorgaande punten
- d. er wordt een bijzondere risicoanalyse uitgevoerd voor het hele architecturale complex getiteld "îlot Sacré", een perimeter afgebakend door de Kleerkoperstraat, de Bisschopstraat, de Arenbergstraat, de Bergstraat en de Grasmarkt. Deze perimeter is bijzonder want de breedte van de rijweg biedt er geen doorgang aan interventievoertuigen. Op verzoek van de hulpdiensten, werd de plaatsing van extra hydranten voorzien bij de heraanleg van de rijweg om de het toegankelijkheidsprobleem op te vangen. De evacuatie moet zo snel mogelijk georganiseerd worden om in voorkomend geval de interventie van de

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

hulpdiensten mogelijk te maken. Er dient nagedacht te worden over het behoud van de zonnetenten in de zone van de restauranthouders.

De uitgevoerde risicoanalyses, de voorgestelde plannen en dispositieven worden ter goedkeuring voorgelegd aan de cel Burgerlijke Veiligheid, voorgezeten door de Burgemeester, en toegevoegd aan het Algemeen Nood- en Interventieplan van de Stad.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- opmaak van een inplantingsplan voor "evenementen";
- uitvoering van een multidisciplinaire risicoanalyse voor het Îlot Sacré;
- aanvang van een studie voor een evacuatiewaarschuwingssysteem voor het Îlot Sacré;

Sturing:

De ambtenaar die belast is met de noodplanning onder leiding van de Secretaris van de Stad.

Partners:

De deelnemers aan de werkgroep zijn de vertegenwoordigers van de volgende disciplines:

1. Discipline 1: Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp
2. Discipline 2: Medische Discipline inclusief het Rode Kruis van België en het luik psychosociale hulpverlening
3. Discipline 3: Politie
4. Discipline 4: Logistiek Stad: Departementen Wegenwerken en Stedenbouw, en alle verdere logistieke ondersteuning (openbaarvervoermaatschappijen, spoorwegen, elektriciteitsnetbeheerder,...) in functie van de behoefte
5. Discipline 5: Communicatie
6. Discipline 6: Erfgoed: Departement Stedenbouw, Cel Historisch Patrimonium: Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Directie Monumenten en Landschappen, het Blauwe Schild

Timing:

Doorlopende activiteit: werkgroep vergaderingen meerdere keren per jaar

Middelen:

Middelen qua personeel: de ambtenaar belast met de noodplanning en een medewerker.
Budget van de Stad Brussel.

Indicatoren

- Aantal vergaderingen van de werkgroep/jaar
- Aantal uitgevoerde risicoanalyses Unesco-zone/jaar
- Aantal voorgestelde en goedgekeurde plannen en dispositieven voor de Unesco-zone/jaar

Overzicht gerealiseerde projecten:

- **1991**

In 1991 werd een alarmsysteem geplaatst in het Îlot Sacré. Deze installatie bestond uit verschillende luidsprekers op de gevels in het hele Îlot Sacré, daar waar de restaurants zich bevinden waarvan de terrassen ruimte op straat innemen. Bij een schadegeval konden de politie of de brandweerlieden een filmmuziek uit The Third Man laten spelen dat aan de restauranthouders en handelaars het signaal moest geven om de doorgang vrij te maken voor de brandweerdiensten.

Dit alarm werd technisch beheerd door de Dienst Rioleringen van de Stad, die op 1 juni werd ontbonden. De installatie is niet langer operationeel.

- **sinds 2012**

Een interventieprotocol voor de site van de Grote Markt en van de bufferzone werd opgesteld met de betrokken diensten (brandweerlui).

De deskundigen bij een schadegeval staan vermeld in het Algemeen Nood- en Interventieplan van de Stad.

Er werden opleidingssessies over werelderfgoed georganiseerd door de ambtenaar belast met de noodplanning voor museumwachters;

Er werden protocols opgesteld voor de belangrijkste gebouwen (cf. fiches 2.5.13 en 2.5.14):

- invoering van preventieve maatregelen tegen diefstal, beschadigingen, brand, waterschade, instorting die rekening houden met de culturele waarde van de goederen;
- oplijsting van de noodbewaringslokalen, van de beschikbare of in te schakelen middelen;
- oplijsting van de bij voorrang te beschermen werken.

er werd een risicoanalyse uitgevoerd voor het hele architecturale complex getiteld "Îlot Sacré", een perimeter die is afgebakend door de Kleerkoperstraat, de Bisschopstraat, de Arenbergstraat, de Bergstraat en de Grasmarkt. Deze perimeter is bijzonder want de breedte van de rijweg biedt er geen doorgang aan de interventievoertuigen. Op verzoek van de hulpdiensten, wordt de plaatsing van extra hydranten voorzien bij de heraanleg van de rijweg om het toegankelijkheidsprobleem op te vangen. De evacuatie moet zo snel mogelijk georganiseerd worden om in voorkomend geval de interventie van de hulpdiensten mogelijk te maken. Een denkoefening over het behoud van de zonnententen in de zone van de restauranthouders wordt momenteel bestudeerd.

- **2016**

Een test voor de doorgang van de ladderwagen van de hulpdiensten werd uitgevoerd in het Îlot Sacré voor de volgende rijwegen: Grétrystraat, Greepstraat, Beenhouwersstraat, Korte Beenhouwersstraat, Grasmarktstraat, Bergstraat, Dominikanenstraat en Predikherenstraat en Getrouwheidsgang.

© Stad Brussel, Cel Controle

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

Strategische doelstelling 2
Bewaring van het erfgoed met behoud van zijn integriteit en authenticiteit

Specifieke doelstelling 6	Monitoring, bewaring en onderhoud van de bufferzone
Actieplan 16	Beschermde gebouwen a. Restauratieproject van het Beursgebouw, gebouw dat eigendom is van de Stad Brussel

Context van de opdracht

De Beurs van Brussel, gebouwd in 1873, in dezelfde tijd als de grote centrumlanen, als een neoclassicistische tempel en bevindt zich op de overgang tussen twee verschillende stedenbouwkundige typologieën: de monumentale neoclassicistische inrichting van het Beursplein en de centrumlanen en de straten rond de Grote-Markt met een ouder stratenplan.

Het Beursgebouw wordt in het herbestemmingsproject beschouwd als een nieuwe koppeling tussen de lanen en de Unesco-perimeter door het interieur open te stellen voor het grote publiek. Sinds de dematerialisering, dankzij de informaticarevolutie, van de op de beurs uitgewisselde effecten wordt de centrale binnenruimte van het Beursplein niet langer bezet door financiële transacties en werd er uitgekeken naar een nieuwe bestemming. Het bedrijf Euronext is er eind juni 2015 definitief weggetrokken.

De erfpachtrente werd eind 2011 overgekocht door de Stad Brussel. Het gebouw moet een groot ontdekkingscentrum van de Belgische brouwerijcultuur worden, via een publiek-private samenwerking tussen de overheid en de Federatie van Belgische Brouwers. De bestaande archeologische site bruxella 1238 wordt door de kelder verdieping verbonden en het parcours en het dak zal volledig vernieuwd worden.

Doelstellingen van de opdracht

- de Unesco-bufferzone opwaarderen door in hartje Brussel een nieuwe dynamiek op gang te trekken met de ontwikkeling van een nieuwe culturele, commerciële en toeristische pool rond Belgisch bier in het Beursgebouw.
- een belangrijk onderdeel van het Brussels erfgoed ontsluiten
- de intrinsieke erfgoedwaarden van het gebouw opwaarderen
- het gebouw een overdekt openbaar karakter verlenen

Maatregelen en modaliteiten

Ontwerp:

- restauratie en herbestemming van het Beursgebouw met de oprichting van een *complex rond de brouwerijwereld met inbegrip van: een beleveniscentrum voor Belgisch bier maar ook een brouwerij, een restaurant, een skybar, een seminariecentrum, een binnengalerij*

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

(schip) met ruimte voor tentoonstellingen, handelszaken gekoppeld aan de brouwerijwereld en een archeologische site.

Sturing:

Grondregie van de Stad Brussel

Partners:

Vooropgestelde timing: nog te actualiseren

2016-2017: Fase 2: verkrijgen van de stedenbouwkundige en milieuvergunningen, realisatie van de uitvoeringsbestekken. Het multidisciplinair team dat verantwoordelijk is voor de herbestemming van het Beursgebouw dient de nodige vergunningen in voor het gebouw, de indiening van de vergunning is voorzien voor eind 2015, de verkrijging van de vergunning voor augustus 2016.

Een of meerdere uitvoeringsbestekken worden uitgewerkt voor de uitvoering van werkzaamheden en de organisatie van interactieve tentoonstellingen en voor de inkleding en binnenhuisinrichting. De aanbestedingen voor de bijzondere bestekken zijn voorzien voor april 2017.

2018-2020: Fase 3: Uitvoering van de werkzaamheden en de inkleding.

De bestelbon van de werkzaamheden is voorzien voor eind augustus 2017. Een eerste schatting van de duur van de werkzaamheden is 370 werkdagen, dit zijn 620 kalenderdagen.

2018: Fase 4: Keuze van het beheersteam

Naast de werkzaamheden wordt er een oproep uitgeschreven voor een ploeg voor het beheer van het gebouw. De precieze gevraagde kwaliteiten en profielen moeten nog beschreven worden.

2018 - 2020: Fase 5: programmering van de evenementen en actieve start van de communicatie voor opening van het complex.

Met de vastgelegde beheerploeg, wordt de programmering van de eerste 5 jaar opgesteld.

2020: Fase 6: Opening van het beleveniscentrum en van het "Beer Palace"

Middelen:

Budget: 25 M€ werkzaamheden

Stad Brussel = 5M€

Federaal: 7.3 M€

Beliris: 5M€

Brouwers = 5M€

Gewest = 5M€

Monumenten & Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest = 80 % van de gerestaureerde delen

Indicatoren

- vorderingsstaat van het project
- Aantal bezoekers van het Beursgebouw
- Aantal bezoekers van de archeologische site

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Overzicht gerealiseerde projecten:

2012-2015: Fase 1: Ontwerp van het architecturaal project en van de inkleding van het bierbelevingscentrum

Na een reeks technische werkcomités, onder meer met de meester-architect en Monumenten en Landschappen, tussen 2012 en juni 2014, werd de soort en de procedure van openbare aanbesteding gekozen en werd een bestek van diensten voor het ontwerp van het architectuur- en interieur-project opgesteld en goedgekeurd door het College op 07/07/2014. Er werd door de cel historisch erfgoed een grote historische studie uitgevoerd die geldt als één van de bouwstenen van het bestek voor de ontwerpstudie.

De opdracht werd in juni 2015 gegund en de bestelling kon in september 2015 geplaatst worden. De tijdelijke vereniging Robbrecht&Daem - Banneton Garrino-Popoff heeft een door het College van 14 april 2016 goedgekeurd voorontwerp voorgelegd.

De indiening van de unieke vergunning is gepland voor november 2016.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

Strategische doelstelling 2
Bewaring van het erfgoed met behoud van zijn integriteit en authenticiteit

Specifieke doelstelling 6	Monitoring, bewaring en onderhoud van de bufferzone
Actieplan 16	Beschermde gebouwen b. Restauratieproject van de huizen in de Guldenhoofdstraat nrs. 1 en 5

Context van de opdracht

Twee huizen in de Guldenhoofdstraat nrs. 1 en 5 die eigendom zijn van de Stad Brussel

Doelstellingen van de opdracht

- Behoud en opwaardering van het beschermd erfgoed dat eigendom is van de Stad Brussel in de bufferzone

Maatregelen en modaliteiten

Project:

- Restauratie van de huizen in de Guldenhoofdstraat nrs. 1 en 5

Sturing:

Grondregie van de Stad Brussel
Departement Stedenbouw, Cel Historisch Erfgoed

Partners:

De directie Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Vooropgestelde planning:

Middelen:

Grondregie van de Stad Brussel
Restauratie geschat op 250.000,00 euro

Indicatoren

Overzicht gerealiseerde projecten:

De Stad Brussel is eigenaar van het beschermd huis op Grasmarktstraat nr. 64 . De restauratie werd uitgevoerd in 2010. Het huis wordt bezet door het Koninklijk Theater Toone. De kostprijs van de werkzaamheden bedraagt 500.000 EUR.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

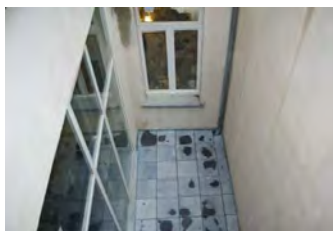
Foto's van voor de werkzaamheden in 2006 en na de werkzaamheden in 2010:

Voorgevel

Achtergevel

Benedenverdieping, koer

Zolder

Strategische doelstelling 2
Behoud van het erfgoed door de integriteit en de authenticiteit ervan te verzekeren

Specifieke doelstelling 6	Controle, behoud en onderhoud van de bufferzone
Actieplan 17	Niet-beschermd gebouwen

Context van de actie

Behorend tot de Grondregie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Naast de administratieve en technische plannen beheert de Grondregie ook de onroerende goederen die eigendom zijn van het ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dat is eigenaar van 5 gebouwen in de bufferzone (zie bijgevoegd plan).

Recent werden er drie huizen in de Schuddeveldgang aangekocht **(1)**. Die zullen deel uitmaken van het uitbreidingsproject van Theater Toone. De renovatie van de drie huisjes zal bijdragen tot de conservering van gebouwen uit de XVIIe eeuw.

Behorend tot de stad Brussel en tot de Grondregie van de stad Brussel

De Grondregie van de stad Brussel is eigenaar van een twintigtal onroerende goederen in de Unesco-zone. Ze beheert 25 appartementen, een dozijn commerciële ruimtes, waaronder hooggewaardeerde horeca-inrichtingen en kantoren, de feestzaal van *La Madeleine*, alsook 3 goederen, en niet van de minste, die in erfpacht werden afgestaan: de Beurs, Hotel Amigo en parking 'Schildknaap' (zie bijgevoegd plan).

De Regie die haar erfgoed wil conserveren en onderhouden, bestudeert de mogelijkheden om de ruimtes te renoveren die daar nood aan hebben, om de gebruikers ervan meer comfort te bieden en om de mogelijkheid te creëren om in diezelfde zone nieuwe woningen op de huurmarkt te brengen.

In de Unesco-zone worden de gebouwen in de Beenhouwersstraat, de Predikherenstraat en de Korte Beenhouwersstraat verwaarloosd door hun eigenaars, die enkel in commerciële rentabiliteit zijn geïnteresseerd zijn.

De Grondregie is eigenaar van een goed in de Beenhouwersstraat nr. 21 **(3)**.

De gebouwen in de Schuddeveldgang staan volledig leeg **(2)**. Het betreft een geheel van drie gebouwen met twee verdiepingen die via oude en momenteel overdekte binnenplaatsen zijn verbonden.

De gebouwen zijn niet beschermd en staan niet op de conserveringslijst. Het betreft een oud gebouw uit eind XVIIe eeuw - begin XVIIIe eeuw waarop later een aantal ingrepen zijn uitgevoerd.

Luchtbeeld van Îlot 6

Doelstellingen van de actie

- Renovatie van de gebouwen die eigendom zijn van de overheid door de kwaliteit van de ingrepen in de bufferzone te definiëren
- Maken van een portfolio als voorbeeld voor de andere eigenaars van de zone

Maatregelen en modaliteiten

Project 1:

- renovatie van de drie huizen in de Schuddeveldgang (Grondregie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

Project 2:

- renovatie van een geheel van gebouw aan de binnenkant van het huizenblok die bereikbaar zijn via de Schuddeveldgang (stad Brussel)

Project 3:

- renovatie van een gebouw op de hoek van de Korte Beenhouwersstraat (nr. 21) en de Schuddeveldgang (Grondregie van de stad Brussel)

Begeleiding:

- project 1: Beliris en de Grondregie
- project 2: de stad Brussel, de cel 'Historisch erfgoed'
- project 3: de Grondregie van de stad Brussel

Partners:

- project 1: de stad Brussel

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

- project 3: departement Stedenbouw van de stad Brussel

Voorlopige kalender:

- project 1: stedenbouwkundige vergunning afgeleverd in 2015, werken gepland eind 2016-2017
- project 2: stedenbouwkundige vergunning in te dienen in 2017, werken gepland in 2018-2020
- project 3: stedenbouwkundige vergunning in te dienen in 2017, werken gepland in 2018

Middelen:

Begroting:

- project 1: begroting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, kostprijs van de werken geraamd op € 1.000.000
- project 2: begroting van het departement Stedenbouw van de stad Brussel, kostprijs van de werken geraamd op € 580.000
- project 3: begroting van het departement Grondregie van de stad Brussel, kostprijs van de werken geraamd op € 800.000,00

Indicatoren

- Aantal uitgevoerde renovaties van huizen

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

Strategische doelstelling 2
Bewaring van het erfgoed met behoud van zijn integriteit en authenticiteit

Specifieke doelstelling 6	Monitoring, behoud en onderhoud van de bufferzone
Actieplan 18	Gemeenschappelijke strategieën voor beschermde en niet-beschermde gebouwen a. Realisatie van de referentiestaat van de beschermde goederen in de Unesco-zone

Context van de opdracht

Inleiding

"Referentiestaten" zijn pluridisciplinaire studies van beschermde gebouwen met het oog op het verzamelen van referentiedocumentatie over de morfologie van een goed, zijn materiële evolutie, zijn erfgoedwaarde en staat van bewaring. Deze studies zijn een combinatie van een historische studie, een analytische beschrijving van het goed, een opmeting, een volledige fotoreportage, en een beschrijving van de aantastingen (oplijsting van beschadigingen en oplossingsvoorstellen om hieraan te verhelpen). Het doel is om in het kader van beschermingscampagnes de reeds samengestelde documentatie die noodzakelijk is voor het erfgoedbeheer van het goed, aan te vullen en te vervolledigen.

De huidige fiche behandelt de referentiestaten van het erfgoed uit het Ancien Régime dat deel uitmaakt van de Unesco-perimeter rond de Grote Markt, een opdracht die momenteel aan de gang is, die in zijn huidig stadium bijna uitsluitend beperkt blijft tot die zone.

De inhoud van de referentiestaten

1 - Vorderingsstaat van de dossiers

Dit deel stelt de stand van zaken op van de DML-documentatie om zo de reeds uitgevoerde onderzoeken van het goed te belichten. Het is de bedoeling om te vermijden dat bestaand onderzoek wordt overgedaan.

2 - Historische studies

Dit deel tracht volledige klaarheid te scheppen over de materiële evolutie van het goed door de studie van oude archiefdocumenten: bouwvergunningen, perceelplannen, postkaarten, foto's, publicaties, tekeningen, etsen, enz. De verzamelde documentatie wordt exhaustief vermenigvuldigd en in detail onderzocht.

3 - Analyse en beschrijving na plaatsbezoek

In dit deel wordt een analytische beschrijving van het goed gemaakt, aangevuld met een fotoreportage. Het gebouw wordt met een archeologische blik bekeken (het is geen echte archeologische studie, omdat er geen peilingen noch andere destructieve onderzoeken gevoerd worden). Het doel is om de verschillende elementen waaruit het goed is samengesteld te

beoordelen op hun erfgoedwaarde en om de chronologie ervan te trachten bepalen om zo een beter zicht te krijgen op de materiële geschiedenis van het goed.

4 - Gezondheidstoestand

De verschillende aantastingen van het gebouw worden beschreven in de vorm van fiches, volgens een prioriteitenrangorde aan de hand waarvan de problemen moeten worden aangepakt. Restauratieoplossingen of onderhoudswerkzaamheden worden voorgesteld.

5 - Opmetingen

Er worden plannen van elke bouwlaag en doorsneden opgesteld. Deze plannen maken het mogelijk om de indeling van de ruimtes vast te leggen. De plannen laten onder meer toe om de foto's van de reportage onmiddellijk te lokaliseren (de hoeken van de beeldopnames en de nummers van de foto's worden weergegeven). Gekleurde plannen lokaliseren bovendien de verschillende bouwperiodes die de studie heeft blootgelegd.

6 - Fotoreportage

De foto's geven systematisch weer:

- de decors die in aanmerking komen voor bescherming;
- alle elementen die goed gefotografeerd kunnen worden (deuren, schouwen, dakspanten, plafonds, trappen, enz.);
- algemene zichten van elke ruimte;
- de vervallen delen of de delen waarvan de staat van bewaring gedocumenteerd dient te worden.

Doelstellingen van de opdracht

Het nagestreefde doel hierbij is om een hulpmiddel te vormen voor een optimaal beheer van de beschermde goederen. De referentiestaten vereenvoudigen de behandeling van de aanvragen voor een unieke vergunning en kunnen zelfs als basis dienen voor de historische studies die aan restauratie voorafgaan. Dankzij de kennis van de staat van de goederen, kan worden bepaald welke in gevaar verkeren en prioritair moeten worden aangepakt. Op basis van deze kennis kan men ook de vervolging van eventuele inbreuken objectiveren. De referentiestaten laten ook toe om de in het verleden toegekende beschermingen opnieuw te beoordelen om mogelijk relevante herzieningen aan het licht te brengen. De referentiestaten werden ook overgemaakt aan de eigenaars om hen te sensibiliseren over de erfgoedkundige waarde van hun gebouw. Ze bevelen hen aan de noodzakelijke onderhouds- en restauratiewerken waarbij de prioriteiten worden vastgelegd. De referentiestaten zorgen ook voor een uitgebreidere documentatie waarop de sensibiliseringsoperaties en publicaties zich kunnen baseren. Hierdoor zullen ze zeker een belangrijke rol spelen wanneer de inventaris van het erfgoed van de Vijfhoek geactualiseerd zal moeten worden.

Beschermde bebouwing in de Unesco-zone

De Staten hebben zich ertoe verbonden om alle nodige maatregelen te treffen om de monumenten die zijn ingeschreven op de werelderfgoedlijst te beschermen. Het beheer van het erfgoed van de Grote Markt en zijn bufferzone krijgt bijgevolg extra middelen om te kunnen streven naar uitstekende resultaten. Daarom slaan de referentiestaten in de eerste plaats op de

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

beschermde bebouwing in deze zone. Een voorbeeldig beheer van deze bebouwing zou inderdaad in de toekomst als een olievlek kunnen werken, niet enkel voor het beheer van de niet-beschermde gebouwen van de zone, maar ook voor dat van de volledige bebouwing van het Gewest.

Prioriteit geven aan de realisatie van de referentiestaten in de zone wordt bovendien gerechtvaardigd door de kwetsbaarheid van het erfgoed, dat vooral is samengesteld uit huizen waarvan enkel de gelijkvloerse handelszaken gebruikt worden, terwijl de verdiepingen al te vaak onbezet blijven. Deze welgekende situatie heeft als gevolg dat men meer en meer geconfronteerd wordt met gebrekkig onderhoud en met de daarmee gepaard gaande verloederings.

De beschermde bebouwing van de zone bestaat hoofdzakelijk uit traditioneel ogende huizen, vermoedelijk uit de periode van het Ancien Régime, die nadien in diverse mate verbouwd werden. Men telt 178 dergelijke huizen in deze zone. Deze huizen vormen bij voorrang het voorwerp van een referentiestaat. De andere beschermde gebouwen - hoofdzakelijk 16 huizen en gebouwen en moderne opbrengsteigendommen (19e en 20e eeuw), 7 kerken en openbare gebouwen en 2 winkelgalerijen - zullen in eerste instantie niet behandeld worden.

Verloop van de opdracht

Sinds 2010 heeft de directie Monumenten en Landschappen bij wijze van experiment verschillende referentiestaten gevoerd. Het doel was om een werkmethode te bepalen met het oog op de opmaak van een bestek en een methodologie om in een tweede fase de opdracht via een aanbestedingsprocedure toe te vertrouwen aan externe dienstverleners.

Een deel van deze door de directie Monumenten en Landschappen gevoerde referentiestaten had betrekking op gebouwen die zich buiten de zone bevinden (meer bepaald 5 gebouwen van de Stoofstraat en twee gebouwen van 1900). De uitgevoerde referentiestaten in de zone hebben tien gebouwen gedocumenteerd, meer bepaald de Taborastraat 5, de Grasmarktstraat 16, 18 en 24, de Madeleinestraat 29 en 31, de Boterstraat 29, 39 en 41, de Vlees- en -Broodstraat 3.

Naar aanleiding van die ervaringen werd een overheidsopdracht uitgeschreven en vervolgens in december 2014 gegund aan een tijdelijke vereniging van drie erfgoedactoren: Vereniging voor de Studie van de bebouwing vzw - Koninklijke Musea Kunst- en Geschiedenis - architect Nicolas Gyömörey. De opdracht, die betrekking heeft op de verwezenlijking van 24 referentiestaten in de zone, wordt tot de maand juni 2016 verlengd.

Op het ogenblik van het opmaken van de huidige fiche (januari 2016) heeft deze overheidsopdracht het al mogelijk gemaakt om een twaalfstal gebouwen te documenteren: Geschenkengang 3, Sint-Nikolaasgang 1, Grasmarktstraat 30, 44, 74 en 90, Spoormakersstraat 53, 55, 57 en 59, Heuvelstraat 9 en 11, Hoedenmakerstraat 18 en 20, Beenhouwersstraat 7 en 9, Boterstraat 33.

De gekozen gebouwen zijn bij voorrang de gebouwen waaraan op korte of middellange termijn werken zullen worden uitgevoerd. De studies hebben zo een onmiddellijk nut in de voorbereiding van de interventies. Elke uitgevoerde referentiestaat wordt bovendien aandachtig nagelezen door de directie Monumenten en Landschappen en de resultaten worden goedgekeurd voor ze verspreid worden aan de architecten en betrokken eigenaars.

Maatregelen en modaliteiten

Project:

- Realisatie van de referentiestaat van de beschermde goederen in de Unesco-zone

Sturing

De directie Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijke Gewest

Vooropgestelde timing:

Het aantal gebouwen dat bestudeerd zal worden is niet volledig te voorzien. Er zijn inderdaad 178 gebouwen, maar niets verplicht de eigenaars om hun huis open te stellen voor de onderzoekers. Zo blijft het aantal gebouwen dat we effectief zullen kunnen behandelen en bijgevolg de duur van de opdracht, nog onbekend.

In de huidige stand van zaken laat het bestek de eventuele verlenging toe van de opdracht met 24 bijkomende studies, dit is tot eind 2017.

Middelen:

De opdracht werd gegund voor een bedrag van €111.410,75 excl. btw voor 24 referentiestaten.

Indicatoren

- aantal uitgevoerde referentiestaten/jaar.

Overzicht gerealiseerde projecten:

Oplijsting van de reeds uitgevoerde referentiestaten van de beschermde goederen in de Unesco-zone:

- Geschenkengang 3
- Sint-Nikolaasgang 1
- Boterstraat 29, 33, 39 en 41
- Beenhouwersstraat 7 en 9
- Vlees-en-Broodstraat 3
- Hoedenmakerstraat 18 en 20
- Heuvelstraat 9 en 11
- Sporenmakerstraat 53, 55, 57 en 59
- Magdalenasteenweg 29 en 31
- Grasmakstraat 16, 18, 24, 30, 44, 74 en 89
- Taborastraat 5

Strategische doelstelling 2
Bewaring van het erfgoed met behoud van zijn integriteit en authenticiteit

Specifieke doelstelling 6	Monitoring, bewaring en onderhoud van de bufferzone
Actieplan 18	Gemeenschappelijke strategieën voor beschermde en niet-beschermde gebouwen b. Opvolging van de bij de Stad Brussel ingediende bouwvergunningen

Context van de opdracht

De afdeling Vergunningen van het Departement Stedenbouw behandelt alle aanvragen voor stedenbouwkundige vergunningen op het hele grondgebied van de Stad (ongeveer 1500, alle aanvragen samen, per jaar).

Meer in het bijzonder behandelt de afdeling ongeveer 50 bouwvergunningsaanvragen (alle vergunningsaanvragen samen) in de Unesco-zone per jaar.

De Unesco-perimeter bevat een hoge concentratie aan beschermde en niet-beschermde goederen waarvan sommigen elementen bevatten van het kleine erfgoed.

'In afwijking [...] wordt de vergunning afgegeven door de gemachtigde ambtenaar in de volgende gevallen:

1° wanneer zij wordt aangevraagd door een door de regering aangewezen publiekrechtelijk rechtspersoon op voorwaarde dat de handelingen en werken in rechtstreeks verband staan met de uitoefening van zijn opdrachten;

2° wanneer zij betrekking heeft op handelingen en werken van openbaar nut, bepaald door de regering;

3° wanneer het gaat om handelingen en werken die plaatshebben in een gebied bestemd voor een project van gewestelijk belang, binnen een hefboomgebied dat is vermeld in het gewestelijk ontwikkelingsplan of een gebied van gewestelijk belang dat is vermeld in het gewestelijk bestemmingsplan, perimeter en ontwerp zoals bepaald door de Regering, na advies van de betrokken gemeenten";

4° wanneer zij betrekking heeft op een goed dat, in zijn totaliteit of voor een gedeelte, ingeschreven is op de bewaarlijst of beschermd is of waarvan de procedure tot inschrijving of bescherming lopend is, of de handelingen of werken al dan niet betrekking hebben op de delen van het goed inschreven op de bewaarlijst of beschermd, of die het voorwerp uitmaken van een procedure tot inschrijving of bescherming;

5° wanneer het een in de inventaris opgenomen niet-uitgebate bedrijfsruimte betreft

6° wanneer ze betrekking heeft op handelingen en werken die verband houden met een welomschreven project dat zich uitstrekt over het grondgebied van meer dan één gemeente en

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

kadert binnen een perimeter die door de Regering na advies van de betrokken gemeenten is vastgelegd

7° wanneer zij handelingen en werken betreft voor een project waarvoor een voorafgaande effectenbeoordeling vereist is in de zin van artikel 127.

De Stad organiseert echter openbare onderzoeken en/of Overlegcommissies voor deze vergunningsaanvragen en brengt een College-advies uit.

Wanneer het gaat om een beschermd goed, is het advies van het College van Burgemeester en Schepenen conform voor wat betreft de bestemmingswijzigingen.

Met betrekking tot de stedenbouwkundige inlichtingen, deze worden afgeleverd door de cel Stedenbouwkundige inlichtingen, gekoppeld aan de afdeling Plan en Ontwikkelingsstrategieën.

Met betrekking tot de opvolging van de voorontwerpen, deze wordt verzekerd door de afdeling Vergunningen met medewerking van de cellen Erfgoed en Controle en van de Unesco-coördinator.

Met betrekking tot de behandeling en opvolging van de milieuvergunningen staat de afdeling Vergunningen in voor het verdere beheer.

Doelstellingen van de opdracht

1. om een overzicht te hebben;

om de bouwvergunningsaanvragen en de stedenbouwkundige inlichtingen met betrekking tot de Unesco-zone centraal bijeen te brengen binnen één ploeg.

De te bereiken doelstelling is wel degelijk om de in deze zone geldende reglementering te doen naleven, om de eigenaars en huurders te sensibiliseren over erfgoed en om opnieuw afzonderlijke toegangen te creëren naar de verdiepingen waardoor het mogelijk wordt om de verdiepingen opnieuw te gebruiken als woningen.

2. om een betere kennis te verwerven van het terrein en van de reglementering:

Om de bevolking en de professionele spelers medewerkers ter beschikking te kunnen stellen die de reglementering perfect kennen en die hen in deze specifieke context met raad en daad kunnen bijstaan en adviseren.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- Opvolging van de bij de Stad Brussel ingediende bouwvergunningen

Sturing:

Stad Brussel: afdeling Vergunningen

Partners:

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Vooropgestelde timing:

Doorlopende activiteit

Middelen:

- Personeel : 2 medewerkers en 1 expert
3 medewerkers die deze aanvragen voor bouwvergunningen opvolgen, waarvan een de informatie centraliseert, deelneemt aan de verschillende vergaderingen en de oplijsting van de bouwvergunningsaanvragen updatet;
- Budget: Gewoon Budget van de Stad Brussel

Indicatoren

- Aantal behandelde bouwvergunningsaanvragen/jaar

Overzicht gerealiseerde projecten:

Aantal behandelde bouwvergunningsaanvragen/jaar	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Totaal
Stedenbouwkundige vergunningen - SV	17	15	36	26	31	46	21	192
Unieke vergunning (Brussels Hoofdstedelijk Gewest) - PFU	14	9	19	15	16	14	5	92
Vergunning uithangborden - VU	9	3	37	12	15	5	15	96
Totaal	40	27	92	53	62	65	41	380

Totaal (2009-2015)

SV	192
PFU	92
MV	96

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Strategische doelstelling 2
Behoud van het erfgoed door er de integriteit en de authenticiteit van de te verzekeren

Specifieke doelstelling 6	Controle, behoud en onderhoud van de bufferzone
Actieplan 18	Gemeenschappelijke strategieën voor beschermde en niet-beschermde gebouwen c. Controle en opvolging van niet-beschermde gebouwen

Context van de actie

Toen de Grote Markt in 1988 door Unesco op de werelderfgoedlijst werd geplaatst, werd er rond de markt een beschermingszone afgebakend, de 'bufferzone' genaamd. Met het oog op de conservering en opwaardering van deze zone hebben een aantal gemeentelijke en gewestelijke specialisten, die zich in een Unesco-comité hadden verenigd, deze zone bijzonder aandachtig bestudeerd.

Studie van de evolutie van de bebouwing in het îlot Sacré

Om een betere kennis over deze zone te verwerven, was een grondige historische studie nodig. De studie werd gedurende vier jaar tussen 2003 en 2007 uitgevoerd door de cel 'Historisch erfgoed'.

Het was de bedoeling om een beter inzicht te krijgen in de evolutie van de gebouwen in het îlot, dat aan de Grote Markt grenst. De zone omvat 21 huizenblokken die door hun architectuur de veranderende smaak in architecturale materialen perfect weerspiegelen. De studie van de evolutie van de gebouwen van die huizenblokken biedt de mogelijkheid om op basis van chronologische plannen het voortbestaan van oude elementen te beklemtonen, waarvan het verstandig zou zijn om ze te behouden.

- Ilots étudiés
- Bâtiments isolés non étudiés
- Zone de tampon autour de la Grand-Place
- Périmètre du PPAS
- A - Bourse
- B - Eglise St Nicolas
- 9 - Ancienne boucherie
- 10 - Maison du Roi
- 14 - Eglise de la Madeleine
- 15 - Espace vert / Sortie de la Gare Centrale
- 17 - Hôtel de ville

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

De studie vertrok van archiefdocumenten die in de archieven van de stad Brussel kunnen worden geraadpleegd. Van die documenten werden voornamelijk de archieven van Openbare Werken en een aantal oudere plannen geraadpleegd, waardoor het mogelijk werd om voor elk huis een inventaris van de verschillende verbouwingsaanvragen op te stellen.

De kruising van de informatie van de verschillende archiefbronnen en de bezoeken op het terrein en in de gebouwen hebben het mogelijk gemaakt om de verschillende constructieperiodes van de gebouwen beter te identificeren, evenals de verschillende inplantingstypologieën in het huizenblok.

Deze historische en stedenbouwkundige studie werd per huizenblok uitgevoerd en vermeldt systematisch elk huis waardoor er een gedetailleerde lezing over de integratie van het huis in de stadsstructuur en in zijn huizenblok ontstaat. Aan de hand van een stilistische analyse van de verschillende zichtbare elementen aan de gevels en van een inventaris van verbouwingen die het gebouw heeft ondergaan, werd er, wat de bezetting van elke perceel betreft, een analyse van de bouwvolumes, alsook van de uitgevoerde verbouwingen opgemaakt.

Er kon een syntheseplan worden opgesteld met daarin de verschillende constructiefasen van de gebouwen in het *îlot Sacré*. Er werden duidelijk drie fasen onderscheiden: de reconstructie na het bombardement van 1695, de XIXe eeuw en de XXe eeuw.

Syntheseplan van de historische beschermde goederen. Unesco-perimeter.
©Stad Brussel – Cel 'Historisch erfgoed'.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Daarnaast kan deze studie voortaan door de stadsdiensten als beheertool worden gebruikt om de eigenaars van huizen in het stadscentrum te begeleiden. Als er verbouwingsaanvragen worden ingediend, zal de studie de mogelijkheid bieden om prioriteiten te stellen inzake het al dan niet behouden van belangrijke bouwelementen.

Naast deze studie zal bij elk bezoek aan gebouwen een diagnostische plaatsbeschrijving worden opgesteld: fotoreportage, gezondheidsfiche, enz. In geval van beschermde gebouwen zal de directie van Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een referentiestaat opstellen (zie fiche 2.6.18a).

Doelstellingen van de actie

- Een betere kennis over de conserveringsstaat van de bestaande gebouwen verwerven
- Een beter inzicht verwerven in het constructiesysteem van de gebouwen om tegemoet te komen aan de energie-uitdagingen, met de garantie van de goede instandhouding van het erfgoed
- Een aandachtige opvolging van de projecten: richtsnoeren en adviezen verstrekken aan de aanvragers vóór de indiening van een vergunningsaanvraag
- Aanbevelingen verspreiden die in de Unesco-perimeter zijn aangenomen

Maatregelen en modaliteiten

Project 1:

- opstelling van een sanitaire, diagnostische fiche per bezocht gebouw

Project 2:

- studie betreffende de energieprestatie van de gebouwen in de Unesco-perimeter

Begeleiding:

- de stad Brussel - de cel 'Historisch erfgoed'

Partners:

- project 1:
 - de stad Brussel: de cellen 'Ontwikkelingsplan en -strategieën', 'Vergunningen', 'Controle', de coördinator van de Unesco-zone
 - het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: directie van Monumenten en Landschappen, de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen
- project 2:
 - Europees samenwerkingsverband: de stad Brussel: de cel 'Ecoadvies', Universiteit van Coimbra, Portugal

Voorlopige kalender:

- project 1 : doorlopende actie
- project 2: invoering van het samenwerkingsverband in 2017

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Middelen:

- project 1: begroting van de stad Brussel
- project 2: begroting: de Europese fondsen

Indicatoren

- Aantal bezoeken aan gebouwen per jaar
- Aantal opgestelde sanitaire fiches per jaar
- Aantal adviezen over aanvragen om stedenbouwkundige vergunningen per jaar

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

Verspreiding van de *Studie van de evolutie van de bebouwing in het Îlot Sacré* onder de verschillende betrokken partijen van de zone. Invoeren van de gegevens in het geografisch informatiesysteem (GIS) van de stad Brussel, 2016 (zie fiche 1.1.1d).

Verspreiding van de aangenomen aanbevelingen:

- architecturale en stedenbouwkundige aanbevelingen:
 - voor de architectuurprojecten in het historische centrum, 1997
 - met betrekking tot de bestemming van gebouwen met een culturele functie, 1999
 - met betrekking tot de behandeling van aanvraagdossiers voor stedenbouwkundige vergunningen voor de inrichting van studio's en studentenkamers, 2000
- aanbevelingen met betrekking tot de gebouwen in de Henri Mausstraat / Steenstraat, 2004
- aanbevelingen met betrekking tot de sites Predikherenstraat / Schildknaapstraat / Getrouwheidsgang, 2007
- architecturale en stedenbouwkundige aanbevelingen voor handelszaken in de Unesco-zone, 7 juli 2011

Strategische doelstelling 2
Bewaring van het erfgoed met behoud van zijn integriteit en authenticiteit

Specifieke doelstelling 6	Monitoring, bewaring en onderhoud van de bufferzone
Actieplan 18	Gemeenschappelijke strategieën voor beschermde en niet-beschermde gebouwen d. Systematisch onderzoek over archeologie van de bebouwing

Context van de opdracht

De archeologie van de bebouwing berust op dezelfde benadering als archeologische opzoekingen: uitvoering van grafische opmetingen, analyse van de horizontale of verticale lagen (bijvoorbeeld, boven elkaar geplaatste pleisterlagen), analyses van de wijzigingen (nieuwe gevelopeningen, dichtgemaakte doorgangen, enz.), de opstelling van de chronologieën van de verbouwingen die werden aangebracht aan het gebouw; van de dateringen van sommige materialen die in het bouwwerk gebruikt worden (houten balken, gevelstenen, enz.).

Het departement Archeologisch Erfgoed van de directie Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ontwikkelt sinds enkele jaren documentatiewerk over de archeologie van de bodem en de bebouwing.

Het Brussels Wetboek Ruimtelijke Ordening voorziet de realisatie van studies van de archeologie van de bebouwing van zodra er een bouwvergunning wordt ingediend (art. 245). Er worden termijnen vastgelegd om de studie uit te voeren vooraleer de vergunning wordt uitgevoerd.

Een systematisch archeologisch onderzoek van de bebouwing in de Unesco-perimeter wordt voorzien door het departement Archeologisch Erfgoed van de directie Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Doelstellingen van de opdracht:

- een betere kennis van de materialen en van de bouwsystemen van de gebouwen

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- Systematisch onderzoek over de archeologie van de bebouwing

Sturing:

De directie Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Partners:

Stad Brussel: Cel Historisch Erfgoed

Vooropgestelde timing:

Doorlopende activiteit

Middelen:

Budget van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor de archeologie van de bebouwing

Indicatoren

- Het aantal uitgevoerde studies/jaar;

Overzicht gerealiseerde projecten:

Oplijsting van de studies van de archeologie van de bebouwing die in de Unesco-perimeter werden uitgevoerd

- Steenstraat nrs. 18-20, 32, 34 en 36

STRAGISCHE DOELSTELLING 3

Ontwikkeling vaneen functioneel evenwicht tussen handel en huisvesting

Strategische doelstelling 3 : Ontwikkeling van een functioneel evenwicht tussen handel en huisvesting

Strategische doelstelling 3 Ontwikkeling van een functioneel evenwicht tussen handel en huisvesting

Specifieke doelstelling 7	Promotie van de huisvesting en herbestemming van verwaarloosde oppervlakten	
Actieplannen	19. Renovatie van leegstaande verdiepingen boven handelszaken	131
	20. Renovatie van verwaarloosde gebouwen en terreinen	137

Specifieke doelstelling 8	Bevorderen van de vestiging van een gediversifieerd aanbod aan kwaliteitsvolle handelszaken	
Actieplannen	21. De inplanting van handelszaken diversifiëren	
	a. Kwaliteitsvolle handelszaken in de leegstaande cellen aantrekken	143
	b. Plaatsen van informatieposters in de lege ruimtes om de aandacht te trekken en van stickers waarop de opening van nieuwe handelszaken wordt aangekondigd	145
	22. De kwaliteit van het horeca-aanbod en voedingszaken verbeteren	
	a. De reglementaire controles van de horecazaken in de Beenhouwersstraat, de Korte Beenhouwersstraat, de Predikherenstraat en de Greepstraat	149
	b. De vergunde terrasrichtingen stroomlijnen	151
	c. Kwaliteitsvolle horecazaken promoten via een "masterchef"-wedstrijd of een label "chocoladefanaten"	153
	23. Proactieve acties om de wildgroei van ongewenste handelszaken in de Unesco-zone te stoppen	
	a. Organisatie en coördinatie van een werkgroep binnen verschillende kabinetten en diensten om de wildgroei van de nachtwinkels in de Unesco-zone te stoppen	155
	b. Het aantal kwalitatief laagwaardige winkels voor toevallige klanten verminderen	159
	24. De ambulante kwaliteitshandel in de UNESCO-zone dynamischer maken	161
	25. Verbetering van het commerciële imago	
	a. Invoering van een specifieke rubriek voor de vergunningsprocedures (unieke vergunning) met betrekking tot de handelszaken	163
	b. De commerciële identiteit van sommige straten versterken	165
c. Pilotproject winkelramen - Grasmarkt	167	
d. Project Beenhouwersstraat / Getrouwheidsgang / Korte Beenhouwersstraat / Predikherenstraat	171	
e. Project Beursomgeving	175	
f. Project voor signalisatie van de Bortiergalerij	179	

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2021

Strategische doelstelling 3 Ontwikkeling van een functioneel evenwicht tussen handel en huisvesting	
Specifieke doelstelling 7	Promotie van de huisvesting en herbestemming van verwaarloosde oppervlakten
Actieplan 19	Renovatie van leegstaande verdiepingen boven handelszaken

Context van de actie

De uittocht van de Brusselaars naar de randgemeenten in de jaren 1970-80 bracht nefaste gevolgen met zich mee voor de stad, zoals de leegloop van de verdiepingen boven handelszaken. Dit fenomeen nam nog toe door de veranderingen in de commerciële structuren. De verwaarlozing van de verdiepingen, die in sommige gevallen al tientallen jaar duurt, heeft nog een aantal andere gevolgen, waaronder de verloedering van het gebouw, de onbewoonbaarheid (waterschade, huiszwam, ...) en het onherstelbare verlies van patrimoniale elementen.

Sinds 2011 voert de stad een strijd opdat die woningen opnieuw zouden worden bewoond en om de voorstellen aan de rechthebbenden (eigenaars, beheerders, huurders) gevarieerder te maken. Vooral in de zone rond de Grote Markt is de problematiek van verwaarloosde verdiepingen het grootst, met name door de sterke toeristische en commerciële druk (hogere huurwaarde van de commerciële benedenverdieping ten nadele van de verdiepingen) en wegens de smalle middeleeuwse percelen die kenmerkend zijn voor de wijk.

Doelstellingen van de actie

Het doel van de renovatie van de lege verdiepingen boven de handelszaken is om:

- het woonbestand uit te breiden en ervoor te zorgen dat er gevarieerde woningen op de markt komen: sociale woningen, onder tariefafpraak vallende woningen, privéwoningen (stadsmix)
- de strijd tegen de verloedering en de onbewoonbaarheid aan te gaan en de veiligheid (van het gebouw en de omgeving) en de sociale controle te garanderen
- het architecturale erfgoed te conserveren en beter tot zijn recht te laten komen, en het imago te verbeteren
- de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren en de levendigheid en de aantrekkingskracht van de wijk te verzekeren

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- **een proactieve aanpak naar de verschillende partijen**

De renovatiestrategie berust in de eerste plaats op de onderhandeling en de overtuiging. Er worden aanmoedigingsbrieven en algemene informatie verstuurd, er wordt een inventaris bijgehouden en de gegevens worden in kaart gebracht. Het contact met alle partijen wordt onderhouden - handelaars, eigenaars, investeerders, makelaars. De gebouwen worden bezocht, waardoor men een overzicht van de staat van het gebouw en de patrimoniale waarde krijgt en

waardoor de eigenaar bewust kunnen worden gemaakt van de noodzaak om werken uit te voeren.

- **een sensibiliserende aanpak**

Er worden evenementen en vergaderingen georganiseerd en folders en andere media opgesteld om de eigenaars en de betrokken partijen te sensibiliseren:

- in 2003: organisatie van een studiedag (120 deelnemers) en opstelling van een folder (zie fiche 5.14.38)
- in 2004: organisatie van een seminarie voor commerciële ketens
- in 2009: actieve deelname van de stad aan de voorbereiding en de organisatie van het colloquium van Atrium, uitwerking van reportages die voorbeelden van goede praktijken illustreren
- organisatie van persconferenties op basis van balansen

- **samenwerkingsverbanden tot stand brengen, in het bijzonder met de sociale instellingen**

De eigenaars worden in contact gebracht met mogelijke hoofdaandeelhouders (zie fiche 1.3.11b) - privé-investeerders, maar vooral sociale instellingen (sociale vastgoedkantoren, Project X, ...) met het oog op het meest geschikte partnerschap - die al dan niet de investering, de duur van het huurcontract, enz. op zich nemen. Daarnaast wordt er regelmatig contact opgenomen met de sociale instellingen, waarbij er adressen van gebouwen naar hen worden doorgestuurd waarvan ze het beheer op zich kunnen nemen.

- **de problematiek rond het creëren van aparte toegangen oplossen**

Artikel 10 van de zonale gemeentelijke stedenbouwkundige Unesco-verordening (zie fiche 1.2.8) voorziet dat er, in geval van een omvorming tot handelszaak, verplicht een aparte toegang moet worden gecreëerd (behalve bij gevels > 4,50 m en commerciële oppervlaktes > 30 m²). De bestaande aparte toegangen moeten eveneens worden behouden.

De analyse in het kader van de aanvraag voor de vergunning of van het voorlopige bestek gebeurt geval per geval.

In 2010 stelde de stad voor dit soort ingrepen bij wijze van financiële aanmoediging een gemeentepremie in voor het creëren van een aparte toegang naar de woning. De premie dekt een percentage van het bedrag van de werken, met een vast plafond.

- **uitvoeren van architecturale en financiële haalbaarheidsstudies en -plannen**

Voor smalle gebouwen kan er een toegang naar de verdiepingen van 2 of meerdere aanpalende gebouwen worden gecreëerd. Om dit soort ingreep te bevorderen, concrete oplossingen voor te stellen en de eigenaars te overtuigen, werden er plannen opgesteld of studies uitgevoerd.

- **dwingende middelen inzetten**

Dwingende middelen maken het voorwerp uit van een permanente analyse en worden gebruikt om de meest problematische verwaarlozing van verdiepingen te helpen oplossen: indien nodig belastingen heffen op de verwaarloosde oppervlakten, opstarten van vorderingen tot opheffing, strijd tegen overtredingen, uitwerken van unilaterale verbintenissen, ...

Begeleiding:

- het departement Stedenbouw: cel 'Ontwikkelingsplan en -strategieën'

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Partners:

- de stad Brussel:
 - het departement Stedenbouw: de dienst 'Plan en vergunningen', de cel 'Historisch erfgoed' (opvolging van de voorontwerpen en vergunningen), de 'Controlecel' (overtredingen), de 'juridische cel' (dwingende acties)
 - het departement Financiën (belastingen op verwaarloosde oppervlakten)
 - het departement Handel
- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:
 - de directie van Monumenten en Landschappen (voorontwerpen en vergunningen, beschermde gebouwen of gebouwen met patrimoniale waarde)
 - Atrium: opmeten van het terrein, tussenpersoon en doorspelen van informatie aan handelaars

Voorlopige kalender:

- doorlopende actie

Middelen:

- personele middelen: 1 VTE 150 dagen per jaar
- openbare financiële middelen: gemeentepremies (begroting 2016: € 30.000, deze begroting wordt elk jaar herzien)

Indicatoren

- Aantal gerenoveerde woningen en woningen die zullen worden gerenoveerd per jaar
- Aantal gecreëerde toegangen per jaar

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

De actie die van 2001 tot maart 2012 werd gevoerd, heeft geleid tot de renovatie van verdiepingen van 93 commerciële gebouwen in de Unesco-zone (ongeveer 217 woningen). Uit een nieuwe enquête blijkt dat tussen 2013 en 2015 78 gebouwen werden gerenoveerd (ongeveer 170 woningen).

Voorbeelden van de renovatie van woningen met leegstaande verdiepingen:

Boterstraat 25-27 (2002)

- Op vraag van de stad (volgens de voorwaarde van de stedenbouwkundige vergunning)
- Renovatie door de commerciële uitbater, via een huur-renovatieovereenkomst
- Creatie van een aparte toegang
- Inrichting van 1 duplexwoning

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Zuidstraat 26-28 (2006)

- Hergroepering van twee kleine gebouwen
- Creatie van een gemeenschappelijke aparte toegang
- 3 ingerichte woningen
- Behoud van belangrijke patrimoniale elementen (gebouw uit de XIXe eeuw)

Grasmarkt 42 (2009)

- Renovatie van 4 woningen in een beschermd gebouw (hoofdgebouw + achterhuis)
- Herstellen van de aparte toegang

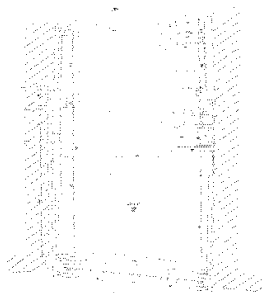
Vóór (2004)

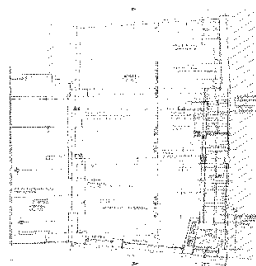
Na (2011)

Grasmarkt 37 (2014)

- Creatie van een aparte toegang

Bestaande toestand

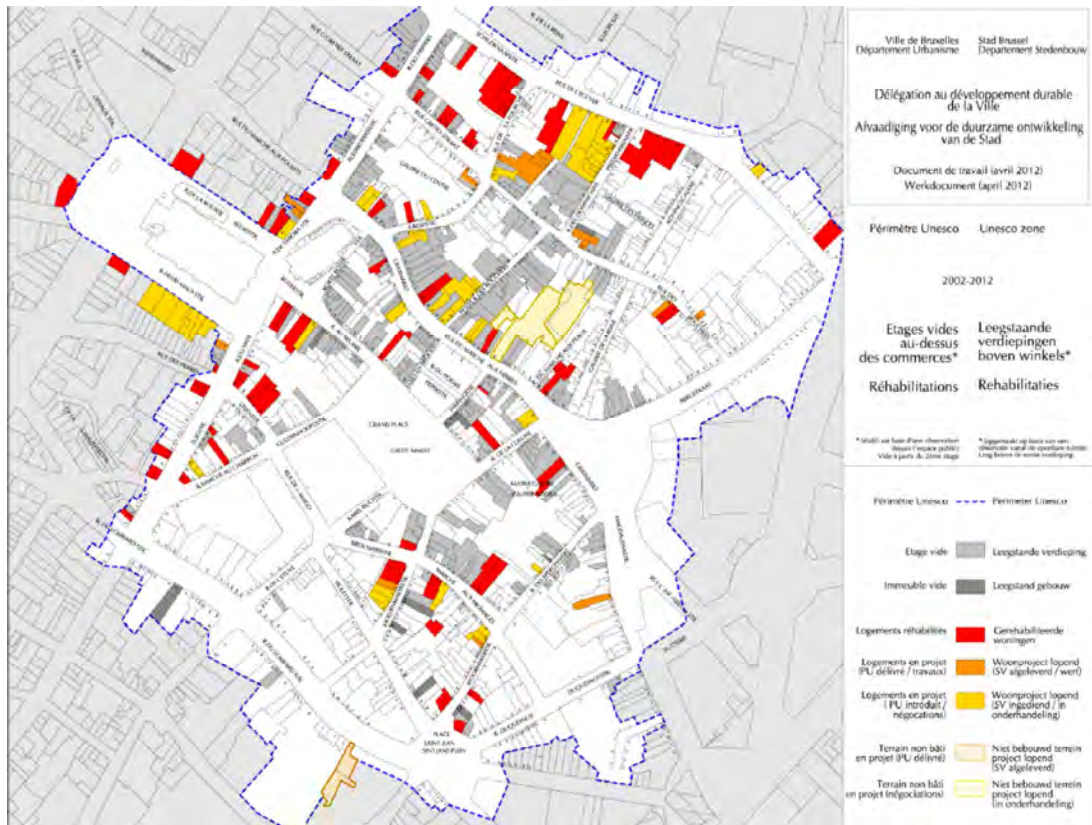

Geplande toestand

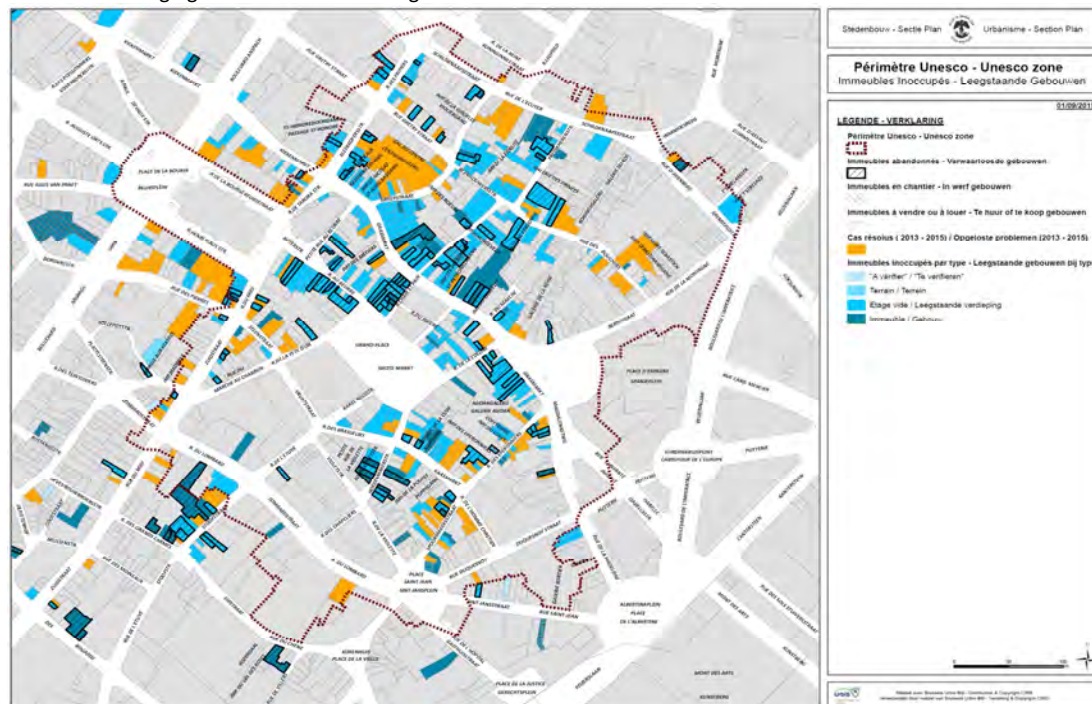

2014

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

2012 © Afvaardiging Duurzame ontwikkeling van de stad

2015 © Departement Stedenbouw, Cel 'Ontwikkelingsplan en -strategieën'

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2021

Strategische doelstelling 3

Ontwikkeling van een functioneel evenwicht tussen handel en huisvesting

Specifieke doelstelling 7	Promotie van de huisvesting en herbestemming van verwaarloosde oppervlakten
Actieplan 20	Renovatie van verwaarloosde gebouwen en terreinen

Context van de actie

In de hele zone ligt een groot deel van de verwaarloosde en onbewoonbare gebouwen in de wijk van de Grote Markt. De aanhoudende verwaarlozing en bouwvalligheid van bepaalde sites is echter niet alleen een bron van waardevermindering voor die stadsomgeving, maar ook schadelijk voor de instandhouding van het erfgoed, voor de functionele mix en voor de economische en commerciële dynamiek.

Om die verwaarlozing van het vastgoed te bestrijden, vonden er talrijke aanmoedigende en dwingende acties plaats.

Het oplossen van deze problematiek werd aan de Interdepartementale coördinatiecel in de strijd tegen stadskankers van de stad Brussel toevertrouwd, die op initiatief van de Afvaardiging voor de ontwikkeling van de stad tussen januari 1999 en 2006 de verschillende diensten heeft samengebracht die zich met deze materie bezighouden, om de meest geschikte maatregelen te bepalen. Sinds 2015 neemt deze coördinatie de vorm aan van een informaticatool. Een interdepartementale gegevensbank die is gekoppeld aan een geografisch informatiesysteem (CityGis) en wordt gedeeld tussen de cel 'Ontwikkelingsstrategieën', de cel 'Controle/Openbare veiligheid' van het departement Stedenbouw en de cel 'Inkohiering van de belasting' van het departement Financiën, maakt het mogelijk om de situatie in termen van onbewoonbaarheid en leegstand van de gebouwen te beoordelen, om de acties bij te sturen ter bevordering van de renovatie van de gebouwen.

Wat de beschermde goederen betreft, hebben de Afvaardiging voor de ontwikkeling van de stad en de erfgoedinspectie van de directie van Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, op initiatief van de schepenen van Stedenbouw van de stad en met de goedkeuring van de minister-president, een overzicht gemaakt van de beschermde goederen in de Unesco-zone en de onmiddellijke omgeving ervan die verwaarloosd zijn of vergevorderde verloedering vertonen en op die manier afbreuk doen aan zowel het milieu in de brede betekenis van het woord als aan het imago van het historische centrum van de stad.

Doelstellingen van de actie

Het doel van de renovatie van de leegstaande gebouwen is om:

- de strijd tegen de verloedering en de onbewoonbaarheid aan te gaan en de veiligheid (van het goed en de omgeving) en de sociale controle te garanderen
- het woonbestand uit te breiden en ervoor te zorgen dat er gevarieerde woningen op de markt komen: sociale woningen, onder tariefafpraak vallende woningen, privéwoningen (stadsmix)
- het architecturale erfgoed te conserveren en beter tot zijn recht te laten komen, en het imago te verbeteren

- de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren en de levendigheid en de aantrekkingskracht van de wijk te verzekeren

De actie streeft ernaar om het werk van de Coördinatiecel voort te zetten en om de oplossing van de niet-opgeloste gevallen te versnellen door de recent aangewende of de nieuw gecreëerde of de gewijzigde middelen nog meer in te zetten. Die middelen worden voortdurend geanalyseerd zodat we ze, indien nodig, kunnen aanpassen (belastingreglement voor verwaarloosde goederen, onbewoonbaarheidsbesluiten, ...).

Meer bepaald voor de beschermde goederen gaat het hier om het uitwerken van een strategie voor elk goed in functie van zijn geschiedenis, de noodzaak en de reactie van de eigenaars, om via elk rechtsmiddel, inclusief de dagvaarding voor de bevoegde rechtbank, de geschikte maatregelen voor de bescherming, het onderhoud en de conservering, die een herstel garanderen, te kunnen treffen. Naast de opwaardering van het erfgoed leiden die reparaties doorgaans tot een betere exploitatie van de gerenoveerde commerciële ruimtes, maar ook tot de renovatie van onbewoonbare of leegstaande woningen.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

I. Aanmoedigingsmaatregelen

1. Advies en begeleiding

Om de verwaarloosde goederen te renoveren, werden er in het licht van voornoemde doelstellingen talrijke proactieve acties bij de verschillende partijen - eigenaars, huurders, investeerders, makelaars - ondernomen:

- telefonische contacten, brieven, bezoeken ter plaatse en vergaderingen met alle betrokken partijen
- advies in het kader van de uitwerking van renovatieprojecten
- aanmoediging tot het gebruik van de beschikbare premies
- overleg met externe specialisten (bv.: de Stadswinkel, ...) en deelname van die specialisten aan de vergaderingen
- doorsturen van de eigenaars naar de verschillende betrokken openbare diensten en instellingen (Atrium, ...)

II. Dwingende maatregelen

2. Belasting

De Stad Brussel heeft het belastingreglement voor verwaarloosde gebouwen en terreinen gewijzigd. Het toepassingsgebied ervan werd namelijk uitgebreid tot slecht onderhouden, onbewoonde of onafgewerkte gebouwen. De notie van verwaarlozing omvat nu de staat van verloedering van de gevel. Sinds die wijziging van kracht is, worden er nieuwe te belasten goederen voorgesteld aan het departement Financiën op basis van een gegevensbank die wordt gedeeld tussen het departement Financiën en het departement Stedenbouw. Deze databank maakt immers een goede coördinatie van de acties mogelijk, door in de eerste plaats een wederzijds overzicht van de vaststellingen van leegstand en de gerealiseerde acties te garanderen.

3. Milieustakingsvorderingen (beschermd gebouwen)

De milieustakingsvordering biedt de stad en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de mogelijkheid om een zaak “zoals in kortgeding” bij de rechtbank van eerste aanleg aanhangig te maken, om de schending van artikels 214, 231 en 232 van het BWRO die de eigenaar verplichten om zijn gebouw in goede staat te houden, te doen stoppen.

Die vordering streeft ernaar om de verloedering van het gebouw te doen ophouden en het herstel ervan op te dringen.

Modaliteit:

- beslissing van het college om een stakingsvordering aanhangig te maken
- verzoeningsfase met de eigenaar: nemen van noodmaatregelen om het goed te conserveren, uitwerken en indienen van het dossier voor een stedenbouwkundige vergunning voor de globale renovatie van het gebouw
- dagvaarding in geval van het mislukken van de verzoening, na een laatste ingebrekestelling

Op een vijftigtal opgenomen gebouwen zijn bij een klein twintigtal gevallen acties ondernomen die jaarlijks door de Inspectiecel van de directie van Monumenten en Landschappen en door de Afvaardiging voor de ontwikkeling van de stad worden opgevolgd. Door informatie tussen de partners uit te wisselen, zijn we in staat om de strategie, indien nodig, te corrigeren of om de acties te versterken.

4. Vordering tot staking op basis van de huisvestingscode

Dankzij een wijziging van de Brusselse huisvestingscode, die in januari 2010 van kracht werd, kan de stad door middel van een versnelde procedure een gerechtelijke actie tegen een eigenaar ondernemen, om die te dwingen de onbewoonbaarheid van zijn gebouw te verhelpen. Die actie omvat de mogelijkheid om de uitvoering van noodzakelijke werkzaamheden voor de bewoning van een gebouw te eisen.

Modaliteit:

- beslissing van het college om een vordering tot staking tegen een eigenaar aanhangig te maken
- ingebrekestelling door een advocaat
- dagvaarding indienen

5. Aankoop van een gebouw in het kader van de aan voorkeoprecht onderworpen zone (zie fiche 1.2.9)

6. Onteigening

Op grond van het besluit van de uitvoerende macht van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 19 juli 1990 beschikt de stad over de mogelijkheid om gewestelijke subsidies te verkrijgen voor de aankoop van verlaten gebouwen, om ze te renoveren en ze in hoofdzaak voor huisvesting te bestemmen.

Daarnaast is de onteigening in het algemene belang in het kader van de aan de voorkeoprecht onderworpen perimeter toegelaten (zie fiche 1.2.9).

7. Openbaar beheersrecht

Op grond van de Brusselse huisvestingscode (gecoördineerde tekst van 27/09/2014) mag de stad Brussel aan de houder van een zakelijk hoofdrecht op een leegstaande woning voorstellen om zijn goed te beheren om het te huur te stellen, in voorkomend geval, na de uitvoering van de vereiste werken om het in overeenstemming te brengen met de vereisten inzake veiligheid, gezondheid en uitrusting.

Begeleiding:

- het departement Stedenbouw: de cel 'Ontwikkelingsplan en -strategieën'
- de directie van Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (milieustakingsvordering, beschermde goederen)

Partners:

- de Stad Brussel:
 - het departement Stedenbouw: de cel 'Historisch erfgoed' (projecten 1, 3 en 4), de 'Juridische cel' (projecten 3, 4, 5 en 6), de cel 'Plan-Aankoop' (project 5), de 'Controlecel' (project 5)
 - het departement Financiën: de belastingdiensten (project 2)
- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:
 - de directie van Monumenten en Landschappen, de 'Controlecel' bijgestaan door de cel 'Werkzaamheden' (project 1)

Voorlopige kalender:

- doorlopende actie

Middelen:

- personele middelen:
 - de stad Brussel: 1VTE 50 dagen per jaar
 - het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: één beambte is belast met de opvolging van dit project bij de directie van Monumenten en Landschappen. De procedurekosten bedroegen ongeveer € 10.000 in 2009 en € 15.000 in 2010, met uitzondering van de ingebrekestellingen en verzoeningspogingen die voorafgingen aan de dagvaarding, waarin de Brusselse Hoofdstedelijke Raad werd verwikkeld.
- financiële middelen:
 - bijstand van de gemeente: premies voor 'toegang tot de verdiepingen' (zie fiche 1.3.11b)
 - bijstand van het gewest: subsidies met betrekking tot beschermde goederen, renovatiepremie, premies voor de verfraaiing van de gevels, premies voor 'klein erfgoed', 'Atrium-premie'
 - dwingende acties: gerechtelijke kosten ten laste van de stad en/of het gewest
 - gewestelijke aankoopsubsidies, aankoopkosten ten laste van de stad

Indicatoren

- Aantal opgeloste / gerenoveerde problematische sites

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

1997: begin van de actie

1999: rondetafelgesprekken Schildknaapstraat-Predikherenstraat

Belastingen: 14/12/2009: goedkeuring door de raad van de wijziging van het belastingreglement voor de boekjaren 2010-2014

Vordering tot staking / huisvestingscode: 30/04/2009: wijziging van de huisvestingscode met betrekking tot de sancties in geval van onbewoonde huisvesting (van kracht geworden op 01/01/2010)

Milieustakingsvorderingen:

7 milieustakingsvorderingen die tot een goed einde werden gebracht en tot herstelwerkzaamheden hebben geleid:

- Haringstraat nrs. 14-16-18
- Schildknaapstraat nr. 47
- Violetstraat nr. 38
- Grasmarkt nr. 50

Stedenbouwkundige vergunning afgeleverd op 22/05/2014 (regularisatie)

- Boterstraat nr. 44

Stedenbouwkundige vergunning afgeleverd op 16/12/2013. Werken uitgevoerd

- Grote Markt nr. 39

Werken uitgevoerd

- Boterstraat nr.25

Stedenbouwkundige vergunning afgeleverd op 1 april 2015 (regularisatie)

Haringstraat nrs. 14-16-18 (2003-2009)

Herstel van de gevel, de dakbedekking en de beschermde elementen.

Schildknaapstraat nr. 47 (2008)

Herstel van de gevel en de dakbedekking

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Momenteel zijn er 9 milieustakingsvorderingen aan de gang in de Unesco-zone:

Plaatsbeschrijvingen (maart 2016)

9 dossiers in de verzoeningsfase:

- o Grasmarkt nr. 66:
vordering opgestart (dagvaarding ingediend) en uitgesproken in het voordeel van de stad. Dwangsommen. Aankoop door een nieuwe eigenaar. Stedenbouwkundige vergunning afgeleverd op 22/12/2014. Nieuwe aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning ingediend op 06/10/2014.
- o Boterstraat nr. 33:
stedenbouwkundige vergunning afgeleverd op 17/01/2014. Werken op de benedenverdieping.
- o Hoedenmakersstraat nrs. 19-23:
aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning ingediend op 12/05/2014.
- o Hoedenmakersstraat nrs. 22-24:
niet van toepassing
- o Heuvelstraat nr. 2:
stedenbouwkundige vergunning afgeleverd op 22/07/2010. Werken niet in overeenstemming met de afgeleverde stedenbouwkundige vergunning.
- o Grasmarkt nrs. 8-10:
stedenbouwkundige vergunning afgeleverd op 12/08/2013. Werken in afwachting van uitvoering.
- o Grasmarkt nr. 48:
stedenbouwkundige vergunning afgeleverd op 22/05/2014. Geen werken.
- o Hoedenmakerstraat 17:
stedenbouwkundige vergunning afgeleverd op 19/11/2014. In de uitvoeringsfase.
- o Taborastraat 4
aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning ingediend op 19/11/2014

nr. 66

Grasmarkt

Stakingsvordering / huisvestingscode:

3 vorderingen waarvan de gemeenteraad in 2011 akte heeft genomen, hebben geleid tot een herbezetting van de leegstaande woningen:

- o Predikherenstraat nr. 14
- o Spoormakersstraat nr. 23
- o Beursstraat nr. 42/44

Voorkoop:

(zie fiche 1.2.9)

Openbaar beheersrecht:

Er werd in 2014 één procedure tot uitvoering van het openbaar beheersrecht opgestart door de stad Brussel in de Unesco-zone voor het goed in de Kleerkopersstraat nr. 33.

Strategische doelstelling 3
Ontwikkeling van een functiegemengtheid, meer bepaald handel en wonen;

Specifieke doelstelling 8	Bevorderen van de vestiging van een gediversifieerd aanbod aan kwaliteitsvolle handelszaken
Actieplan 21	De inplanting van handelszaken diversifiëren a. Kwaliteitsvolle handelszaken in de leegstaande cellen aantrekken

Context van de opdracht

Het aandeel leegstaande handelszaken in de UNESCO-zone is redelijk hoog (meer dan 8 %) en dit ondanks de acties van Atrium sinds enkele jaren in deze zone (cf. beheersplan 2012-2015). De leegstaande cellen zijn vaak verloederd en halen het imago van de zone naar beneden.

De inspanningen uit de vorige periode om nieuwe kwaliteitsvolle handelszaken in de UNESCO-zone aan te trekken, moeten worden voortgezet. Deze handelszaken moeten aangepast zijn aan de noden van de plaatselijke bevolking.

In 2015 heeft de Stad Brussel een Handelsontwikkelingsschema ontworpen om de diversiteit, originaliteit en kwaliteit van het commerciële aanbod in hartje Brussel te ondersteunen en te versterken.

Dit is een belangrijk instrument dat analyses en aanbevelingen bevat om het hoofd te bieden aan de ontwikkeling van nieuwe handelspolen in het Brussels Gewest en om de leefbaarheid van de handelszaken in het centrum te verzekeren.

Verschillende actoren dragen bij tot deze evolutie: Atrium met zijn prospectiecapaciteit (cf. fiche 3-8-21b), Ondernemen voor de samenhang met het Handelsontwikkelingsschema van de Stad, de Grondregie als eigenaar van veel gelijkvloerse handelszaken in het stadscentrum.

Ondernemen is een vzw die werd opgericht door de Stad, belast met de actieve bijdrage tot de ontwikkeling, de opwaardering en uitstraling van ondernemingen en handelszaken in eender welke vorm, zowel vaste vestigingen als ambulante, op het grondgebied van de Stad Brussel.

Doelstellingen van de opdracht

Er wordt voorgesteld om kwaliteitsvolle buurtwinkels aan te trekken om de leegstaande cellen van de UNESCO-zone in te vullen.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- Een coördinatie tot stand brengen tussen Atrium, Ondernemen, de Grondregie en de dienst Handel om de prospectie van kwaliteitsvolle handelszaken, in het bijzonder voor de UNESCO-zone, te ondersteunen.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Sturing: vzw Ondernemen en Atrium

Partners:

- Grondregie
- Privé-eigenaren van de leegstaande cellen
- Stedenbouw (om klaarheid te scheppen over stedenbouwkundige bestemmingen van de leegstaande cellen)
- Dienst Handel (voor eventuele uitbatingsvergunningen, meer in bijzonderheid horeca)
- Impulse geval per geval (strategische vestigingen)

Vooropgestelde timing: 2016-2017 nadien balans

Middelen:

- Web Overzicht van de handel, een webtool die in 2015 werd opgestart door de Stad om voor potentiële investeerders nuttige gegevens in te zamelen over zones waar men zich kan vestigen

Indicatoren

Per jaar:

- Aantal in de UNESCO-zone gevestigde handelszaken na gezamenlijke prospectie
- Aantal resterende leegstaande cellen

Strategische doelstelling 3
Ontwikkeling van een functioneel evenwicht tussen handel en huisvesting

Specifieke doelstelling 8	De inplanting van gediversifieerde en kwalitatieve handelszaken bevorderen
Actieplan 21	De inplanting van handelszaken diversifiëren b. Plaatsen van informatieposters in de lege ruimtes om de aandacht te trekken en van stickers waarop de opening van nieuwe handelszaken wordt aangekondigd.

Context van de actie

Sommige handelswijken in het centrum van Brussel missen kwaliteit (Kaasmarktstraat, *Îlot Sacré*, ...). We merken ook een gebrek aan durf en originaliteit in het Brusselse commerciële aanbod en een noodzaak om het imago en de complementariteit van de verschillende wijken te versterken. De Grote Markt staat op de werelderfgoedlijst van de Unesco. Er werd een beschermingszone vastgelegd, de zogenaamde bufferzone. De inplanting van nieuwe handelszaken in deze bufferzone moeten op één lijn met en met het nodige respect voor dat erfgoed gebeuren.

Atrium, een gewestelijk agentschap, biedt een reële ondersteuning aan kandidaat-handelaars en ketens om de ideale locatie voor hun handelszaak in Brussel te vinden.

Het agentschap biedt immers het volgende aan:

1. de inzameling van gegevens: OliGo-databank: commerciële mix, enquêtes bij klanten, voetgangersstroom. Die gegevens dienen als basis voor de kennis over de wijken en voor het advies inzake de commerciële inplanting.
2. advies inzake de commerciële inplanting voor kandidaat-handelaars: zoektocht naar de beste locatie, hulp bij de administratieve stappen, gegevens over de wijk, verzendingen naar partners (lokaal economieloket (LEL), enz.)
3. een precieze bepaling van de doelgroep (per straat, wijk) en actieve zoektocht naar nieuwe concepten en kandidaat-handelaars: klantenwerving via franchisingbeurzen, tijdens MAPIC (de Europese retail- en vastgoedbeurs), klantenwerving bij federaties, scholen, ...
 Soort handelszaken die in de wijk worden ingeplant:
 - een specifiek karakter voor elke galerij vinden
 - Grote Markt: innoverende handelszaken met durf, etalage van Europa
 - eveneens vrijetijdshandelszaken ontwikkelen
 - Kleerkopersstraat, Grasmarkt, Kiekenmarkt: kwaliteit, creativiteit en geavanceerde merken
 - Arenbergstraat, Schildknaapstraat: kwaliteitsvol commercieel aanbod, diensten, ...
4. proactieve acties naar de eigenaars, projectontwikkelaars: investeerders naar het centrum aantrekken, advies aan de eigenaars inzake de bestemming van hun commerciële ruimte, opvolging van grote projecten, ...

Doelstellingen van de actie

Het doel is om voor de wijk een coherente, gevarieerde en kwaliteitsvolle mix te ontwikkelen, die overeenstemt met het imago van de wijk, zoals dat in het Prospectieve Schema van de Handelswijk wordt vooropgesteld (prospectieve studie van het imago van de wijk).

Het komt er dus op aan om via de commerciële inplanting de complementariteit en het imago van de wijk te versterken.

We moeten erop letten dat we zowel grote merken, als kleine gespecialiseerde en kwaliteitsvolle handelszaken aantrekken.

Tot slot is het raadzaam om de grote potentiële projecten en de ontwikkelingsmogelijkheden aan te moedigen en de kwaliteit van de handelszaken op de hoofdassen te verbeteren.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- plaatsen van informatieposters in de lege ruimtes om de aandacht te trekken en van stickers waarop de opening van nieuwe handelszaken wordt aangekondigd

Begeleiding:

- Atrium Brussel

Partners:

- het departement Handel
- het departement Stedenbouwkunde
- LEL, Impulse, enz.: hulp bij het opstarten van een onderneming, uitwisselen van kandidaten met Atrium
- Participatiefonds, Brusoc, enz.: financiering van projecten

Voorlopige kalender:

- doorlopende actie

Middelen:

- begroting en personeel van Atrium Brussel

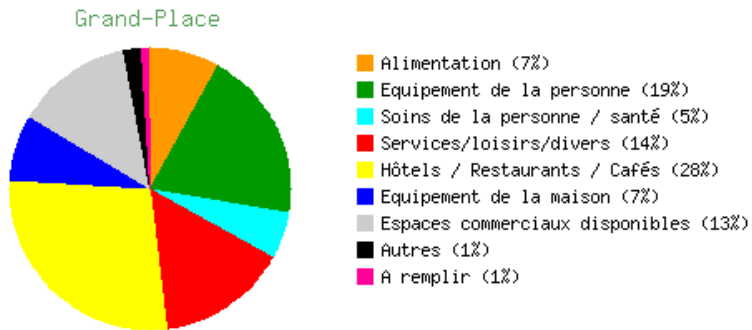
Indicatoren:

Resultaat-indicatoren	<ul style="list-style-type: none">- Aantal ingeplante nieuwe handelszaken per jaar- Aantal opnieuw verhuurde handelszaken per jaar door het plaatsen van de stickers
------------------------------	---

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Illustraties

(C)2-February-2011 www.atrium.irisnet.be

Commerciële mix in de wijk van de Grote Markt

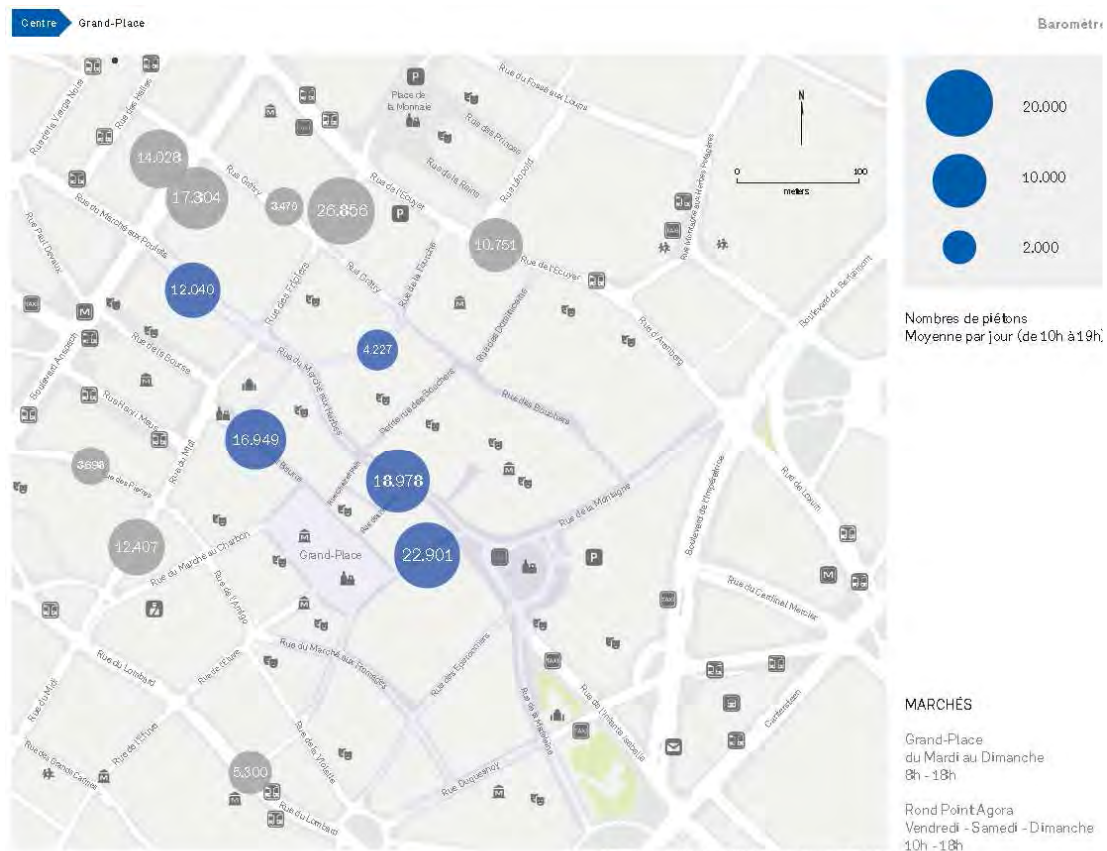

Sticker met aankondiging van de opening van een handelzaak

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Sticker om de huur van leegstaande ruimten te stimuleren

Voetgangersstroom, Grote Markt

Atrium Bru

Strategische doelstelling 3 Ontwikkeling van een functiegemengtheid, meer bepaald handel en wonen;	
Specifieke doelstelling 8	Bevorderen van de vestiging van een gediversifieerd aanbod aan kwaliteitsvolle handelszaken
Actieplan 22	De kwaliteit van het horeca-aanbod en voedingszaken verbeteren a. De reglementaire controles van de horecazaken in de Beenhouwersstraat, de Korte Beenhouwersstraat, de Predikherenstraat en de Greepstraat

Context van de opdracht

De horecafunctie domineert in grote mate de commerciële mix van de Unesco-zone, meer bepaald in de Beenhouwersstraat, de Korte Beenhouwersstraat, de Predikherenstraat en de Greepstraat waar deze activiteit goed is voor 87 % van de handelszaken (2015).

Deze functie beantwoordt aan de vraag van de vele toeristen die de Unesco-zone bezoeken en kan de beleving van deze bezoekers positief of negatief beïnvloeden. De vele klachten die Visit Brussels krijgt en die ook op sociale media zoals TripAdvisor te lezen zijn getuigen van een kwaliteitsdaling van de horeca in deze drie straten (meer in het bijzonder qua hygiëne) en van agressieve technieken (mensen aanklappen) die het imago van de Unesco-zone besmeuren. De Stad voert renovatie-inspanningen voor de heraanleg van de rijweg van deze straten (cf. fiche 49.29a) maar de aantrekkelijkheid van deze straten hangt ook af van het gedrag van de horeca-uitbaters.

De Horeca-cel is belast met de aflevering van de patenten en verzekert er zich in die hoedanigheid van dat de reglementaire hygiëne, de brandbeveiliging en de rechtspersoonlijkheid van deze uitbaters nageleefd wordt. Sinds 2015 drijft ze het aantal controles op het grondgebied van de Stad verder op, en kan ze gezamenlijke controles met andere partners zoals de politie, de gewestelijke of federale sociale inspectie, Brulabo, stedenbouw met elkaar coördineren. Deze partners kunnen de etablissementen die niet in regel zijn een sanctie opleggen (alcoholinbeslagname, administratieve boetes en sancties, sluitingsbevelen...) en hun gecoördineerde controle kan het mogelijk maken om de sancties voor zaken die veelvuldig in overtreding zijn, samen te voegen.

Doelstellingen van de opdracht

Er wordt voorgesteld om de teloorgang van de kwaliteit van de horeca en de agressieve verkoopstechnieken tegen te gaan door de reglementaire controles in de Beenhouwersstraat, de Korte-Beenhouwersstraat, de Greepstraat en de Predikherenstraat, op te drijven.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- samen met de verschillende toezichthoudende organen een planning uitwerken om, minstens eenmaal per jaar en onverwachts, in de drie betrokken straten gecoördineerde controles te houden;
- Waken over de toepassing van snelle en efficiënte sancties in geval van inbreuken, die kunnen gaan tot de sluiting van de etablissementen totdat deze hun situatie in orde hebben gemaakt.

Sturing:

Stad Brussel - Cel Horeca

Partners:

- Politie
- Brulabo
- Sociale inspectie en federale economische inspectie
- Sociale inspectie en gewestelijke economische inspectie
- Cel Stedenbouwkundige controles en Gemeentelijke hygiëne (Stedenbouw)
- Juridische dienst

Vooropgestelde planning: campagne per jaar 2016, 2017 en 2018 nadien balans

Middelen: teams van controleurs afkomstig van alle partnerinstellingen

Indicatoren

- % gecontroleerde horeca-vestigingen in de 3 betrokken straten elk jaar
- % vestigingen in overtreding en binnen de 3 maanden gesanctioneerde vestigingen
- Aantal geregistreerde klachten door Visit Brussel voor de 3 betrokken straten

Strategische doelstelling 3 Ontwikkeling van een functiegemengtheid, meer bepaald handel en wonen;	
Specifieke doelstelling 8	Bevorderen van de vestiging van een gediversifieerd aanbod aan kwaliteitsvolle handelszaken
Actieplan 22	De kwaliteit van het horeca-aanbod en voedingszaken verbeteren b. De vergunde terrasrichtingen stroomlijnen

Context van de opdracht

De horecafunctie domineert in grote mate de commerciële mix van de Unesco-zone, met 87 % van de handelszaken in de Beenhouwersstraat, de Greepstraat, de Predikherenstraat en 50 % op de Grote Markt.

Deze functie beantwoordt aan de vraag van de vele toeristen die de Unesco-zone bezoeken en kan de beleving van deze bezoekers positief of negatief beïnvloeden. Vandaag wordt deze beleving verstoord door bepaalde extra grote terrassen of terrassen met schreeuwerig of veel plaats innemend meubilair, waarbij de doorstroming wordt gehinderd en ook het esthetisch voorkomen van de straten hieronder lijdt. Meer dan 130 terrasvergunningen werden afgeleverd voor de Unesco-zone, en daar bovenop komen nog de vergunningen voor schragen en draaimolens voor postkaarten.

De Horeca-cel is belast met de aflevering van de terrasvergunningen, schragen en uitstalramen, en mag deze vergunning gepaard laten gaan met voorwaarden met betrekking tot het soort gebruikt meubilair en de toegelaten afmetingen. Ze voert ook terreincontroles uit om de naleving van deze voorschriften te controleren.

Doelstellingen van de opdracht

Er wordt voorgesteld om het uitzicht van de terrassen, schragen en uitstalramen in de UNESCO-zone te stroomlijnen om de esthetische aanblik van de straten te verbeteren en de inname van de openbare weg te beperken tot een haalbare omvang ten opzichte van de stroom aan voorbijgangers in die zone. Een Terrasverordening wordt voorbereid door de Horeca-cel in 2016, en een bijlage bij dit reglement zou duidelijke voorschriften voor de UNESCO-zone kunnen vastleggen. De uitrol van deze voorschriften zou ook door de Stad begeleid kunnen worden, in samenwerking met de winkeliersvereniging.

Het doel is om het terrasmeubilair, de schragen of uitstalramen van bepaalde straten in overeenstemming met deze Unesco-bijlage en in coördinatie met alle handelaars van de betrokken straat, te kunnen vernieuwen.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- Opstellen van een Terrasverordening voor de Stad Brussel, met een specifieke bijlage voor de UNESCO-zone
- de invoering van een subsidie voor handelaars in samenwerking met de winkeliersvereniging 'RQGP' wordt bestudeerd

Sturing: cel Horeca

Partners:

- Juridische Dienst voor nalezing van de Terrasverordening
- Winkeliersvereniging RQGP (te bevestigen)
- UNESCO-coördinator

Vooropgestelde timing: 2016/2017

Middelen:

Budget van de Stad:

- Jurist van de Horeca-cel
- Subsidie voor handelaars via RQGP (budget nog te bepalen)

Indicatoren

- publicatie van de Terrasverordening met UNESCO-bijlage
- aantal toegekende subsidies/jaar

Strategische doelstelling 3
Ontwikkeling van een functiegemengtheid, meer bepaald handel en wonen;

Specifieke doelstelling 8	Bevorderen van de vestiging van een gediversifieerd aanbod aan kwaliteitsvolle handelszaken
Actieplan 22	De kwaliteit van het horeca-aanbod en voedingszaken verbeteren c. Kwaliteitsvolle horecazaken promoten via een "masterchef"-wedstrijd of een label "chocoladefanaten"

Context van de opdracht

De horecafunctie domineert in grote mate de commerciële mix van de Unesco-zone, met 87 % van de handelszaken in de Beenhouwersstraat, de Korte Beenhouwersstraat, de Greeppstraat, de Predikherenstraat en 50 % op de Grote Markt.

Deze functie beantwoordt aan de vraag van de vele toeristen die de Unesco-zone bezoeken en kan de beleving van deze bezoekers positief of negatief beïnvloeden. Om de horeca-uitbaters met elkaar te laten wedijveren en het gemiddelde kwaliteitsniveau bij de horecazaken uit de buurt op te krikken, zou er een soort wedstrijd georganiseerd kunnen worden met stemming door een jury of door het publiek voor de beste horecazaak. Rekening houdend met het grote aantal chocoladewinkels in de buurt, dat andere embleem van België met hoge toeristische impact, zou ook voor dit type handelszaken een gelijkaardige wedstrijd kunnen plaatsvinden of een label uitgereikt kunnen worden.

De vzw Ondernemen.brucity is een vereniging die steunprojecten voor handelszaken voor de Stad Brussel ondersteunt. Deze vereniging zou de haalbaarheid van een dergelijk label of wedstrijd en de potentiële steun voor een operationele uitvoering kunnen bestuderen.

Doelstellingen van de opdracht

Er wordt voorgesteld om een kwalitatieve verbetering van het culinaire aanbod in de wijk te bevorderen door de waarde van de meest kwaliteitsvolle handelszaken, die door de consumenten prijzen werden toegekend, te benutten. Deze actie zou de vorm kunnen aannemen van een wedstrijd of een label zowel aan de horeca als aan de chocoladewinkels van de wijk kan worden toegekend.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- De haalbaarheid van een masterchef-wedstrijd op de Grote Markt bestuderen
- Een label van chocoladefanaten toekennen

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Sturing: vzw Ondernemen

Partners:

- Horeca-cel
- Winkeliersvereniging RQGP (te bevestigen)
- Federatie Horeca Brussel (te bevestigen)

Vooropgestelde timing: 1 label of 1 wedstrijd per jaar

Middelen:

- subsidie voor de vzw Ondernemen voor communicatiekosten
- BME voor logistieke organisatie
- verbindingspersoon bij de horecazaken door de cel Horeca en RQGP
- jury met Federatie Horeca
- eventuele sponsoring

Indicatoren

- Aantal deelnemende horecazaken aan masterchef
- Aantal kandidaten voor het label "chocoladefanaten"
- Aantal deelnemers aan de stemming voor het label van de chocoladefanaten

Strategische doelstelling 3

Ontwikkeling van een functioneel evenwicht tussen handel en huisvesting

Specifieke doelstelling 8	De inplanting van gediversifieerde en kwalitatieve handelszaken bevorderen
Actieplan 23	Proactieve acties om de wildgroei van ongewenste handelszaken in de Unesco-zone te stoppen a. Organisatie en coördinatie van een werkgroep binnen verschillende kabinetten en diensten om de wildgroei van de nachtwinkels in de Unesco-zone te stoppen

Context van de actie

De stad Brussel heeft een gemeentelijke stedenbouwkundige verordening met betrekking tot de nachtwinkels uitgewerkt. De toepassing van de stedenbouwkundige reglementering eist dat een nachtwinkel vooraf een stedenbouwkundige vergunning verkrijgt (er bestaat voortaan een jurisprudentie: indien er geen stedenbouwkundige vergunning is, leidt dit tot een verzegeling).

Dankzij het dagelijkse veldwerk van de coördinator van de Unesco-zone zagen we dat het aantal nachtwinkels sinds juli 2009 was toegenomen. Naast het feit dat dit soort van handelszaken zich niet aan de wetgeving houden (totale dekking van de etalage met artikels, niet-reglementaire uithangborden, invasie van de openbare ruimte door bijkomende artikels en draaistandaards, ...), worden hier 's nachts alcoholische dranken verkocht, wat leidt tot de verstoring van de openbare orde.

In 2009 waren er in totaal +/- 40 nachtwinkels / souvenirwinkels, waarvan er **29** alcohol verkochten (waarvan 2 Phone Shops), **15** recent werden geopend (sinds september 2009) en **10** enkel Gift Shop waren (zonder drank).

In aansluiting op de verplichte sluiting (verzegeling van de winkel door Stedenbouw) stellen wij een omschakeling van 15 nachtwinkels naar dagwinkels vast, die lijken op een Gift Shop die sigaretten verkoopt (maar zonder alcohol, waardoor de overlast in de openbare ruimte afneemt).

Gezien de vastgestelde efficiëntie in de Unesco-zone heeft het kabinet van de burgemeester gevraagd om de strategie uit te breiden naar de aangrenzende zone (zone van de grote lanen die ook overgaan in voetgangerszone) en 4 andere nachtwinkels (augustus 2015) te sluiten, om de in de Unesco-zone gevoerde actie te versterken en de overlast niet te verschuiven naar de rand van deze zone.

Doelstellingen van de actie

- Een cyclische boedelbeschrijving van het aantal nachtwinkels opstellen
- Besluit rond de wildgroei en zelfs daling van het aantal van dit soort handelszaken
- Het verband leggen tussen nachtwinkels - alcoholverkoop en criminaliteit als de nachtwinkels zich in een nachtelijke uitgaansbuurt bevinden

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

- De commerciële uitdrukking van de nachtwinkels (die een vergunning hebben) met de zonale stedenbouwkundige verordening van de Unesco-zone doen overeenstemmen
- Nieuwe strategieën uitwerken om de expansie van deze nachtwinkels te blijven afremmen

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- organisatie en coördinatie van een werkgroep binnen verschillende kabinetten en diensten met als doel de wildgroei van de nachtwinkels in de Unesco-zone te stoppen

Onder impuls van de coördinator van de Unesco-zone en met de steun van de schepenambten van Handel, Stedenbouw en Toerisme werd de Coördinatiecel voor nachtwinkels opgericht.

Die cel verenigt de kabinetschefs van de drie schepenambten en het kabinet van de burgemeester, alsook de verantwoordelijken van de belangrijkste administratieve departementen zoals: de juridische dienst, de belastingdienst en de 'Controlecel' van Stedenbouw. Ook de dienst 'Handel en horeca' en de politie zijn aanwezig op deze vergaderingen.

Er werden al 2 plenaire vergaderingen georganiseerd.

Bovendien werden er meerdere bilaterale vergaderingen georganiseerd met de politie, het kabinet van de burgemeester en het kabinet van de schepen van Handel.

Begeleiding:

- de coördinator van de Unesco-zone voor de coördinatie en het kabinet van de schepen van Handel voor de centralisering van de gegevens en het secretariaat

Partners:

- de schepenambten van Handel, Stedenbouw en Toerisme
- het kabinet van de burgemeester en de politie
- de verantwoordelijken van de volgende departementen: de juridische dienst, de belastingdienst, de 'Controlecel' van Stedenbouw, de dienst 'Handel en horeca'
- Atrium: gegevens, contacten met de handelaars, advies rond de commerciële inplanting
- de cel 'Openbare rust': op vraag van het kabinet van de burgemeester heeft de coördinator van de Unesco-zone in juli 2015 de vergadering 'Openbare rust' vervoegd, om de actie met de politie en de bij deze problematiek betrokken diensten te versterken.

Voorlopige kalender:

- plenaire vergaderingen: 1 keer per jaar
- vergaderingen in beperkt comité: afhankelijk van de vorderingsstaat

Middelen:

- gewone begroting van de stad
- personeel - vertegenwoordigers van de stad en de politie

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Indicatoren

- Aantal vergaderingen per jaar
- Aantal gesloten nachtwinkels per jaar (gegevens verstrekt door de 'Controlecel')

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

- Sinds het begin van de actie werden een vijftiental winkels gesloten. Het doel van deze coördinatie werd bereikt (doelstelling om het aantal nachtwinkels met de helft te verminderen in 2013-2014, zie beheerplan 2012-2015)
- Bovendien werden er nog 4 bijkomende nachtwinkels verzegeld in de zone van de grote lanen

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2021

Strategische doelstelling 3

Behoud van het erfgoed door de integriteit en de authenticiteit ervan te verzekeren

Specifieke doelstelling 8	De inplanting van gediversifieerde en kwalitatieve handelszaken bevorderen
Actieplan 23	Proactieve acties om de wildgroei van ongewenste handelszaken in de Unesco-zone te stoppen a. Het aantal kwalitatief laagwaardige winkels voor toevallige klanten verminderen

Context van de actie

Ondanks de acties die sinds 2009 worden gevoerd (Coördinatie Night Shop / Gift Shop, zie fiche 3.8.23a), neemt het aantal kwalitatief laagwaardige winkels in de Unesco-zone almaar toe door de verschillende economische crisissen. Deze winkels willen een toeristisch clientèle met een lage koopkracht aantrekken die toevallig langslopen. Het gaat om gift shops, snackbars en sinds enkele jaren ook om massagesalons. Deze handelszaken beschikken meestal over niet erg aantrekkelijke uitstalramen die het imago van de wijk schaden. Ze oefenen bovendien een opwaartse druk uit op de huurprijzen, wat leidt tot een geleidelijke verdringing van de buurtwinkels die evenwel broodnodig zijn voor de huisvestingsfunctie.

Dit kan deels worden toegeschreven aan de gevolgen van de crisis, de stijging van het massatoerisme en het autovrij maken van de zone (2013).

De actie betreffende de nachtwinkels begint stilaan haar vruchten af te werken (zie fiche 3.8.23a). Dit type van aanpak moet dus worden versterkt en uitgebreid naar nieuwe ongewenste handelszaken in de Unesco-zone.

Doelstellingen van de actie

Er wordt voorgesteld om de inplanting van nieuwe kwalitatief laagwaardige winkels voor toevallige klanten te ontmoedigen en indien mogelijk het aantal van deze handelszaken die reeds in de zone zijn gevestigd terug te dringen, door gebruik te maken van de stedenbouwkundige of reglementaire hulpmiddelen waarover de stad beschikt.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- tot stand brengen van een overleg tussen Handel, Stedenbouw en Grondregie over de door de desbetreffende handelszaken (waaronder massagesalons, snackbars) gevraagde stedenbouwkundige bestemmingswijzigingen
- onderzoeken of het mogelijk is om specifieke handelsreglementen en stedenbouwkundige verordeningen op te stellen betreffende de versterkte beschermingszone van de

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

commerciële mix, zoals vastgelegd bij besluit van het college op 7 mei 2015, en waarin onder meer de Unesco-zone is opgenomen

- toezien op een striktere toepassing van de verordening met controles op het terrein en de invoering van concrete sancties bij vaststelling van een overtreding

Begeleiding:

- de dienst Handel voor overleg over de bestemmingswijzigingen
- Stedenbouw voor de studie over een specifiek reglement in de versterkte beschermingszone van de commerciële mix
- de coördinator van de Unesco-zone als copiloot en opvolging van deze wildgroei

Partners:

- Grondregie
- de cel 'Stedenbouwkundige controles'

Voorlopige kalender:

- 2016-2017-2018, vervolgens balans

Middelen:

- adviescomité Handel-Stedenbouw-Regie (tweemaandelijks) (zie fiche 3.8.21a)
- de juridische dienst Stedenbouw

Indicatoren

- Aantal gift shops per jaar
- Aantal massagesalons per jaar
- Aantal snackbars

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

Strategische doelstelling 3

Ontwikkeling van een functiegemengdheid, meer bepaald handel en wonen;

Specifieke doelstelling 8	Bevorderen van de vestiging van een gediversifieerd aanbod aan kwaliteitsvolle handelszaken
Actieplan 24	De ambulante kwaliteitshandel in de UNESCO-zone dynamischer maken

Context van de opdracht

De grote toeristenstroom in de UNESCO-zone wekt de belangstelling van tal van ambulante handelaars, waarvan sommigen hun activiteiten zonder vergunning uitoefenen en de doorstroming belemmeren (straatmuzikanten en graffitispuiters Grasmarktstraat). Anderzijds kunnen handelaars van (ambachtelijke) kwaliteitsproducten of die behoren tot het Brussels erfgoed (kunstschilders op de Grote Markt) bijdragen tot een positieve beleving voor toeristen op doorreis. Ambulante handelaars die verse producten aanbieden zouden ook kunnen bijdragen tot de terugkeer van een vorm van buurtwinkels voor de omwonenden.

De dienst Handel is enerzijds verantwoordelijk voor een deel van de organisatie van de openluchtmarkten, zoals die van het Agoraplein (ambachten) of de Boterstraat (schilders) en beheert ook de standplaatsaanvragen voor de ambulante handel, meer in bijzonderheid in de buurt van de Grote Markt (bloemen en artisanale postkaarten, fruit en groenten) of nabij de Beurs (karikollen, koetsen).

Doelstellingen van de opdracht

Er wordt enerzijds voorgesteld om de kwaliteit van de op toerisme gerichte ambulante handel in de UNESCO-zone te verbeteren (markten, ambulante handelaars) en anderzijds een permanent marktaanbod te overwegen dat aansluit op de woon- en horecafunctie van de wijk.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- Heropleving van de AGORA-markt met strengere selectie van de ambachten en ontwikkeling van een animatieprogramma op de markt
- Animatie van de Grote Markt door kwaliteitsvolle ambulante handelaars (bloemen en ambachtelijke kaarten)
- Versterkte controles op clandestiene ambulante handelaars in de UNESCO-zone
- Haalbaarheidsstudie voor een experimentele overdekte markt in de UNESCO-zone of in onmiddellijke omgeving (Sint-Gorikshallen, vandaag gebruikt als informatiecentrum en café)

Sturing:

- Cel Markten

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Partners:

- Gewest (houder van een erfpacht voor de Sint-Gorikshallen)

Vooropgestelde timing:

- 2016 voor AGORA-markt en Grote Markt
- 2016-2017 voor studie over een overdekte markt
- 2016-2017-2018 ter controle van de ambulante handelaars nadien balans

Middelen:

- Subsidies voor AGORA-animatieprogramma
- Offerteaanvraag voor standplaatsen voor ambulante handelaars op de Grote Markt

Indicatoren

- Aantal animaties die elk jaar op AGORA worden uitgewerkt
- Aantal toegelaten ambulante handelaars in de UNESCO-zone
- Aantal controles voor clandestiene ambulante handelaars die elk jaar in de zone gehouden worden
- Beslissing voor een overdekte markt eind 2017

Strategische doelstelling 3
Ontwikkeling van een functiegemengtheid, meer bepaald handel en wonen;

Specifieke doelstelling 8	Bevorderen van de vestiging van een gediversifieerd aanbod aan kwaliteitsvolle handelszaken
Actieplan 25	Verbetering van het commerciële imago a. Invoering van een specifieke rubriek voor de vergunningsprocedures (unieke vergunning) met betrekking tot de handelszaken

Context van de opdracht

De evolutie van de handelszaken in de zone rond de Grote Markt, ingeschreven op het Unesco Werelderfgoed, heeft een verschraving van het bouwkundig erfgoed veroorzaakt. De vermenigvuldiging van essentieel op massatoerisme gerichte handelszaken heeft, voornamelijk op het gelijkvloers, geleid tot een teloorgang van het uitzicht van de gevels.

Er is gebleken dat het beheer van deze situatie bijzonder zorgwekkend is voor de beschermde goederen in de zone. Door de snel wisselende bezetters van deze handelszaken, hun haast om een nieuwe inrichting te realiseren, en hun relatieve onverschilligheid op vragen in verband met erfgoed en architectuur, is het moeilijk om deze situatie het hoofd te bieden. De voorgestelde oplossingen bieden vaak geen voldoening. Dit geldt zowel voor de terugkeer naar de oorspronkelijke staat als voor de toepassing van de zoneverordeningen van de Stad Brussel. Deze verordening dringt inderdaad, onder de vorm van erg eenvoudige schema's, aan op de terugkeer naar een 19^e eeuwse aandoende handelsuitstalramen, maar de interpretatie die de aanvragers hieraan geven past niet noodzakelijk in de betrokken gevels.

Doelstellingen van de opdracht

Er wordt voorgesteld om een specifieke rubriek in te voeren voor de behandeling van vergunningsdossiers (unieke vergunning) voor handelszaken. Enerzijds door een medewerker aan te wijzen die gespecialiseerd is in de materie voor de behandeling van dergelijke dossiers, anderzijds door specifieke en aangepaste maatregelen op te nemen in de wetgeving en door de procedures aan te passen. Deze maatregelen moeten toelaten om het hoofd te bieden aan de snel wisselende inrichtingen van de handelszaken en daarbij ook te mikken op kwaliteit en aandacht voor het duurzame karakter van aanpassingswerken, en door de handelaar van de wijk er meer bij te betrekken.

Er wordt ook voorgesteld om regelmatige coördinatievergaderingen te houden met de Stad Brussel.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- Een gespecialiseerde medewerker aanstellen binnen de cel Werken van de directie Monumenten en Landschappen voor het beheer van de dossiers voor handelszaken

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

- een vereenvoudigde procedure organiseren om het tempo dat vereist wordt door de realiteit van het terrein te volgen
- Meewerken aan het opstellen van de nieuwe reglementaire teksten, bijvoorbeeld het toepassingsbesluit van vrijstelling
- De coördinatie met de Stad Brussel organiseren

Sturing:

De directie Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Partners:

de Stad Brussel;

Vooropgestelde timing:

Interne organisatie DML operationeel in 2016

De wetgeving in 2016 aanpassen

Middelen:

Een DML-beheerder, halftijds

Indicatoren

- aantal snelle afleveringen van vergunningen/jaar
- aantal coördinatievergaderingen/jaar

Overzicht gerealiseerde projecten:

Strategische doelstelling 3

Ontwikkeling van een functiegemengdheid, meer bepaald handel en wonen;

Specifieke doelstelling 8	Bevorderen van de vestiging van een gediversifieerd aanbod aan kwaliteitsvolle handelszaken
Actieplan 25	Verbetering van het commerciële imago b. De commerciële identiteit van sommige straten versterken

Context van de opdracht

Sommige karakteristieke straten van de UNESCO-zone bieden een commercieel en toeristisch potentieel dat onderbenut blijft: handelszaken van lage kwaliteit, schreeuwerige uithangborden, te weinig verlichting 's avonds... Naar het voorbeeld van wat er gerealiseerd is in de Kaasmarkt, zou een versterking van de commerciële identiteit van deze straten er een nieuw cliënteel kunnen aantrekken.

De vzw Ondernemen.brucity is een gemeentelijke vereniging die belast is met het ondersteunen van de handelszaken. De vzw zou een globale denkoefening op het niveau van een straat kunnen omkaderen met de samenwerking van de handelaars van de wijk.

De eindejaarsverlichting vormt een andere opportuniteit om één of meerdere straten tijdelijk op te waarderen, met het oog op de verdere omkadering en versterking van dit meer globale actieplan. Een verlichtingsplan getiteld "Licht op de Handel" wordt uitgerold en elk jaar uitgebreid met de hulp van de vereniging BME en zou in de UNESCO-zone nog verder kunnen worden ontwikkeld.

Doelstellingen van de opdracht

Er wordt voorgesteld om de handelszaken van één of meerdere straten van de UNESCO-zone via een verbeteringsplan van de uitstalramen en van de verlichting (Sporenmakersstraat) en via de uitbreiding van het parcours van "Licht op de Handel" tijdens de eindejaarsperiode (Violetstraat), op te waarderen.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- Opmaak van een globaal actieplan om de visuele identiteit van de handelszaken van de Spoormakersstraat te versterken
- Uitbreiding van het parcours "Licht op de Handel" naar de Violetstraat

Sturing: vzw Ondernemen

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Partners:

- Winkeliersvereniging RQGP (te bevestigen)
- Stedenbouw (voor de uithangborden en verlichting)
- Coördinator van de UNESCO-zone
- Brussels Major Events (voor "Licht op de Handel")

Vooropgestelde timing: 2016-2017

Middelen:

- Studiebudget voor de Spoormakersstraat toevertrouwd aan de vzw Ondernemen
- Eventuele subsidie aan de handelaars via RQGP (te bevestigen)

Indicatoren

- Aantal begeleide handelaars in de Spoormakersstraat
- Aantal straten die deelnemen aan het parcours "Licht op de Handel" in de UNESCO-zone

Strategische doelstelling 3

Ontwikkeling van een functioneel evenwicht tussen handel en huisvesting

Specifieke doelstelling 8	De inplanting van gediversifieerde en kwalitatieve handelszaken bevorderen
Actieplan 25	Het commerciële imago verbeteren c. Pilotproject winkelramen - Grasmarkt

Context van de actie

De evolutie van de commerciële activiteiten in de zone rond de Grote Markt, die op de werelderfgoedlijst van Unesco staat, heeft tot een verpaupering van het architecturale erfgoed geleid. De vermenigvuldiging van de handelszaken die in hoofdzaak op het massatoerisme zijn gericht, heeft een verval van de gevels veroorzaakt, vooral op de benedenverdieping.

Het is gebleken dat het beheer van die situatie bijzonder zorgwekkend is voor de beschermde goederen in de zone. Wegens de snelle doorstroming van de bewoners van deze handelszaken, hun gretigheid om verbouwingen uit te voeren, alsook hun betrekkelijke onverschilligheid in verband met de problemen op het vlak van het erfgoed en de architectuur, is het heel moeilijk om deze situatie aan te pakken. De voorgestelde oplossingen zijn vaak ontoereikend, of het nu gaat om een terugkeer naar de oorspronkelijke staat of om de toepassing van de zonale verordening van de Stad Brussel. Die laatste dringt namelijk, in de vorm van heel eenvoudige schema's, aan op een terugkeer naar het soort commerciële etalage uit de XIXe eeuw, waarbij de interpretatie door de aanvragers zich niet noodzakelijk in de betreffende gevels integreert.

Doelstellingen van de actie

Er werd voorgesteld om voor deze zone een denkpiste te ontwikkelen die verder zou gaan dan een beperkte aanpak van de etalages ten gunste van een architecturaal beeld waarin het volledige gebouw wordt opgenomen. Die denkpiste zou de mogelijkheid moeten bieden om te vertrekken vanuit een simplistische visie, die wordt gekenmerkt door het gebruik van een imitatie die vaag naar een XIXe-eeuwse toestand refereert, zoals we bij sommige hedendaagse projecten merken. We moeten dringend opnieuw een architecturale kwaliteit in deze zone introduceren die met een erfgoed van uitzonderlijke waarde overeenstemt. En dat moet gepaard gaan met een grote aandacht voor het duurzame karakter van de ingrepen.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- pilotproject winkelramen in de Grasmarkt

Het idee is om een denkpiste te ontwikkelen voor één enkel gedeelte van de Grasmarkt, enerzijds omdat die verkeersader getuigt van een van de belangrijkste handelsroutes (tussen Brugge en Keulen) sinds de middeleeuwen en anderzijds omdat bijna alle gebouwen in dat gedeelte beschermd zijn (met uitzondering van 2 huizen) terwijl hun commerciële benedenverdieping geen enkel

historisch element vertoont. Het gedeelte betreft nrs. 22 tot 50 en omvat zowel smalle als bredere percelen, alsook twee hoekpercelen wat de mogelijkheid biedt om de denkpiste te variëren. Wat die percelen betreft, moeten we nadenken over de grote lijnen voor het herstellen van de benedenverdieping en hoe we plaats kunnen laten voor een zekere gebruiksflexibiliteit. De oplossingen die hieruit voortkomen, moeten ook op de andere beschermde goederen van de Unesco-zone kunnen worden toegepast, het denkwerk over een nieuwe ZGSV en de reglementering aanwakkeren en als basis dienen voor een sensibiliseringsactie (uitgeven van een brochure).

Om die denkpiste in goede banen te leiden, zal de DML een onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking opstarten voor het aanstellen van een studiebureau, dat oplossingen zal moeten voorstellen voor de wederopbouw van de commerciële benedenverdiepingen die aan bovenstaande doelstellingen voldoen.

De verschillende stappen bestaan uit:

- de historische studies van de betreffende goederen en de studie van de referentiestaat. Aangezien het gewestelijke project inzake het opstellen van referentiestaten voor alle beschermde goederen in de zone door de directie van Monumenten en Landschappen wordt voorzien, moet in dat kader voorrang worden gegeven aan goederen die voor het project inzake het “verbeteren van het commerciële imago” in aanmerking komen.
- een fotoreportage van de betreffende goederen
- een denkpiste die via de organisatie van regelmatige vergaderingen met de verschillende partners moet worden ontwikkeld en waarover besluiten moeten worden opgesteld
- de lancering van de aankondiging van opdracht op basis van een onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking, de kwalitatieve selectie en gunning van de opdracht aan een studiebureau op basis van een methodologische nota en een ereloonofferte die alle geraadpleegde bureaus moeten voorleggen
- de omkadering van de taak die aan het weerhouden studiebureau wordt toevertrouwd (8 validatiefasen over een periode van 6 maanden)

Begeleiding:

- de directie van Monumenten en Landschappen/het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Partners:

- bij de denkpiste: de KCML, de stad Brussel, de cel ‘Meester-architect’, Atrium

Voorlopige kalender:

- 2017

Middelen:

- een beambte van DML, tijdstip nog te bepalen
- een fotoreportage, toevertrouwd aan een zelfstandige fotograaf: ongeveer 1 week
€ 1500
- begroting van de opdracht: maximaal € 67.000, exclusief btw

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Indicatoren

- Naleven van de planning
- Beschikbaarheid van de begroting
- Regelmaat van de begeleidingsvergaderingen

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2021

Strategische doelstelling 3
Ontwikkeling van een functiegemengtheid, meer bepaald handel en wonen;

Specifieke doelstelling 8	Bevorderen van de vestiging van een gediversifieerd aanbod aan kwaliteitsvolle handelszaken
Actieplan 25	Verbetering van het commerciële imago d. Project Beenhouwersstraat / Getrouwheidsgang / Korte Beenhouwersstraat / Predikherenstraat

Context van de opdracht

Sedert 10 jaar staat de Grote Markt van Brussel op de lijst van het Unesco-Werelderfgoed. Om dit erfgoed te bewaren en te herwaarderen, werd een beschermingszone of bufferzone gecreëerd. Er werd een gemeentelijke stedenbouwkundige zoneverordening uitgewerkt om de commerciële uitdrukking een duidelijk en ondubbelzinnig kader te geven.

Atrium Brussels ontwikkelde in samenwerking met de Stad Brussel een proefproject om de voornaamste doelstellingen van de reglementering uit te voeren: het commerciële imago van de wijk laten aansluiten op het architecturale erfgoed en de aantrekkingskracht van het geheel bevorderen. Dit houdt in dat de kwaliteit van de handelszaken primeert op de kwantiteit en dat ze harmonisch in het stadslandschap worden geïntegreerd zonder dat de handelsactiviteit eronder lijdt.

Dit project werd bij wijze van proefproject toegepast op een beperkt deel in het hart van de zone, de Kaasmarkt.

Het doel van het project, gewoon het verbeteren van de commerciële uitdrukking (uitstalkasten en menudragers), werd noodgedwongen uitgebreid tot uitstalramen en winkelgevels. Een aantal uitstalramen was niet in regel, terwijl sommige gevels in zo'n staat waren dat een onderhoudsbeurt of zelfs nieuwe pleisterlaag nodig was.

Het project werd ontwikkeld in 2011 en de werken werden uitgevoerd in 2014-2015.

Vooraanzicht van het Proefproject in de Kaasmarkt
©Atrium Brussels

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Dit proefproject stelde ons in staat een werkmethode uit te werken voor toepassing binnen de hele Unesco-perimeter.

Het is van belang om voorafgaand aan het project een vooronderzoek te doen met een opmeting van de bestaande toestand en de feitelijke toestand van deze uitstalramen.

Er werd een tweede interventiezone aangeduid: de Beenhouwersstraat, Getrouwheidsgang, Korte Beenhouwersstraat en de Predikherenstraat. Dit project past binnen een globale aanpak voor de inrichting van het wegennet binnen de Unesco-perimeter (cf. fiche 4.9.29a).

Doelstellingen van de opdracht

Het project wil het commerciële imago van de Beenhouwersstraat, Getrouwheidsgang, Korte Beenhouwersstraat en de Predikherenstraat verbeteren door de gevels, uitstalramen en uithangborden aan te pakken.

Maatregelen en modaliteiten

Ontwerp:

Beenhouwersstraat, Getrouwheidsgang, Korte Beenhouwersstraat, Predikherenstraat:

- een bestek voorstellen voor de herdefiniëring van de commerciële gelijkvloerse verdiepingen of het herstel in de vroegere staat van aangetaste of verdwenen gelijkvloerse verdiepingen en uithangborden;
- eventueel oprichten van een gemeentelijke premie bij wijze van financiële aanmoediging om de uitstalramen te verfraaien.

Sturing:

Stad Brussel, Departement Stedenbouw, Cel Historisch Erfgoed

Partners:

Stad Brussel: Departement Stedenbouw en de cellen Planning, Ontwikkelingsstrategieën, Vergunningen, Controle, coördinator van de Unesco-zone; Departement Handel
De directie Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Vooropgestelde planning:

Opmaak van het bestek: 2017.

Middelen:

Begroting: Stad Brussel

Indicatoren

- Aantal jaarlijks ingediende stedenbouwkundige vergunningen voor het project

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

Om het project op te starten:

- in 2014 werden coördinatievergaderingen gehouden met de verschillende partners;
- een eerste verkenning op het terrein werd uitgevoerd door de cellen Planning en Ontwikkelingsstrategieën en de Cel Historisch Erfgoed. Er werden fiches opgesteld voor elk gebouw. Er werd een inventaris opgesteld van de bestaande problemen (uitstalramen die niet in regel zijn, zonder vergunning geplaatste uithangborden, werken niet conform met de verleende stedenbouwkundige vergunning enzovoort).
- Een fase van dwangmaatregelen werd uitgevoerd door de Cel Controle; opstellen van ingebrekestellingen en processen-verbaal voor inbreuk (2015-2016);
- Vergaderingen rond sensibilisering voor het project werden georganiseerd door het Kabinet van de schepen van Stedenbouw, en op het terrein werden voorafgaande contacten gelegd met sommige eigenaars van gebouwen in de betrokken straten door de coördinator van de Unesco-zone;

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2021

Strategische doelstelling 3

Ontwikkeling van een functiegemengtheid, meer bepaald handel en wonen;

Specifieke doelstelling 8	Bevorderen van de vestiging van een gediversifieerd aanbod aan kwaliteitsvolle handelszaken
Actieplan 25	Verbetering van het commerciële imago e. Project Beursomgeving

Context van de opdracht

Het Beursgebouw en de omliggende site zijn beide geklasseerd. Ze maken ook deel uit van de bufferzone rond de Grote Markt, die zelf op de lijst staat van het werelderfgoed.

Deze sites zullen het voorwerp zijn van grote werken voor de heraanleg van het wegennet (cf. actieplan 4.9.29b). Het Beursgebouw krijgt een nieuwe bestemming: het wordt heringericht als museum (cf. actieplan 2.5.16a).

De Unesco-coördinator en de Cel Controle namen het initiatief om de site met het oog op de komende herinrichting voorafgaandelijk te saneren (uithangborden, materiaal voor commerciële uitdrukking, terrassen, voorlopige constructies in de openbare ruimte...)

Drie jaar geleden, in 2013, werd een coördinatie opgezet tussen Stad en Gewest om de Beursomgeving te saneren. Er vonden al tal van bezoeken en vergaderingen op het terrein plaats.

Het Beursplein en -gebouw groeiden na de aanslagen van 22 maart spontaan uit tot een plaats van herdenking. Daar zit het autovrij maken, de verdwijning van de verkeersdruk, zeker voor iets tussen... Deze plek is duidelijk uitgegroeid tot de Agora van Brussel, en zelfs van het land... Het Beursgebouw heeft evenwel, in navolging van het 'Standbeeld van de Republiek' in Parijs, niet de roeping om het 'Herdenkingsmonument' van de aanslagen te worden. Daarom dringt zich een denkoefening op omtrent de manier om het herdenken van de Brusselse aanslagen op deze plek te integreren binnen het erfgoed.

Doelstellingen van de opdracht

- Sanering van de omgeving van de Beurs via maatregelen om het commerciële imago te verbeteren op het vlak van uitstalramen, uithangborden, luifels enzovoort;
- Tot stand brengen van een specifiek commercieel imago;
- Zoeken en voorstellen van kwaliteitsvol horecamateriaal: terrasmeubels (tafels, stoelen, windschermen, schragen...) en een reflectie over het integreren van verwarmingssystemen in de terrassen;
- Restauratie van de historische luifels boven de geklasseerde site van de Beursstraat (ook als geklasseerd beschouwd);

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

- Herstel in de vroegere staat van uitstalramen;
- Speciale aandacht voor enkele uitzonderlijke handelszaken (interieur en buitenkant): Falstaff, Cirio...
- Reflectie over de herdenkingsplaats voor de Brusselse aanslagen.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- Organisatie van coördinatievergaderingen tussen Stad en Gewest om verslag uit te brengen van de vorderingen (1 per jaar);
- Technische opvolging van de projecten voor coördinatie tussen de diensten van de Stad en DML;
- Reflectie over plaats en vorm van de herdenkingsplaats voor de aanslagen van 22 maart 2016.

Sturing:

Stad Brussel, Departement Stedenbouw, coördinator van de Unesco-zone voor de Stad Brussel (met de 3 voornaamste departementen met betrekking tot zijn functie: Stedenbouw, Handel (Horeca) en Toerisme);

Partners:

Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Directie Monumenten en Landschappen en Directie Stedenbouw)

Regie Gebouwen van de Stad Brussel (Grondregie)

Diensten van de Stad Brussel: Cel Controle, Cel Handel/Horeca, Cel Planning en Vergunningen, Cel Historisch Erfgoed, Cel Openbare Ruimte.

Departement Wegeniswerken

Departement Cultuur

Departement Handel (Horeca)

Naargelang voortgang van het dossier...

Planning:

- 2015-2016: beslissing van het College tot het intrekken van de vergunning voor bijgebouwen (overdekte terrassen H. Maus en Beurs) – 2 SV's ingediend voor beide gevallen; overgaan tot verwijdering indien SV niet nageleefd tegen 2017 (volgens datum van afgifte door de bevoegde overheid);
- Uitvoering werken op aanbeveling met betrekking tot de windschermen voor gebruik in horecazaken;
- Uitvoering werken met betrekking tot historische luifels in de Beursstraat met het Gewest (Directie Monumenten en Landschappen); keuze van het na te bouwen historische type; aanstelling 2 architecten; omschrijving vroegere staat; toekenning gewestelijke premies voor de restauratie van de luifels in de Beursstraat;
- 2017-2018 restauratie luifels Beursstraat en nieuwe, moderne luifel in de Henri Mausstraat 9-15 en 5-7 (restauratie te verifiëren);

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

- Samenstellen van een interdepartementale vergadering voor het uitdenken en uitwerken van voorstellen omtrent een permanente Herdenkingsplaats voor de Brusselse aanslagen (2016-2017).

Middelen:

- Premies Brussels Hoofdstedelijk Gewest (luifel, geklasseerde goederen);
- Premie van de Stad Brussel (voor renovatie van gevels);
- (Uitzoeken premie Atrium (gewestelijk via EFRO)

Indicatoren

- Aantal jaarlijkse coördinatievergaderingen, waarvan één plenaire;
- Tal van bijeenkomsten (terrein/kantoor) met handelaars en hun architecten.

Overzicht van de al gerealiseerde projecten:

Sanering van de Beursomgeving (uitgevoerd door de Coördinator van de Unesco-zone en de Cel Controle);

- 2009-2010: verwijdering oude kiosken (Lotto, AMP, MIVB) in de Beursomgeving;
- 2012: onderzoek van alle inbreuken (op het vlak van uithangborden en uitstalramen) met de Cel Controle;
- Voorstel tot veralgemening van de gewestelijke aanbevelingen voor het 'Traviata'-gebouw (H. Mausstraat) tot de hele Beursomgeving;
- 2014: er werden een 15-tal stedenbouwkundige ingebrekestellingen en processen-verbaal opgesteld in de Beursomgeving door de Cel Controle - Stad Brussel;
- Eerste uitvoering verwijderingen van rechtswege voor de Falstaff (23/05/2014) (uithangbord, zonneluifel, terras en bloemenbak) (bij beslissing van het College van 30/04/2014)
- 2015: de grote meerderheid van de uithangborden werd verwijderd dankzij administratieve boetes ten gevolge van stedenbouwkundige PV's (eerste toepassing);
- 2015: werken met vergunning aan uitstalraam (Maus) en herstel in vroegere staat Beursstraat 36;

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2021

Strategische doelstelling 3
Ontwikkeling van een functiegemengtheid, meer bepaald handel en wonen;

Specifieke doelstelling 8	Bevorderen van de vestiging van een gediversifieerd aanbod aan kwaliteitsvolle handelszaken
Actieplan 25	Verbetering van het commerciële imago f. Project voor signalisatie van de Bortiergalerij

Context van de opdracht

De Bortiergalerij is een ruimte in volle verandering in hartje centrum:

- De ligging, dichtbij de Grote Markt, is uitstekend;
- Behalve boekhandelaars komen er nieuwe handelaars bij die voor een frisse wind willen zorgen (Les Sagas).
- Er is een hele reeks projecten aan de gang: vernieuwing van de verlichting door de Grondregie, inrichting van meubilair (Seat & Read-concept), deelname aan Design September, B-Gallery...

Op initiatief van de handelaars werd een Bortiergalerij-werkgroep opgericht met alle gesprekspartners (Grondregie, verschillende stadsdiensten, VisitBrussels, Atrium Brussels, MAD...). Er waren al twee vergaderingen, die volstonden om een dynamiek op gang te brengen en een stand van zaken op te maken van de verschillende projecten.

Om deze interessante evolutie aan te moedigen, stellen Atrium Brussels, de handelaars, de Grondregie en de Stad voor om samen een project voor commerciële signalisatie te ontwikkelen om de zichtbaarheid en aantrekkingskracht van de galerij te verbeteren.

Doelstellingen van de opdracht

Doel van het project is de aantrekkingskracht van de Bortiergalerij te vergroten via een betere signalisatie van de galerij overeenkomstig de gemeentelijke stedenbouwkundige zoneverordening 'Unesco-zone'.

Dit project zal ook het uitzicht van de galerij verbeteren vanaf de Madeleine- en de Sint-Jansstraat, en is dus een goede zaak voor het imago en de globale aantrekkingskracht van de wijk.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- Project voor signalisatie van de Bortiergalerij

Het project begon met een studie van de signalisatie door een studiebureau om een identiteitsconcept uit te tekenen voor de galerij en de manieren om dit te vertalen in een commerciële uitdrukking.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

De studie concludeert met een voorstel om twee informatiepalen te plaatsen en een lichtgevend en interactief kunstwerk te installeren, naast nieuwe gelijkvormige uithangborden voor alle handelszaken.

Een stedenbouwkundige vergunning werd verleend voor het plaatsen van de twee informatiepalen bij de ingangen van de galerij. Via overheidsopdracht werd een aannemer aangesteld en de palen worden eind 2015 geplaatst.

De aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning voor de lichtgevende installatie en uithangborden wordt begin 2016 ingediend. Hun installatie is voorzien voor ten laatste eind 2016. Het project wordt afgerond met een inwijding en een persconferentie.

Sturing:

Atrium Brussels

Partners:

Handelaars

Initiatiefnemers van het project en stuwende kracht van de dynamiek
Lid van het stuurcomité

Grondregie (eigenaar)

Lid van het stuurcomité
Technische medewerking voor de uitvoering
Gedeeltelijke financiering van de studie

Schepen en Dienst Stedenbouw van de Stad (samen met Meneer Unesco)

Lid van het stuurcomité
Stedenbouwkundig advies (zoneverordening)
Hulp, advies en toekenning SV
Gedeeltelijke financiering

Schepen en Dienst Handel van de Stad

Lid van het stuurcomité
Advies
Contacten met de handelaars
Gedeeltelijke financiering

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Planning:

Fase	Begin
Vorbereidingsfase: opstellen bestek, organiseren stuurcomité, vergadering met de Stad, de handelaars...	Gerealiseerd
Overheidsopdracht voor de studie	Gerealiseerd
Studie signalisatie	Gerealiseerd
Stedenbouwkundige vergunning informatiepalen	Gerealiseerd
Overheidsopdracht informatiepalen	Gerealiseerd
Realisatie en plaatsing signalisatie-elementen	Maart 2016
Vergunning lichtgevende installatie en uithangborden	Juli 2016
Overheidsopdracht lichtgevende installatie	Juli 2016
Realisatie lichtgevende installatie en uithangborden	Oktober 2016
Inwijding en persconferentie	November 2016

Middelen:

Uitgaven per post		Ontvangsten per bron	
Studies Milk & Cookies	€ 23.459	Gewest PO 2013	€ 59.000
Informatiepalen	€ 40.000	Gewest PO 2014	€ 30.000
Lichtgevende kunstininstallatie	€ 55.000	Stad Grondregie 2013	€ 7.500
Lichtgevende uithangborden (voor zes handelszaken)	€ 4.000	Stad Handel 2013	€ 7.500
Diversen en communicatie (vertaling, persconferentie...)	€ 1.541	Stad Stedenbouw 2014	€ 5.000
		Stad Handel 2014	€ 15.000
Totaal	€ 124.000	Totaal	€ 124.000

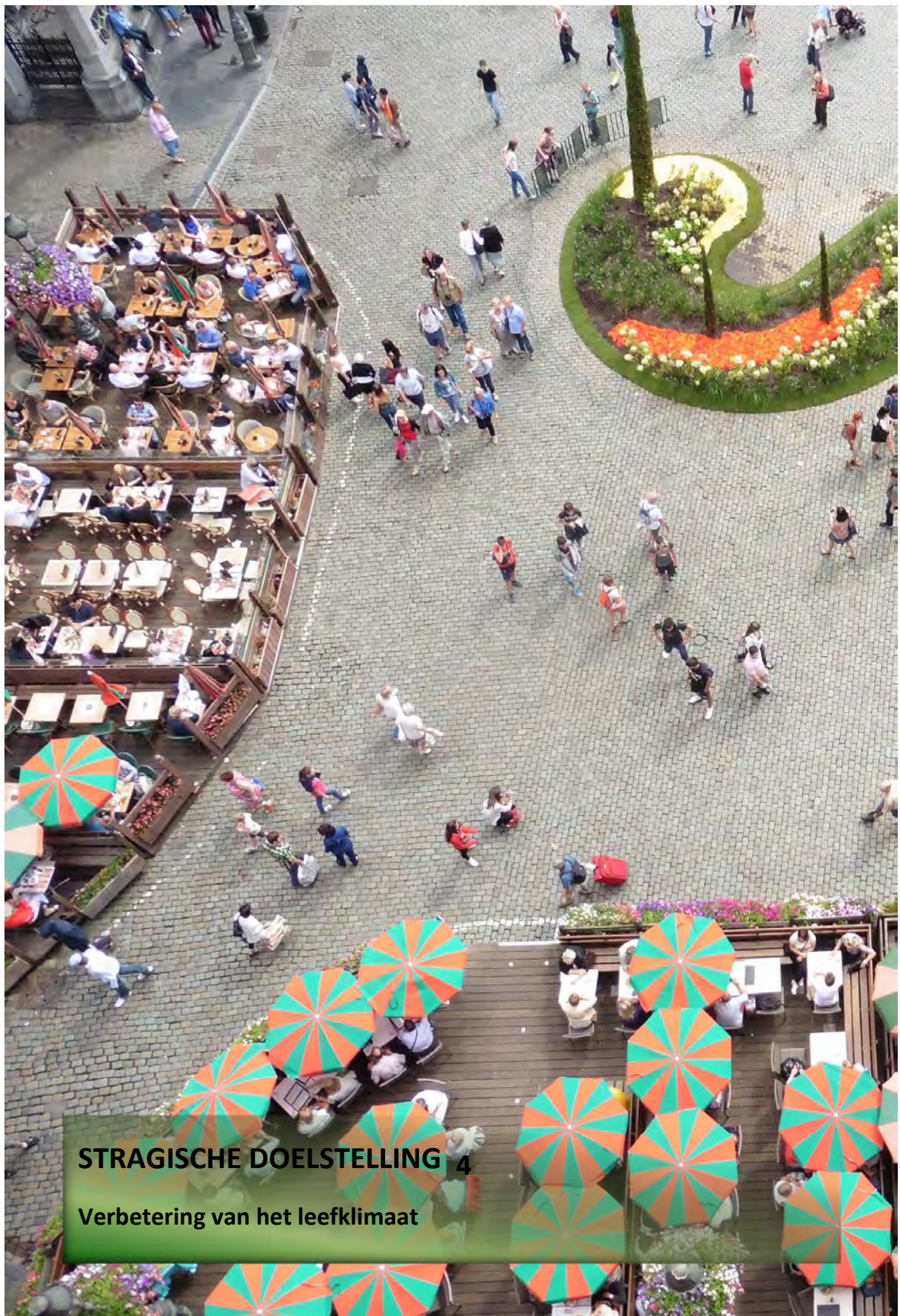
De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Indicatoren

Indicatoren	Eenheden	Beginsituatie	Eindsituatie
Studie bewegwijzering	Aantal	0	1
Signalisatie-elementen	Aantal	0	Min. 6
Lege ruimtes in de galerij	Aantal	1	0
Voorbijgangers in de wijk (Madeleinestraat)	Aantal/dag	5.779 (Voetgangersstroom, ATRIUM 2012)	7.000

STRAGISCHE DOELSTELLING 4

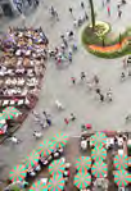
Verbetering van het leefklimaat

Strategische doelstelling 4 : Verbetering van het leefklimaat

Strategische doelstelling 4 Verbetering van het leefklimaat

Specifieke doelstelling 9	Verbetering van de openbare ruimte	
Actieplannen	26. Verkeersplan voor de Vijfhoek	185
	27. Uitbreiding van de verkeersvrije zone binnen de Vijfhoek	189
	28. Aanvullende mobiliteitsmaatregelen	193
	29. Inrichting van de openbare ruimte	
	a. Aanpassingen wegnnet llot sacré	197
	b. Heraanleg van het Beursplein en de centrumlanen	201
	c. Inrichting van de Grote Markt en ontwikkeling van een kwaliteitsvol project voor de terrassen	205
	d. Herinrichting Zuidstraat	207
	30. Opvolging en onderhoud van de verlichting; opwaardering van de gevels	209
	31. Onderhoud en ontwikkeling van het stadsmeubilair	211
32. Ontwikkeling van de signalisatie - wegmarkering en toeristische bewegwijzering	213	
Specifieke doelstelling 10	Beheer van de openbare netheid	
Actieplannen	33. Aanpassing van de technische en organisatorische werkwijzen van de gemeentediensten aan het onderhoud van de openbare ruimte van de beschermd site en de bufferzone	
	a. Reiniging van de Unesco-zone met water	215
	b. Bestrafing van overtredingen inzake openbare netheid	217
	c. Verwijderen van tags en graffiti op de gevels	219
Specifieke doelstelling 11	Verbetering van de levenskwaliteit	
Actieplannen	34. Evaluatie en beheer van overlast en onburgerlijk gedrag	221

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

Strategische doelstelling 4 Verbetering van het leefklimaat	
Specifieke doelstelling 9	Verbetering van de openbare ruimte
Actieplan 26	Verkeersplan voor de Vijfhoek

Context van de opdracht

Op 29 juni 2015 stelde de Stad haar Verkeersplan voor de Vijfhoek in werking, tijdens een testfase van 8 maanden. Het betreft een volledige reorganisatie van het verkeer binnen de Vijfhoek. Tijdens de testfase wordt een evaluatie uitgevoerd binnen de Stad in samenwerking met de andere betrokken spelers (politie, MIVB, Gewestelijke Directie Taxi's...). Na afloop van de evaluatie wordt het Plan bijgestuurd; de definitieve uitvoering van het Verkeersplan voor de Vijfhoek vindt plaats in 2016 en wordt bekrachtigd door een aanvullend politiereglement. In dit project is ook een uitbreiding van de verkeersvrije zone voorzien.

Doelstellingen van de opdracht

Dit Verkeersplan voor de Vijfhoek is gericht op het verminderen van het autoverkeer in de binnenstad, door de automobilisten naar de hoofdwegen te leiden en het gebruik aan te moedigen van alternatieve vervoerswijzen voor de auto. Het Plan wil zo de levenskwaliteit binnen de wijken verbeteren: vermindering van geluidsoverlast en luchtvervuiling en van het aantal ongevallen, opwaardering van de openbare ruimte voor andere gebruikers (breedere voet- en fietspaden, aparte busstroken, verkeersvrije straten...).

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- 'Definitieve' uitvoering van het Verkeersplan voor de Vijfhoek

Er wordt eenrichtingsverkeer ingericht voor de voornaamste toegangswegen vanaf en naar de kleine ring, evenals een lus voor plaatselijk verkeer.

Binnen de Unesco-perimeter worden sommige verkeersrichtingen omgekeerd. Er wordt een studie verricht voor de wijk rond het Centraal Station die nieuwe aanbevelingen zou kunnen opleveren voor een vlottere doorstroming (alle vormen).

Gemarkeerde of gesuggereerde fietspaden werden gerealiseerd waar de ruimte het toeliet.

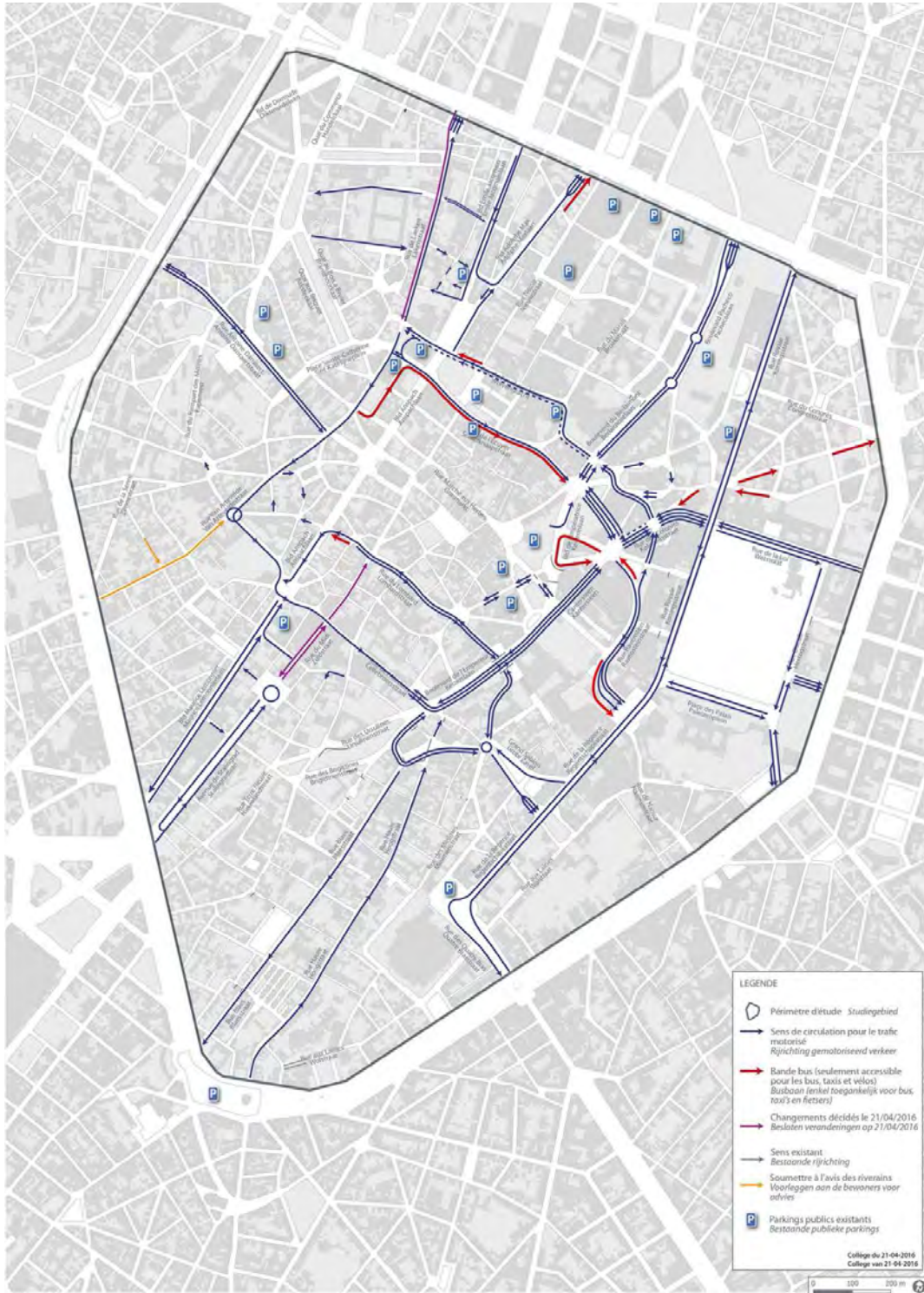
Het kan zijn dat er nog nieuwe fietspaden bij aangelegd worden.

De lijnen en eindstations van het openbaar vervoer werden herzien, net als de parkeerruimtes.

Ook wordt er nagedacht over het installeren van een bewegwijzering om automobilisten naar de openbare parkings te leiden via de hoofdwegen (cf. actieplan 29).

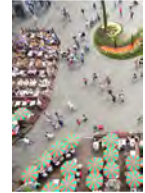
De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Verkeersplan voor de Vijfhoek
© Stad Brussel - Cel Mobiliteit en Openbare ruimte

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Sturing:

- Cel Mobiliteit en Openbare ruimte

Partners:

- Wegeniswerken: uitvoering van de bewegwijzering, markeringen, kleine aanpassingen, opstellen politieverordeningen en aanvullende politiereglementen (in overleg met de juridische dienst)
- Politie
- Cel Parkeerautomaten: aspecten parkeerbeleid
- MIVB
- Gewest: Directie Taxi's, Brussel Mobiliteit (beheerder van de kleine ring),...
- Stedenbouw: aanvragen stedenbouwkundige vergunningen voor diverse aanpassingen

Planning:

- Testfase: eindigt eind februari 2016
- Evaluatie: eind februari 2016
- Aanpassingen: tweede trimester 2016
- Definitieve uitvoering van het Verkeersplan voor de Vijfhoek, via publicatie van het aanvullende politiereglement: eind 2016
- Uitvoering van de werken met SV: aanvraag SV tegen 2018 – uitvoering tegen 2020

Middelen:

- Begroting: Stad Brussel. Te bepalen in functie van de nodige aanpassingen en verspreid over de verschillende bevoegdheden: signalisatieborden, markeringen enzovoort.

Indicatoren

- Aantal klachten
- Telling verkeer binnen de Vijfhoek
- Aantal inwoners
- Metingen pollutie (telemetrisch netwerk voor realltime meting van de luchtkwaliteit)
- Aantal ongevallen
- Aantal fietsers

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

Strategische doelstelling 4

Verbetering van het leefklimaat

Specifieke doelstelling 9	Verbetering van de openbare ruimte
Actieplan 27	Uitbreiding van de verkeersvrije zone binnen de Vijfhoek

Context van de opdracht

Op 29 juni 2015 stelde de Stad in het kader van haar Verkeersplan voor de Vijfhoek een uitbreiding van de verkeersvrije zone in, tijdens een testfase van 8 maanden. De definitieve uitvoering van het Verkeersplan vindt plaats in 2016 en wordt bekrachtigd door een aanvullend politiereglement. De bewegwijzering wordt vervolledigd door het plaatsen van inschuifbare palen of een camerasysteem in de nieuwe verkeersvrije zones.

Wat betreft het beheer van de zone (afgifte van pasjes enzovoort), is een reflectie aan de gang om na te gaan of een extern beheer van de verkeersvrije zone opportuun zou zijn.

Afhankelijk van de evaluatie kunnen nieuwe aanpassingen worden overwogen om het verkeer in de niet-verkeersvrije straten rond de Grote Markt en het Sint-Gorikspein te herzien vanaf 2018.

Zo zijn er in de verkeersvrije zone van de binnenstad diverse aanpassingen van de openbare ruimte voorzien: herinrichting van de centrumlanen en het Beursplein en omgeving (cf. actieplan nr. 4_9_29b), van het Ilot sacré (cf. actieplan nr. 4_9_29a), herplaveien van de Grote Markt (cf. actieplan nr. 4_9_29c), herinrichting van de Zuidstraat (cf. actieplan nr. 4_9_29d).

Doelstellingen van de opdracht

De uitbreiding van de verkeersvrije zone is gericht op het verbeteren van de levenskwaliteit van de binnenstad: vermindering van geluidshinder en luchtvervuiling en van het aantal ongevallen, opwaardering van de openbare ruimte.

Ze laat een herdefiniëring van de openbare ruimte toe (bijvoorbeeld: Beursplein) waarbij voetgangers en klanten zich die opnieuw kunnen toe-eigenen.

Het verkeersvrij maken van de centrumlanen en de aanpalende straten aan beide kanten laat ook toe om de wijken aan weerszijden van de boulevards met elkaar te verbinden en de barrière die ze zouden kunnen vormen, weg te nemen. Het vergroot ook de commerciële aantrekkingskracht en draagt bij tot een vermindering van het transitverkeer.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- Definitieve uitvoering van de uitbreiding van de verkeersvrije zone binnen de Vijfhoek

Zo wordt de verkeersvrije zone met name uitgebreid tot een aantal boulevards in het centrum (tussen het De Brouckèreplein en Plattestein) met inbegrip van het Beursplein en omgeving en de aangrenzende stukken, evenals een deel van de Zuidstraat, de Steenstraat...

Leveringen zijn er toegestaan tussen 4 u. en 11 u. Taxi's en fietsers mogen ook rondrijden in de verkeersvrije zone, net zoals houders van een pasje (parking, verhuis, werken...).

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Er zal een reglement worden opgemaakt met betrekking tot het beheer van de toegang tot de verkeersvrije zone.

De nieuwe verkeersvrije straten worden uitgerust met inschuifbare palen of camera's aan in- en uitgang om de toegang te controleren. Er wordt ook bekeken of een extern beheer van de toegang tot verkeersvrije zone opportuun zou zijn.

De verkeersrichtingen werden herzien om transitverkeer te vermijden, met name tussen 4 u. en 11 u.

Het verkeersbeleid van de Amigostraat en de Violetstraat in de Unesco-zone wordt mogelijk herzien na evaluatie, net zoals dat in andere straten dichtbij de geklasseerde perimeter (Sint-Jacobswijk).

Sturing:

- Cel Mobiliteit en Openbare ruimte

Partners:

- Wegeniswerken: Plaatsing borden, reflectie over extern beheer, aanbesteding inschuifbare palen of camera's, opstellen politieverordeningen en aanvullend politiereglement (in overleg met de juridische dienst)
- Politie
- Bevolking: afgifte pasjes

Planning:

- Testfase: eindigt eind februari 2016
- Evaluatie: eind februari 2016
- Aanpassingen: tweede trimester 2016
- Definitieve uitvoering van de uitbreiding van de verkeersvrije zone, via publicatie van het aanvullend politiereglement en het reglement met betrekking tot de toegang tot de verkeersvrije zone: eind 2016
- Herziening van het verkeersbeleid in verschillende straten: 2018

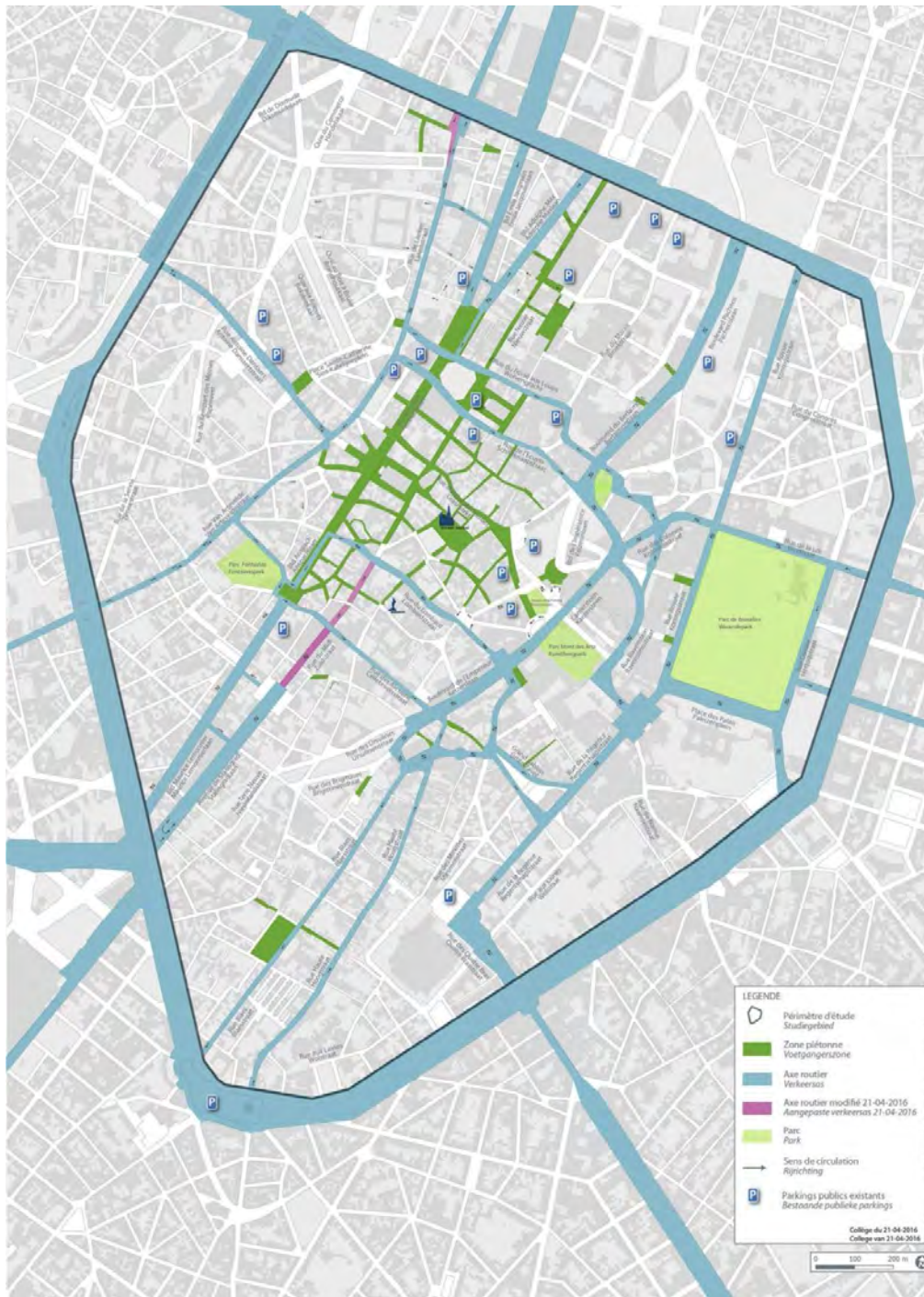
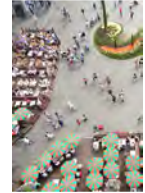
Middelen:

- Nieuwe inschuifbare palen: +- 60.000 euro/paal of camera's
- Uitbesteding beheer toegang tot verkeersvrije zone: wordt onderzocht
- Signalisatie

Indicatoren

- Aantal klachten
- Tellingen voetgangers
- Tellingen fietsers
- Aantal inwoners
- Aantal afgegeven pasjes
- Aantal inbreuken met betrekking tot de toegang tot de verkeersvrije zones

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Verkeersplan voor de Vijfhoek
© Stad Brussel - Cel Mobiliteit en Openbare ruimte

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

Strategische doelstelling 4
Verbetering van het leefklimaat

Specifieke doelstelling 9	Verbetering van de openbare ruimte
Actieplan 28	Aanvullende mobiliteitsmaatregelen

Context van de opdracht

In het kader van de testfase van het Verkeersplan voor de Vijfhoek werd het parkeren herzien in bepaalde straten van de Vijfhoek: in de verkeersvrije zones verdwijnen de parkeerplaatsen, de plaatsen voor gehandicapten worden verplaatst, de taxistandplaatsen worden herzien, net als leveringszones en plaatsen voor moto's, fietsen, carsharing.

Het hele parkeerbeleid, in het bijzonder voor de gereguleerde zones, zou ook herzien moeten worden voor de Vijfhoek in zijn totaliteit.

De buslijnen en -haltes werden herzien in samenspraak met de MIVB. In de toekomst kunnen nieuwe aanpassingen gebeuren in het kader van het Busplan (in 1ste lezing goedgekeurd door de regering) en van een reflectie omtrent het invoeren van een nieuwe lijn voor een elektrische minibus.

Ook wordt er nagedacht over het installeren van een bewegwijzering om automobilisten naar de openbare parkings te leiden.

Er zouden nieuwe fietspaden binnen de Vijfhoek kunnen worden ingericht; hier wordt over nagedacht in samenwerking met Brussel Mobiliteit, die een deel van de kosten voor zich zou nemen.

Doelstellingen van de opdracht

Deze aanvullende maatregelen passen in de strategie om het gebruik van de privéwagens in de binnenstad terug te dringen en alternatieve vervoerswijzen te stimuleren.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- Aanvullende mobiliteitsmaatregelen

Het parkeerbeleid is een belangrijke hefboom op het vlak van mobiliteit. Het moet zo georganiseerd worden dat de behoeften beter op elkaar afgestemd zijn en er minder verkeer is ten gevolge van het zoeken naar een parkeerplaats binnen de openbare ruimte. Door de uitvoering van het Verkeersplan en de uitbreiding van de verkeersvrije zone, met het elimineren van ongeveer 450 parkeerplaatsen tot gevolg, werden de voorbehouden parkeerplaatsen in de rand van de verkeersvrije zone en op de lus voor plaatselijk verkeer herzien. Na de testfase zal een aanvullend politiereglement worden opgesteld om deze maatregelen te bekrachtigen.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Zo zijn alle plaatsen voor personen met beperkte mobiliteit verplaatst en kwamen er enkele plaatsen bij; de leveringszones werden uitgebreid, met name op de lus voor plaatselijk verkeer, en ook de stations voor autodelen werden verplaatst opdat er geen plaatsen zouden verdwijnen. Ook de taxiplaatsen werden herzien in samenwerking met de Directie Taxi's, en werden verschillende taxistandplaatsen gecreëerd in de onmiddellijke omgeving van de uitgebreide verkeersvrije zone, met name in de Bisschopsstraat en de Infante Isabellastraat.

Ook het parkeren voor tweewielers werd herzien en uitgebreid, met name voor fietsen. In dit verband dient ook opgemerkt dat er in het kader van de herinrichting van de centrumlanen twee ondergrondse fietsparkings zijn voorzien van elk 500 plaatsen; één ervan is gepland in het metrostation Beurs.

De gereguleerde zones binnen de Vijfhoek zouden ook moeten worden herzien om er het langdurig parkeren te beperken.

De actieplannen voor carsharing worden opnieuw gelanceerd om het aantal stations tegen 2020 uit te breiden voor alle door het Gewest erkende operatoren. Twee andere operatoren die een dienst voor autodelen aanbieden met elektrische auto's (nog onbestaande binnen de Vijfhoek) worden hier ook bij betrokken en zullen over een plaats kunnen beschikken in de nieuwe stations.

Er werd een overleg opgezet met de MIVB om alle buslijnen en -haltes binnen de Vijfhoek te herzien in het kader van het Verkeersplan voor de Vijfhoek. Zo worden de eindhaltes geconcentreerd op twee plaatsen, worden de bussen in tegenrichting opgeheven ten voordele van een eigen bedding op sommige plaatsen, en worden de buslijnen en -haltes aangepast; zo komt er een buslijn op de lus voor plaatselijk verkeer.

In het kader van het lopende Busplan kunnen nieuwe wijzigingen worden aangebracht.

Er wordt ook nagedacht over een project voor een elektrische minibus. Deze zou de verkeersvrije zone en dus de Unesco-zone kunnen doorkruisen.

Ook de elektronische parkeergeleiding van openbare parkings is erop gericht het parkeren beter te organiseren en in te zetten op langdurig parkeren. Het betreft het plaatsen van een specifieke bewegwijzering om automobilisten naar de openbare parkings te leiden. De bewegwijzering stuurt de automobilisten langs de kortste weg vanaf de toegangswegen naar de voornaamste verkeersaders om het verkeer in de woonwijken te vermijden.

Het betreft een project op gewestelijke schaal.

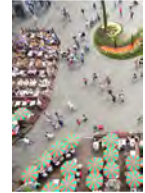
Wat de Vijfhoek betreft, zou er een dynamische signalisatie komen op de kleine ring en aansluitend ook een gemeentelijke signalisatie (dynamisch en statisch) binnen de Vijfhoek zelf tot aan de ingang van de openbare parkings. De openbare parkings van de Duquesnoystraat en het Agoraplein zouden in dit project worden geïntegreerd.

In afwachting van het gewestelijke project wordt een tijdelijke bewegwijzering geplaatst vanaf de kleine ring tot aan de ingang van de openbare parkings binnen de Vijfhoek. Het gaat om uitsluitend statische panelen gefinancierd en geplaatst door het Gewest, in samenspraak met de diensten van de Stad. Deze bewegwijzering zou in de komende weken geplaatst moeten worden.

Samen met het Gewest wordt nagedacht over het voorzien van comfortabele, rechtstreekse fietstrajecten binnen de Vijfhoek. Het Gewest zou instaan voor een deel van de financiering van de uitvoering van een aantal van deze nieuwe fietspaden.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Sturing:

- Coördinatie: Cel Mobiliteit
- Parkeeraspecten: Cel Parkeerautomaten
- Openbaar vervoer: MIVB
- Geleidingssysteem openbare parkings/bewegwijzering: Gewest
- Fietspaden: Cel Mobiliteit en Brussel Mobiliteit

Partners:

- Cel Mobiliteit: mobiliteitsadvies omtrent de parkeeraspecten, actieplan carsharing (in samenspraak met de Cel Parkeermeters), coördinatie taxistandplaatsen, advies omtrent de voorziene wegen voor parkeergeleiding/bewegwijzering naar de openbare parkings, advies omtrent de nieuwe fietspaden
- Wegeniswerken: uitvoering van signalisatie en markeringen, ook voor de parkeergeleiding
- Directie Taxi's: markering taxistandplaatsen
- Gewestelijk Parkeeragentschap: advies over het Gemeentelijk Parkeerplan en het actieplan rond carsharing.

Vooropgestelde planning:

- Parkeermaatregelen: 2018
- Openbaar vervoer: bevestiging van de aanpassingen in het kader het Verkeersplan voor de Vijfhoek: eind 2016, elektrische minibus: 2018.
- Geleidingssysteem openbare parkings: studie aan de gang binnen het Gewest
- Bewegwijzering openbare parkings: zomer 2016
- Uitvoering nieuwe fietspaden (SV): 2020

Middelen:

Begroting: Stad Brussel en Brussels Hoofdstedelijk Gewest

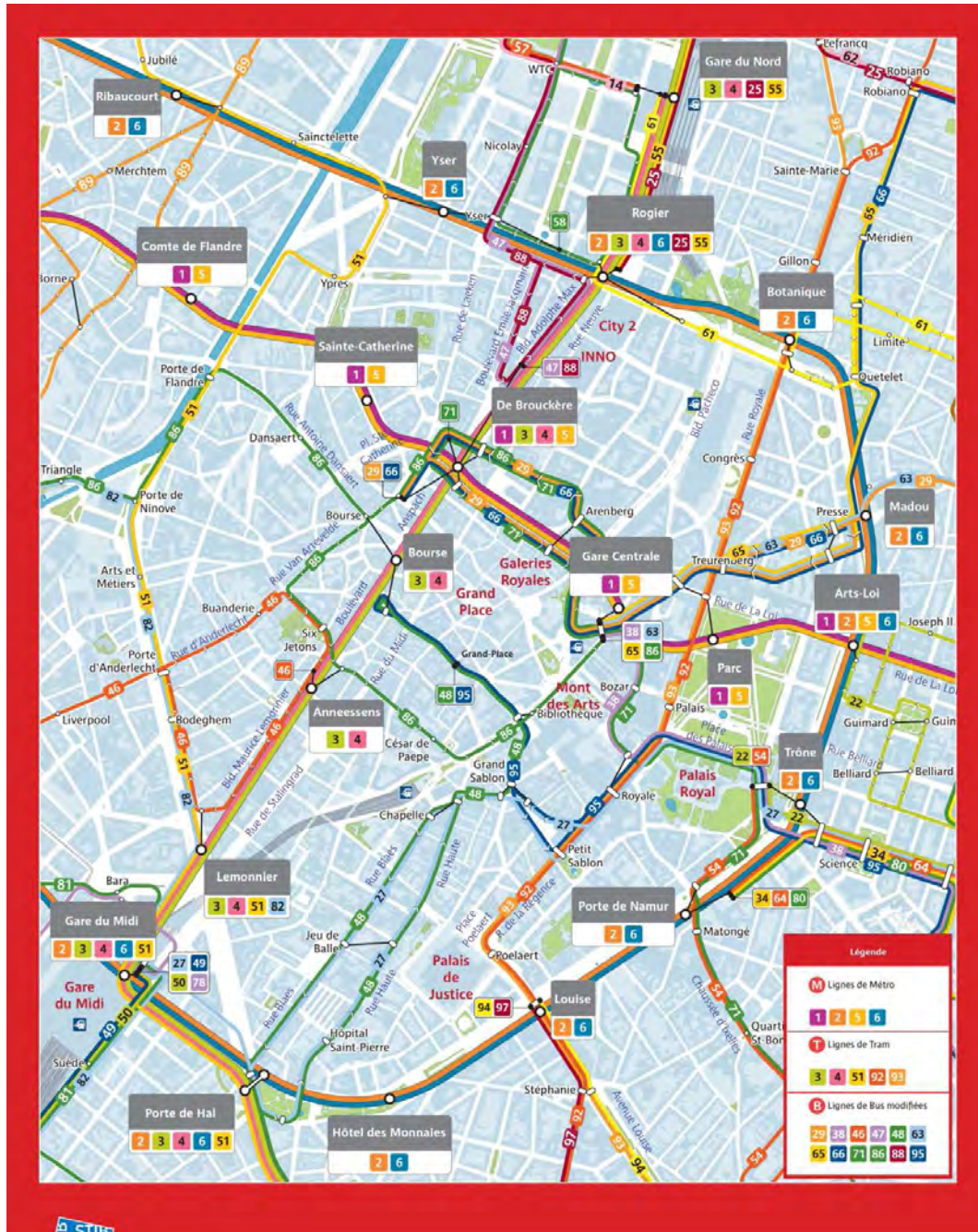
- Signalisatie voor de uitvoering van de parkeermaatregelen (Stad)
- Financiering elektrische minibus: reflectie aan de gang (Stad)
- Studie en dynamische signalisatie op het gewestelijk wegennet (Gewest)
- Dynamische en statische signalisatie op het gemeentelijk wegennet (Gewest)
- Gemeentelijke fietspaden: beoogde gewestbegroting

Indicatoren

- Ontvangsten parkeerautomaten
- Aantal afgeleverde parkeerabbonnementen
- Aantal carsharingklanten
- Aantal klanten openbaar vervoer (via MIVB)
- Bezettingsgraad openbare parkings (onder voorbehoud van het toekennen van de informatie aan de beheerders van de openbare parkings)
- Aantal fietsers op de fietspaden

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Netkaart MIVB - Vijfhoek.
© MIVB

Strategische doelstelling 4
Verbetering van het leefklimaat

Specifieke doelstelling 9	Verbetering van de openbare ruimte
Actieplan 29	Inrichting van de openbare ruimte
	a. Aanpassingen wegenet Ilot sacré

Context van de opdracht

Aanpassingen wegenet Ilot sacré

(Beenhouwersstraat, Korte Beenhouwersstraat, Predikherenstraat, Eenmansstraatje, Huidenmarkt, Getrouwheidsgang, Paternostergang, Ossekopgang, de Sint-Petronillegang en de Schuddeveldgang).

Doelstellingen van de opdracht

Het project van de Stad staat in het teken van het streven om de straten en de openbare ruimte in de omgeving van de Grote Markt en binnen de Unesco-perimeter te herdefiniëren om de bouwtypes en materialen beter te laten aansluiten op de bouwstijl en het erfgoed ter plaatse.

Het trok lessen uit de evolutie van de inrichting en de bestrating van de wijk van Ilot sacré en de Grote Markt.

Ook houdt het rekening met het 'Galika'-project waarvoor de stedenbouwkundige vergunning voor de reconstructie van de woonhuizen werd afgeleverd op 18/07/2014. Dit project omvat ook de reconstructie van binnensteegjes die verdwenen waren.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

Het project bestaat uit twee luiken:

- de inrichting van de straten die de ruggengraat van de wijk vormen: (Beenhouwersstraat, Korte Beenhouwersstraat, Predikherenstraat, Getrouwheidsgang, Eenmansstraatje, Huidenmarkt, Ossekopgang en Paternostergang. Het principe van een overheidsopdracht voor de werken en het uitvoeringsdossier werden goedgekeurd door het College van Burgemeester en schepenen van de stad Brussel op 18/06/2015. De stedenbouwkundige vergunning werd afgeleverd op 27/08/2015. Het College van XX/12/2015 gunde de werken;
- inrichting van de Sint-Petronillegang, de Schuddeveldgang en de zuilengalerij van de Koninklijke Sint-Hubertusgalerijen.

Het project veronderstelt de voorafgaande interventie van de concessiehouders.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Sturing:

Het project wordt aangestuurd door de Cel Mobiliteit en Openbare ruimte van het Departement Stedenbouw/Architectuur van de stad Brussel.

Partners:

- Departement Stedenbouw/Architectuur, Cel Historisch Erfgoed
- Departement Wegeniswerken: uitvoering signalisatie
- Politie (Technische diensten)
- Andere departementen van de Stad (Grondregie van de Stadseigendommen, Entiteit Economische zaken en afdelingen van het Departement Stedenbouw zijn onrechtstreeks betrokken)
- Brussel Mobiliteit en het Osiris-systeem voor beheer van de werken van de concessiehouders

Vooropgestelde planning:

Luik 1

Het principe van een overheidsopdracht voor de werken en het uitvoeringsdossier werden goedgekeurd door het College van Burgemeester en schepenen van de stad Brussel op 18/06/2015.

De stedenbouwkundige vergunning werd afgeleverd op 27/08/2015.

Het College van XX/12/2015 gunde de werken;

De concessiehouders vatten de werken aan vanaf het tweede semester van 2016.

De inrichting van de wegen zou kunnen beginnen in het tweede semester van 2017 en doorgaan in 2018.

Luik 2:

De aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning werd ingediend in maart 2016; de procedure is aan de gang.

Middelen:

De kostprijs voor de inrichting van de wegen (luik 1) wordt geschat op 700.000,00 euro. In dit bedrag zijn de interventies van de concessiehouders niet inbegrepen. Deze zijn niet ten laste van de Stad.

De werken genieten een subsidie van de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel in het kader van de Ordonnantie van 16 juli 1998 – driejaarlijkse dotatie voor investeringen 2013-2015.

Indicatoren

- Oppervlakte aan ingerichte wegen in m²:

De totale oppervlakte van het project bedraagt ± 3200 m²; de ingerichte oppervlakte is een goede kwantitatieve indicator.

- Aantal voetgangers dat gebruikmaakt van de Beenhouwersstraat:

De evolutie van de voetgangersstroom die jaarlijks door ATRIUM wordt gemeten in de straten rond llot sacré, met name de Kleerkopersstraat, de Schildknaapsstraat en de Grasmarkt, kan een goede kwalitatieve indicator zijn.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Overzicht gerealiseerde projecten sinds 2011:

Een aantal straten binnen de Unesco-perimeter werd al heringericht (werken beëindigd in juni 2012).

Het betreft de Amigostraat, Brouwersstraat, Violetstraat, Kerstenmannekensstraat, Karel Bulsstraat, Greepstraat, Ossengang, Grétrystraat, Kleerkopersstraat, Kiekenmarkt, Taborastraat en een deel van de Grasmarktstraat, de Boterstraat, Korte Boterstraat en Heuvelstraat.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Strategische doelstelling 4
Verbetering van het leefklimaat

Specifieke doelstelling 9	Verbetering van de openbare ruimte
Actieplan 29	Inrichting van de openbare ruimte b. Heraanleg van het Beursplein en de centrumlanen

Context van de opdracht

Inrichting van het Beursplein (geheel van openbare gebouwen naast het Beursgebouw) en de centrumlanen, en van de diverse openbare ruimten rond deze as (Beursplein, Henri Mausstraat, Beursstraat, Taborastraat achter de Beurs, Zuidstraat achter de Beurs, Anspachlaan, De Brouckèreplein, Adolphe Maxlaan, een deel van de Sint-Michielsstraat, een deel van de Emile Jacqmainlaan, een deel van de Grétrystraat, de Hallenstraat, een deel van de Kiekenmarkt, de Paul Delvauxstraat, Jules Van Praetstraat, Steenstraat, Plattesteen, Verversstraat, Fontainasplein).

Doelstellingen van de opdracht

Het project wil deze openbare ruimten hun functie teruggeven als centraal scharnierpunt, door het versterken van de oost-westverbinding tussen de Grote Markt en de Dansaert- en Sint-Gorikswijken, alsook het Sint-Katelijneplein. Het project zoekt een nieuw evenwicht tussen de verschillende verplaatsingswijzen en streeft een modale transfer na van de auto naar meer duurzame wijzen: de actieve en het openbaar vervoer.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- Heraanleg van het Beursplein en de centrumlanen,

Het project omvat de herinrichting van de straten en pleinen binnen de verkeersvrije perimeter.

Het omvat eveneens:

- de herdefiniëring van de toegangen tot de premetrostations Beurs en De Brouckère en tot de daarin geïntegreerde fietsenstallingen, binnen dezelfde geest als de globale herinrichting van de lanen
- de luchtdichtheid van de premetrostations Beurs en De Brouckère
- de integratie van kiosken
- de integratie van specifieke toestellen voor het wortelen en automatische besproeien van planten

Het project veronderstelt de voorafgaande interventie van de concessiehouders.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Sturing:

- Stad Brussel en Beliris met bepaalde interventies van Brussel Mobiliteit (voor wat betreft de toegangen tot de metrostations en de fietsstallingen).

Partners:

- Departement Stedenbouw/Architectuur en andere afdelingen van het departement Stedenbouw
- Departement Wegeniswerken: mobiliteit en uitvoering signalisatie
- Politie (Technische diensten)
- Andere departementen van de Stad (Grondregie van de Stadseigendommen, Entiteit Economische Zaken)
- Brussel Mobiliteit en het Osiris-systeem voor het beheer van de werken van de concessiehouders
- Beliris voor de financiering
- een vennootschap van studie bureaus

Planning:

- Twee dossiers voor het aanvragen van stedenbouwkundige vergunningen bestrijken de perimeter van het project. De verschillende fases van het project worden evenwel gelijktijdig afgewerkt.
- De stedenbouwkundige vergunningen werden afgeleverd op 12/01/2016.
- De voorafgaande werken door de concessiehouders zijn sedert augustus 2015 aan de gang en worden voortgezet in 2016.
- De eigenlijke werken zouden moeten beginnen halverwege 2016 en afgerond worden tegen eind 2017.

Middelen:

- De kostprijs van de inrichtingswerken wordt geraamd op 36.500.000,00 EUR (Stad Brussel, Beliris en Brussel Mobiliteit - 6.500.000,00 EUR ten laste van de Stad. In dit bedrag zijn de interventies van de concessiehouders niet inbegrepen.

Indicatoren

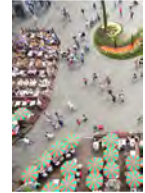
- Oppervlakte aan ingerichte wegen in m²:

De totale oppervlakte van het project bedraagt ± 59.000 m²; de ingerichte oppervlakte is een goede kwantitatieve indicator.

- Aantal voetgangers dat gebruikmaakt van de Anspachlaan:

De evolutie van de voetgangersstroom die jaarlijks door ATRIUM wordt gemeten in deze verkeersader kan een goede kwalitatieve indicator zijn.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Overzicht gerealiseerde projecten sinds 2011:

Een aantal straten binnen de Unesco-perimeter werd al heringericht (werken beëindigd in juni 2012).

Het betreft de Amigostraat, Brouwersstraat, Violetstraat, Kerstenmannekensstraat, Karel Bulsstraat, Greepstraat, Ossengang, Grétrystraat, Kleerkopersstraat, Kiekenmarkt, Taborastraat en een deel van de Grasmarktstraat, de Boterstraat, Korte Boterstraat en Heuvelstraat.

Sommige van deze straten aan de achterkant van de Beurs liggen in het directe verlengstuk van het project.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Strategische doelstelling 4
Verbetering van het leefklimaat

Specifieke doelstelling 9	Verbetering van de openbare ruimte
Actieplan 29	Inrichting van de openbare ruimte c. Inrichting van de Grote Markt en ontwikkeling van een kwaliteitsvol project voor de terrassen

Context van de opdracht

Het grondvlak van de Grote Markt van Brussel moet heraangelegd worden gezien de slechte staat waarin het zich bevindt. Er werd een historische analyse uitgevoerd voor een beter inzicht in de evolutie en de opeenvolgende werken die de Grote Markt door de jaren heen heeft ondergaan. De bodem is bedekt met langwerpige kasseien en de gevels van de huizen zijn afgezoomd door trottoirs in blauwe steen en platine.

Het oppervlak is behoorlijk onregelmatig geworden door de verzakking van de kasseien; sommige blauwe trottoirstenen zijn gebarsten en gebroken.

Het project ligt in het verlengde van de uitgevoerde werken voor de inrichting van de wegen binnen de beschermde Unesco-perimeter en voor de uitbreiding van de verkeersvrije binnenstad. Het dient rekening te houden met de grote waarde op erfgoedkundig vlak.

Ook de terrassen van de Grote Markt zijn het voorwerp van een renovatieproject, om het toerisme en de economie op deze plek een nieuwe impuls te geven.

Doelstellingen van de opdracht

- Herstellen van het grondvlak van de Grote Markt
- Verbeteren van het imago van de terrassen van de horecazaken

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

1. Inrichting van de Grote Markt

De inrichting van de Grote Markt, in feite vooral een algemene heraanleg van het plaveisel en de trottoirs, is een gelegenheid om op basis van historisch onderzoek en de huidige situatie opnieuw aan te sluiten bij het meest gepaste profiel. Daarbij is een denkoefening rond een betere toegankelijkheid voor mensen met beperkte mobiliteit onvermijdelijk.

2. Ontwikkelen van een kwaliteitsvol project voor de terrassen

Sturing:

Project 1: Cel Mobiliteit en Openbare ruimte van het Departement Stedenbouw van de stad Brussel.

Project 2: Cel Historisch Erfgoed van het Departement Stedenbouw van de stad Brussel.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Partners:

Andere departementen van de Stad (Grondregie van de Stadseigendommen, Entiteit Economische Zaken van het Departement Handel en afdelingen van het Departement Stedenbouw zijn onrechtstreeks betrokken).

Planning:

De werken waren ingeschreven in de begroting 2016, maar de kredieten kregen een andere bestemming. Daardoor kan in 2016 alleen de studiefase aangevat worden.

Middelen:

Begroting: Stad Brussel en Brussels Hoofdstedelijk Gewest

De kostprijs voor de inrichtingswerken wordt geschat op 1.500.000,00 euro.

Indicatoren

1. De totale oppervlakte van het project bedraagt $\pm 6.500 \text{ m}^2$; de ingerichte oppervlakte is een goede kwantitatieve indicator.

2. Aantal voetgangers dat gebruikmaakt van de Zuidstraat:

De evolutie van de voetgangersstroom die jaarlijks door ATRIUM wordt gemeten in het Brusselse stadscentrum kan een goede kwalitatieve indicator zijn.

Overzicht gerealiseerde projecten sinds 2011:

Een aantal straten binnen de Unesco-perimeter werd al heringericht (werken beëindigd in juni 2012).

Het betreft de Amigostraat, Brouwersstraat, Violetstraat, Kerstenmannekensstraat, Karel Bulsstraat, Greepstraat, Ossengang, Grétrystraat, Kleerkopersstraat, Kiekenmarkt, Taborastraat en een deel van de Grasmarktstraat, de Boterstraat, Korte Boterstraat en Heuvelstraat.

Sommige van deze straten aan de achterkant van de Beurs liggen in het directe verlengde van het project.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Strategische doelstelling 4

Verbetering van het leefklimaat

Specifieke doelstelling 9	Verbetering van de openbare ruimte
Actieplan 29	Inrichting van de openbare ruimte d. Herinrichting Zuidstraat

Context van de opdracht

Inrichting van de Zuidstraat (van het Rouppeplein tot aan de Steenstraat) in het kader van het wijkcontract Rouppe (het project omvat ook de Frédéric Bassestraat, de Sallaertstraat en de Fonteinstraat buiten de beschermde perimeter).

Doelstellingen van de opdracht

Het project kadert in de uitbreiding van de verkeersvrije binnenstad en houdt rekening met het nieuwe verkeersplan dat sedert juni 2015 in testfase is. Het wil de levenskwaliteit van inwoners en klanten en de gezelligheid van de binnenstad verbeteren. Het houdt rekening met de toeristische dimensie van de Zuidstraat, de eerste verkeersvrije straat vertrekkend van het Zuidstation.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- Herinrichting Zuidstraat

Sedert de uitbreiding van de verkeersvrije zone is de Zuidstraat verkeersvrij geworden van achter het Beursplein tot aan de Bogaardenstraat. Op dit deel van het traject is de straat zo ingericht zonder omwegen. Van de Bogaardenstraat tot het Rouppeplein geldt er eenrichtingsverkeer. Globaal genomen nodigt de openbare ruimte op het traject uit tot wandelen; er is meer groen dankzij het aanplanten van bomen, en de veiligheid van voetgangers en fietsers gaat erop vooruit door de sterke beperking van het verkeer en de snelheid.

Sturing:

- Beliris, Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer, Directie Vervoerinfrastructuur
Het kadert in het Samenwerkingsakkoord van 15/09/1993 tussen de federale staat en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en aanhangsels, in het bijzonder initiatief 4.1.38.1 Wijkcontract Rouppe – Stad Brussel – Openbare ruimte.

Partners:

De uitwerking van het project werd door Beliris aan een studie bureau toevertrouwd en opgevolgd door een begeleidingscomité samengesteld uit vertegenwoordigers van de ministeriële kabinetten en van de Burgemeester en Schepenen, alsook van de gewestelijke en stedelijke administraties.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Beliris staat in voor de financiering van de studies en de werken (gesloten enveloppe). De Stad neemt een deel van de studiekosten en de werken voor haar rekening.

Planning:

De stedenbouwkundige vergunning werd afgeleverd op 10/03/2016.

Rekening houdend met de aanbestedingsprocedures voor de nodige werkzaamheden en de interventie van de concessiehouders, zouden de werken van de concessiehouders kunnen aanvangen in het tweede semester van 2016.

Middelen:

Begroting: Stad Brussel

De kostprijs voor de inrichtingswerken wordt geschat op 3.100.000,00 euro. In deze prijs zijn de studiekosten en de automatische palen voor toegangscontrole niet inbegrepen. In dit bedrag zijn de interventies van de concessiehouders niet inbegrepen. Deze zijn niet ten laste van de Stad.

Indicatoren

- Oppervlakte aan ingerichte wegen in m²:

De totale oppervlakte van het project bedraagt ± 12.150 m²; de ingerichte oppervlakte is een goede kwantitatieve indicator.

- Aantal voetgangers dat gebruikmaakt van de Zuidstraat:

De evolutie van de voetgangersstroom die jaarlijks door ATRIUM wordt gemeten in deze winkelstraat kan een goede kwalitatieve indicator zijn.

Overzicht gerealiseerde projecten sinds 2011:

Een aantal straten binnen de Unesco-perimeter werd al heringericht (werken beëindigd in juni 2012).

Het betreft de Amigostraat, Brouwersstraat, Violetstraat, Kerstenmannekensstraat, Karel Bulsstraat, Greeppstraat, Ossengang, Grétrystraat, Kleerkopersstraat, Kiekenmarkt, Taborastraat en een deel van de Grasmarktstraat, de Boterstraat, Korte Boterstraat en Heuvelstraat.

Sommige van deze straten aan de achterkant van de Beurs liggen in het directe verlengde van het project.

Strategische doelstelling 4

Verbetering van het leefklimaat

Specifieke doelstelling 9	Verbetering van de openbare ruimte
Actieplan 30	Opvolging en onderhoud van de verlichting; opwaardering van de gevels

Context van de opdracht

Het historisch centrum van Brussel kan bogen op een uitzonderlijk architectonisch erfgoed. De Grote Markt is geklasseerd als Unesco-werelderfgoed en is het voorwerp van een restauratie van de gevels en een herinrichtingsproject. Deze acties dragen bij tot haar opwaardering bij daglicht. Bij zonsondergang wordt deze hele architecturale rijkdom evenwel in het duister gedompeld, met uitzondering van het Stadhuis en het Broodhuis. Nochtans is de nachtelijke aanblik van een plek minstens even belangrijk als die bij daglicht.

De laatste jaren werden projecten uitgevoerd voor het opwaarderen van het erfgoed, met name aan de gevels van de Grote Markt en de Kaasmarkt. Deze projecten zijn een middel om ons rijke erfgoed te laten ontdekken of herontdekken door zowel de Brusselaars als de talloze toeristen uit alle windstreken.

De belichting van de Grote Markt die men voor ogen heeft is erg subtiel en wordt verkregen door het plaatsen van rails en miniledprojectoren ('light emitting diodes') op de gevels van de gebouwen. Dit geeft normaal een wit licht, maar de leds die voor dit project zijn voorzien zijn van het type RGBW. Dat wil zeggen dat ze licht in alle mogelijke kleuren kunnen laten schijnen. Zo maakt deze installatie ook animaties mogelijk tijdens de feestperiodes, en dit zonder dat er bijkomend materiaal nodig is. Bij ledtechnologie kun je ook de intensiteit van het licht regelen. Elk toestel is verbonden met een bediening, zodat je voor elk apart de intensiteit en de kleur kunt aanpassen om het gewenste effect te bereiken.

De werken begonnen in 2012 en werden uitgevoerd in drie blokken en op de twee openbare gebouwen van de Grote Markt. In april 2013 werden ze onderbroken door de op handen zijnde restauratie van de gevels van de twee laatste blokken. Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan de restauratie van deze gevels en de eindfase van het belichtingsproject is voorzien voor het laatste trimester van 2016.

Ten gevolge van een beslissing van het College van de stad Brussel van 2014 is voorzien dat elk project voor verlichting van erfgoed voortaan wordt gestuurd door het Departement Stedenbouw. Het Departement Wegeniswerken zal het project van de Grote Markt afronden en staat in voor het onderhoud van de installatie.

Wat betreft de Kaasmarkt omvat het straatverlichtingsproject drie acties:

- vervangen van de natriumlampen voor openbare verlichting, die een oranjegeel licht uitstralen dat de straten niet tot hun recht laat komen, door metaaljordidelampen die een wit licht afgeven en een betere kleurweergave bieden. Deze actie werd gerealiseerd in het eerste trimester van 2011;

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

- vervangen van de huidige lantaarns voor openbare verlichting door identieke lantaarns als die op de Grote Markt;
- een subtiele scenografische verlichting werd geïnstalleerd aan de bovenzijde van de gevels. Deze moet de gevellijn benadrukken vanop straat. Hiervoor voorziet het project de plaatsing van verticale ledbuizen aan de inspringingen van de ramen. Het totaalbeeld van dit verticale lijnenspel leest als een muzikale partituur, die leven brengt in de straat en haar cachet geeft.

Dit project werd in 2012 gerealiseerd.

Doelstellingen van de opdracht

- Het verlichtingsproject van de Grote Markt afronden
- Het onderhoud van de twee installaties verzekeren

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- Onderhoud van de verlichting ter opwaardering van de Grote Markt en van de Kaasmarkt

Sturing:

- Departement Wegeniswerken

Partners:

- Aannemer FABRICOM aangeduid via goedgekeurde procedure voor het onderhoud van de installaties tussen 2016 en 2019

Planning:

- Het einde van de werken is gepland voor eind 2016.
- Opvolging en onderhoud; doorlopende activiteit

Middelen:

- Begroting Beliris voor het afwerken van de installatie
- Gewone begroting van het Departement Wegeniswerken voor het onderhoud van de twee installaties

Indicatoren

- Aantal onderhoudsoperaties per jaar

Strategische doelstelling 4
Verbetering van het leefklimaat

Specifieke doelstelling 9	Verbetering van de openbare ruimte
Actieplan 31	Onderhoud en ontwikkeling van het stadsmeubilair

Context van de actie

De stedelijke ruimtes zijn de etalage van de stad en weerspiegelen de dynamiek en de identiteit van die stad. De stad Brussel als openbare besluitvormer is zich bewust van de politiek-economische uitdagingen die de inrichting van de openbare ruimte en vooral die van de Unesco-zone met zich meebrengt.

De inrichting van stedelijke ruimtes is een relatief ingewikkeld proces aangezien die alle partijen van het gemeentelieven tevreden moet stellen. Burgers hebben behoeften en vragen waarmee rekening moet worden gehouden. Bovendien besteden de verschillende gemeentelijke besluitvormers vaak meer aandacht aan waarden, zoals de kostprijs, de stevigheid en de weerstand doorheen de jaren, vergeten ze rekening te houden met meer sociale overwegingen en verzuimen ze om het meubilair op een coherente manier in de omgeving te integreren. In samenwerking met haar partners moet de stad Brussel dus actief blijven proberen om globale en weldoordachte projecten te ontwikkelen, die rekening houden met belangrijke principes zoals de kwaliteit en het belang van het historische erfgoed.

Het aanwezige stadsmeubilair in de Unesco-zone moet een bevoorrechte behandeling krijgen, gezien het toeristische en economische belang dat het voor Brussel vertegenwoordigt.

Het doel is om dit type van stadsmeubilair eenvormig te maken en een coördinatie tot stand te brengen tussen de verschillende actoren die in de openbare ruimte werken.

Doelstellingen van de actie

De inrichting van de stedelijke ruimte doet veel meer dan beantwoorden aan louter functionele behoeften: ze probeert aan de openbare ruimte de waardigheid en de kwaliteit te geven die ze verdient. Gezien de status van werelderfgoed krijgt de zone de essentiële rol van aantrekkingspool voor toeristen, plaats van uitwisselingen, ontmoetingen en ontspanning. Er wordt op toegezien dat er gezellige plaatsen worden ingeplant, die in overeenstemming zijn met het belang van de locatie:

- het algemene uitzicht van de openbare ruimte verfraaien en de kwaliteit van de omgeving verbeteren
- het verplaatsingscomfort van de voetgangers verbeteren
- het stadsmeubilair om te rusten (banken, bankjes, zitplaatsen) uitbreiden
- het autoverkeer beperken en wildparkeren tegengaan (door het plaatsen van paaltjes, versperringen, grenspalen)
- een duurzame inrichting aanmoedigen, met een voorkeur voor natuurlijke en onderhoudsvriendelijke inrichtingen
- de homogeniteit en de toegankelijkheid van de vormen, de kleuren en de materialen van het meubilair garanderen om het in de omgeving te kunnen integreren

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

- komen tot een verbeteringspercentage van 80% van het stadsmeubilair dat zich in een slechte staat bevindt
- het stadsmeubilair binnen een redelijke termijn onderhouden

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- coördinatie en ontwikkeling van het meubilair voor openbare ruimtes
- bijwerking van de inventaris van het stadsmeubilair in de Unesco-zone
- onderhoud van het stadsmeubilair

Begeleiding:

- het departement Wegeniswerken

Partners:

- de dienst 'Openbare netheid', de Franse Gemeenschapscommissie (Cocof), de Grondregie en het departement Handel, de MIVB, de dienst Toerisme

Voorlopige kalender:

- voor de coördinatie tussen de diensten: regelmatig vergaderingen organiseren per kwartaal
- voor de inventaris van het stadsmeubilair: automatische bijwerking, doorlopende actie
- voor het onderhoud: doorlopende actie

Middelen:

- begroting van de stad Brussel
- voor het onderhoud van het stadsmeubilair: opvolging door de cel 'Stadsmeubilair'
- voor de coördinatie: de dienst stadsmeubilair en het studie bureau van het departement Wegeniswerken in overleg met Stedenbouw en Mobiliteit

Indicatoren

- Aantal geplaatste elementen van nieuw stadsmeubilair voor de openbare ruimte per jaar
- Aantal onderhoudsbeurten per jaar

Strategische doelstelling 4
Verbetering van het leefklimaat

Specifieke doelstelling 9	Verbetering van de openbare ruimte
Actieplan 32	Ontwikkeling van de signalisatie - wegmarkering en toeristische bewegwijzering

Context van de actie

De cel 'Bewegwijzering'

Op basis van haar energiebeleid voert de stad Brussel een actie om het energieverbruik te beperken. Zo heeft de stad in 2010 en 2011 de gloeilampen van de verkeerslichten geleidelijk door ledlampen (light emitting diode) van het type 2 vervangen. Dat model van ledlamp is speciaal ontworpen voor verkeerslichten en voldoet aan alle geldende Europese normen. De levensduur van dergelijke lampen bedraagt 10 jaar tegenover 6 maanden voor een gewone lamp, wat de onderhoudskosten aanzienlijk verlaagt. De LED2 is betrouwbaar en verbruikt slechts 8 watt, wat gelijkstaat aan 13% van het verbruik van een lamp van 60 watt. Bovendien werkt LED2 op een spanning van 42 V, waardoor het risico op elektrocutie in geval van werkzaamheden of schade aanzienlijk daalt. Ook het risico op defecten is verwaarloosbaar, wat dan weer het risico op ongevallen aan kruispunten verlaagt. Aan het einde van zijn levenscyclus gaat de LED2 terug naar de fabrikant, die er verschillende onderdelen en een aantal kostbare metalen (zoals goud en koper) uithaalt die zich in de gedrukte schakeling bevinden. Bij een gewone lamp, die niet kan worden gerecycleerd, is dat niet het geval.

De stad Brussel gaat verder met het geleidelijk vervangen van de gloeilampen van de verkeerslichten door ledlampen (light emitting diode) van het type 2. Door de nieuwe uitbreiding van de voetgangerszone zullen er echter enkele verkeerslichten worden weggehaald.

De cel 'Stadsmeubilair' (toeristische bewegwijzering)

De in de Unesco-zone geïnstalleerde signalisatie is het resultaat van een globale actie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die door de Franse Gemeenschapscommissie en de stad Brussel wordt gevoerd. Er werd een visuele identiteit voor alle toeristische informatie tot stand gebracht, om de toeristen beter te kunnen informeren:

- de spandoekmasten zijn bedoeld om alle door de Brusselse Museumraad erkende musea, alsook de belangrijkste culturele centra te identificeren en te promoten
- de muurplaten die rechtstreeks op de gevels worden aangebracht, herdenken personen of plaatsen met betrekking tot het gemeentelijk verenigingsleven
- de posters met historische uitleg zijn bedoeld om de buitenlandse bezoekers te informeren, maar ook om de inwoners meer te leren over hun stad
- de afgeknotte masten langs de gevels zijn vrijstaande dragers voor bordjes met historische uitleg, die gebouwen met een historische of patrimoniale waarde aangeven

De bestaande signalisatie in de Unesco-zone is al overbelast en laat niet toe om nog bijkomende wegwijzers te installeren. Het departement Wegeniswerken beheert het onderhoud van de bestaande bewegwijzering, maar heeft niet de opdracht om nieuwe wegwijzers te ontwikkelen.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Doelstellingen van de actie

De cel 'Bewegwijzering'

- het jaarlijks verbruik van verkeerslichten en stoplichten verminderen

De cel 'Stadsmeubilair' (toeristische bewegwijzering)

- komen tot een verbeteringspercentage van 80% van het stadsmeubilair dat zich in een slechte staat bevindt
- de toeristen op een duidelijke en volledige manier informeren over een aantal belangrijke gebouwen en toeristische plaatsen

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

De cel 'Bewegwijzering':

- doorgaan met het vervangen van de lampen van 60 W van de verkeerslichten door LED2-lampen

De cel 'Stadsmeubilair' (toeristische bewegwijzering):

- de bijwerking van de inventaris van het toeristische signalisatiemeubilair in de Unesco-zone
- het onderhoud van de signalisatie - bestaande signalisatie en toeristische bewegwijzering

Begeleiding:

- het departement Wegeniswerken

Partners:

- Cocof, de cel 'Mobiliteit en Openbare Ruimte', visit.brussels, Toerisme, de politie

Voorlopige kalender:

- voor de signalisatie: beëindiging aan de gang
- voor de toeristische bewegwijzering: systematische bijwerking, doorlopende actie

Middelen:

- begroting: de stad Brussel
- voor de signalisatie: supervisie van het project door de cel 'Signalisatie'
- voor het onderhoud van de toeristische bewegwijzering: supervisie van het project door de cel 'Stadsmeubilair'

Indicatoren

- Aantal onderhoudsbeurten per jaar
- Aantal vervangen lampen van verkeerslichten per jaar

Strategische doelstelling 4
Verbetering van het leefklimaat

Specifieke doelstelling 10	Beheer van de openbare netheid
Actieplan 33	Aanpassing van de technische en organisatorische werkwijzen van de gemeentediensten aan het onderhoud van de openbare ruimte van de beschermde site en de bufferzone a. Reiniging van de Unesco-zone met water

Context van de actie

De Unesco-zone wordt dagelijks door duizenden toeristen / pendelaars / inwoners doorkruist. Ze kent een druk nachtleven en is het decor van heel wat manifestaties.

Om de netheid te garanderen, worden de straten in deze zone dagelijks (inclusief zaterdag en zondag) door de dienst Openbare Netheid van de stad onderhouden.

Sinds mei 2010 worden de straten ook dagelijks met water gereinigd om alle soorten van vuil efficiënt te bestrijden.

Binnen de Unesco-zone betreft het de volgende straten: rond de Beurs (inclusief de Henri Mausstraat), de Grasmarkt, de Huidenmarkt, het Agoraplein, de Heuvelstraat, de stoep van het stadhuis, de stoep van de Grote Markt, de Haringstraat (muur van het Broodhuis), de Vlees- en Broodstraat (muur van het Broodhuis), de Kleine Boterstraat, de Guldenhoofdstraat, de Vruntstraat, de Karel Bulstraat, de Brouwersstraat, de Kaasmarkt, de Hoedenmakersstraat, de Kleine Violetstraat, de Violetstraat, de Sint-Niklaaskerk, en de Stoofstraat.

Doelstellingen van de actie

- De netheid van de straten in de Unesco-zone garanderen door die straten met water te reinigen

Maatregelen en modaliteiten

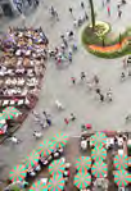
Projecten:

- dagelijkse reiniging van de straten in de Unesco-zone

Begeleiding:

- het departement Openbare Netheid

Partners:

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Voorlopige kalender:

- doorlopende actie

Middelen:

- begroting van de stad Brussel
- personeel van de dienst Openbare Netheid

Indicatoren

- Aantal schoonmaakbeurten per jaar

Strategische doelstelling 4
Verbetering van het leefklimaat

Specifieke doelstelling 10	Beheer van de openbare netheid
Actieplan 33	Aanpassing van de technische en organisatorische werkwijzen van de gemeentediensten aan het onderhoud van de openbare ruimte van de beschermde site en de bufferzone b. Bestrafing van overtredingen inzake openbare netheid

Context van de actie

In het licht van een gebrek aan respect van sommige inwoners / bezoekers / toeristen voor de openbare netheid werd een strijdplan tegen overtredingen opgesteld en hebben het college en de gemeenteraad een nieuw belastingreglement voor overtredingen tegen de openbare netheid goedgekeurd (september 2007).

De acties van de dienst Openbare Netheid, door middel van beëdigde beambten, en van de politie werden opgevoerd om een einde te stellen aan het gevoel van straffeloosheid dat op het vlak van openbare netheid heerste.

Sinds de invoering van het plan in oktober 2007 werden er in totaal 17.677 administratieve belastingen en boetes opgesteld (cijfers tot mei 2011).

Doelstellingen van de actie

- Het respect voor en de netheid van de openbare ruimte van de beschermde site en de bufferzone garanderen
- Het gedrag ten opzichte van netheid veranderen

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- toepassing en opvolging van de belastingen op inbreuken tegen de openbare netheid

Begeleiding:

- het departement Openbare Netheid en de politiediensten

Partners:

- het departement Handel, Atrium

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Kalender:

Actie	Totale duur van de actie	Start	Beëindiging
<i>Zekerstellen van de toepassing van het belastingreglement op inbreuken tegen de openbare netheid</i>	Doorlopende actie	09/2007	-

Middelen:

- begroting van de stad Brussel
- personeel van de dienst Openbare Netheid en de politie

Indicatoren

- Aantal toegepaste belastingen per jaar

Strategische doelstelling 4
Verbetering van het leefklimaat

Specifieke doelstelling 10	Beheer van de openbare netheid
Actieplan 33	Aanpassing van de technische en organisatorische werkwijzen van de gemeentediensten aan het onderhoud van de openbare ruimte van de beschermde site en de bufferzone c. Verwijderen van tags en graffiti op de gevels

Context van de actie

In februari 2008 is een nieuw reglement met betrekking tot het verwijderen van tags en graffiti in werking getreden. Dat reglement probeert om zo goed mogelijk de verantwoordelijkheid van de eigenaar (die op grond van de algemene bouwverordening verantwoordelijk is voor de staat van zijn gevel en zich in geval van nalatigheid blootstelt aan politiestrafen) en de efficiëntie van de door de stad aangeboden service te verenigen om de eigenaars te helpen bij het nakomen van hun verplichtingen. De stad Brussel heeft niet enkel aanzienlijke middelen vrijgemaakt (€ 200.000 in 2007 en de volgende jaren, in plaats van € 1.650 vroeger) om de eigenaars bij te staan in de strijd tegen deze plaag, maar heeft ook nieuwe maatregelen getroffen om de administratieve formaliteiten te verlichten.

De eerste ingreep van de stad op een goed is gratis. Een ingreep is altijd gratis als de gevel beschermd is of als de eigenaar een beschermende behandeling tegen graffiti aanbrengt. Die behandeling beschermt gedurende twee jaar.

Bovendien worden er ook zonale ingrepen uitgevoerd. Bij dergelijke ingrepen worden er 2 of 3 straten geselecteerd waar tags op de gevels staan en wordt er naar alle geïdentificeerde eigenaars in die straten een decharge gestuurd. Conform het reglement hebben ze één maand de tijd om te reageren, waarna de bevoegde diensten gemachtigd zijn om uit eigen beweging op te treden. Sinds 2009 werden er in de straten van de Unesco-zone zo al 4 operaties uitgevoerd.

Tot slot staat de schilder "Michelangelo" sinds 2009 dagelijks en gratis in voor de netheid van de geschilderde gevels van de handelszaken in het centrum.

Doelstellingen van de actie

- De netheid garanderen van de geschilderde gevels van de handelszaken die deelnemen aan de Michelangelo-actie
- Hulp bieden aan de eigenaars om hun goed(eren) in een perfecte staat van netheid te houden
- Meer informatie verspreiden voor de eigenaars zodat ze een beroep kunnen doen op die service

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- snel en efficiënt ingrijpen, met de toestemming van de eigenaars, op alle goederen in de Unesco-zone

Begeleiding:

- het departement Openbare Netheid

Partners:

- de coördinator van de Unesco-zone, Atrium

Voorlopige kalender:

Michelangelo

Actie	Totale duur van de actie	Start	Beëindiging
De netheid garanderen van de geschilderde gevels van de handelszaken die deelnemen aan de Michelangelo-actie	Doorlopende actie	2008	-

Reglement voor tags / graffiti

Actie	Totale duur van de actie	Start	Beëindiging
Hulp bieden aan de eigenaars om hun goed(eren) in een perfecte staat van netheid te houden	Doorlopende actie	2009	-

Zonale operaties

Actie	Totale duur van de actie	Start	Beëindiging
Uitvoeren van dit soort ingrepen binnen de Unesco-zone indien nodig	Doorlopende actie	2009	-

Middelen:

- begroting van de stad Brussel
- personeel van de dienst Openbare Netheid

Indicatoren

- Aantal uitgevoerde ingrepen per jaar
- Aantal ingediende aanvragen per jaar

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Strategische doelstelling 4 Verbetering van het leefklimaat

Specifieke doelstelling 11	Verbetering van de levenskwaliteit
Actieplan 34	Evaluatie en beheer van overlast en onburgerlijk gedrag

Context van de opdracht

De Stad Brussel beschikt sedert 2012 over een Manager van openbare rust. Deze nieuwe preventieopdracht moet bijdragen tot de levenskwaliteit binnen de stad.

De manager van openbare rust zit samen met de gemeentelijke teams, de politiediensten en de diensten van de vzw Bravvo, met wie hij samenwerkt om een oplossing te vinden voor problemen in verband met overlast en onburgerlijk gedrag in de binnenstad.

De Cel openbare rust heeft als doel de openbare rust en de levenskwaliteit te verbeteren in de wijken waar bewoners samenleven met handel en nachtelijke activiteiten (prostitutie, feestjes, evenementen), door het voeren van een geïntegreerd en globaal beleid voor het bestrijden van overlast en onburgerlijk gedrag en door een betere opvolging van de interventies door de lokale diensten.

Er gaat bijzondere aandacht uit naar preventie, repressie, maar ook naar de opvolging van de voorgestelde oplossingen om een gemeenschappelijk antwoord te bieden op de problematiek en gezamenlijk actieplannen op te stellen.

Om een adequaat antwoord te geven op de klachten van de buurtbewoners, werd in 2013 een comité Openbare Rust opgericht.

Dit komt tweewekelijks samen om de problematische plaatsen en zaken op te volgen, vooral wat betreft verstoring van de nachtrust. Deze vergaderingen laten toe om de klachten op een gecentraliseerde manier te onderzoeken en te beheren. Ze verzamelen alle bevoegde entiteiten die over de nodige informatie beschikken om een juiste diagnose van de situatie te kunnen stellen. De vergaderingen van het openbare-rustcomité vinden plaats in het bijzijn van de politie, een vertegenwoordiger van het kabinet van de burgemeester, Stedenbouw, juridische dienst en de Cel Horeca.

De opvolging van de problemen met een bepaalde horeca- of handelszaak kan leiden tot:

- een preventief bericht om de betrokken uitbater te herinneren aan de geldende wetgeving;
- een onderhoud of bijeenkomst met de uitbaters en/of de buurtbewoners;
- een bekeuring via gemeentelijke administratieve sancties (geluidsoverlast, terras);
- een voorlopige of definitieve sluiting.
- Er is ook een koppeling naar de andere preventiediensten van Bravvo (meer bepaald lokale of sociale bemiddeling, gemeenschapswacht).

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2022

De Cel Openbare rust besteedt bijzondere aandacht aan het partnerschap, aan de relaties met de bewoners en aan een globale aanpak in overleg.

Doelstellingen van de opdracht

- Onderhouden, invullen en consolideren van het netwerk van uitwisseling, dat onmisbaar is bij het beheer van de fenomenen die de openbare rust verstoren binnen de stad;
- Ontwikkelen van een 'alcoholplan' binnen het grondgebied van de stad Brussel om bij de aanpak van het overmatig drankgebruik in de openbare ruimte rekening te houden met verstoringen van de openbare rust;
- Houden van een denkoefening en opvolgen van de maatregelen voor de aanpak van de overlast in verband met de straatprostitutie;
- Onder monitoring plaatsen van de gebouwen op de Grote Markt om de vervorming van de gevels na te gaan als gevolg van de trillingen tijdens concerten op de Markt.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

1. Verderzetten van de vergaderingen rond Openbare rust
2. Opzetten van een overzichtsbestand van alle gegevens (monitoring) om zicht te hebben op de opvolging van de klachten per wijk (met inbegrip van de Unesco-perimeter) en per problematiek.
3. Monitoring van de Grote Markt organiseren.

Sturing:

Projecten 1 en 2 – Stad Brussel, Cel Openbare rust

Project 3 - Stad Brussel, Departement Stedenbouw, Cel Historisch Erfgoed

Partners:

Projecten 1 en 2:

- De leden van het comité Openbare rust (Politie, kabinet van de burgemeester, Stedenbouw, juridische dienst en de Cel Horeca)
- Het BIM
- De wijkcomités
- De verenigingen op het terrein (met name op het vlak van prostitutie)
- De preventiedienst van Bravvo (sociale of lokale bemiddeling, gemeenschapswacht)

Project 3: Stad Brussel, Cel Openbare rust

Vooropgestelde timing:

Project 1 en 2: doorlopende activiteit

Project 3: 2017-2019

Middelen:

Begroting: Stad Brussel en vzw Bravvo

Project 1 en 2 functioneringsbudget

Project 3 uitzonderlijk budget; geschat op 35.000,00 euro

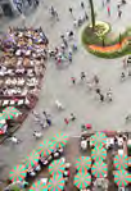
De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Indicatoren

- Aantal vergaderingen per jaar
- Aantal periodieke syntheserapporten per jaar

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2022

STRAGISCHE DOELSTELLING 5

Sensibilisering, promotie, uitwisseling en ontwikkeling op het vlak van toerisme

Strategische doelstelling 5 : Sensibilisering, promotie, uitwisseling en ontwikkeling op het vlak van toerisme

Strategische doelstelling 5 Sensibilisering, promotie, uitwisseling en ontwikkeling op het vlak van toerisme

Specifieke doelstelling 12	De verschillende partijen en in het bijzonder de inwoners van de site sensibiliseren	
Actieplannen	35. Belevingscentrum Grote Markt werelderfgoed	227
	36. De erkenning van de Grote Markt als werelderfgoed van de Unesco formeel bekend maken	229
	37. Opstellen van publicaties voor meer erkenning en een beter begrip van de site	231
Specifieke doelstelling 13	Ervaringen uitwisselen met werelderfgoedsteden	
Actieplannen	38. Deelnemen aan een netwerk van Werelderfgoedsteden – OWHC	237
	39. Oprichten van een netwerk van Belgische Werelderfgoedsteden	239
Specifieke doelstelling 14	Bevordering van toerisme van topkwaliteit	
Actieplannen	40. Begeleiding en sensibilisering van het publiek en de toeristen	243
	41. Creatie van aantrekkelijke routes (erfgoed, winkels, enz.)	245
Specifieke doelstelling 15	Overeenstemming evenementen / historisch kader	
Actieplannen	42. Kwalitatieve evenementen promoten	
	a. Cel Evenementen	247
	b. Festverlichting	249
Specifieke doelstelling 16	Promoten van een kwaliteitsvolle handel	
Actieplannen	43. Promoten van handel	251

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Strategische doelstelling 5
Sensibilisering, promotie, uitwisseling en ontwikkeling op het vlak van toerisme

Specifieke doelstelling 12	De verschillende partijen en in het bijzonder de inwoners van de site sensibiliseren
Actieplan 35	'Belevingscentrum Grote Markt werelderfgoed'

Context van de actie

Sinds de Grote Markt op de werelderfgoedlijst staat, heeft de stad Brussel via verschillende diensten en in het bijzonder de diensten Erfgoed en Toerisme heel wat initiatieven ondernomen om haar erfgoed te promoten. Tot op heden gaat het enkel om tijdelijke activiteiten.

Door de creatie van een 'belevingscentrum Grote Markt werelderfgoed' verbindt de stad zich ertoe om een referentieplaats te ontwikkelen die op een didactische manier het erfgoed van het stadscentrum voorstelt. Die plaats wil een onthaalpunt voor bezoekers zijn, maar ook een ontmoetings- en informatiepunt voor de inwoners.

Doelstellingen van de actie

- Inrichting van een ruimte die eigendom is van de stad Brussel waar een 'belevingscentrum Grote Markt werelderfgoed' zal worden ondergebracht
- Opwaardering en zichtbaarheid van de advies- en informatiedienst voor eigenaars en inwoners van de zone
- Verspreiding van culturele en toeristische informatie rond het erfgoed (Unesco en stad van kunst en geschiedenis)
- Organisatie van kleine tijdelijke tentoonstellingen rond de onthulling, de opwaardering, de conservering en de renovatie van het erfgoed
- Creatie van een referentieplaats voor het werelderfgoed

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- inrichting van een ruimte die eigendom is van de stad Brussel waar een 'belevingscentrum Grote Markt werelderfgoed' zal worden ondergebracht

Begeleiding:

- de stad Brussel: de cel 'Historisch erfgoed', het departement Stedenbouw, het Museum van de Stad en het departement Cultuur
- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: visit.brussels

Partners:

- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: de directie van Monumenten en Landschappen

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Voorlopige kalender:

- bepaling van het project: 2017-2018
- inrichting van de ruimtes: 2022

Middelen:

- begroting van de stad Brussel
- de begroting wordt bepaald volgens het inrichtingsproject van de ruimte
- aanwerving van één voltijdse werknemer

Indicatoren

- Aantal bezoekers per jaar
- Aantal tentoonstellingen per jaar

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Strategische doelstelling 5

Sensibilisering, promotie, uitwisseling en ontwikkeling op het vlak van toerisme

Specifieke doelstelling 12	De verschillende partijen en in het bijzonder de inwoners van de site sensibiliseren
Actieplan 36	De erkenning van de Grote Markt als werelderfgoed van de Unesco formeel bekend maken

Context van de actie

In december 2008 kreeg de stad Brussel een nieuwe website. Op het menu: een nieuw adres, een elegant design, vernieuwende functies en de beschikbaarheid van volledig vernieuwde informatie, zowel op het vlak van de inhoud als wat de presentatie betreft. Ook de toegankelijkheid werd aangepakt, zodat de dagelijkse bezoekers zonder probleem hun weg vinden.

De website bevat in het bijzonder veel informatie over het Unesco-erfgoed. De toegang tot die informatie is echter beperkt, aangezien de zogenoemde Unesco-informatie over diverse rubrieken van de website van de stad is verspreid.

In 2011 werd er precieze informatie over de inschrijving van de Grote Markt op de werelderfgoedlijst toegevoegd en werd een Unesco-subdomein gecreëerd: <https://www.brussel.be/artdet.cfm?id=6820>.

Momenteel wordt er gewerkt aan een nieuwe versie van de website van de stad, die vanaf juni 2017 zal kunnen worden geraadpleegd.

Sinds februari 2011 voorziet de stad Brussel sommige plaatsen en gebouwen van QR-codes (*Quick Response*). Elke code leidt naar een pagina die is aangepast aan het mobiele toestel. Op die pagina wordt een korte voorstelling van de plaats gegeven met duidelijke en concrete informatie over de diensten en eventueel de geschiedenis. Afbeeldingen maken het mogelijk om een beeld te krijgen van de binnenkant van de plaatsen, ook als ze niet toegankelijk zijn voor het publiek.

Er werden al een dertigtal stickers met QR-codes aangebracht aan de ingang van belangrijke gebouwen, zoals de musea van de stad, het administratief centrum, de verbindingkantoren, het stadhuis, de Grondregie, de bibliotheken, de culturele plaatsen en de zwembaden.

Dit type van technologie evolueert razendsnel en de stad past zich aan de 'radiofrequentietechnologieën' aan.

Doelstellingen van de actie

- De informatie over de Grote Markt, werelderfgoed van de Unesco, op de website van de stad bijwerken en uitbreiden
- Radiofrequentietechnologieën gebruiken om de toegang tot de informatie te vergemakkelijken voor de bezoekers, inwoners en toeristen in de Unesco-zone

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- ontwikkeling van links (e-mails, documenten over de Grote Markt van Brussel) naar de pagina over de Grote Markt, werelderfgoed van de Unesco, op de website van de stad Brussel om de zichtbaarheid ervan te vergroten
- uitwerken van projecten door gebruik te maken van radiofrequentietechnologieën, zoals de door de musea van de stad gebruikte *beacons*

Begeleiding:

- GIAL - de cel 'Web'
- de stad Brussel, het departement Stedenbouw, de cel 'Historisch erfgoed'

Partners:

- de stad Brussel, het departement Stedenbouw, de coördinator van de Unesco-zone, het departement Cultuur, de musea van de stad
- visit.brussels
- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: de directie van Monumenten en Landschappen
- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: focal point Unesco bij de directie van Monumenten en Landschappen voor elke toestemming betreffende het gebruik van het Unesco-logo

Kalender:

- website: doorlopende actie
- projecten die de radiofrequentietechnologieën gebruiken: kalender te bepalen

Middelen:

- begroting van de stad Brussel
- personeel voor de opstelling en het online plaatsen van de inhoud (GIAL)

Indicatoren:

- Aantal bezoekers van de website per jaar

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

Alle pagina's over het werelderfgoed van de Unesco op de website van de stad Brussel in het NL, FR en ENG werden in 2015 6.308 keer bekeken door 5.428 unieke gebruikers, zijnde:

- werelderfgoed van de Unesco: 1.041 keer bekeken (900 gebruikers)
- patrimoine mondiale de l'Unesco: 2.353 keer bekeken (2.013 gebruikers)
- Unesco World Heritage: 1.005 keer bekeken (893 gebruikers)

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Strategische doelstelling 5

Sensibilisering, promotie, uitwisseling en ontwikkeling op het vlak van toerisme

Specifieke doelstelling 12	De verschillende partijen en in het bijzonder de inwoners van de site sensibiliseren
Actieplan 37	Opstellen van publicaties voor meer erkenning en een beter begrip van de site

Context van de actie

Sinds enkele jaren voeren de verschillende instellingen die rechtstreeks betrokken zijn bij het beheer van de beschermde site van de Grote Markt en van de bufferzone (de stad Brussel en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) een publicatiebeleid om via een verspreiding naar een breed publiek een betere kennis en een beter begrip van de site tot stand te brengen.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Brussel Stedelijk Ontwikkeling / Directie van Monumenten en Landschappen)

In het kader van de bescherming en de conservering van het Brusselse architecturale erfgoed speelt de sensibilisering een belangrijke rol op het vlak van de opvoeding en het overbrengen van kennis.

Het is de taak van de directie van Monumenten en Landschappen om die kwestie te leren kennen en waarden en de burger ertoe aan te zetten te pleiten voor de verfraaiing en de verbetering van de stadsomgeving. In dat verband ondersteunt ze privé-initiatieven, publicaties en tentoonstellingen en ontwikkelt ze projecten (zoals de Open Monumentendagen) en pedagogische acties in heel het Gewest.

Stad Brussel (Archieven en Musea van de Stad, de cel 'Historisch erfgoed')

De stad Brussel is, als eigenaar en/of beheerder, bewaarder van een uitzonderlijk architecturaal, artistiek en archieferfgoed, in de beschermde site en de bufferzone. Ze stelt dat erfgoed, volgens verschillende modaliteiten, ter beschikking van een heel breed Brussels, Belgisch en internationaal publiek, of het nu onderzoekers, studenten, scholieren, bezoekers of toeristen zijn. Vanaf 2000 werd het publicatiebeleid van de stad Brussel in dat verband versterkt, om een betere kennis van de geschiedenis van de gemeente aan een gevarieerd publiek aan te bieden en het artistieke en documentaire erfgoed op te waarderen.

Doelstellingen van de actie

De inwoners, bezoekers en gebruikers bewust maken van de patrimoniale waarde van de goederen op de werelderfgoedlijst door middel van populairwetenschappelijke publicaties voor een breed publiek.

Het betreft hier het bevorderen van een betere kennis over:

- de geschiedenis van de gemeente Brussel bij het publiek en het opwaarderen van het artistieke, historische en documentaire erfgoed van de gemeente, en meer bepaald de Unesco-zone

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

- het conserveringsbeleid betreffende het Brusselse erfgoed in al zijn vormen, zowel voor gebouwen, als voor kunstwerken of archieven
- de veelheid aan functies van de departementen van het bestuur die belast zijn met deze kwesties (in hoofdzaak het departement Cultuur - Jeugd - Ontspanning - Sport en het departement Stedenbouw)

Maatregelen en modaliteiten

Projecten - Directie van Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Publicatie:

- heruitgave van het boek uit de reeks Brussel-Stad van Kunst en Geschiedenis "De Grote Markt van Brussel - Werelderfgoed"
- uitgave van een wandelkaart voor het *Îlot Sacré* in de reeks "De Weergangen"
- online plaatsen van de inventaris van de Vijfhoek (met inbegrip van de Unesco-zone) op de responsieve website www.irismonument.be om de gegevens van de erfgoedinventaris gemakkelijk op de mobiele toestellen te kunnen bekijken
- ontwikkeling van videocapsules die kunnen worden bekeken via de responsieve website www.irismonument.be en virtuele bezoeken aan de binnenkant van de beschermde goederen mogelijk maken
- uitgave van verschillende sensibiliseringsbrochures voor de eigenaars en beheerders van al dan niet beschermde onroerende goederen, in een speciale reeks "Unesco-zone" van de collectie "onderhoudsboekjes" over de volgende thema's: uitstalramen, aparte toegangen, archeologie van de gebouwen, enz.

Begeleiding:

- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: de directie van Monumenten en Landschappen

Partners:

- de stad Brussel: de cel 'Historisch erfgoed', de Archieven en Musea van de stad, Afvaardiging voor de ontwikkeling van de stad
- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: visit.brussels

Kalender:

- 2016
 - werkvergadering met de partners om de inhoud en de doelgroepen te bepalen
 - "De Grote Markt, werelderfgoed"
 - online plaatsen van de inventaris van de Vijfhoek
 - wandelkaart van het *Îlot Sacré* in de collectie "De Weergangen"
- 2017-2021
 - jaarlijkse werkvergadering van de partners om de inhoud en de doelgroepen te bepalen
 - speciale reeks "Unesco-zone" van de collectie "onderhoudsboekjes" over de volgende thema's: uitstalramen, aparte toegangen, archeologie van de gebouwen
 - videocapsules om virtuele bezoeken aan de binnenkant van de beschermde goederen mogelijk te maken

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Middelen:

- aanwending van een deel van de gewone communicatiemiddelen van de directie van Monumenten en Landschappen

Indicatoren

- Aantal uitgegeven publicaties
- Aantal internetpagina's van de responsief toegankelijke erfgoedinventaris
- Aantal capsules voor virtuele bezoeken aan de binnenkant van de gebouwen

Projecten - Stad Brussel - Archieven en Musea van de Stad, de cel 'Historisch erfgoed'

Publicaties:

- *Het Stadhuis van Brussel*, monografie

Begeleiding:

De publicaties over de studie en de opwaardering van het culturele, artistieke en historische erfgoed van de stad Brussel gaan in hoofdzaak uit van twee departementen van het gemeentelijk bestuur, die in overleg met elkaar werken en soms ook samenwerken:

- het departement Cultuur - Jeugd - Ontspanning - Sport:
 - Archieven van de Stad Brussel
 - Musea van de Stad Brussel
- het departement Stedenbouw:
 - de cel 'Historisch erfgoed'

Partners:

Zoals hierboven vermeld, bundelen de departementen Cultuur - Jeugd - Ontspanning - Sport en Stedenbouw hun krachten om hun uitgeversactiviteiten tot een goed einde te brengen.

Nadat ze hebben geprobeerd het volledige proces op zich te nemen, inclusief de uitgave en verspreiding, besteden die departementen de vervaardiging en de verdeling van de grootste publicaties - op basis van een openbare aanbestedingsprocedure - uit aan uitgevers.

Wat de wetenschappelijke samenwerkingen betreft, profiteert de stad Brussel van de hechte en exclusieve banden met verschillende universiteiten en hogescholen.

Kalender:

- *Het Stadhuis van Brussel*, monografie in voorbereiding

Middelen:

De Stad Brussel heeft de volgende financiële en menselijke middelen ingezet:

- Financieel: tot op heden nam de stad Brussel de publicatiekosten op zich, ofwel rechtstreeks ofwel via de budgetten die ze aan de vzw Brussel - Musea - Tentoonstellingen toekent. Elke gegunde opdracht voor de publicatie van een werk geeft echter aanleiding tot een onderhandelingsprocedure met de uitgever, vooral wat de financiering betreft.
- Menselijk: de stad Brussel kan rekenen op personeelsleden met kwalificaties in uiteenlopende en complementaire disciplines die volledige publiciteitsprojecten tot een goed einde kunnen brengen: filologen, historici, kunsthistorici, ingenieurs, architecten,

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

technici, ... Zoals eerder vermeld, profiteert de stad eveneens van de wetenschappelijke bijdrage van universiteiten en hogescholen waarmee ze exclusieve banden onderhoudt.

Indicatoren

- Aantal publicaties per jaar
- Verkoopcijfers van de geciteerde werken

Van de 3 eerste uitgaven van het boek “*Les Maisons de la Grand-Place de Bruxelles*” werden 4.500 exemplaren verkocht.

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

Publicaties - Directie van Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

	<p>Brochure “<i>La Grand-Place et ses abords, un patrimoine mondial</i>”.</p>
	<p>“De Grote Markt van Brussel”, reeks Brussel-Stad van Kunst en Geschiedenis</p>
	<p>P. Cordeiro en A. Schwaiger, <i>L'évolution du bâti dans l'îlot sacré</i>, in <i>Erfgoed Brussel</i>, nr. 10, p.108-119, DML, Brussel, 2014</p>
	<p>“Brussel - Vijfhoek”, collectie <i>A la Carte</i>, 2015</p>

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2021

Publicaties - Stad Brussel - Archieven en Musea van de stad, de cel 'Historisch erfgoed'

	A. SMOLAR, A. DEKNOP, M. VREBOS, <i>Het Museum van de Stad Brussel - Het Broodhuis</i> , Museum van de Stad Brussel, Brussel, 1992 (Ned., Fr., Eng.)
	Dir. V. HEYMANS, <i>Les Maisons de la Grand-Place de Bruxelles</i> , CFC Editions, Brussel, 2001 (Fr.); - <i>Les maisons de la Grand-Place de Bruxelles</i> , 4 ^e herziene en uitgebreidere uitgave, verschijnt in december 2012
	Dir. V. HEYMANS, <i>Les sentinelles de l'histoire - De schildwachten van de geschiedenis</i> , Stad Brussel, Brussel, 2000 (Ned., Fr.)
	B. DE LAVELEYE, A. VANDENBULCKE, A. VANRIE (ed.), <i>Handelingen van het colloquium. Een museum voor een stad</i> , reeks "Studia Bruxellae" nr. 2, Museum van de Stad Brussel, Brussel, 2003 (Ned., Fr., Eng.).
	J.-L. PETIT, P. VAN BRABANT, M-C. VAN GRUNDERBEEK, <i>Speurtocht. Op ontdekking door het museum van de Stad Brussel</i> , Museum van de Stad Brussel, Brussel, 2007, (Ned., Fr, Eng.).
	J.-L. PETIT, <i>Sint-Michiel de Brusselaar</i> , reeks "Historia Bruxellae" (nr. 12), Museum van de Stad Brussel, Brussel, 2008 (Ned., Fr., Eng.).
	J.-L. PETIT, P. VAN BRABANT, M-C. VAN GRUNDERBEEK, <i>Op ontdekking door het museum. Dieren in het museum</i> , Museum van de Stad Brussel, Brussel, 2010 (Ned., Fr.).
	J.-L. PETIT, P. VAN BRABANT, M-C. VAN GRUNDERBEEK, <i>Op ontdekking door het museum. Brussel in aquarel</i> , Museum van de Stad Brussel, Brussel, 2010 (Ned., Fr.).
	Y. JACQMIN en Q. DEMEURE, <i>Het Stadhuis</i> , reeks "Historia Bruxellae" (nr. 14), Museum van de Stad Brussel, Brussel, 2011 (Ned., Fr., Eng.).

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed
Beheerplan - 2016-2021

Publicaties - Afvaardiging voor de ontwikkeling van de stad

	<p>Folder '<i>Habiter les étages au-dessus des commerces</i>'</p>
	<p>Brochure '<i>Recommandations architecturales et urbanistiques</i>'</p>
	<p>Brochure '<i>Guide du Règlement communal d'urbanisme zoné, Périmètre Unesco - Grand-Place</i>'</p>
	<p>Folder '<i>Une prime pour créer des accès séparés</i>'</p>
	<p>Tentoonstelling '<i>10 clefs pour embellir les rues commerçantes</i>'</p>
	<p>Kaart '<i>Promenade du patrimoine commercial</i>', '<i>Le quartier de la Grand-Place</i>', '<i>Art Nouveau</i>', '<i>Entre-deux-guerres</i>'</p>

Strategische doelstelling 5

Sensibilisering, promotie, uitwisseling en ontwikkeling op het vlak van toerisme

Specifieke doelstelling 13	Ervaringen uitwisselen met werelderfgoedsteden
Actieplan 38	Deelnemen aan een netwerk van Werelderfgoedsteden – OWHC

Context van de actie

In 1993 werd de Organisatie van Werelderfgoedsteden (*Organization of World Heritage Cities*, OWHC) opgericht. Die verenigt een bepaald aantal steden die op hun grondgebied over een site beschikken die op de werelderfgoedlijst van de Unesco staat. Binnen de organisatie worden die steden door hun burgemeester vertegenwoordigd en genieten ze van een actieve deelname vanwege de gemeentebeheerders die gespecialiseerd zijn in erfgoed.

De belangrijkste doelstellingen van de organisatie bestaan erin de toepassing van de *World Heritage Convention* te bevorderen, om de samenwerking en uitwisseling van informatie en expertise met betrekking tot de conservering en het beheer van het erfgoed aan te moedigen en een gevoel van solidariteit tussen de deelnemende steden tot stand te brengen. Daarvoor organiseert de OWHC wereldcongressen, conferenties, seminars en opleidingsworkshops rond de uitdagingen betreffende het beheer en de strategieën om historische elementen op te waarderen en te conserveren.

www.ovpm.org

Om de twee jaar vindt de algemene vergadering plaats. In 1999 was de stad Brussel voor de eerste keer ingeschreven en nam ze deel aan de algemene vergadering van 1999 die plaatsvond in Santiago de Compostella, Spanje.

De Organisatie van Werelderfgoedsteden (OWHC) heeft tussen 2008 en 2012 een programma gevoerd waarbij casestudies over de conservering en het beheer van historische steden werden verzameld, "*Historic Cities in Development: Keys for Understanding and Acting*" genaamd.

De werkmethode bestaat erin dat aan de deelnemende steden wordt gevraagd om een (of meerdere) realisatievoorbeeld(en) voor te stellen zodat iedereen het werkingsproces concreet kan begrijpen en om dat voorbeeld praktisch te beschrijven. Op die manier komt er een cultuur van stadsprojecten en ontwikkeling tot stand waarbij het respect voor het erfgoed in het algemeen en het werelderfgoed in het bijzonder centraal staat.

Het uitwisselingsproject voor knowhow beperkt zich niet tot de conservering, maar behandelt ook het initiatief voor een benadering van de stedelijke inrichting en ontwikkeling die op het erfgoed is gericht.

De stad Brussel heeft actief deelgenomen aan de verzameling van die casestudies.

http://www.ovpm.org/fichiers/Etudes_de_cas.pdf

Sinds 2013 maakt de stad Brussel deel uit van de raad van bestuur en is vicevoorzitter van de organisatie voor de periode 2015-2017.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Doelstellingen van de actie

- De stad opnemen in een internationaal netwerk van uitwisselingen van praktijken en ervaringen op het gebied van werelderfgoed
- De toegankelijkheid van de stad op internationaal niveau vergroten

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- deelname aan de algemene vergaderingen en het Wereldcongres van de OWHC dat om de twee jaar plaatsvindt

Begeleiding:

- het kabinet van de schepen van Stedenbouw en Erfgoed

Partners:

- het departement Stedenbouw: de cel 'Historisch erfgoed'

Kalender:

- doorlopende actie

Middelen:

- begroting van de stad
- afgevaardigden van de stad om aan de verschillende vergaderingen en conferenties deel te nemen

Indicatoren

- Aantal interventies en deelnames aan de verschillende activiteiten van de organisatie per jaar

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

De stad Brussel was vertegenwoordigd op de volgende algemene vergaderingen:

- oktober 1999, Santiago de Compostella, Spanje
- september 2003, Rhodos, Griekenland
- november 2011, Sintra, Portugal, voordracht "*Grote Markt van Brussel - een actief beheer*", tijdens het Wereldcongres van de OWHC
- november 2013, Oaxaca, Mexico
- april 2014, Kutná Hora, Tsjechië
- november 2015, Arequipa, Peru

Sinds 2013 is de stad lid van de raad van bestuur en heeft ze deelgenomen aan de volgende vergaderingen:

- november 2013, Oaxaca, Mexico
- april 2014, Kutná Hora, Tsjechië
- januari 2015, Colonia del Sacramento, Uruguay
- mei 2015, Angra do Heroísmo, Portugal
- november 2015, Arequipa, Peru
- maart 2016, Istanbul, Turkije

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Strategische doelstelling 5

Bewustmaking, promotie, uitwisseling en toeristische ontwikkeling.

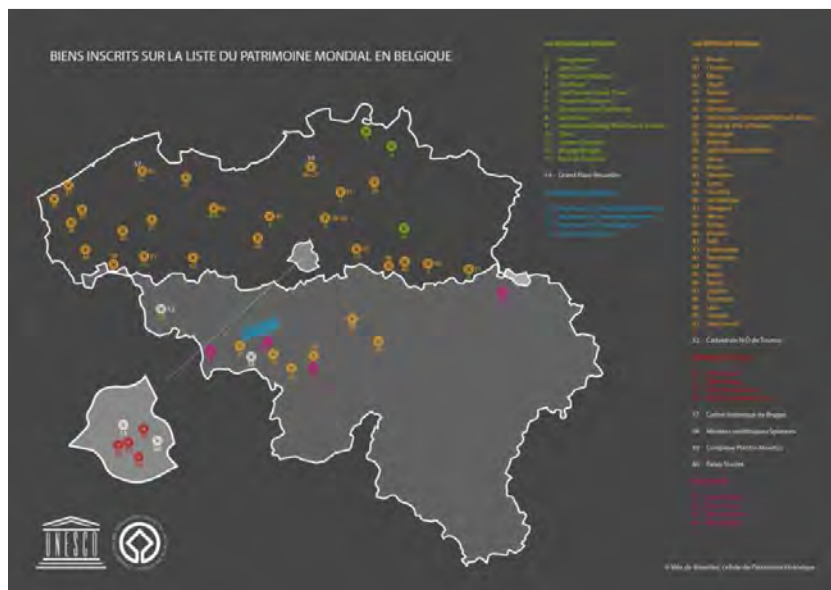
Specifieke doelstelling 13	Ervaringen uitwisselen met werelderfgoedsteden
Actieplan 39	Oprichten van een netwerk van Belgische Werelderfgoedsteden

Context van de opdracht

België heeft het Verdrag ter bescherming van het culturele erfgoed en het natuur erfgoed goedgekeurd op 24 juli 1996.

Sedert die datum werden 11 goederen ingeschreven op de Lijst van het Belgische Werelderfgoed:

- de Vlaamse begijnhoven (1998)
- de Brusselse Grote Markt (1998)
- de vier scheepsliften van het Canal du Centre en hun site, La Louvière en Le Roeulx (Henegouwen) (1998)
- de belforten van België en Frankrijk (1999)
- de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal van Doornik (2000)
- de herenhuizen van de architect Victor Horta (Brussel) (2000)
- de historische stadskern van Brugge (2000)
- de neolithische silexmijnen van Spiennes (Bergen) (2000)
- het Plantin-Moretuscomplex (huis-atelier-museum)(2005)
- het Stocletpaleis (2009)
- de voornaamste mijnsites van Wallonië (2012)

Goederen ingeschreven op de Lijst van het Belgische Werelderfgoed
© Stad Brussel: Cel Historisch Erfgoed

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

De oprichting van een netwerk van Belgische Werelderfgoedsteden heeft de volgende doelstellingen:

- bijdragen tot de uitvoering van de Conventie voor de bescherming van het cultureel en natuurlijk werelderfgoed, van de Conventie voor de bescherming van immaterieel cultureel erfgoed en van het ICOMOS-charter voor de vrijwaring van historische steden;
- bevorderen van de samenwerking en uitwisseling van informatie en kennis tussen alle Belgische steden met cultureel, natuurlijk of immaterieel erfgoed op hun grondgebied en dit in nauwe samenwerking met andere organisaties die gelijkaardige doelstellingen nastreven;
- promoten van de Uitzonderlijke Universele Waarde van de Belgische sites op de lijst van het culturele, natuurlijke of immateriële Werelderfgoed bij burgers, toeristen en professionele spelers.

Doelstellingen van de opdracht

De doelstellingen van de feitelijke vereniging zijn:

- promoten van de uitwisseling van informatie omtrent thema's in verband met de goederen op de lijst van het Werelderfgoed (beheer van de sites, technische expertise, beheersplannen...);
- ontwikkelen van duurzaam toerisme op de Belgische sites op de lijst van het Werelderfgoed;
- organiseren van vergaderingen, conferenties, tentoonstellingen, thematische workshops enzovoort.
- ontwerpen van een website en publiceren van werken, brochures en dergelijke om informatie te verspreiden;
- organiseren van gezamenlijke culturele activiteiten binnen het netwerk om dit Werelderfgoed te promoten;
- fondsen werven en op zoek gaan naar mecenaat (openbaar, ondernemingen of privé);
- proefprojecten opzetten voor bewustmaking van bewoners en handelaars (opleiding van restaurant- en winkelpersoneel,...);

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- oprichten en ontwikkelen van een netwerk van Belgische steden met een of meerdere sites en/of uitdrukkingen van immaterieel cultureel erfgoed op de lijst van het Werelderfgoed;

Sturing:

Kabinet van de schepen van Stedenbouw en Erfgoed
Departement Stedenbouw: Cel Historisch Erfgoed

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Partners:

Lidsteden van de vereniging:

De effectieve stichtende leden zijn de vertegenwoordigers van de steden Brussel, Doornik en Brugge.

De geassocieerde stichtende leden zijn de centra van de drie gewesten: Wallonië, Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Vlaanderen.

De effectieve en geassocieerde leden:

- Belgische steden met op hun grondgebied een of meerdere goederen en/of uitdrukkingen van immaterieel, cultureel of natuurlijk erfgoed op de lijst van het Werelderfgoed;
- de beheerder(s) van goederen en sites op de lijst van het Werelderfgoed;
- de eigenaar(s) van goederen en sites op de lijst van het Werelderfgoed;
- de verenigingen die zich over het immateriële culturele erfgoed ontfermen.

Planning:

Doorlopende activiteit

Oprichting van de vereniging en organisatie van de 1ste Algemene Vergadering in 2016.

Middelen:

Begroting van de Stad voor de oprichting van de vereniging.

Indicatoren

- aantal vertegenwoordigde steden op de jaarlijkse algemene vergadering;
- aantal thematische vergaderingen per jaar;
- aantal georganiseerde conferenties per jaar;
- aantal georganiseerde tentoonstellingen per jaar;

Overzicht gerealiseerde projecten:

Met het oog op het promoten van de uitwisselingen tussen de Europese en Belgische steden met op hun grondgebied een of meerdere goederen op de lijst van het Werelderfgoed, werden verschillende evenementen georganiseerd:

- 2012: internationale conferentie over *'Beheer van de Europese historische centra van het Werelderfgoed: theoretische en praktische benadering'*. Hier wisselden de steden Albi, Brussel, Napels, Regensburg, Porto en Warschau ervaringen uit;
- 2015: studiedag: inschrijving op de lijst van het Unesco-Werelderfgoed: nieuwe perspectieven voor plaatselijke ontwikkeling. Hier wisselden de steden Antwerpen, Brugge, Brussel, Bergen en Doornik ervaringen uit.

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Strategische doelstelling 5 Sensibilisering, promotie, uitwisseling en ontwikkeling op het vlak van toerisme	
Specifieke doelstelling 14 Actieplan 40	Bevordering van toerisme van topkwaliteit Begeleiding en sensibilisering van het publiek en de toeristen

Context van de actie

Visit.brussels is de toeristische dienst voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de stad Brussel. Het is de taak van deze vzw, die meer dan 100 personen tewerkstelt, om het Gewest, de stad en de 18 andere gemeentes te promoten een reeks thema's die eigen zijn aan Brussel.

Visit.brussels ontvangt toeristen die Brussel bezoeken voor ontspanning of voor zaken, organiseert grote evenementen die het imago van Brussel in de verf zetten, en ontwikkelt promotieacties om de organisatie van congressen in de hoofdstad te bevorderen.

Het departement Onthaal van visit.brussels beheert de toeristische diensten (3 in totaal) die toeristische informatie, hotelreservaties, verkoop van tickets en producten aan toeristen aanbieden. Daarnaast houdt de dienst zich bezig met het onthaal van congresdeelnemers, met rondleidingen en mobiele kantoren.

Er worden ter plaatse gidsenopleidingen gegeven aan actieve gidsen en kandidaat-gidsen.

Doelstellingen van de actie

- Aan toeristen het kwaliteitsonthaal bieden dat bij de hoofdstad van Europa past
- Betrouwbare, wetenschappelijke en aantrekkelijke informatie verstrekken aan de bezoekers
- Zoveel mogelijk verenigingen die geleide bezoeken aanbieden bewust maken van het nut van deze opleidingen

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- permanente opleiding van de gidsen en het onthaalpersoneel om toeristische kwaliteitsinformatie over de Unesco-zone te kunnen aanbieden

Begeleiding:

- visit.brussels

Partners:

- stadhuis: burgemeester, schepenaamt van Toerisme
- musea van de stad Brussel, toerismescholen, universiteiten, deskundigen op het vlak van erfgoed en kunstgeschiedenis en partners

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Voorlopige kalender:

- doorlopende actie
- organisatie van de opleidingen: verschillende keren per jaar gedurende één voormiddag

Middelen:

- 5 permanente personeelsleden in de toeristische dienst
- elk jaar 10 seizoenswerknemers gedurende 2 maanden

Indicatoren

- Aantal georganiseerde opleidingen per jaar
- Aantal deelnemers van de opleidingen
- Tevredenheidsenquêtes in de onthaalbureaus (*Brussels Quality Destination* = waakt over de kwaliteit van de bestemming, opgestart in 2011), aantal opleidingen
- Tellen van het aantal bezoekers/maand in het onthaalbureau van visit.brussels in het stadhuis

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

- Bezoekersstatistieken van het onthaalbureau van visit.brussels in het stadhuis op de Grote Markt

Grote Markt

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Januari	11731	11831	16033	14133	16740	17224
Februari	14973	15722	18105	12908	21652	20092
Maart	20158	20358	21945	22621	30992	21936
April	26937	27648	32767	20930	36656	23960
Mei	25746	25984	26421	30972	36448	29392
Juni	20344	20578	22589	26786	27868	25432
Juli	38793	40782	28875	41292	28568	29980
Augustus	46137	48122	45519	46362	43340	27472
September	20836	21180	27199	22425	25992	23924
Oktober	25361	25852	26660	24035	37792	24252
November	16569	17815	19.800	24.875	24528	11524
December	26343	27487	28358	20031	22336	14272
	293928	303359	314271	307370	347912	263460

Strategische doelstelling 5

Sensibilisering, promotie, uitwisseling en ontwikkeling op het vlak van toerisme

Specifieke doelstelling 14	Bevordering van toerisme van topkwaliteit
Actieplan 41	Creatie van aantrekkelijke routes (erfgoed, winkels, enz.)

Context van de actie

De stedelijke ruimte is per definitie een plaats van verkeer en doorgang. Brussel, de hoofdstad van België en Europa, en vooral de wijk van de Grote Markt zijn een centraal doorgangspunt in Europa. Tijdens een wandeling kan het hart van de stad zich tot een permanente tentoonstellingsruimte omtoveren, waar de voorbijganger een actieve bezoeker wordt.

Om de openbare ruimte en de inhoud ervan in de kijker te zetten, worden er wandelingen voorgesteld die de bezoeker uitnodigen om de omvang en de rijkdom van het erfgoed te ontdekken via verschillende haltes die kenmerkend zijn voor een periode, een artistieke stroming of een thema.

Doelstellingen van de actie

Ontwikkelen van wandelingen doorheen de openbare ruimte die getuigen van de patrimoniale en culturele rijkdom. Het doel is om toeristen een unieke, duidelijke en complete wandeling in de Unesco-zone aan te bieden.

Het idee is om één wandeling voor te bereiden waarin de Grote Markt en de volledige bufferzone worden geïntegreerd, alsook alle mogelijke bezienswaardigheden: steegjes, opmerkelijke gebouwen, gevels, handelszaken, ...

De wandeling zal door een specifieke, nog te creëren bewegwijzering worden aangeduid. Ze zal op een miniplan van de Unesco-zone worden uitgestippeld. Dat miniplan zou een algemene wandelkaart kunnen bevatten en de aandacht op verschillende thema's kunnen richten (een aandachtspunt voor de steegjes, voor de handelszaken, voor de gevels van de Grote Markt, enz.).

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- opwaarderen van de wandelingen - Grote Markt Unesco:
 - uitstippelen van de wandeling met professionals (gidsen, historici, erfgoedexperts, ...)
 - creëren van een specifieke bewegwijzering voor de Unesco-wandeling
 - creëren en plaatsen van platen of bordjes aan elke bezienswaardigheid
 - creëren van een miniplan (opstellen - lay-out - cartografie - illustraties)
- wandeling door de *steegjes* en straatjes: de steegjes vormen een bijzonder kenmerk van de stadsontwikkeling van Brussel. Doorheen de eeuwen werden er talrijke steegjes gecreëerd waarvan de allereerste in de onmiddellijke omgeving van de Grote Markt

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

ontstonden. De wandeling door de steegjes en straatjes zal door een specifieke bewegwijzering worden aangeduid.

- *fonteinwandeling*: de fontein van het historische centrum, die vaak in het stadsnetwerk verborgen zitten, bieden een zekere charme. De verschillende stijlen, vormen en tijdperken zijn een uitstekend excuus voor een wandeling en een ontdekkingstocht.

Begeleiding:

- visit.brussels

Partners:

- de stad Brussel: afvaardiging voor de ontwikkeling van de stad, de cel 'Historisch erfgoed', de musea van de stad Brussel, de schepenenambten van Toerisme, Cultuur en Handel, Meneer Unesco

Voorlopige kalender:

- 2013: uitstippelen van de wandelingen en ontwikkelen van de hulpmiddelen
- 2014: effectieve ingebruikname

Middelen:

- 1 consulent gedurende 5 maanden = € 25.000
- prijs voor de brochures: afhankelijk van de oplage en de talen
bijvoorbeeld: 25.000 exemplaren in 1 taal = +/-€ 14.000
- prijs voor de bordjes: afhankelijk van het aantal en de gebruikte materialen

Indicatoren

- Aantal deelnemers
- Aantal partners
- Diversiteit van de voorgestelde wandelingen
- Ingefulde tevredenheidsenquêtes in de onthaalbureaus

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

Publicatie van een miniplan in verschillende talen (Frans/Engels, Nederlands/Duits en Japans/Engels, Chinees/Engels)

Wandeling:

- de Grote Markt van Brussel
- de steegjes en de fontein in de bufferzone

Strategische doelstelling 5

Sensibilisering, promotie, uitwisseling en ontwikkeling op het vlak van toerisme

Specifieke doelstelling 15	Overeenstemming evenementen / historisch kader
Actieplan 42	Kwalitatieve evenementen promoten a. Cel 'Evenementen'

Context van de actie

De Grote Markt, een uitzonderlijke erfgoedsite, is een levendige en drukke plaats waar geregeld (al dan niet terugkerende) evenementen plaatsvinden.

In 1995 werd een beheercomité opgericht om de evenementen op de Grote Markt te coördineren. Ten gevolge van een toename van het aantal aanvragen voor de organisatie van evenementen in de laatste jaren is het werkterrein van het beheercomité naar het volledige grondgebied van de stad uitgebreid. Vandaag bestaat het beheercomité uit vertegenwoordigers van de departementen Cultuur, Wegeniswerken, Handel en Stedenbouw, alsook van de politiediensten. Het kabinet van de burgemeester en het schepenenambt van Cultuur zijn eveneens vertegenwoordigd. Ook het Grote Evenementenbureau wordt op de wekelijkse vergaderingen uitgenodigd. Het comité is verantwoordelijk voor de bepaling van het goede gebruik van de site om een goede afstemming te vinden tussen de conservering van de site en de behoeften inzake het gebruik van de openbare ruimte. In januari 2012 heeft de stad Brussel een "Cel Evenementen - beheer en coördinatie van de openbare ruimtes en communicatie rond evenementen" opgericht. Die cel omvat en verruimt de bevoegdheden van het beheercomité.

In 2012 werden er beperktere werkgroepen opgericht om het goede gebruik van de site te bepalen en zo een goede afstemming te vinden tussen de conservering van de site en de behoeften inzake het gebruik van de openbare ruimte.

Doelstellingen van de actie

- Waken over de goede overeenstemming tussen het evenement en het historische kader waarin het evenement plaatsvindt
- De organisatoren van evenementen en hun publiek bewust maken van en informeren over het historische kader
- De kwaliteitsevenementen promoten die de toegankelijkheid van de site niet verhinderen

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

- opstellen van een technische fiche van de Grote Markt met daarin een beschrijving van alle technische aspecten, de instructies rond veiligheid en het goede technische gebruik van de ruimte en infrastructuren, de maatregelen die moeten worden genomen voor de verschillende soorten evenementen, ...
- naast het opstellen van een technische fiche, moet er ook een handvest van 'goede bezetting' worden opgesteld, dat de organisator bewust maakt en verplicht om de

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

voorschriften inzake het gebruik van de locaties op te volgen en te communiceren over het Unesco-label van de site, ...

- versterken van de verenigbaarheid tussen de evenementen en de bekommernissen op het vlak van duurzame ontwikkeling en de uitvoering van Agenda 21 (zie fiche 1.1.4).

Begeleiding:

- de cel 'Evenementen'

Partners:

- de stad Brussel: het departement Stedenbouw: de cel 'Historisch erfgoed', de coördinator van de Unesco-zone, het departement Cultuur, Agenda 21, de technische diensten van de stad, de politiediensten, de DBDMH
- het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: de directie van Monumenten en Landschappen, de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen, visit.brussels, Brussels Film Office
- andere: Brussels Woonst en Handel, ...

Voorlopige kalender:

- opstelling van de technische fiche
- opstelling van het handvest van 'goede bezetting'

Indicatoren

- Aantal vergaderingen van de werkgroepen
- Aantal evenementen per jaar

Overzicht van de gerealiseerde projecten:

- februari 2012: oprichting van een 'interne' werkgroep stad Brussel: de cel 'Evenementen', de cel 'Historisch erfgoed', de coördinator van de Unesco-zone, het departement Cultuur, het departement Wegeniswerken, de technische diensten van de stad, politiediensten, DBDMH ---> DOEL: opstellen van een basisontwerp voor de technische fiche
- maart - april 2012: voorstelling van het project en werkgroep Monumenten en Landschappen: de cel 'Evenementen', het departement Cultuur, de directie van Monumenten en Landschappen, de KCML, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- mei - juni 2012: uitgebreide werkgroep: deelnemers van de eerste werkgroep: visit.brussels, Brussels Film Office, Brussels Woonst en Handel, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Strategische doelstelling 5

Toeristische sensibilisering, promotie, uitwisseling en ontwikkeling

Specifieke doelstelling 15	Overeenstemming evenementen / historisch kader
Actieplan 42	Kwalitatieve evenementen promoten b. Feestverlichting

Context van de actie

De stad Brussel beschikt op de Grote Markt over een blijvende technische infrastructuur die het mogelijk maakt om synchroon met een geluidsband (muziek of verhaal) speciale lichteffecten te projecteren. Die uitrusting wordt gebruikt bij talrijke nachtelijke evenementen, zoals de traditionele klank- en lichtshow in de zomer, de Ommegang en het bloementapijt, maar ook bij gelegenheidsinitiatieven zoals oudejaarsavond.

De combinatie van licht en muziek creëert een feestelijke sfeer en verhoogt de aantrekkingskracht van nachtelijke evenementen die aanzetten om het nachtleven te verkennen en bijdragen tot de promotie van de handel, het toerisme en het culturele nachtleven.

Doelstellingen van de actie

- Bijdragen tot de ontwikkeling van een cultureel kwaliteitsaanbod dat de mogelijkheid biedt om de site te verlevendigen en dat bestemd is voor iedereen
- Aanmoedigen van het ter beschikking stellen van uitstekend materiaal aan de creatieve geesten achter de verschillende culturele evenementen die op de Grote Markt plaatsvinden
- Instaan voor het onderhoud en de vervanging van het materiaal
- Voorkomen van technische en veiligheidsproblemen met betrekking tot het gebruik van het materiaal
- De uitrusting laten kaderen in een patrimoniaal perspectief

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

Verlichting van evenementen

- ter beschikking stellen van materiaal voor evenementen
- voortzetten van de programmatie van een klank- en lichtshow (elke zomer)
- opstellen van een tabel met daarin de staat van het materiaal en de ingrepen van technici (onderhoud, reparaties, afstellingen, ...) om ervoor te zorgen dat het materiaal goed wordt beheerd en goed in het erfgoed wordt geïntegreerd

Begeleiding:

- het Grote Evenementenbureau

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Partners:

- wegeniswerken (staat in voor de verlichting van de stad), beheercomité (staat in voor het contact met de organisatoren), Sibelga (staat in voor het beheer en het dagelijkse onderhoud van de infrastructuur)

Kalender:

Deze installatie wordt jaarlijks gebruikt bij bepaalde evenementen, zoals:

juni - september	klank- en lichtshow in de zomer
1 ^e week van juli	Ommegang
Rond 15 augustus (om de 2 jaar)	Bloementapijt
31 december	oudejaarsavond

Indicatoren

- Behoud van de budgetten voor het onderhoud en het gebruik van het materiaal
- Aantal evenementen, de diversiteit van en opkomst voor evenementen die de uitrusting gebruiken
- Opstellen en bijwerken van een tabel met de staat van het materiaal en de ingrepen door technici (onderhoud, reparaties, afstellingen ...)

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed

Beheerplan - 2016-2021

Strategische doelstelling 5

Bewustmaking, promotie, uitwisseling en toeristische ontwikkeling

Specifieke doelstelling 16	Promoten van een kwaliteitsvolle handel
Actieplan 43	Promoten van handel

Context van de opdracht

Brussel is een polycentrische stad, uit meerdere centrale zones samengesteld. Naast een globaal imago voor het Brusselse Gewest, moet men ook het imago, de onderlinge verschillen en de complementariteit tussen deze verschillende polen promoten.

Het centrum van Brussel moet een merkimago krijgen met internationale uitstraling.

De handelaars staan op de eerste rij om hulp en ondersteuning te vragen voor het organiseren van promotionele evenementen in hun wijk.

Doelstellingen van de opdracht

Het doel is de handelsactiviteit opnieuw aan te zwengelen via communicatie, promotie en reclame voor de commerciële wijken en hun imago.

Maatregelen en modaliteiten

Projecten:

1. Website Shopinbrussels.be, een lijst van 20.000 Brusselse handelszaken waaronder alle zaken in de Unesco-zone: updaten van de database van handelszaken en promoten van de site (verspreiden van flyers, reclame...).
2. Hulp en ondersteuning voor de winkeliersverenigingen: logistieke bijstand, aanwezigheid op het terrein, communicatiedragers...

Sturing:

Atrium Brussels

Partners:

Winkeliersverenigingen

visit.brussels

Departement Handel

Departement Toerisme

Vooropgestelde timing:

Doorlopende activiteit

Middelen:

Begroting Atrium.Brussels

De Grote Markt van Brussel, Unesco erfgoed Beheerplan - 2016-2021

Indicatoren

Verwezenlijkingsindicatoren	<ul style="list-style-type: none">- Aantal samenwerkingen met de winkeliersverenigingen.- Aantal medewerkingen aan promotionele acties van partners.
Resultaatindicatoren	<ul style="list-style-type: none">- Aantal bezoekers op de site Shopinbrussels.be.- Evolutie van het totale aantal voetgangers geteld in de handelswijken.

Toekomstplan voor de handelswijken rond de Grote Markt en de Nieuwstraat:

Toekomstgerichte imagostudie van de handelswijken, voor het uittekenen van een identiteitsconcept van de wijk tegen 2020 en het bepalen van een reeks maatregelen om dit

7. REFERENTIES

Etude historique et architecturale des maisons de la Grand-Place - 1999, ongepubliceerd document.

CORDEIRO Paula - architecte - maître es Sciences in erfgoedbehoud
HEYMANS Vincent - kunsthistoricus, doctor in de filosofie en letteren
LAMBERT Cécile - kunsthistorica
LAOUREUX Denis - kunsthistoricus

The Grand-Place of Brussels in *Historical Constructions 2001*, p. 1151-1158, voorgesteld tijdens het "3rd International Seminar – Historical Constructions 2001, Possibilities of numerical and experimental techniques", Guimarães, Portugal, Universidade do Minho, 7-8-9 november 2001. Paula Cordeiro.

Les maisons de la Grand-Place, onder leiding van V. Heymans, Uitgeverij CFC-éditions, vierde druk december 2011.

Relevé graphique, analyse des matériaux et de l'état de conservation des façades (2000- 2002), ongepubliceerd document;

Restauratieproject voor de gevel van het huis Den Ezel (2003-2004), ongepubliceerd document.

CORDEIRO Paula – architecte
MARTOU Marie-Noëlle,
architecte

The Grand-Place of Brussels. The XIXth century restoration: Diversity of materials and structures in *Construction History*, p. 623-634, voorgesteld op het "1st International Congress on Construction History", Madrid, Spanje, Instituto Juan de Herrera, Escuela Técnica Superior de Arquitectura de Madrid, 20-24 januari 2003. Paula Cordeiro.

As casas da Grand-Place em Bruxelas. Estudo histórico e arquitectónico
in *Património estudos* n° 5, p. 22-31, Instituto Português do Património Arquitectónico, 2003. Paula Cordeiro en Vincent Heymans.

As casas da Grand-Place de Bruxelas. Análise de construções históricas : aspectos teóricos e implicações práticas – caso de estudo do n° 39 Grand-Place in 3° ENCORE, p. 635-644, voorgesteld tijdens de "3° Encontro sobre Conservação e Reabilitação de Edifícios" Lisboa, Portugal, Laboratório Nacional de Engenharia Civil, 26 tot 30 mei 2003; Paula Cordeiro en Marie- Noëlle Martou.

Evolution du bâti dans l'Ilot Sacré (2003-2007) - 21 delen, ongepubliceerd document. CORDEIRO Paula – architecte
HENKINET Catherine - kunsthistorica
JADOT Caroline - planologe
SCHWAIGER Annick - kunsthistorica

De restauratie van den Ezel, een gevel op de Grote Markt van Brussel in M&L - Monumenten & Landschappen 24/3, mei-juni 2005, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel; Paula CORDEIRO en Marie-Noëlle MARTOU.

Prise en compte d'un patrimoine mondial au travers de mesures urbanistiques : La Grand-Place de Bruxelles in Conservation in changing societies, Heritage and development, RLIIC 30 jaar, Leuven 22-25 mei 2006, Paula CORDEIRO en Sarah MOUTURY.

La Grand-Place de Bruxelles, Patrimoine mondial Unesco – Rapport annuel 2005, ongepubliceerd document, januari 2006, Stad Brussel en Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Directie Monumenten en Landschappen

Bruxelles-Ville, Quartier Unesco – Grand-Place – Etat des lieux du quartier et propositions d'actions dans le cadre de Beliris, ongepubliceerd document, mei 2009, Stad Brussel, Afvaardiging voor de ontwikkeling van de stad en Cel Historisch erfgoed

8. COLOFON

Coördinatie

Stad Brussel, Departement Stedenbouw, Cel Historisch erfgoed

Ontwerp en uitvoering

Stad Brussel

Kabinetten van de burgemeester, van de schepenen voor Stedenbouw, voor Toerisme, voor Gemeentelijke eigendommen, Openbare Netheid en Informatica, Openbare Werken, Handel en Cultuur

Departementen: Stedenbouw, Handel en Grondregie van de gemeentelijke eigendommen, Cultuur, Wegeniswerken, Openbare Netheid en Informatica

Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Directie Monumenten en Landschappen

Visitbrussels

Atrium

Consultants

Brussels Hoofdstedelijk Gewest - BROH

Koninklijke Commissie Monumenten en Landschappen

ICOMOS

Medewerking

Wijkcomités

Handelaarscomités

Contact

Stad Brussel, Departement Openbaar patrimonium, Cel Historisch erfgoed

Anspachlaan 6, 1000 Brussel

Urb.erfgoed@brucity.be

Paula CORDEIRO

Architecte, Beheerder de site Grote Markt Werelderfgoed van de Unesco, coördinatrice van het beheerplan

paula.cordeiro@brucity.be

Tel. 00.32.2.279.31.36